

BUYING/SELLING In Michigan

Homes, Gas Stations, Liquor Stores, Plazas, Hotels

All Types of Loans
Residential & Commercial

RAJ S. SHERGILL Realtor
Land Mark Realty

41637 Ford Road, Suite A, Canton, MI 48187
Cell 734-751-4455, rajsshergill@yahoo.com

Truck Insurance Specialist

• Preferred Carriers (A++)
• Bobtail Insurance
• Cargo and Primary Liability

TRI COUNTY INSURANCE

734 655 9090

10 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਸੰਦ

AMANTEL.COM

\$25 'ਚ 2600 ਮਿੰਟ (43.5 ਘੰਟੇ)
ਘਰ ਦੇ ਫੋਨ ਅਤੇ ਸੈਲ ਫੋਨ ਲਈ ਇਕੋ ਰੇਟ

24/7 Customer Service ਟੌਲ ਫਰੀ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਕਾਲ ਕਰੋ

ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰੋਗੇ ਉਨੇ ਹੀ ਮਿੰਟ ਕੱਟੇ ਜਾਣਗੇ

1-888-652-6268, 732-983-4332/4333

USPS - PP 1 Sixteenth Year of Publication ਮਿਡਵੈਸਟ ਐਡੀਸ਼ਨ Price 50¢ Email: punjabtimes1@gmail.com
ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰ www.punjabtimesusa.com

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

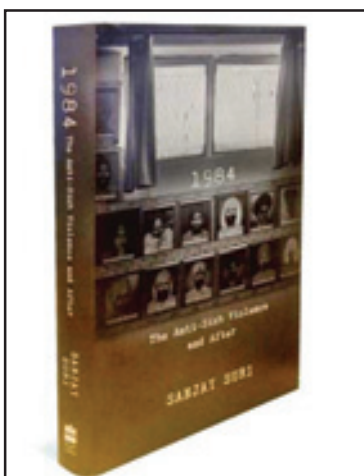
Punjab Times, Vol 16, Issue 28, July 11, 2015 20451 N Plum Grove Rd., Palatine, IL 60074 Ph: 847-359-0746, Fax: 847-705-9388

ਸਰਕਾਰੀ ਸ਼ਹਿ 'ਤੇ ਹੀ ਹੋਇਆ ਸੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਕਤਲੇਆਮ

ਸੰਜੇ ਸੂਰੀ ਦੀ ਨਵੀਂ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਖੁਲਾਸੇ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ (ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ): ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਪਿੱਛੋਂ 31 ਅਕਤੂਬਰ 1984 ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਗਿਣੇ-ਮਿਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਕਤਲੇਆਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਆਏ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਛੁੱਟੀ 'ਤੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂ ਫਿਰ ਝਾੜ-ਝੰਬ ਕੇ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਵੱਡੇ-ਟੁੱਕੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਹਾਸਲ ਸੀ। ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ 31 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਸਹੁੰ ਚੁਕਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬੁਰਫ਼ਾਗਰਦਾਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਸਖ਼ਤ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਨਵੰਬਰ ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਸਾਢੇ 5 ਵਜੇ ਆਏ ਪਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਸੀ।

ਇਹ ਖੁਲਾਸੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਅਤੇ ਲੇਖਕ ਸੰਜੇ ਸੂਰੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ '1984- ਦਿ ਐਂਟੀ ਸਿੱਖ ਵਾਇਲੈਂਸ ਐਂਡ ਆਫਟਰ (1984-ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਹਿੰਸਾ ਤੇ ਬਾਅਦ) ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਅੱਗੇ ਆਏ

ਸਨ। ਤਤਕਾਲੀ ਵਧੀਕ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਮੈਕਸਵੈਲ ਪਰੇਰਾ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਸੀਸਗੰਜ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਬਾਹਰ ਦੰਗਈਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਗੋਲੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਉਸ ਘਟਨਾ ਵਿਚ ਇਕ ਬੰਦਾ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਬੁਰਫ਼ਾਗਰਦਾਂ ਦੇ ਭੱਜ ਜਾਣ ਕਰ ਕੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਚ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੋ

...ਤੇ 15 ਮਿੰਟਾਂ 'ਚ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਸਭ ਸ਼ਾਂਤ

ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਨੇ 31 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕਣ ਪਿੱਛੋਂ ਇਹ ਵੱਡੇ-ਟੁੱਕੇ ਰੋਕਣ ਲਈ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕਾਤਲਾਂ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਖੇਡਣ ਲਈ ਦੇ ਦਿਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜਦ ਦੋ ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਹੁਕਮ ਆਏ ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ 15 ਮਿੰਟਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸਥਿਤੀ ਕਾਬੂ ਹੋਣ ਆ ਗਈ। ਇਹ ਵੀ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਇਸ ਕਤਲੇਆਮ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਤਤਪਰ ਸਨ ਪਰ ਉਹ ਸਰਕਾਰੀ ਹੁਕਮ ਹੀ ਉਡੀਕਦੇ ਰਹਿ ਗਏ।

ਕੁਝ ਵਾਪਰਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਪਰੇਰਾ ਨੂੰ ਝੰਬ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਸ੍ਰੀ ਪਰੇਰਾ ਨੇ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੁਰੰਤ ਕੰਟਰੋਲ ਰੂਮ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਚੱਲਣ ਅਤੇ ਇਕ ਬੰਦੇ ਦੇ ਮਰਨ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਅੱਗਿਓਂ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਾ ਮਿਲਿਆ ਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਰੂਮ ਵਿਚ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਛਾਈ ਰਹੀ।

ਤਤਕਾਲੀ ਮੱਧ-ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਡਿਪਟੀ

ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅਮੋਦ ਕੰਠ ਮੁਤਾਬਕ ਹਿੰਸਾ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਹੈਡਕੁਆਰਟਰ ਤੋਂ ਕੋਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ। ਕਿਤਾਬ ਅਨੁਸਾਰ ਸ੍ਰੀ ਕੰਠ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਬੁਰਫ਼ਾਗਰਦਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਸਖ਼ਤ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਸਨ, ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਹੈਡਕੁਆਰਟਰ ਉਤੇ ਹੋਈ ਬੈਠਕ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਕਦਮ ਲਈ ਝਾੜ-ਝੰਬ ਵੀ ਹੋਈ। ਬੈਠਕ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਐਵੇਂ ਹੀ ਕਾਹਲੀ ਵਿਚ ਇਹ ਕਦਮ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਹੈ। ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਆਰਮਡ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨਾਲ ਵਾਪਰੀ ਘਟਨਾ ਦਾ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਤਤਕਾਲੀ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਦਿਓਲ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਆਰਮਡ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵੀ ਸੌਂਪੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਪੂਰਬੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਨੰਦ ਨਗਰੀ ਵਿਖੇ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਨੂੰ ਖਿਡਾਉਣ ਲਈ ਹਵਾਈ ਫਾਇਰ ਕੀਤੇ ਸਨ ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਲਈ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ ਤੁਰੰਤ ਛੁੱਟੀ ਉਤੇ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਪਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਫਾਉਂਟੇ ਦੀ ਫੌਜੀ ਯੂਨਿਟ ਵਿਚੋਂ ਤਿੰਨ ਕਾਰਤੂਸ ਖਰੀਦੇ। ਸ੍ਰੀ ਦਿਓਲ ਮੁਤਾਬਕ

(ਬਾਕੀ ਸਫ਼ਾ 6 'ਤੇ)

ਐਮਨੈਸਟੀ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਨੇ ਘੇਰੀ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੌਮੀ ਸੰਸਥਾ ਐਮਨੈਸਟੀ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਨੇ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਫੌਜ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜ਼ਿਆਦਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰਤ ਰਿਪੋਰਟ ਜਾਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ

ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚੋਂ ਆਰਮਡ ਫੋਰਸਜ਼ ਸਪੈਸ਼ਲ ਪਾਵਰਜ਼ ਐਕਟ (ਅਫਸਪਾ) ਤੁਰੰਤ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਆਪਣੀ 77 ਸਫ਼ਿਆਂ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਐਮਨੈਸਟੀ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਅਫਸਪਾ ਤਹਿਤ ਫੌਜ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਫੌਜ ਤੋਂ ਕੋਈ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਚੇਤੇ ਰਹੇ ਕਿ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਅੱਧ ਕੇਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਫੌਜ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਜਾਂਚ-ਪੜਤਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਨਾਲ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਪੀ.ਡੀ.ਪੀ. ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਵਾਦ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪੀ.ਡੀ.ਪੀ. ਸੂਬੇ ਵਿਚੋਂ ਅਫਸਪਾ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਇਸ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

Dhade & Associates, PC Immigration Lawyers

WE FIGHT FOR YOUR RIGHTS!

ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣਾ ਪੰਜਾਬੀ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਵਕੀਲ

*ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਵੀਜ਼ੇ (ਡਾਕਟਰ, ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਆਦਿ)
*ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ *ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ *ਅਡਜਸਟਮੈਂਟ ਆਫ ਸਟੇਟਸ
*ਡੀਪੈਰਟੇਸ਼ਨ *ਰਿਫਿਊਜੀ ਕੇਸ *ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਸਭੇ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ
*ਅਸੀਂ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ 6 ਤੋਂ 12 ਮਹੀਨੇ 'ਚ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ

Ph: 248-254-3441

Fax: (248) 254-3443 www.eagle.pro, Email: info@eagle.pro

7071 Orchard Lake Rd, Suite 320, W. Bloomfield, MI 48322

Herman Singh Dhade
Immigration Lawyer

Estb. 1975

World Wide Travel

www.fly2world.com

ਸਸਤੇ ਟਿਕਟ ਬਿਹਤਰ ਸੇਵਾ

DETROIT 734 838 9998 TOLL FREE 866 66 INDIA CHICAGO 312 224 8800

DELTA KLM AIRFRANCE ETIHAD QATAR Gulf Air Continental Airlines Lufthansa American Airlines

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰਜੋਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਬੰਧੀ ਕੇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਲੋਂ ਖਾਰਜ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਸਬਾਨਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰਜੋਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਆਈਲੈਂਡ ਲੋਕ ਸਬੰਧੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਕੇਸ ਦੋਹਾਂ-ਵਾਦੀ ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਮਕੈਨਰੀ ਕਾਉਂਟੀ, ਇਲੀਨੋਇ ਦੀ 22ਵੀਂ ਜੁਡੀਸੀਅਲ ਸਰਕਟ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮੁਦੱਈ ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਰਾ ਵਗੈਰਾ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ ਮਿਸ਼ਨ ਆਫ ਅਮਰੀਕਾ (ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰਜੋਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਸੰਸਥਾ) ਵਗੈਰਾ ਕੇਸ ਵਿਚ 25 ਜੂਨ ਨੂੰ ਸੁਣਾਏ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੇਸ ਦੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ-ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਬਾਬਾ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਗੈਰਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਅਟਾਰਨੀ ਐਸ ਜੇ ਸ਼ਿਲਿੰਗ, ਅਤੇ ਮੁਦੱਈ ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਰਾ ਵਗੈਰਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਅਟਾਰਨੀ ਐਚ ਸ਼ਾਨ ਕਿਮ ਵਿਚਾਲੇ ਆਪਸੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਸਭ ਮਾਮਲੇ ਨਜਿੱਠ ਲਏ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਲੇ

ਰਾਜੀਨਾਮਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੋਹੇ ਧਿਰਾਂ ਕੇਸ ਦਾ ਆਪੋ ਆਪਣਾ ਦਾਅਵਾ ਛੱਡਣ ਅਤੇ ਆਪੋ ਆਪਣਾ ਖਰਚਾ ਖੁਦ ਸਹਿਣ ਨੂੰ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਸਭ ਨੂੰ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਰੱਖਦਿਆਂ ਮੁਦੱਈ ਅਤੇ ਮੁਦਾਇਲਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਕੇਸ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ

ਕੇ ਬਚੀ ਰਕਮ ਮੁੱਦਈ ਧਿਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣੀ ਸੀ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੁੱਦਈ ਧਿਰ ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਰਾ ਅਤੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਓਕ ਕਰੀਕ, ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ ਨੂੰ ਅੱਧੇ ਅੱਧ ਵੰਡ ਕੇ ਦੇਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਰਿਸ਼ੀਵਰ ਨੇ ਹਿੱਸੇ ਆਉਂਦੀ ਰਕਮ ਦਾ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬੀਬੀ ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ ਸਲੂਜਾ ਅਤੇ ਬੋਰਡ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਚੈਕ ਭੇਟ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਰਾ ਤੇ ਸਾਥੀ

ਅਦਾਲਤੀ ਖਰਚਾ ਸਭ ਧਿਰਾਂ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਲੈਣਗੀਆਂ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਅੰਤਿਮ ਹੋਵੇਗਾ। ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਰਾਹਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ।

ਇਥੇ ਦੱਸਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰਜੋਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਨਵੰਬਰ ਮਹੀਨੇ ਅਚਾਨਕ ਅੱਗ ਲੱਗ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਅਧੀਨ ਇਹ ਇਮਾਰਤ ਰਿਸ਼ੀਵਰ ਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ 'ਤੇ ਰਿਸ਼ੀਵਰ ਵਲੋਂ ਕਰੀਬ ਇੱਕ ਲੱਖ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ ਵਿਚ ਵੇਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਰੀਬ ਇੱਕ ਲੱਖ ਡਾਲਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਇੰਜੇਰੈਂਸ ਤੋਂ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਰਕਮ ਵਿਚੋਂ ਰਿਸ਼ੀਵਰ ਦੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਖਰਚੇ ਕੱਢ

ਇਕ ਚੈਕ ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਰਾ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਸ. ਬੈਰਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਰਕਮ ਵਿਚੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਆਉਂਦੀ ਅੱਧੀ ਰਕਮ ਕਰੀਬ 13000 ਡਾਲਰ ਦਾ ਇਕ ਚੈਕ ਲੰਘੇ ਐਤਵਾਰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬੀਬੀ ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ ਸਲੂਜਾ ਅਤੇ ਬੋਰਡ ਮੈਂਬਰਾਂ-ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ ਤੋਂ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਸੀਹਰਾ ਨੂੰ ਚੱਲ ਰਹੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਭੇਟ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ, ਭਰਪੂਰ ਸਿੰਘ, ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਮਾਂਗਟ, ਹਰਕੀਰਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੰਦੋਲਾ ਤੇ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਭਟਨੂਰਾ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਭਾਈ ਪਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ 23 ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਕੈਂਟਨ ਪਹੁੰਚਣਗੇ

ਕੈਂਟਨ, ਮਿਸ਼ੀਗਨ (ਬਿਊਰੋ): ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੰਥ ਦੇ ਮਹਾਨ ਕਥਾਵਾਚਕ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਪਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਕਥਾ ਵਿਆਖਿਆ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸਬਾਨਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੰਘ ਸਭਾ (3310 ਕੈਂਟਨ ਸੈਂਟਰ ਰੋਡ, ਕੈਂਟਨ) ਵਿਖੇ ਆਉਂਦੀ 23 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚ ਰਹੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਤੋਂ ਮਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਈ ਪਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ 23 ਅਤੇ 24 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ

ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਾਲ ਨਿਹਾਲ ਕਰਨਗੇ। ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਕਥਾ ਵਿਆਖਿਆ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਫੋਨ ਨੰਬਰ 734-397-7281 ਜਾਂ 734-756-1610 ਰਾਹੀਂ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਹੁਣ 'ਪੰਥ ਨੂੰ ਖਤਰੇ' ਦਾ ਪੱਤਾ ਨਹੀਂ ਚੱਲੇਗਾ: ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਕਾਂਗਰਸੀ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵੱਲੋਂ ਪੰਥਕ ਏਜੰਡੇ 'ਤੇ ਧਾਰੀ ਚੁੱਪ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਬਾਦਲ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਵਾਰ ਵਾਰ ਲਾਂਭੇ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ।

ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇੱਥੇ ਸ. ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, "ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਥਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਆਗੂ ਜਵਾਬ ਦੇਵੇ, ਇਹ ਠੀਕ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵੱਡਾ ਮੁਹਾਲਾਤਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹਰ ਵਾਰ ਅਸਲ ਮੁੱਦਿਆਂ ਤੋਂ ਲੋਕਾਂ

ਦਾ ਧਿਆਨ ਲਾਂਭੇ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗੇ। ਤੁਸੀਂ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵਾਰੀ ਮੂਰਖ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਪਰ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਵਾਰ ਮੂਰਖ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।"

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੂਬੇ ਦੇ ਲੋਕ ਭਲੀਭਾਂਤ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸ. ਬਾਦਲ ਨਸੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ, ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ, ਅਮਨ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵਿਗੜਦੀ ਹਾਲਤ ਅਤੇ ਮੰਦਹਾਲੀ ਦੀ ਦਲਦਲ ਵਿਚ ਧਸਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਵਰਗੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲਾਂਭੇ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਕ ਵਿਚ ਹਨ।

ਡਿਟਰਾਇਟ ਦੇ ਖੇਡ ਮੇਲੇ ਲਈ ਤਿਆਰੀਆਂ ਮੁਕੰਮਲ

ਡਿਟਰਾਇਟ, ਮਿਸ਼ੀਗਨ (ਬਿਊਰੋ): ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ, ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਵਲੋਂ 18 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਕਰਵਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਖੇਡ ਮੇਲੇ ਦੀਆਂ ਸਭ ਤਿਆਰੀਆਂ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਚੁਕੀਆਂ ਹਨ।

ਇਕ ਤਿਆਰੀ ਮੀਟਿੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਲੱਬ ਦੇ ਮੈਂਬਰ

ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਇਕ ਬੁਲਾਰੇ ਕਰਨ ਗਿੱਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਇਕ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਵਾਰ ਦੇ ਮੇਲੇ ਨੂੰ ਇਕ ਯਾਦਗਾਰੀ ਮੇਲਾ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਤਹੱਈਆ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਨਾਲ ਲੱਗਦੀਆਂ ਸਭ ਸਟੇਟਾਂ ਦੇ ਖੇਡ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਸ਼ਰੀਕ ਹੋਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦਾ ਮੇਲੇ ਸਬੰਧੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਪੰਨਾ 16-17 ਉੱਤੇ ਦੇਖੋ।

Personalized Service-Committed To Quality

Purchase and Refinance Your Home Loans.

Pre approval in one day, no cost, no obligation.

Conventional, ARM, Jumbo, FHA, VA, USDA & HARP Loan Programs

ਆਪਣਾ ਘਰ ਖਰੀਦਣ ਜਾਂ ਘਰ ਉਪਰ ਲੋਨ ਰੀਫਾਇਨਾਂਸ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

AMRIK P. SINGH
Mortgage Loan Originator
NMLS # 232904

7788 N. Milwaukee Ave.
Niles, IL 60714
Ph: 847-966-6700
Fax: 847-966-6723

Illinois Residential
Mortgage Licensee.

Cell 312-608-0006

Email: asingh@candrmortgage.com
Website: www.candrmortgage.com

Madan Khatri

Want to Buy/Sell Homes, THs, Condos, Apartments, Motels!

Call Madan Khatri

847-530-1550

www.PropertyZoo.com

Top Producer at the office in 2011-2013-2014

*****A Broker who can work with you

from Beginning to End, Call Now!!!*****

BHHS American Heritage

25 Turner Ave, Elk Grove Village, IL

Sistar Mortgage

Minimizing Cost, Maximizing Investment
www.SistarMortgage.com

Balbir (Bill) Grewal, Loan Officer
Residential & Commercial Loans

(734) 330-8859 Mobile

(586) 802-7385 Fax

Balbir.Grewal@SistarMortgage.com

*Refinance up to 125% value of the house.

Loans
Available
In
Most
States!

> 100% FHA Financing > Residential (Purchase & *Refinance) > Self Employed > Cash Out Refinance > Investment Property Loans > Jumbo Loans > Commercial Property With Business or Business Only

ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ, ਕਲੀਵਲੈਂਡ (ਓਹਾਇਓ)

ਸਵਰਗੀ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ
ਪਹਿਲਵਾਨ

ਸਵਰਗੀ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਪਹਿਲਵਾਨ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ

ਚੌਥਾ ਪੰਜਾਬੀ ਖੇਡ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਮੇਲਾ

ਸਨਿਚਰਵਾਰ, 25 ਜੁਲਾਈ 2015

ਸਵੇਰੇ 8:30 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 8 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਖੁੱਲ੍ਹਾ
ਸੱਦਾ

Longwood Park

1494 E. Aurora Rd, Macedonia, OH 44056

ਫਰੀ ਐਂਟਰੀ-ਫਰੀ ਖਾਣਾ

ਮੇਲੀਆਂ ਲਈ ਗਰਮ ਗਰਮ ਜਲੇਬੀਆਂ
ਅਤੇ ਚਾਹ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਚੱਲੇਗੀ

ਖੇਡਾਂ

ਕਬੱਡੀ, ਵਾਲੀਬਾਲ, ਸਾਕਰ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਦੌੜਾਂ,
ਮੈਜਿਕ ਸ਼ੋਅ, 100 ਮੀਟਰ ਦੌੜ, ਰੱਸਾ ਕਸ਼ੀ,
ਬੀਬੀਆਂ ਦੀ ਤਿੰਨ ਟੰਗੀ ਦੌੜ

ਕਬੱਡੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਇਨਾਮ \$5100 ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਇਨਾਮ \$4100

Events: Kabaddi, Volleyball, Soccer, 100 Meter Race

Kids Events: Races, Tug of war, Magic Show

Ladies Events: There Legged Races

ਪ੍ਰਸਿਧ ਗਾਇਕ
ਰਣਜੀਤ ਬਾਵਾ
ਮੇਲੀਆਂ ਦਾ
ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰੇਗਾ

ਪਲਾਟੀਨਮ ਸਪਾਂਸਰ

ਡਾ. ਸਤਨਾਮ
ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ

ਕੰਵਲਜੀਤ
ਸਿੰਘ ਜੰਡਾ

ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਅਟਵਾਲ

ਗੁਰਦਿਆਲ
ਸਿੰਘ ਸੂਨਰ

ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ

ਮਨਜੀਤ
ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਐਸ ਬੈਂਸ

ਬਲਜਿੰਦਰ
ਸਿੰਘ

ਮਲਕੀਅਤ
ਸਿੰਘ

ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਦਿਲਾਵਰ
ਸਿੰਘ

ਗੁਰਪ੍ਰਤਾਪ
ਸਿੰਘ

ਹਰਵਿੰਦਰ
ਸਿੰਘ ਨਾਗਰਾ

ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦਿਲਾਵਰ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਾਗਰਾ ਵਲੋਂ ਹੋਵੇਗੀ

For more info.: Harjit S. Dhillon (216) 244-5727

We appreciate all the love and support from all the cleveland and surrounding communities.

ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਪਹੁੰਚਣ 'ਤੇ ਪ੍ਰੋ. ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਚੰਦੂਮਾਜਰਾ ਦਾ ਭਰਵਾਂ ਸਵਾਗਤ

ਸਵਾਗਤ 'ਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਾਗਮ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਤਸਵੀਰਾਂ

Matrimonial

ਵਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

Wanted well educated US born clean shave boy for Jatt Sikh girl, 30, 5'-5", slim & beautiful, to be pharmacist graduate next year, working part time. Parents well settled in US since long time. Contact: 916-710-1891 or hnurpuri@gmail.com

Suitable match for Gur Sikh girl 33, 5'-3", caring, adjustable, innocent issueless divorcee. MA M. Phil (Eng), Assistant Prof., Doing PHD in India. Well placed Amritsar based family. Father Addl. SE Rtd. Cont: 440-725-0024 USA or vmilap@gmail.com

ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਤਲਾਕਸ਼ੁਦਾ (ਕੋਈ ਬੱਚਾ ਨਹੀਂ) ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਲੜਕੀ 29 ਸਾਲ 5'4" ਲਈ ਅਮਰੀਕੀ ਸਿਟੀਜ਼ਨ/ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਹੋਲਡਰ ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਲੜਕੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਤਲਾਕਸ਼ੁਦਾ 'ਤੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: 619-457-9270 ਅਤੇ 209-321-7121

ਕੰਨਿਆ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

Wanted suitable US citizen girl for a Jatt Sikh Gill electro-mechanical engineer boy, 28, 6', PR in Canada. Contact: 216-543-5210 or ds.gill@hotmail.com

Suitable match for Kamboj Sikh handsome boy 24 years, 6' son, working in banking profession on work visa. Contact: +91-85618-53000 or ssukhvinder1965@gmail.com

ਰਵੀਦਾਸੀਆ ਸਿੱਖ 27 ਸਾਲ, 5'9", ਬੀ ਕਾਮ (ਅਕਾਉਂਟਿੰਗ), ਐਲ ਐਲ ਬੀ ਇੰਡੀਆ ਰਹਿੰਦੇ ਲੜਕੇ ਲਈ ਅਮਰੀਕਨ ਜਾਂ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਲੜਕੇ ਪਾਸ 15 ਕਿਲੋ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ। ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ, ਫੋਨ: 347-445-3381

Punjab Times

Our New E-mail

Punjabtimes1@gmail.com

ਭਾਈ ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਹੋਰ ਤਿੱਖਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹੰਭਲਾ

ਲੁਧਿਆਣਾ: ਸਜ਼ਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਪਿਛਲੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਉਤੇ ਬੈਠੇ ਭਾਈ ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਤਿੱਖਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪਿੰਡ ਹਸਨਪੁਰ ਵਿਖੇ ਵੱਡਾ ਪੱਥਰ ਇਕੱਠ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ (ਅਜਨਾਲਾ) ਦੇ ਮੁਖੀ ਭਾਈ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਅਜਨਾਲਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਖਾਸਕਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਨੀਵਾਂ ਵਿਖਾਉਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਸਰ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੀ।

ਬੰਦੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਉਤੇ ਬੈਠੇ ਭਾਈ ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਜੇਕਰ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਜਾਮ ਪੀ ਗਏ ਤਾਂ ਇਸ ਸ਼ਹਾਦਤ

ਲਈ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਤਖ਼ਤਾਂ ਦੇ

ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੀ ਦੇਸ਼ੀ ਹੋਣਗੇ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਿੱਲੀ ਵੱਲੋਂ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਲਕੱਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਜ ਅਕਾਲੀ ਦਲ

ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਪੰਥਕ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਛਿੱਕੇ ਟੰਗ ਕੇ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਚਾਪਲੂਸ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਖਾਤਰ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਬਾਦਲ ਦੀ ਚੁੱਪ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੁਝ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਜਥੇਦਾਰ ਵੱਸਣ ਸਿੰਘ ਜੱਫਰਵਾਲ ਸੰਬੋਧਨ ਹੁੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਭਾਈ ਖਾਲਸਾ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਜਾਮ ਪੀ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਕੌਮ

ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਮੁਆਫ਼ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ। ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਉਤੇ ਬੈਠੇ ਭਾਈ ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸੁਣਾਇਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਭਾਈ ਖਾਲਸਾ ਨੇ

ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਚੁੱਕ ਕੇ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾਣ ਦੀ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਹ ਅੰਨ੍ਹੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਲ ਵੀ ਛੱਡ ਦੇਣਗੇ।

ਦੇ ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾਨ ਕਰਨਗੇ ਸਾਊਦੀ ਪ੍ਰਿੰਸ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸ ਅਲ ਵਲੀਦ ਬਿਨ ਤਲਾਲ ਨੇ ਆਪਣੀ 32 ਅਰਬ ਡਾਲਰ (ਤਕਰੀਬਨ 2.04 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ) ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਦਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਰਕਮ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਤੇ ਆਫ਼ਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਉਤੇ ਖਰਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਇਸ ਦਾ ਬਲਿਊ ਪ੍ਰਿੰਟ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਤਲਾਲ ਆਪ ਹੀ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੋਣਗੇ ਤਾਂ ਜੋ ਪੈਸੇ ਦੀ ਠੀਕ ਵਰਤੋਂ ਉਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖ ਸਕਣ।

ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜ਼ਫਰ ਨੂੰ ਸਦਮਾ, ਨੌਜਵਾਨ ਪੁੱਤ ਦੀ ਮੌਤ

ਸੈਨ ਹੋਜ਼ੇ (ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦੁਪਾਲਪੁਰ): ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਉਘੇ

ਹਸਤਾਖਰ ਸ. ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜ਼ਫਰ ਦੇ 23 ਸਾਲਾ ਨੌਜਵਾਨ ਪੁੱਤਰ ਵਿਵੇਕ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬੇ-ਵਕਤੀ ਮੌਤ ਨਾਲ ਜ਼ਫਰ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਅਸਹਿ ਸਦਾ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਹੋਣਹਾਰ ਵਿਵੇਕ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਦਾਦਾ-ਦਾਦੀ ਅਤੇ ਚਾਚਾ-ਚਾਚੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਵੈਨਕੂਵਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਰਿਵਾਰਕ ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪਹਿਲੀ ਜੁਲਾਈ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਉਹ ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਵਿਚ ਚਲਾ ਗਿਆ।

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਪਤਾ ਲੱਗਣ 'ਤੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਰਹਿੰਦੇ ਸ. ਜਫਰ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਬੀਬੀ

ਬਲਵੀਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਤਿੰਨ ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਵੈਨਕੂਵਰ (ਕੈਨੇਡਾ) ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਚਿਰ ਲਈ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਸਿਹਤ ਨੂੰ ਕੁਝ ਮੌਤਾ ਪਿਆ ਪਰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਜ਼ਫਰ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਵਿਵੇਕ ਦੇ ਚਲੇ ਜਾਣ ਦੀ ਮਨਹੂਸ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਦਿੱਤੀ।

ਸਾਹਿਤਕ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦੁਖਦਾਈ ਖਬਰ ਉਤੇ ਸੋਗ ਦੀ ਲਹਿਰ ਫੈਲ ਗਈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਵਾਨ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਸਦੀਵੀ ਵਿਛੋੜੇ 'ਤੇ ਜ਼ਫਰ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਹੈ। ਵਿਵੇਕ ਸਿੰਘ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਸਸਕਾਰ 11 ਜੁਲਾਈ, ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸੇ ਦਿਨ ਵਿਛੜੀ ਰੂਹ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੰਘ ਸਭਾ, 132 ਸਟਰੀਟ, ਸਰੀ ਵਿਖੇ ਹੋਵੇਗਾ।

UMA TRAVELS

2535 W. Devon Ave., Chicago, IL 60659

For Lowest Fares & Reliable Service

Call For Special Sale Fares

Call: 773-338-5603

ਡਿਸ਼ਵਾਸਰ ਤੇ ਹੈਲਪਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਮੈਡੀਸਨ, ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ ਵਿਚ ਇੰਡੀਅਨ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਡਿਸ਼ਵਾਸਰ ਤੇ ਹੈਲਪਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਫੋਨ: 262-391-7666 ਜਾਂ 608-274-3333

INDIAN BAZAAR

334 S. Emerson Ave., GREENWOOD, IN 46143

ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਰਤੀ ਗਰੋਸਰੀ ਤੇ ਮਿਠਾਈਆਂ ਲਈ ਮਸ਼ਹੂਰ

■ ਖਾਣਾ ਸ਼ੁੱਧ ਵੈਸ਼ਨੋ, ਤਾਜ਼ਾ ਸਮੋਸੇ, ਚਾਟ, ਥਾਲੀ

■ ਕੈਟਰਿੰਗ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

■ ਵੱਡੇ ਆਰਡਰ ਲਈ ਸਪੈਸ਼ਲ ਰੇਟ

■ ਤਾਜ਼ਾ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਹਰ ਵੀਰਵਾਰ

ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣਾ ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰਾ ਗਰੋਸਰੀ ਸਟੋਰ

ਇਕ ਵਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਓ, ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਤੁਸੀਂ ਖੁਦ ਹੀ ਆਓਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਧੀਆ ਕੁਆਲਿਟੀ 'ਚ ਅਤੇ ਵਾਜਬ ਰੇਟ 'ਤੇ ਮਿਲੇਗੀ।

ਸੱਤੇ ਦਿਨ ਖੁੱਲ੍ਹਾ-ਸਵੇਰੇ 9 ਵਜੇ ਤੋਂ ਰਾਤ 9 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਲਈ 10% ਛੋਟ

Ph: 317-534-5151, 916-524-0045

Flat Rate Funding Group

Are you tired of waiting to get paid on your outstanding freight invoices?

Get your \$\$\$ now!

At Flat Rate Funding Group, we offer the lowest fixed factoring rate in the transportation industry-

*****1.5%!*****

Call Goldy Dhillon 734-444-9625

sales@flatratefunding.com

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਫਰੇਟ ਇਨਵਾਇਸਾਂ ਦੀ ਬੇਸਬਰੀ ਨਾਲ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ?

ਅੱਜ ਹੀ ਲੋੜੀਂਦਾ ਪੈਸਾ ਲਓ

ਫਲੈਟ ਰੇਟ ਫੰਡਿੰਗ ਗਰੁਪ ਵਲੋਂ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟੇਸ਼ਨ ਇੰਡਸਟਰੀ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਤੇ ਨਿਸ਼ਚਤ ਦਰਾਂ ਉਤੇ ਪੈਸਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

ਅੱਜ ਹੀ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਗੋਲਡੀ ਢਿੱਲੋਂ, ਫੋਨ: 734-444-9625

Punjab Times**Established in 2000
16th Year in Publication**Published every Saturday
by **A B Publication Inc.**
20451 N Plum Grove Rd.
Palatine, IL 60074-2018
Ph:847-359-0746**Fax:847-705-9388**Email:punjabtimes1@gmail.com
www.punjabtimesusa.com**Editor:**

Amolak Singh Jammu

Astt. Editors:

Jaspreet Kaur

Kuljeet Singh

Photographer

Kamaljit Singh Virdi

Ph. 847-502-2703

Our Columnists

Ashok Bhaura

Tarlochan Singh Dupalpur

Baljit Basi

Major Kular

Corrpondents**Detroit, MI**

Rajinder Syan

734-261-0936

New York

Iqbal S. Jabowalia

917-375-6395

Postmaster: Please send
address changes to Punjab Times,
20451 N. Plum Grove Rd., Palatine,
IL 60074**Distributed in:**California, Illinois, Indiana, Ohio,
Michigan, Wisconsin, Missisipi,
Iowa, Arkansas, Texas, Virginia, Ne-
vada, Washington, Oregon, Arizona,
Georgia, Florida, New York, New
Jersey, Connecticut, Oklahoma, Penn-
sylvania, Missouri, Kentucky**ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ
ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 95 ਡਾਲਰ,
ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ: 450 ਡਾਲਰ****ਨੋਟ:** ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਲੇਖਾਂ
ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ
ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।
ਇਹ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਮਹਿਜ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਿੱਤ ਛਾਪੇ
ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਹੋਣ
ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ।ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ
ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਜਰੂਰੀ ਨਹੀਂ
ਕਿ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ
ਹੋਵੇ। ਪਾਠਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ
ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਆਪ ਕਰ ਲੈਣ।**Disclaimer**The views expressed in the
articles published in the columns
of Punjab Times are that of
their writers, and it is not
implied that Punjab Times
endorses them.Sameway Punjab Times
does not necessarily endorses
the claims made in the
advertisements published in
Punjab Times.**All disputes subject to
Chicago jurisdiction.**

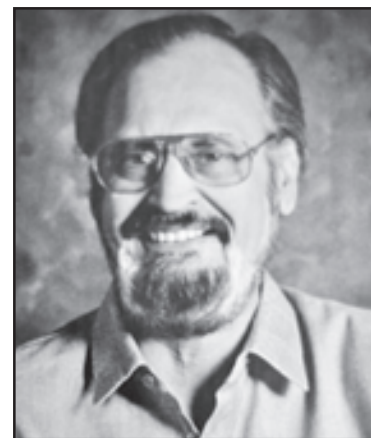
ਵਿਆਪਮ ਘੁਟਾਲੇ ਦਾ ਰਹੱਸ ਹੋਇਆ ਹੋਰ ਡੂੰਘਾ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਆਪਮ
ਘੁਟਾਲੇ ਦਾ ਰਹੱਸ ਹੋਰ ਡੂੰਘਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ
ਹੈ। ਇਸ ਘੁਟਾਲੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਫ਼ਰਜ਼ੀ
ਪ੍ਰੀਖਿਆਰਥੀਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੇ ਜਬਲਪੁਰ
ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਦੇ ਡੀਨ ਡਾ. ਅਰੁਣ ਸ਼ਰਮਾ,
ਖੋਜੀ ਪੱਤਰਕਾਰ ਅਕਸ਼ੈ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇਕ ਟਰੇਨੀ
ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੀਆਂ ਭੇਤਭਰੀ ਹਾਲਤ
ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਮੌਤਾਂ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਬੇਹੱਦ
ਸ਼ੱਕੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਵਧ ਰਹੇ ਵਿਰੋਧ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ
ਹੋਏ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ਼ਿਵਰਾਜ
ਸਿੰਘ ਚੌਹਾਨ ਨੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ ਤੋਂ
ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿਚ ਪਟੀਸ਼ਨ
ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਪਰ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਚੌਹਾਨ ਸਰਕਾਰ
ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਅੱਖਾਂ ਪੁੰਝਣ ਵਾਲਾ ਕਰਾਰ
ਦਿੰਦਿਆਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸੁਪਰੀਮ
ਕੋਰਟ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਜਾਂਚ
ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਦੇ ਨਿਰਪੱਖ ਹੋਣ
ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।ਘੁਟਾਲੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੁਣ ਤੱਕ ਤਕਰੀਬਨ
45 ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗ਼ੈਰ-ਕੁਦਰਤੀ
ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੌਤਾਂ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ
ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਰਾਮ ਨਰੇਸ਼ ਯਾਦਵ ਦੇ
ਬੇਟੇ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਡੀਨ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਘੁਟਾਲੇ
ਵਿਚ ਤਕਰੀਬਨ 2500 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ
ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਮੰਨੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 2000
ਦੇ ਕਰੀਬ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹਨ। ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਲੋਂ ਇਸ
ਘੁਟਾਲੇ ਵਿਚ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਰਾਮ
ਨਰੇਸ਼ ਯਾਦਵ, ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ਼ਿਵਰਾਜ ਸਿੰਘ
ਚੌਹਾਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਕਈ
ਸਿਆਸੀ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ਾਮਲ
ਹੋਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਵਿਆਪਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਦੇ

ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਬੇਰੁਖੀ ਕਾਰਨ**ਖੇਤੀ ਸਕੀਮਾਂ ਲੀਹੋਂ ਲੱਥੀਆਂ****ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ:** ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਖੇਤੀ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ
ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਵਿੱਤੀ ਸਹਾਰਾ ਨਾ ਦਿੱਤੇ
ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਖੇਤੀ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਖੇਤੀ
ਸਕੀਮਾਂ ਲੀਹੋਂ ਲਹਿਣ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ। ਚਲੰਤ
ਮਾਲੀ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਖੇਤੀ
ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਕੱਟ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ
ਖੇਤੀ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਝਟਕਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।
ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਅਜੇ ਤੱਕ ਆਪਣੇ
ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਪੂੰਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ
ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਖੇਤੀ ਵਿਭਿੰਨਤਾ
ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ
ਵਿੱਤੀ ਸਹਾਇਤਾ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਮਿਲੇ 500
ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 165 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ
ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਖੇਤੀ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਲਈ ਵੀ 75
ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਮਿਲਣੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ
ਲੰਘੇ ਵਿੱਤੀ ਵਰ੍ਹੇ ਦੌਰਾਨ 250 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ
ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਸਨ। ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ
ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਦੱਸਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ
ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਕਟੌਤੀ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਬੇਰੁਖੀ
ਕਾਰਨ ਖੇਤੀ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਖੁੰਜੇ ਲੱਗ ਗਈਆਂ ਹਨ।
ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਖੇਤੀ
ਸਕੀਮਾਂ ਲਈ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਾਲੀ
165 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ
ਲਈ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਸੀ।
ਚਲੰਤ ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ ਦੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਲੰਘ ਗਏ
ਹਨ। ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰਕੇ
ਪੈਸਾ ਜੁਟਾਉਣ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਕੇਂਦਰ
ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ੀ ਵਿਕਾਸ ਯੋਜਨਾ ਅਧੀਨ
ਲੰਘੇ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਸੂਬੇ ਨੂੰ 500 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ
ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਲਈ 250 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ
ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।ਵਿਵਸਾਇਕ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਮੰਡਲ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ ਜਿਹੜਾ
ਸੂਬੇ ਦੇ ਮੈਡੀਕਲ, ਡੈਂਟਲ ਤੇ ਇੰਜਨੀਅਰਿੰਗ
ਕਾਲਜਾਂ ਦੇ ਦਾਖਲਾ ਟੈਸਟਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੁਲਿਸ
ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਤੇ ਬੈਂਕ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਆਦਿ ਦੀ
ਭਰਤੀ ਲਈ ਇਮਤਿਹਾਨ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ।
ਵਿਆਪਮ ਵੱਲੋਂ 2008 ਤੋਂ 2013 ਤੱਕ
ਤਕਰੀਬਨ 39 ਲੱਖ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਤੇਨੌਕਰੀਆਂ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਟੈਸਟ
ਲਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ 2000 ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ
ਦਾ ਘੁਟਾਲਾ ਹੋਇਆ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।ਇਸ ਮੰਡਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀ
ਸਿਆਸੀ ਨੇਤਾ ਤੇ ਸੂਬੇ ਦੀ ਉੱਚ ਅਫ਼ਸਰਸ਼ਾਹੀ
ਦੀ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਨਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਛੇ ਸਾਲ ਇੰਨੇ
ਵੱਡੇ ਘੁਟਾਲੇ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ। ਇਸਘੁਟਾਲੇ ਦੇ ਬੇਪਰਦ ਹੋ ਜਾਣ ਨਾਲ 2007 ਤੋਂ
ਲੈ ਕੇ 2013 ਤੱਕ ਦੇ ਵਿਆਪਮ ਟੈਸਟਾਂ ਰਾਹੀਂ
ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕੌਰਸਾਂ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ
ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਤੇ ਨੌਕਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਚੁੱਕੇ
ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਉਤੇ ਵੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚਿੰਨ
ਲੱਗ ਗਿਆ ਹੈ। ਇੰਨੇ ਵੱਡੇ ਸਕੈਂਡਲ ਦੀ ਜਾਂਚ
ਟੀਮ ਵੱਲੋਂ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਖੁਲਾਸਾ ਨਾ
ਕਰ ਸਕਣ ਨੇ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਤੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼
ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਉੱਤੇ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ
ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।ਕਾਂਗਰਸ ਸਮੇਤ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ
ਸਰਕਾਰ ਉਤੇ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼
ਲਗਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਫਰਵਰੀ ਮਹੀਨੇ ਕਾਂਗਰਸ
ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਕੇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੁਝ
ਕੰਪਿਊਟਰੀਕ੍ਰਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀਆਂ ਜਨਤਕ ਕੀਤੀਆਂ
ਗਈਆਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ
ਸ਼ਿਵਰਾਜ ਸਿੰਘ ਚੌਹਾਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ,
ਰਾਜਪਾਲ ਰਾਮ ਨਰੇਸ਼ ਯਾਦਵ ਤੇ ਉਮਾ ਭਾਰਤੀ
ਸਮੇਤ ਕਈ ਭਾਜਪਾ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੀ ਵੀ ਇਸ ਘੁਟਾਲੇ
ਵਿਚ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਨੂੰ ਜੱਗ ਜਾਹਿਰ ਕਰਨਾ ਸੀ।
ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਨੂੰ ਸਮਝਦਿਆਂ ਦਿੱਲੀ
ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀਆਂ ਦੇਣ ਵਾਲੇ
ਇੰਦੌਰ ਦੇ ਤਕਨੀਕੀ ਮਾਹਿਰ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਛਤਰੀ
ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਈ ਹੈ।

‘ਉਦਾਸ ਨਸਲੇ’ ਦੇ ਲੇਖਕ ਅਬਦੁੱਲਾ ਹੁਸੈਨ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ

ਲਾਹੌਰ: ‘ਉਦਾਸ ਨਸਲੇ’ ਵਰਗਾ
ਸਾਹਕਾਰ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਉਘੇ
ਉਰਦੂ ਨਾਵਲਕਾਰ ਅਬਦੁੱਲਾ ਹੁਸੈਨ ਦਾ 84
ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ‘ਚ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।
ਉਹ ਇਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਬਲੱਡ ਕੈਂਸਰ ਤੋਂ ਪੀੜਤ
ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਾਹੌਰ ‘ਚ ਆਪਣੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ‘ਤੇ
ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਸਾਹ ਲਏ। ਸ੍ਰੀ ਹੁਸੈਨ
ਦਾ ਅਸਲ ਨਾਮ ਮੁਹੰਮਦ ਖਾਨ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ
ਦਾ ਨਾਵਲ ‘ਉਦਾਸ ਨਸਲੇ’ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ
ਵਿਕਿਆ।ਅਬਦੁੱਲਾ ਹੁਸੈਨ ਦਾ ਜਨਮ 14 ਅਗਸਤ
1931 ਨੂੰ ਗੁਜਰਾਤ (ਪੰਜਾਬ) ਵਿਚ ਹੋਇਆ
ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਕਾਲਜ ‘ਚੋਂ
ਗਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸਾਲ
ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਲਾਈਫ ਟਾਈਮ ਅਚੀਵਮੈਂਟ
ਐਵਾਰਡ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।ਮਸ਼ਹੂਰ ਉਰਦੂ ਲੇਖਕ ਨਜ਼ੀਰ ਅਹਿਮਦ ਦੇ
ਲੜਕੇ ਰਿਆਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ‘ਉਦਾਸਨਸਲੇ’ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੱਬਾ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਘਰ
‘ਨਯਾ ਇਦਾਰਾ’ ਨੇ 1962 ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ
ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਨੌਜਵਾਨ
ਅਬਦੁੱਲਾ ਹੁਸੈਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੱਬਾ ਕੋਲ ਨਾਵਲ
ਛਾਪਣ ਲਈ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ
ਨਾਵਲ ਅੱਗੇ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਸ਼ੇਖ ਸਲਾਹੂਦੀਨ
ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਦੇਖੇ ਕਿ ਨਾਵਲ ਛਾਪਣ
ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਹਫ਼ਤੇ ਕੁ ਬਾਅਦ ਸ਼ੇਖ
ਸਲਾਹੂਦੀਨ ਨੇ ਅੱਬਾ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਨਾਵਲ
ਤਾਂ ਤੁਰੰਤ ਛਾਪਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਲੇਖਕ ਅਸਗਰ
ਨਦੀਮ ਸਈਅਦ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਬਦੁੱਲਾ ਹੁਸੈਨ
ਵੱਡਾ ਨਾਵਲਕਾਰ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਹਿਲੇ
ਨਾਵਲ ‘ਉਦਾਸ ਨਸਲੇ’ ਤੋਂ ਹੀ ਉਹ ਚਰਚਾ
‘ਚ ਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਈਅਦ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ
ਫਿਲਮ ‘ਵਾਪਸੀ ਕਾ ਸਫ਼ਰ’ ਵੀ ਹੁਸੈਨ ਵੱਲੋਂ
ਲਿਖੀ ਕਹਾਣੀ ‘ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਸੀ।

ਸਰਕਾਰੀ ਸ਼ਹਿ ‘ਤੇ ਹੀ ਹੋਇਆ ਸੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਕਤਲੇਆਮ

(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਬ੍ਰੀ-ਨਾਟ-ਬ੍ਰੀ ਰਾਈਫਲ ਵਿਚੋਂ ਤਿੰਨ ਗੋਲੀਆਂ
ਦਾਗਣ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ
ਇਹ ਗੋਲੀਆਂ ਖ਼ਰੀਦੀਆਂ ਸਨ। ਉਹ ਇਹ
ਦਿਖਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਗੋਲੀਆਂ
ਨਹੀਂ ਦਾਗੀਆਂ ਤੇ ਉਸ ਕੋਲ ਕਾਰਤੂਸਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ
ਪੂਰੀ ਹੈ।ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਪੁਲਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਕੇਵਲ
ਸਿੰਘ ਨੇ 31 ਅਕਤੂਬਰ ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਲੁਟੇਰਿਆਂ
ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕਾਰਵਾਈ ਆਰੰਭ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ
ਜਦੋਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਹਾਲਾਤ ਕਾਬੂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ
ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਰਾਤ 8 ਵਜੇ ਕੇ 32 ਮਿੰਟ
ਉਤੇ ਫਾਇਰਿੰਗ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਮੰਗੀ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ
ਕੋਈ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ, ਸਗੋਂ 50 ਕੁ ਮਿੰਟਾਂ
ਬਾਅਦ ਰਾਤ 9 ਵਜੇ ਕੇ 22 ਮਿੰਟ ਉਤੇ ਸੁਨੇਹਾ
ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਡਿਊਟੀ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ
ਗਿਆ ਹੈ।ਸ੍ਰੀ ਸੂਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਪਰੋਂ ਦੀ ਸੰਕੇਤ
ਸਾਫ਼ ਸਨ ਕਿ ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਤੇ ਕਾਤਲਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼**ਦੂਰਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਉਤੇ ਸਵਾਲ**ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਲੇਖਕ ਤੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਸੰਜੇ ਸੂਰੀ ਨੇ ਦੂਰਦਰਸ਼ਨ ਵੱਲ ਵੀ ਨੋਕ-ਵਜਾ ਕੇ
ਉਂਗਲ ਉਠਾਈ ਹੈ। ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਵੇਰਵਿਆਂ ਸਹਿਤ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੂਰਦਰਸ਼ਨ ਨੇ
18 ਵਾਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭੜਕਾਉਣ ਵਾਲੀ ਹਰਕਤ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਪੁਣ-ਛਾਣ ਕਰਨ ਵੱਲ
ਅਜੇ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਧਿਆਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ
ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਤਲਾਂ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਤਤਕਾਲੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕਾਰਵਾਈ
ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।ਪੁਲਿਸ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ
ਜਾਏਗਾ।ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ
ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਉਦਾਸੀਨ ਰਵੱਈਏ ਨੇ ਵੀ
ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਸਾਰੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਪਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ
ਸਨ। ਲੇਖਕ ਨੇ ਇੰਟਰਵਿਊ, ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਤੇ ਆਪਣੇ
ਤਜਰਬਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ
ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਸਿੱਖ
ਕਤਲੇਆਮ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਤੇ
ਚੋਟੀ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਕੋਈ ਰੋਕ

ਲਾਉਣ ਲਈ ਸਰਗਰਮੀ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ।

ਸੂਰੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਨੇ
ਕਈ ਭਾਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ ਪਰ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਫੋਕੇ
ਭਾਸ਼ਨ ਸੁਣਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇਨਸਾਫ਼ ਲਈ ਚੁੱਕੇ
ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਦਮਾਂ ਬਾਰੇ ਸੁਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ।
ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਕੀਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ
ਨਾਲ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੀ ਤੱਕਤੀ ਡੋਲ
ਗਈ। ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੇਦ ਮਰਵਾਹ ਵੱਲੋਂ
ਕਤਲੇਆਮ ਦੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਵਿਚਾਲੇ
ਹੀ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।(ਡਾ.) ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ
ਬਲਵਿੰਦਰ (ਨਿੱਕੀ) ਕੌਰ ਸੇਖੋਂ
ਪ੍ਰੋ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਮਦੇਵ
ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ
ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ
ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ
ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ
ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ
ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਜੱਸੀ) ਗਿੱਲ**ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ**ਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਅਯੁਧਿਆ ਸਲਵਾਨ
ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੇਰ
ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿਆੜਾ
ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰਤ
ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ
ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ
ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਛੇ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਸ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ, ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਮੁਲਕ ਦੀਆਂ ਛੇ ਵੱਡੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਬਣਾਉਣ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਕਾਰਜਪ੍ਰਣਾਲੀ 'ਚ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਉਕਤ ਸਭ ਨੂੰ ਸੂਚਨਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਐਕਟ (ਆਰਟੀਆਈ) ਅਧੀਨ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ।

ਮੁੱਖ ਜਸਟਿਸ ਐਚ.ਐਲ. ਦੱਤ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠਲੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਹ ਹੁਕਮ

ਐਨ.ਜੀ.ਓ. 'ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਆਫ ਡੈਮੋਕਰੇਟਿਕ ਰਾਈਟਸ ਤੇ ਆਰ.ਟੀ.ਆਈ. ਕਾਰਕੁਨ ਐਸ.ਸੀ. ਅਗਰਵਾਲ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਦਿੱਤੇ। ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੁਲਕ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕੌਮੀ, ਖੇਤਰੀ ਤੇ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਜਨਤਕ ਅਥਾਰਿਟੀਆਂ ਹਨ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ, ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ, ਸੀ.ਪੀ.ਐਮ., ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ., ਐਨ.ਸੀ.ਪੀ. ਅਤੇ ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਐਨ.ਜੀ.ਓ. ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਐਡਵੋਕੇਟ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਭੂਸ਼ਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਆਮਦਨ ਦੇ ਮੁਕੰਮਲ ਵੇਰਵੇ, ਪਾਰਟੀ ਢਾਂਚਾ, ਪਾਰਟੀ ਫੰਡ ਅਤੇ ਹੋਰ ਫੰਡਾਂ ਬਾਰੇ ਵੇਰਵੇ ਜਨਤਕ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਸਿਆਸੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਤੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪੈਸਾ ਕਾਲੇ ਧਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੇਂਦਰੀ ਸੂਚਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨ (ਸੀ.ਆਈ.ਸੀ.) ਨੇ 3 ਜੂਨ 2013 ਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਅਥਾਰਿਟੀਆਂ ਐਲਾਨਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਫੰਡਾਂ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਕਰਨ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

ਪੰਜਾਬ ਕੇਸਰੀ ਦੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਵਦੇਸ਼ ਚੋਪੜਾ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ

ਜਲੰਧਰ (ਬਿਊਰੋ): ਪੰਜਾਬ ਕੇਸਰੀ ਸਮੂਹ ਦੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਕੇਸਰੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਵਿਜੇ ਕੁਮਾਰ ਚੋਪੜਾ ਦੀ ਪਤਨੀ ਸਵਦੇਸ਼ ਚੋਪੜਾ ਦਾ ਲੰਬੀ ਬਿਮਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੰਗਲਵਾਰ ਸਵੇਰੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਅਪੋਲੋ ਹਸਪਤਾਲ 'ਚ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਸ੍ਰੀ ਅਵਿਨਾਸ ਚੋਪੜਾ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਮਿਤ ਚੋਪੜਾ ਦੀ ਮਾਤਾ ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਸਵਦੇਸ਼ ਚੋਪੜਾ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਛੇ ਸਾਲ ਤੋਂ ਕੋਮਾ 'ਚ ਸਨ। ਉਹ 78 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕਈ ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਗਠਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹੇ।

ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ

Now Open

Desi Bazar

Indian Groceries and Sweets

(Intersection of hwy 37 and 146 street)

ਕੁਕ, ਹਲਵਾਈ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: 508-410-2244

- ਤਾਜ਼ਾ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਹਰ ਵੀਰਵਾਰ
- ਵਧੀਆ ਸਰਵਿਸ, ਫਰੈਸ਼ ਸਨੈਕਸ, ਮਿਠਾਈਆਂ ਅਤੇ ਗਰੋਸਰੀ 'ਤੇ ਵਾਜਬ ਰੇਟ ਲਈ ਮਸ਼ਹੂਰ
- ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣਾ ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰਾ ਗਰੋਸਰੀ ਸਟੋਰ
- ਅਸੀਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਆਰਡਰ ਵੀ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ

10% discount on groceries for religious programs!!

Kitchen is opening soon!!

Ph: 317-214-7401

14350 Mundy Drive, suite #200, Noblesville, IN 46060

Open
7 days
a week
10am to 9pm

ਅਮਰ ਕਾਰਪੈਟਸ

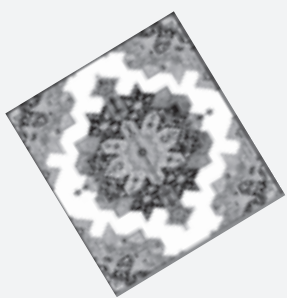
ਘਰਾਂ/ਦਫਤਰਾਂ ਅਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਕਾਨਾਂ ਵਿਚ ਵਧੀਆ ਕੁਆਲਟੀ ਦਾ ਕਾਰਪੈਟ ਸਸਤੇ ਭਾਅ ਪੁਆਉ

ਦੀਵਾਨ ਐਵਨਿਊ, ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਵਿਚ ਕਾਰਪੈਟਸ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸਟੋਰ ਜਿੱਥੋਂ ਤੁਸੀਂ ਖਰੀਦ ਸਕਦੇ ਹੋ ਬਿਲਕੁਲ ਨਵੇਂ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਦੇ ਰੰਗ ਹਰ ਇਕ ਕਵਾਲਿਟੀ ਵਿਚ, ਕੀਮਤਾਂ ਇਨੀਆਂ ਘੱਟ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸੋਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ! ਆਓ! ਦੇਖੋ ਅਮਰ ਕਾਰਪੈਟਸ ਦਾ ਬੇਹਤਰੀਨ ਚੋਣ ਭਰਪੂਰ ਸ਼ੋਅਰੂਮ

ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ

ਹਾਰਡਵੁੱਡ ਫਲੋਰ, ਕਿਚਨ ਕੈਬਨਿਟ
ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਲੋਰ ਉਪਲਬਧ

ਫਰੀ ਐਸਟੀਮੇਟ, ਆਰਡਰ ਕਰਨ ਦੇ
ਅਗਲੇ ਹੀ ਦਿਨ ਕਾਰਪੈਟ ਪਾਵਾਂਗੇ

Same day service in
Chicago and suburbs

Amar Carpets Inc

ਵੈਸਟਰਨ ਅਵੇਨਿਊ ਤੋਂ ਅਧਾ ਬਲਾਕ ਵੈਸਟ, 2423 W Devon Ave. Chicago IL 60659

ਕਾਲ ਕਰੋ : ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ

Ph: 773-508-5253, 773-507-8043, Fax: 773-508-5249

SUPER TRAVEL

847-676-9090, 773-465-5566

E-mail: supertravel2003@yahoo.com

Lowest Fares With Excellent Service

United Airlines
British Airways

Jet Airways, Air India,
KLM, Lufthansa,
Delta, Qatar Airlines.

For Emergency
Call anytime at
847-673-3825

EARLY BIRD SALE!!!!

Domestic fares
available

Punjab Times

Our New E-mail: Punjabtimes1@gmail.com

WEBSITE - DHOLRADIO.CO

DHOL RADIO

ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪੰਜਾਬੀ ਰੇਡੀਓ

REQUEST SONG
MUSIC 24/7

LISTEN ON PHONE

ਹੁਣ
ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਤੋਂ

Application For Android and iPhone - Dhol Radio

LIVE CALLS → USA 951-824-6365

skype - DHOLRADIO.ORG

LISTEN BY CALL → USA 702-489-0211

Sukhpal Gill
10 pm to 12 am (IST)

Puran singh waraich
2:30 pm to 4 pm (IST)

ਨੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ

National Truck Driving School

ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ ਅਤੇ ਯੂਬਾ ਸਿਟੀ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ

ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰ ਅਤੇ ਡਰਾਈਵਰ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ
ਕੰਪਨੀ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ 35 ਸੈਂਟ ਪ੍ਰਤੀ ਮੀਲ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ

*ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ
ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ
*ਲਾਇਸੈਂਸ ਲੈਣ ਉਪਰੰਤ ਕੰਮ/
ਜੋਬ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ
*ਰਿਹਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਏਅਰਪੋਰਟ ਤੋਂ
ਚੁੱਕਣ ਤੇ ਛੱਡਣ ਦਾ ਖਾਸ ਪ੍ਰਬੰਧ
*2-3 ਹਫਤਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ
ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰ ਬਣੋ

Call For Special Price

Kashmir S. Thandi

Office: (866) 933-3038

Balhar S. Ranu Cell: 916-502-7733

Yuba City Ph: 530-419-5058

1816 Main Ave., Sacramento CA, 95838

ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗੱਠਜੋੜ ਲਈ ਹਊਆ ਬਣਨ ਲੱਗੇ ਕੈਪਟਨ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਮੁੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਵਿਰੁੱਧ ਛੇਤੀ ਮੁਹਿੰਮ ਦੀ ਮੁਹਾਰ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗੱਠਜੋੜ ਵੱਲ ਮੋੜ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਕੈਪਟਨ ਵੱਲੋਂ 'ਮਿਸ਼ਨ 2017' ਤਹਿਤ ਸੂਬੇ ਭਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਰੈਲੀਆਂ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਖੂਬ ਭੰਡਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਵੀ ਚੁੱਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੈਪਟਨ ਦੀ ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਸੋਚੀ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਟਕਸਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਚਿੰਤਕਾਂ ਨਾਲ ਬੈਠਕਾਂ ਕਰਕੇ ਕੈਪਟਨ ਦੀ ਕਾਟ ਬਣਨ ਲਈ ਮੁਹਿੰਮ ਛੇਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ ਤਹਿਤ ਅਖਬਾਰੀ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਤੇ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲਾਂ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਕਰਵਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਰਾਬਤਾ ਕਾਇਮ ਕਰਕੇ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਦੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਬਣ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਵੱਡੇ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਹੁਣ ਦੇਹਰੀ ਚਿੰਤਾ ਖਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਬੀ.ਜੇ.ਪੀ. ਨਾਲ

ਗਠਜੋੜ ਕਿਵੇਂ ਚੱਲਦਾ ਰਹੇ ਤੇ ਕੈਪਟਨ ਦੀ ਹਨੇਰੀ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਵੇ।

ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਦਲਿਤ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਕਾਰਡ ਵੱਖਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਖੇਡਣ ਦਾ ਮਨ

ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਵੱਡੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਜਾਂ ਸੂਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਕੱਦ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਰੁਤਬੇ ਵਾਲਾ ਆਗੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਕੈਪਟਨ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਤੋਂ ਬਾਦਲ ਔਖੇ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਨ ਸੰਪਰਕ ਮੁਹਿੰਮ ਤੋਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਕਾਫੀ ਔਖੇ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਬਾਦਲ ਨੇ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਕ ਵੀ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਂ ਦੱਸਣ ਜਿਥੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਦੁੱਖ-ਤਕਲੀਫਾਂ ਸੁਣਨ ਗਏ ਹੋਣ। ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਕੈਪਟਨ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵੀ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਟਲਣ ਵਾਲੇ ਬਾਦਲ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਧੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਸਾਧ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਆਪਣੇ ਸੱਤਾਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਥਾਂ ਇਕ ਰਾਜੇ ਵਾਂਗ ਲੋਕਾਂ ਉੱਤੇ ਰਾਜ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਸਨ ਜਦਕਿ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਦੇ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਲੋਕ ਸੇਵਕ ਵਜੋਂ ਨਿਮਰਤਾ ਤੇ ਸਮਰਪਤ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਤਤਪਰ ਹਨ।

ਹਾਈਕਮਾਨ ਨੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਭਾਤ ਝਾਅ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਇੰਚਾਰਜ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਦਲਿਤ ਪੱਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਐਮ.ਪੀ. ਵਿਜੇ ਸਾਂਪਲਾ ਨੂੰ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾ ਕੇ ਖੇਡਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਰਾਜ ਸਭਾ ਐਮ.ਪੀ. ਅਵਿਨਾਸ਼ ਰਾਏ ਖੰਨਾ ਜੋ ਪਾਰਟੀ ਹਾਈਕਮਾਨ ਵਿਚ ਉਪ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਨ ਤੇ ਜੰਮੂ ਤੇ

ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਪਾਰਟੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਹਨ, ਨੂੰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸੂਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਚੋਣ ਵਾਸਤੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਲਿਆ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਸੂਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਭਾਵੇਂ ਹਾਈਕਮਾਨ ਦੇ ਨੇਤਾ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪੰਥਕ ਏਜੰਡੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹਨ ਪਰ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਨੇ ਪੇਂਡੂ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂਤਵ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਪੱਕੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ।

ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾ ਸਿੱਖ ਸਕੂਲ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਦਾ ਰਾਹ ਸਾਫ

ਡਰਬੀ: ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾ ਸਿੱਖ ਸਕੂਲ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦਾ ਰਸਤਾ ਸਾਫ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੈਮਰੋਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਡਰਬੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਿੱਖ ਸਕੂਲ ਨੂੰ ਸਤੰਬਰ ਵਿਚ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਅੰਤਿਮ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਹੈ।

ਸਕੂਲ ਦਾ ਨਾਂ ਅਕਾਲ ਸਕੂਲ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਸਕੂਲ ਨੂੰ ਹਰਟਿੰਗਟਨ ਸਟਰੀਟ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਦਾ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਸਿੱਖ ਸਕੂਲ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਫੰਡਿੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਸਕੂਲ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਸਿੱਖ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ

ਨਾਲ-ਨਾਲ ਦੂਜੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਵੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਣਗੇ। ਸਰਕਾਰ ਫਿਲਹਾਲ ਤਿੰਨ ਸਕੂਲ ਖੋਲ੍ਹਣ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਦੋ ਈਸਾਈ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਸਕੂਲ। ਸਕੂਲਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਖਰਚ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਚੁੱਕਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਿਫਾਇਤੀ ਮੁਹਿੰਮ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਸਿਰ ਪਾਈ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਚਪਤਾਸੀਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਤਨਖਾਹਾਂ ਦੇ ਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਸੰਵਾਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕੇ ਡਿਗਰੀਆਂ ਤੇ ਡਿਪਲੋਮੇ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੁੰਡੇ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਨੌਕੇਦਾਰੀ ਸਿਸਟਮ ਰਾਹੀਂ ਹੋ ਰਹੇ ਵਿੱਤੀ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕਾਰਨ ਅਜਿਹੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਹੁਣ ਨਹਿਰਾਂ, ਟੈਂਕੀਆਂ ਤੇ ਮਰਨ ਵਰਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਵਧੀਆ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਆਸ ਲਾਈ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਬਠਿੰਡਾ ਵਿਚ ਈ.ਜੀ.ਐਸ./ਏ.ਆਈ.ਈ./ਐਸ.ਟੀ.ਆਰ. ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਨਹਿਰ ਵਿਚ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰਨ ਦੀ ਘਟਨਾ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਕਟਹਿਰੇ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਨੌਂ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸੱਤ ਹਜ਼ਾਰ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰੋਵਾਈਡਰ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਸਰਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੀ.ਏ., ਬੀ.ਐੱਡ ਤੇ ਐਮ.ਐੱਡ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ 7500 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 9000 ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਤਨਖਾਹ ਦੇ

ਸੁਵਿਧਾ ਕੇਂਦਰਾਂ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਦੁਵਿਧਾ ਵਿਚ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਵਿਧਾ ਕੇਂਦਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੁਵਿਧਾ ਦੇ ਰਹੇ 1100 ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਖੁਦ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੇਂਦਰਾਂ ਵਿਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੰਪਿਊਟਰ ਅਪਰੇਟਰਾਂ ਆਦਿ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ 10 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ 10,000 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਤਨਖਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਮਿਡ ਡੇਅ ਮੀਲ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਕੰਮ ਕਰਦੇ 170 ਦਫਤਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਤੇ 49,872 ਕੁੱਕ ਬੀਬੀਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਇਹੀ ਵਰਤਾਰਾ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਐਮ.ਸੀ.ਏ., ਐਮ.ਬੀ.ਏ., ਬੀ.ਕਾਮ ਤੇ ਐਮ.ਕਾਮ ਆਦਿ ਯੋਗਤਾ ਵਾਲੇ 170 ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ 9500 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਤਨਖਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 49,872 ਕੁੱਕ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ 1200 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਮਿਹਨਤਾਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਦਕਿ ਗੁਆਂਢੀ ਰਾਜ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਇਸ ਵਰਗ ਨੂੰ 2500 ਰੁਪਏ ਮਿਹਨਤਾਨਾ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੁੱਕ ਬੀਬੀਆਂ ਦਾ ਮਿਹਨਤਾਨਾ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਤ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਸੀ ਪਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਮਿਹਨਤਾਨਾ ਵਧਾਉਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥਾ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਰਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਇਕ ਰੈਗੂਲਰ ਚਪਤਾਸੀ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਤਕਰੀਬਨ ਢਾਈ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ 2400 ਅਧਿਆਪਕ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਹਿਜ਼ 10,300 ਰੁਪਏ ਮੁੱਢਲੀ ਤਨਖਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਅੱਠ ਸਾਲਾਂ

ਤੋਂ ਨੌਕਰੀ ਕਰ ਰਹੇ 1358 ਐਨਕਲੂਸਿਵ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਵਲੰਟੀਅਰਾਂ ਨੂੰ ਮਹਿਜ਼ 4500 ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਤਨਖਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਰਵ ਸਿੱਖਿਆ ਅਭਿਆਨ ਤੇ ਰਮਸਾ ਅਧੀਨ ਕੰਮ ਕਰਦੇ 12000 ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਤੇ 1475 ਦਫਤਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਮੁੱਢਲੀ ਤਨਖਾਹ ਤੇ ਡੀਏ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਦਕਿ ਮਕਾਨ ਕਿਰਾਏ ਭੱਤੇ, ਮੈਡੀਕਲ ਭੱਤੇ, ਮੋਬਾਈਲ ਭੱਤੇ ਆਦਿ ਤੋਂ ਇਸ ਵਰਗ ਨੂੰ ਵਾਂਝਾ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨੈਸ਼ਨਲ ਰੂਰਲ ਹੈਲਥ ਮਿਸ਼ਨ ਅਧੀਨ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ 5500 ਨਰਸਾਂ, ਏ.ਐਨ.ਐਮ. ਤੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਆਪ੍ਰੇਟਰਾਂ ਨੂੰ 8000 ਤੋਂ 10,000 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਤਨਖਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਹੀ ਇਸ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਇਹ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਪਿਛਲੇ ਸੱਤ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵਿੱਤੀ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।

ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਲੋਂ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਝਟਕਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ, ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਅਤੇ ਔਰਬਿਟ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਭੇਜਿਆ ਹੈ। ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ ਗੁੰਮਨਾਮ ਪੱਤਰ ਉੱਤੇ ਖੁਦ ਨੋਟਿਸ ਲੈਂਦਿਆਂ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਅਗਲੀ ਸੁਣਵਾਈ 13 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਹੋਵੇਗੀ। ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਗੁੰਮਨਾਮ ਪੱਤਰ ਵਿਚ

ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜਾਇਦਾਦ ਬਣਾਈ ਹੈ। ਸੂਬੇ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਤੋਂ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਸੂਲੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੀਡੀਆ, ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਤੇ ਰੀਅਲ ਅਸਟੇਟ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦਾ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਤੋਂ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਵਲੈਤ ਪੜ੍ਹਨ ਗਈਆਂ ਪੰਜਾਬਣਾਂ ਦੇਹ ਵਪਾਰ ਵਿਚ ਪਈਆਂ

ਜਲੰਧਰ: ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਵਿਦੇਸ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਜਾਂਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਤੇ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਉਥੇ ਵੀ ਬੁਰੇ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਈ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਦੀ ਹਾਲਾਤ ਐਨੀ ਮਾੜੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦੇਹ ਵਪਾਰ ਵਿਚ ਪੈ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਬਰਤਾਨੀਆ ਪੁਲਿਸ ਨੇ 450 ਪੰਜਾਬੀ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇਹ ਵਪਾਰ ਕਾਰਨ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਹਾਲੇ ਵੀ 50 ਪੰਜਾਬੀ ਔਰਤਾਂ ਦੇਹ ਵਪਾਰ ਤੇ ਹੋਰ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਅਧੀਨ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਉਹ ਹਨ ਜੋ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਇੰਗਲੈਂਡ ਗਈਆਂ ਸਨ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਥੇ ਕੋਈ ਪਰਿਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਲੰਡਨ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਵਕੀਲ ਗੁਰਜਪ ਸਿੰਘ ਭੰਗਲ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਹ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਪੱਕੇ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਪੜ੍ਹਨ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਯੂ.ਕੇ. ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਵੀਜ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਪਰ ਇਧਰੋਂ ਪੜ੍ਹਨ ਗਏ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਮਾਪੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਪੰਜਾਬ ਆਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਥੇ ਰਹਿ ਕੇ ਪੈਸੇ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਥੇ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।

ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਕੰਜਰਵੇਟਿਵ ਪਾਰਟੀ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਰਹਿ ਰਹੇ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਕਾਫੀ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਵੀਜ਼ੇ ਤੋਂ ਰਹਿ ਰਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕੰਮ ਉੱਤੇ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਪੌਂਡ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਭਾਰਤੀ ਕਰੰਸੀ ਵਿਚ 10 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਕਰੀਬ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਜਾਂ ਕਾਰਖਾਨੇ

ਤੋਂ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਰਹਿ ਰਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਫੜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਪੌਂਡ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਜੁਰਮਾਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਸਖ਼ਤੀ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਹੱਥ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਗਜ਼ਾਂ 'ਚ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦਾ ਨਾਮੋ-ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ!

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਉਤਪਤੀ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਸਾਲ 2014-15 ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਭਰ ਵਿਚੋਂ ਗ਼ਰੀਬ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਸਿਰਫ 444 ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਨੌਜਵਾਨ ਹੀ ਲੱਭੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ 444 ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ 171 ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ, 18 ਪਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਤੇ 255 ਹੋਰ ਵਰਗਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 245 ਲੜਕੇ ਤੇ 199 ਲੜਕੀਆਂ ਹਨ।

ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ 444 ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰਾਂ ਨੂੰ 150 ਰੁਪਏ ਤੋਂ 600 ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਬੇਕਾਰੀ ਭੱਤਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅੰਕਤਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰਕਾਰ ਸਾਲਾਨਾ 6,52,575 ਰੁਪਏ ਬੇਕਾਰੀ ਭੱਤਾ ਦੇ ਕੇ ਰਾਜ ਦੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰਾਂ ਦੀ ਰੋਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਮਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਲ 2013-14 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਗ਼ਰੀਬ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਸਿਰਫ 309 ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਨੌਜਵਾਨ ਹੀ ਲੱਭੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 101 ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ, 13 ਪਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਤੇ 195 ਹੋਰ ਵਰਗਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਨ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ 309 ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰਾਂ ਨੂੰ 3,46, 771 ਰੁਪਏ

ਬੇਕਾਰੀ ਭੱਤਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਮੈਟ੍ਰਿਕ/ਅੰਡਰ ਗਰੈਜੂਏਟ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰਾਂ ਨੂੰ 150 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਤੇ ਗਰੈਜੂਏਟ/ਪੋਸਟ ਗਰੈਜੂਏਟ ਲਈ 200 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਬੇਕਾਰੀ ਭੱਤਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਅੰਗਰੀਣ ਮੈਟ੍ਰਿਕ/ਅੰਡਰ ਗਰੈਜੂਏਟ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰਾਂ ਨੂੰ 225 ਰੁਪਏ ਤੇ ਗਰੈਜੂਏਟ/ਪੋਸਟ ਗਰੈਜੂਏਟ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰਾਂ ਨੂੰ 300 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਬੇਕਾਰੀ ਭੱਤਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨੇਤਰਹੀਣ, ਗੂੰਗੇ ਤੇ ਬੋਲੇ ਮੈਟ੍ਰਿਕ/ਅੰਡਰ ਗਰੈਜੂਏਟ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰਾਂ ਨੂੰ 450 ਰੁਪਏ ਤੇ ਗਰੈਜੂਏਟ/ਪੋਸਟ ਗਰੈਜੂਏਟ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ 600 ਰੁਪਏ ਬੇਕਾਰੀ ਭੱਤਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਬੇਕਾਰੀ

ਭੱਤੇ ਵਿਚ 150 ਰੁਪਏ ਤੋਂ 250 ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਵਿੱਤ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਸੀ ਪਰ ਵਿੱਤ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬੇਕਾਰੀ ਭੱਤਾ

ਦੇਣ ਦੀ ਸਕੀਮ ਸਾਲ 1978 ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਤਹਿਤ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ 17 ਤੋਂ 40 ਸਾਲ ਦੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰਾਂ (ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਰੁਜ਼ਗਾਰ

ਦਫਤਰਾਂ ਵਿਚ ਦਰਜ ਸਨ, ਨੂੰ ਬੇਕਾਰੀ ਭੱਤਾ ਦੇਣ ਦੀ ਨੀਤੀ ਬਣਾਈ ਸੀ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ 12,000 ਰੁਪਏ ਸਾਲਾਨਾ ਆਮਦਨ ਤੋਂ ਘੱਟ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬੇਕਾਰੀ ਭੱਤਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਪਰੈਲ 1980 ਤੋਂ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦਫਤਰਾਂ ਵਿਚ ਨਾਂ ਦਰਜ ਹੋਣ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਸਾਲ 2007 ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਚੋਣ ਮਨੋਰਥ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਰਾਜ ਵਿਚ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਹੱਥ ਸਥਾਪਤ ਕਰਕੇ ਇਕ ਲੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਲਈ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਡੇਢ ਲੱਖ ਅਸਾਮੀਆਂ ਭਰਨ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਵੇਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਦੇ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਣ, ਪ੍ਰਮੋਟ ਹੋਣ ਜਾਂ ਮੌਤ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਖਾਲੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਫੀਡਬੈਕ ਪੋਸਟਾਂ (ਸਭ ਤੋਂ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ) ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖ ਕੇ ਨਵੀਂ ਭਰਤੀ ਦੇ ਮੌਕਿਆਂ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਕ ਵਿਲੱਖਣ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਸਨ ਕਾਮਰੇਡ ਆਨੰਦ

ਘੜੀ ਇਹ ਦੁੱਖ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਕਾਮਰੇਡ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਆਨੰਦ ਜੀ ਲਈ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਣੇ ਪੈ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਹਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਨੇੜ ਵਾਲਾ ਸਬੰਧ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕੁਝ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਹਨ, ਕੋਈ ਸਮਾਜੀ ਸਬੰਧਾਂ ਵਾਲੇ, ਕੁਝ ਸਿਆਸੀ ਸਰਗਰਮੀ ਦੇ ਦੌਰ ਦੇ ਸਾਥੀ ਤੇ ਕੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦੇ ਗੁਰ ਸਿੱਖਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਹਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਹਨ, ਸਾਰੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਹਨ, ਪਰ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਲਿਖ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਜਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਕਈਆਂ ਤੋਂ ਮਨ ਦੇ ਵੇਗ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਣਾ, ਪਰ ਵੇਗ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਸਤਿਕਾਰ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ।

ਹਰ ਹਫ਼ਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸਮਾਜੀ ਉਲਝਣਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖਣ ਦੀ ਥਾਂ ਇਸ ਵਾਰੀ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਆਨੰਦ ਜੀ ਬਾਰੇ ਲਿਖਣ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾਇਆ ਤਾਂ ਲਗਭਗ ਹਰ ਗੱਲ ਬਾਰੇ ਇਹ ਖਿਆਲ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਕਿ ਇਹ ਫਲਾਣੇ ਸਾਥੀ ਜਾਂ ਫਲਾਣੇ ਲੇਖਕ ਨੇ ਜਿੰਨੀ ਚੰਗੀ ਲਿਖ ਦੇਣੀ ਹੈ, ਸਾਥੋਂ ਸ਼ਾਇਦ ਓਦਾਂ ਨਾ ਲਿਖ ਹੋਵੇ। ਫਿਰ ਆਨੰਦ ਜੀ ਦੀ ਉਹ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਯਾਦ ਆ ਗਈ, ਜਿਹੜੀ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਪਤਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਨੰਦ ਜੀ ਬੋਲਦੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕਮਾਲ ਦਾ ਸਨ, ਲਿਖਦੇ ਵੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਚੇਤਾ ਵੀ ਰੱਖਦੇ ਸਨ ਕਿ ਮੇਰਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂ ਲਿਖਿਆ ਸਧਾਰਨ ਤੋਂ ਸਧਾਰਨ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਸੌਖਾ ਸਮਝ ਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ

ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਰੀਦ ਸਨ। ਆਨੰਦ ਜੀ ਅਸਲੋਂ ਸਧਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਸਿੱਧੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਗੱਲ ਇਸ ਲਈ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਸਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੌਕਾ ਮਿਲਦਾ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਲਾਭੇ ਰੱਖ ਕੇ ਸਧਾਰਨ ਕਿਸਮ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਵੀ ਘੜੀ ਵੱਲ ਝਾਕਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਪੰਜਾਬ ਜਾਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੌਰੇ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਦਿੱਸ ਪੈਂਦੀ, ਉਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਉਹ ਭਾਰਤ ਆਣ ਕੇ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਦੇ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਰੂਸ ਨਾਲ ਜੁੜਵੇਂ ਇੱਕ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਦੌਰੇ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਕੋਈ ਸੈਲਾਨੀ ਸਥਾਨ ਵੇਖਣ ਗਏ। ਓਥੇ ਇੱਕ ਭੀੜ ਪਾਣੀ ਵਿਚਾਲੇ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਪੱਥਰ ਤੱਕ ਛੱਤਪਾ ਮਾਰ ਕੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਕੁਝ ਲੋਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਕੁਝ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਡਿੱਗ ਪੈਣ ਨਾਲ ਮਜ਼ਾਕ ਦਾ ਪਾਤਰ ਬਣਦੇ ਸਨ। ਆਨੰਦ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਛਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਵੇਖੀ। ਉਹ ਪੱਥਰ ਉਤੇ ਜਾ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਭੀੜ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ, 'ਸੁਕੋ ਈ, ਸੁਕੋ ਈ।' ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਆਪਣੇ ਦੁਭਾਸ਼ੀਏ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ 'ਸ਼ਾਬਾਸ਼' ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਨਹੀਂ, ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੁੱਕਾ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਡਿੱਗਾ।" ਵਾਪਸ ਆਣ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ 'ਸੁੱਕਾ ਈ' ਅਤੇ ਓਥੋਂ ਦੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ 'ਸੁੱਕੋ ਈ' ਨੂੰ ਜੋੜ ਕੇ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਯੁੱਗਾਂ ਪੁਰਾਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਲਿਖਤ ਲਿਖ ਦਿੱਤੀ।

ਆਨੰਦ ਜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀਆਂ ਬਾਰੀਕੀਆਂ ਨੂੰ ਲਿਖਤ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਰੱਖਦੇ ਸਨ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਭਾਸ਼ਾ ਬੋਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਵੇਂ ਹੀ ਲਿਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ

ਕਾਲਜਾਂ ਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਤੋਂ ਕਈ ਵਾਰੀ ਸਿਖਾਂਦਰੂ ਪੱਤਰਕਾਰ ਵੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਕਿਸੇ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਵੀ ਆ ਕੇ ਅਖਬਾਰੀ ਸਥਿਤੀਆਂ ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸੂਚਨਾ ਵਿਭਾਗ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸਿਖਾਂਦਰੂ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆ ਗਿਆ। ਮੁੰਡਾ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਸੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਚੰਗੀ ਬੋਲਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਸਮਝਦਾ ਸੀ ਕਿ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਪੱਧਰ ਬੜਾ ਨੀਵਾਂ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਇਹ ਗੱਲ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਗਦੀ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਉਹ ਇੱਕ ਛਪੀ ਹੋਈ ਲਿਖਤ ਲੈ ਕੇ ਆਨੰਦ ਜੀ ਕੋਲ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੋ ਲਫਜ਼ਾਂ 'ਮਗਰੋਂ' ਅਤੇ 'ਮਹੀਨ' ਬਾਰੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਤਰਾਜ਼ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨੀਵੇਂ ਪੱਧਰ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹਨ। ਉਸ ਦੀ ਸੋਚ ਸੀ ਕਿ 'ਪਿੱਛੋਂ' ਅਤੇ 'ਬਾਅਦ' ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਜਦੋਂ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਤਾਂ 'ਮਗਰੋਂ' ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਤੇ 'ਮਹੀਨ' ਸ਼ਬਦ ਉੱਜ ਹੀ ਹੁਣ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਅਸੀਂ ਇਕੱਠੇ ਬੈਠੇ ਸਾਂ। ਆਨੰਦ ਜੀ ਇਹ ਕੰਮ ਖੁਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਕੁਝ ਸੋਚ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਸ਼ਬਦ ਬਾਰੇ ਮੈਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨ ਨੂੰ ਆਖਿਆ। ਮੈਂ ਇੱਕ ਗੀਤ ਦੇ ਬੋਲ ਸੁਣਾਏ ਕਿ 'ਆਉਲਿਆਂ ਦਾ ਖਾਧਾ, ਆਖਿਆ ਸਿਆਣੇ ਦਾ, ਆਉਂਦਾ ਯਾਦ ਮਗਰੋਂ।' ਆਨੰਦ ਜੀ ਨੇ ਦੂਸਰੇ ਸ਼ਬਦ ਲਈ ਨਾਲ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚੋਂ ਭੈਣ ਜੀ ਉਰਮਿਲਾ ਆਨੰਦ ਨੂੰ ਸੱਦ ਕੇ ਕਿਹਾ, 'ਉਰਮਿਲਾ, ਭਲਾ ਮਹੀਨ ਕੀ ਹੁੰਦੈ?' ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਝੱਟ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ, 'ਮਹੀਨ ਦਾ ਕੀ ਹੈ, ਖੰਡ ਵੀ ਮਹੀਨ ਤੇ ਮੋਟੀ ਦੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।' ਆਨੰਦ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਕਿਤਾਬਾਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣੀ, ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਬੈਠਿਆ ਕਰੋ। ਮਗਰੋਂ ਉਸ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੂੰ ਫੌਜ ਦੀ ਕਮਿਸ਼ਨਡ ਅਫਸਰੀ ਮਿਲ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹੀ।

ਦੂਸਰਾ ਪੱਖ ਆਨੰਦ ਜੀ ਦਾ ਹੋਰ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਤੋਂ ਅਨੁਵਾਦ ਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਾਹਿਤ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਕੁਝ ਚੋਣਵੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪਿੰਡ ਤੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਤਜਰਬੇ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਝਲਕਦੀ ਸੀ, ਐਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਆਨੰਦ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਪਾਠਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ। ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਇਸ ਫਾਰਮੂਲੇ ਬਾਰੇ ਆਨੰਦ ਜੀ ਕਈ ਵਾਰ ਖੁਦ ਦੱਸਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਲਫਜ਼ਾਂ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਭੱਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਸਾਰੇ ਵਾਕ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ, ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸੀ ਪੀ ਆਈ ਦੀ ਬਠਿੰਡੇ ਵਿਚ 1978 ਵਿਚ ਹੋਈ ਕੁੱਲ ਹਿੰਦ ਕਾਨਫਰੰਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਨਤਕ ਚੈਲੀ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਆਗੂ ਹੈਨਰੀ ਵਿੰਸਟਨ ਦਾ ਭਾਸ਼ਣ ਨਾਲੋਂ-ਨਾਲ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਦੇ ਆਨੰਦ ਜੀ ਬਾਰੇ ਮੀਡੀਏ ਨੇ ਵੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਸੀ।

ਤੀਸਰਾ ਪੱਖ ਆਨੰਦ ਜੀ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਵੱਖਰੀ ਛਾਪ ਛੱਡਣ ਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨਾਲ ਪੱਕੇ ਜੁੜੇ ਰਹੇ, ਪਰ ਦੂਸਰੀਆਂ

ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਨਿਜੀ ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ ਵਾੜ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ। ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਹੀ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਡਾਕਟਰ ਲੇਖ ਰਾਜ ਤੇ ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਨਾਲ ਸਦਾ ਨੇੜਤਾ ਰਹੀ। ਆਦਮਪੁਰ ਤੋਂ ਚੁਣ ਕੇ ਮੰਤਰੀ ਬਣੇ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਨਾਲ ਅਤੇ ਅਜੋਕੀ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਬਜ਼ੁਰਗ ਆਗੂ ਲਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਡਵਾਨੀ ਤੱਕ ਨਾਲ ਨਿਜੀ ਨੇੜ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਨੇੜ ਵਿਚ ਕਦੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਮੱਤਭੇਦਾਂ ਦੀ ਕੁਤਿਤਣ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਈ।

ਚੌਥਾ ਨਿਵੇਕਲਾ ਪੱਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਖੁਦ ਇਹ ਗੱਲ ਹਿੱਕ ਠੋਕ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਮੈਂ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਿਸੇ ਰੱਬ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ, ਪਰ ਧਾਰਮਿਕ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੇੜਤਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਥਾਂ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਮੁਖੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੋਹ ਵਾਲਾ ਨੇੜ ਸੀ ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਇੱਕ ਦੂਸਰੇ ਦਾ ਅਥਾਹ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਉਹ ਕਿਹਾ ਵੀ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਮੈਂ ਪੱਕਾ ਪਦਾਰਥਵਾਦੀ ਹਾਂ, ਪਰ ਮੇਰਾ ਪਦਾਰਥਵਾਦੀ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੈਂ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾ ਕਰਾਂ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਇੱਕ ਸਮਝਾਉਣੀ 'ਜਿਤੁ ਦੁਆਰੇ ਉਬਰੇ ਤਿਤੈ ਲੈਹੁ ਉਬਾਰਿ' ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਆਪਣੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਈ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਉਹ ਮੰਨਦੇ ਸਨ ਕਿ ਜਿਸ ਵੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਜਾਂ ਪਰੰਪਰਾ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਕਿਸੇ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਉਸ ਪਰੰਪਰਾ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨਾ

ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਪਿੜ

■ ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ
ਫੋਨ: 91-98140-68455

ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੱਲ ਵੀ ਨਫਰਤ ਦਾ ਵਿਖਾਵਾ ਕਰਨਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਤਾਂ ਇੱਕ ਪੂਰਾ ਲੇਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 'ਨਾ ਕੋ ਬੈਰੀ ਨਾ ਹੀ ਬਿਗਾਨਾ ਸਗਲ ਸੰਗਿ ਹਮ ਕਉ ਬਨਿ ਆਈ' ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਇਸ ਇੱਕੋ ਤੁਕ ਦੇ ਅਰਥ ਹੀ ਸਮਝ ਜਾਣ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਲੜਨ ਤੋਂ ਹਟ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਸੇ ਕਦੀ ਕੋਈ ਦੰਗਾ ਜਾਂ ਫਸਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਹੋਰ ਵੀ ਹੈ ਆਨੰਦ ਜੀ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਜਿਹੜਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇੱਕੋ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸਮੇਟਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਉਸ ਨਿਵੇਕਲੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਆਨੰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਭੇਟ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸਿੱਖਣ ਦਾ ਸਬੱਬ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਨਸੀਬ ਹੋਇਆ ਸੀ।

Store For Sale

Convenience and Grocery Store in Columbia City (Near Fort Wayne) Indiana is for sale.

**Store is in 2500 Sq. Feet.
Next door 2 bedroom house 25X150 lot
Construction 1500 Sq. Feet (Apx.)
15 car parking 25X150**

Call for pictures and more info.:

Ph: 516-513-4933

26-29

Philips-66 Truck Stop Convenience Store

For Sale or Lease

11 Pumps, 30 Trucks Parking

Diesel & Gas With Restaurant, Liquor, Lottery

Good Profit Margin

Prime Location (4 States Traffic Area

on State Hwy I-44/I-49 in Missouri)

Also available commercial building (SCF), partially rented in Mohali, India

Commercial plot in business growing area (in Walmart, Home Office area)

Serious Parties Only, Please.

Contact: 417-825-7602

Email: shaanmann5@gmail.com

28+

Desi Bazar

916 E. Main Street #118, Greenwood, IN, 46143
Tel: 317-888-2040, Fax: 317-887-6116

We specialize in all kind of Indian Groceries and Sweets

J FRESH VEGETABLES EVERY THURSDAY

J FRESH GOAT MEAT

**10% off on all Gurudwara supplies
and Religious programs!!**

We Are Open 7 Days a Week

ਖੁਲ੍ਹਾ ਤੇ ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰਾ ਸਟੋਰ, ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਮਾਣ ਦੇਸੀ ਬਾਜ਼ਾਰ

■ IFTA Fuel & Mileage Reporting (100% Accurate)

■ Form 2290 (Heavy Vehicle Use Tax Return)

■ Temporary/Permanent Fuel & Trip Permits

■ IRP, FMCSA Authority, UCR

■ New Business

(Corporation, LLC, Partnership, etc.)

■ Filing Help: Green Card, Citizenship, Sponsorship

■ IRS Individual & Business Tax

(IRS Registered Agent)

Contact: Nanak Tax Expeditors Greenwood (IN)

@ Ph: 317-215-5758

**IFTA
filing
starting
at \$20**

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਸਨਿਚਰਵਾਰ, 11 ਜੁਲਾਈ 2015

ਵਿਆਪਮ ਵਪਾਰ ਤੇ ਸਿਆਸਤ

‘ਵਿਆਪਮ’ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਐਗਜ਼ਾਮੀਨੇਸ਼ਨ ਬੋਰਡ ਦਾ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਛੋਟਾ ਨਾਂ ਹੈ। ਇਹ ਸਰਕਾਰੀ ਬੋਰਡ ਸੂਬੇ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਰਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀਆਂ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਦਾਖਲਿਆਂ ਲਈ ਇਮਤਿਹਾਨ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਬੋਰਡ ਦੇ ਇਸ ਕਾਰਜ ਵਿਚ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ 1995 ਦੇ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਹੋਈਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈਆਂ, ਪਰ ਪੂਰੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਬਾਅਦ 2000 ਵਿਚ ਹੀ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਕੇਸ ਦਰਜ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਉਂਜ ਇਸ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਉਤੇ ਵੀ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਫਿਰ 2009 ਵਿਚ ਪ੍ਰੀ-ਮੈਡੀਕਲ ਟੈਸਟ (ਪੀ.ਐਮ.ਟੀ.) ਬਾਰੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਰਿਪੋਰਟ ਹੋਈਆਂ। ਇਹ ਟੈਸਟ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਣਗਿਣਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਤਕਰੀਬਨ ਦੋ ਸਾਲ ਲੱਗ ਗਏ, ਪਰ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ 100 ਦੇ ਕਰੀਬ ਬੰਦੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਏ ਗਏ। ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਵਾਰ ਵਾਰ ਮੰਗ ਅਤੇ ਸਰਗਰਮੀ ਪਿਛੋਂ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ 2012 ਵਿਚ ਸਪੈਸ਼ਲ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ (ਐਸ.ਟੀ.ਐਫ.) ਵੀ ਬਣਾਉਣੀ ਪਈ। ਅਗਲੀ ਪੁਣ-ਛਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਾਮਲਾ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ 2013 ਵਿਚ ਇੰਦੌਰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ 20 ਜਣਿਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਘਪਲੇ ਦੇ ਸੰਚਾਲਕ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਾਗਰ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਹੋਲੀ ਹੋਲੀ ਇਸ ਘਪਲੇ ਨਾਲ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ, ਨੌਕਰਸ਼ਾਹਾਂ, ਬੋਰਡ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਅਤੇ ਵਿਚੇਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਜੁੜਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਹੁਣ ਤੱਕ 2000 ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੂਬੇ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਸਿਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਲਕਸ਼ਮੀ ਕਾਂਤ ਸ਼ਰਮਾ ਸਮੇਤ 100 ਦੇ ਕਰੀਬ ਸਿਆਸੀ ਲੀਡਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਹ ਲੋਕ ਮੋਟੀਆਂ ਰਕਮਾਂ ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰੀਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਢੰਗਾਂ-ਤਰੀਕਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਪਾਸ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਸਨ।

ਇਸ ਘਪਲੇ ਵਿਚ ਸੂਬੇ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਰਾਮ ਨਰੇਸ਼ ਯਾਦਵ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਵੱਜਿਆ। ਰਾਜਪਾਲ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸ਼ੈਲੇਸ਼ ਯਾਦਵ ਠੇਕੇ ‘ਤੇ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵਾਲੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਮਗਰੋਂ ਮਾਰਚ 2015 ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਭੇਤਭਰੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਘਰੋਂ ਮਿਲੀ। ‘ਵਿਆਪਮ’ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ਼ਿਵਰਾਜ ਸਿੰਘ ਚੌਹਾਨ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਬੋਲ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਕੇਸ ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਹੁਣ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਲੀਡਰਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਜੁੜ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਹੁਣ ਤੱਕ 50 ਦੇ ਕਰੀਬ ਮੌਤਾਂ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਮੌਤ 21 ਨਵੰਬਰ 2009 ਨੂੰ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਮਰਨ ਵਾਲਾ ਵਿਕਾਸ ਸਿੰਘ ਠਾਕੁਰ ਇਸ ਘਪਲੇ ਵਿਚ ਵਿਚੋਲਾ ਸੀ।

ਸਿਤਮਜ਼ਰੀਫੀ ਇਹ ਰਹੀ ਕਿ ਕੱਲ੍ਹ ਤੱਕ ਇਹ ਘਪਲਾ ਲੋਕਲ ਹੀ ਸੀ। ਇਕ-ਦੋ ਅਖਬਾਰਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਕਿਸੇ ਕੌਮੀ ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਕਾਲਮਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ 4-5-6 ਅਤੇ 7 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਉਪਰੋਥਲੀ ਚਾਰ ਮੌਤਾਂ ਹੋਈਆਂ, ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਜਾ ਕੇ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਨੀਂਦ ਟੁੱਟੀ। ਦਰਅਸਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਪੱਤਰਕਾਰ ਅਕਸ਼ੈ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸੀ ਜੋ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਪੁਣ-ਛਾਣ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਕੌਮੀ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੀ ਸੁਰਖੀ ਬਣ ਸਕਿਆ। ਹੁਣ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਗੂੰਜ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਤੱਕ ਵੀ ਅੱਪੜ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਉਠਾਉਣ ਵਾਲੇ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਦੇ ਹਫ ਗਏ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੁਣੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਰ ਦਫਤਰ, ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਟੱਕਰਾਂ ਮਾਰੀਆਂ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਵੀ ਕੰਨ ਉਤੇ ਜੁੱ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਸਰਕੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਹਮਲੇ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ, ਹਰ ਹਮਲੇ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਦਾਲਤ ਤੱਕ ਵੀ ਪੁੱਜਦੀ ਰਹੀ, ਪਰ ਇਹ ਘਪਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇੰਨੇ ਤਕੜੇ ਤੇ ਤਾਕਤ ਵਾਲੇ ਸਨ ਕਿ ਇਨਸਾਫ ਵੀ ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਅਤਿ ਦੀ ਆਈ ਨੂੰ ਇਸ ਕੇਸ ਨਾਲ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਹਿੱਲ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਜਾ ਕੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ਼ਿਵਰਾਜ ਸਿੰਘ ਚੌਹਾਨ ਨੇ ਇਸ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਤੋਂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਹਾਮੀ ਭਰੀ ਹੈ। ਸਿਆਸੀ ਗਲਿਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਚਰਚਾ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਿਆਸੀ ਸਕੈਂਡਲਾਂ ਵਿਚ ਘਿਰੀ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਖੱਲ ਬਚਾਉਣ ਖਾਤਰ ਹੀ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਜਾਂਚ ਵਾਲਾ ਪੱਤਾ ਖੇਡਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਤੱਥ ਚਿੰਟੇ ਦਿਨ ਵਾਂਗ ਸਾਫ ਹੈ ਕਿ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਭਾਵੇਂ ਆਪਣੇ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ, ਪਰ ਸੱਚ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਮੌਕੇ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇਸ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਉਤੇ ਕਿੰਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਂਜ ਇਕ ਗੱਲ ਹੁਣ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਹੋਰ ਖੁੱਲ੍ਹਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਪਤਾ ਲੱਗ ਸਕੇਗਾ ਕਿ ਇਸ ਘਪਲੇ ਉਤੇ ਪਰਦਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਖੂਨੀ ਖੇਡ ਕੌਣ ਖੇਡ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਖੇਡ ਖੇਡਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਪਰਖਦੇ ਉਡਾ ਛੱਡੇ ਹਨ, ਐਨ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਆਸੀ ਲੀਡਰ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਸੌੜੇ ਹਿਤਾਂ ਲਈ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬਲੀ ਦੇਣ ਲਈ ਸਦਾ ਤਿਆਰ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਭਾਰਤ ਦੀ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਅੰਦਰ ਚੱਲਦੇ ਗੋਰਖ ਧੰਦੇ ਦਾ ਇਕ ਕਣ ਮਾਤਰ ਹੈ। ਹਰ ਥਾਂ ਅਜਿਹੇ ਧੰਦੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਧੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਡੱਕਣਾ ਹੈ, ਉਹ ਖੁਦ ਹੀ ਇਸ ਖੇਡ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਆਮ ਬੰਦਾ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੁਲਕ ਚਲਾ ਰਹੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਅਜੇ ਇਹ ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਕਿ ਆਮ ਬੰਦੇ ਦੇ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋਣ ਨਾਲ ਮੁਲਕ ਵੀ ਕਦੀ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ‘ਵਿਆਪਮ’ ਘਪਲੇ ਵਾਂਗ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਦਬਾਅ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ, ਪਰ ਇਹ ਤੈਅ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਤਾਂ ਇਸ ਫੇਲ੍ਹ-ਪਾਸ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਮੰਗਣਗੇ।

ਠਾਹ-ਸੋਟਾ

-ਚਾਚਾ ਬੋਲਿਹਾਜ਼

ਕੈਪਟਨ ਦੀ ਬੜਕ!

ਗੋੜੇ ਦਿੱਲੀ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਬਹੁਤ ਮਾਰੇ, ਨੀਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਪੇ ਨਾ ਖਰੀ ਹੈ ਜੀ। ਗੁੱਝਾ ਭੇਦ ਹੈ ਥਾਪੜਾ ਦਵੇ ਕਿਉਂ ਨਾ, ਬੀਬੀ ਸੋਨੀਆ ਕਾਸ ਤੋਂ ਡਰੀ ਹੈ ਜੀ। ਰੋਹਬ ਪਾਉਣ ਲਈ ‘ਰਾਜੇ’ ਨੇ ਰਾਹੁਲ ਉਤੇ, ਹਲਚਲ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਰੀ ਹੈ ਜੀ। ਆਈਆਂ ਕੱਚੀਆਂ ਤ੍ਰੇਲੀਆਂ ਮੱਥਿਆਂ ‘ਤੇ, ਜਿਹੜੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ‘ਪਾਰਟੀ’ ਮਰੀ ਹੈ ਜੀ। ਚਾਹੁੰਦੇ ਲੋਕ ‘ਤਬਦੀਲੀਆਂ’ ਹੋਣ ਛੇਤੀ, ਤਾਂਹੀਓਂ ਰੈਲੀ ਜਲਧਰ ਦੀ ਭਰੀ ਹੈ ਜੀ। ‘ਕੈਪਟਨ’ ਆ ਗਿਆ ‘ਟੀਮ’ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ, ਡਾਂਗ ਮੋਢੇ ‘ਤੇ ਫੇਰ ਹੁਣ ਧਰੀ ਹੈ ਜੀ।

ਵਿਆਪਮ ਦੀ ਮੰਡੀ ‘ਚ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਮਨਮੋਹਨ-ਮੋਦੀ ਖਾਸਾ

ਵਿਆਪਮ ਘਪਲਾ ਵਿੱਤੀ ਪਾੜੇ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਅਤੇ ਪੱਕਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮਸ਼ਕ ਹੈ ਜੋ ਮਨਮੋਹਨ-ਮੋਦੀ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਮੰਡੀ ਵਾਲੀ ਸੋਧ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਹੈ। ਦਾਖਲਿਆਂ ਅਤੇ ਨੌਕਰੀਆਂ ਤੋਂ ਮਹਿਰੂਮ ਕੌਣ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਲਿਆਕਤ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਗਰੀਬ ਤਬਕਾ। ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇ ਕੌਣ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਅਮੀਰ ਪਤਵੰਤਾ। ਰਿਸ਼ਵਤ ਲੈ ਕੌਣ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਅਮੀਰ ਪਤਵੰਤਾ। ਅਮੀਰਾਂ ਦੀ ਇਸ ਖੇਡ ਵਿਚ ਸਮੁੱਚਾ ਨਿਜ਼ਾਮ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ ਤਾਂ ਸਮੱਸਿਆ ਕੀ ਹੈ? ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰ ਵਿਉਂਤਬੰਦ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿੱਜੀ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਰਿਆਇਤਾਂ ਅਤੇ ਛੋਟਾਂ ਦੇ ਕੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਦਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਵਿਆਪਮ ਨੂੰ ਇਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸਨਅਤ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ?

ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵਿਆਪਮ ਘਪਲੇ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਅਤੇ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨਾਂ ਉਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਲੇਖ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਹੋਰ ਖਬਰ ਅਹਿਮ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਵਿਆਪਮ ਦੀ ‘ਅਹਿਮੀਅਤ’ ਘਟ ਗਈ ਹੋਵੇ। ‘ਮੁੱਲ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ’ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਵਿਆਪਮ ਘਪਲੇ ਨੂੰ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਵੱਡੀ ਕੀਮਤ ਤਾਰਨੀ ਪਈ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵਿਆਪਮ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੀ ਤਾਂ ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਬਿਹਤਰ ਮੌਕਿਆਂ ਤੋਂ ਮਹਿਰੂਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਘਪਲੇ ਵਜੋਂ ਬੇਪਰਦ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਖੁੱਖਾਰ ਰੂਪ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ। ਤਕਰੀਬਨ ਛੇ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਵਿਆਪਮ ਨਾਲ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਜੋਂ ਜਾਂ ਇਸ ਦੀ ਘਪਲੇ ਵਜੋਂ ਸ਼ਨਾਖਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕਈ ਜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਮੌਤਾਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਮੀਡੀਆ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੌਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਪੱਕੀ ਤੋਂ ਚਾਲੀ ਤੱਕ ਦੱਸੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਮੌਤਾਂ ਨੂੰ ਸਿਧਾਂਤਕ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕੀ ਪੱਖੋਂ ਕੁਦਰਤੀ ਮੌਤ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦਸ ਸਤਕ ‘ਹਾਦਸਿਆਂ’ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਪੰਜ ‘ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ’ ਕਰ ਗਏ। ਦੋ ਦਿਲ ਦੇ ‘ਦੌਰੇ’ ਅਤੇ ਇਕ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਨਸ ‘ਫਟਣ’ ਕਾਰਨ ਪੂਰੇ ਹੋ

ਦਲਜੀਤ ਅਮੀ

ਫੋਨ: +91-97811-21873

ਗਏ। ਕੁਝ ਸ਼ਰਾਬ ਨਾਲ ਹੋਈਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਕਾਰਨ, ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਉਲਟ ਅਸਰ ਅਤੇ ਸ਼ੱਕੀ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਫ਼ਾਨੀ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿ ਗਏ।

ਲੰਘੇ ਸ਼ਨਿੱਚਰ-ਐਤ-ਸੋਮਵਾਰ (4-5-6 ਜੁਲਾਈ) ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਮੌਤਾਂ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਹ ਮਸਲਾ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਪੱਤਰਕਾਰ ਅਕਸ਼ੈ ਸਿੰਘ, ਜਬਲਪੁਰ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਦੇ ਡੀਨ ਡਾ. ਅਰੁਣ ਸ਼ਰਮਾ ਅਤੇ ਟਰੇਨੀ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਅਨਾਮਿਕਾ ਖੁਸ਼ਵਾਹਾ ਦੀਆਂ ਮੌਤਾਂ ਸ਼ੱਕੀ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਡਾ. ਅਰੁਣ ਸ਼ਰਮਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਡਾ. ਡੀ.ਕੇ. ਸਾਕਾਲੇ ਕਾਲਜ ਦੇ ਡੀਨ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ੱਕੀ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਮੌਤ ਹੋਈ ਸੀ। ਅਖਬਾਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਡਾ. ਅਰੁਣ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਵਿਆਪਮ ਘਪਲੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਦੋ ਸੌ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸਪੈਸ਼ਲ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ (ਐਸ.ਟੀ.ਐਫ.) ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਪੱਤਰਕਾਰ ਅਕਸ਼ੈ ਸਿੰਘ ਇਸੇ ਘਪਲੇ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਮੌਤ ਬਾਰੇ ਖੋਜ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਕ ਮਕਤੂਬਾ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰ ਕੇ ਹਟੇ ਸਨ। ਡਾ. ਅਰੁਣ ਸ਼ਰਮਾ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਇਕ ਹੋਟਲ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲੀ ਅਤੇ ਅਕਸ਼ੈ ਨੂੰ ਭੇਤਭਰੀ ਬਿਮਾਰੀ ਕਾਰਨ ਮੂੰਹ ਵਿਚੋਂ ਝੰਗ ਨਿਕਲਦਿਆਂ ਹਸਪਤਾਲ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਬੰਬੂਆ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਮੇਘਾਨਗਰ ਵਿਚ ਹੋਈ। ਟਰੇਨੀ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਅਨਾਮਿਕਾ ਖੁਸ਼ਵਾਹਾ ਜਵਾਹਰਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਟਰੇਨਿੰਗ ਸੈਂਟਰ ਵਿਚ ਤਾਇਨਾਤ ਸੀ ਅਤੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸੇ ਸੈਂਟਰ ਦੇ ਪੂਲ ਵਿਚ ਛਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ‘ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ’ ਕੀਤੀ।

ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਐਗਜ਼ਾਮੀਨੇਸ਼ਨ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਛੋਟਾ ਨਾਮ ‘ਵਿਆਪਮ’ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕੰਮ ਦਾਖਲੇ ਅਤੇ ਭਰਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਇਮਤਿਹਾਨ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਵਿਆਪਮ ਘਪਲਾ 2009 ਵਿਚ ਬੇਪਰਦ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਦਾਲਤੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ, ਜਾਂਚਾਂ ਅਤੇ ਖੋਜਾਂ ਦਾ ਦੌਰ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਘਪਲੇ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਸਿਆਸਤਦਾਨ, ਇੰਤਜ਼ਾਮੀਆ ਅਤੇ

ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਪੂਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਸ਼ਾਇਦ ਕਦੇ ਨਾ ਲੱਗੇ ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਸੂਰਵਾਰ ਕਰਾਰ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਪਰ ਕੁਝ ਤੱਥ ਸਰਬ ਪ੍ਰਵਾਨਤ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਘਪਲਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅੰਜ਼ਾਮ ਦੇਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਆਵਾਮ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿਚ ਆ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਰੀਕਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਇਸ ਘਪਲੇ ਦਾ ਖਾਸਾ ਲੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਤਰੀਕੇ ਤਹਿਤ ਇਮਤਿਹਾਨ ਵੇਲੇ ਕਈ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਬੈਠਦੇ ਸਨ। ਦੂਜਾ ਤਰੀਕਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੁਬਾਰਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਅਗਲੇ-ਪਿਛਲੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਕਲ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਤੀਜਾ ਤਰੀਕਾ ਸੀ ਕਿ ਉਮੀਦਵਾਰ ਕਿਸੇ ਸੁਆਲ ਦਾ ਜੁਆਬ ਦੇਣ ਦੀ ਥਾਂ ਖਾਲੀ ਸ਼ੀਟ ਵਾਪਸ ਫੜਾ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਾਲੀ ਸ਼ੀਟਾਂ ਉਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨੰਬਰ ਭਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤਹਿਤ ਇਹ ਸ਼ੀਟਾਂ ਦੇਖਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਭਰੇ ਨੰਬਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਜੁਆਬੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਘਪਲੇ ਦਾ ਸਬੂਤ ਮਿਟ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿਚ ਵੱਡੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਰਕਮਾਂ ਜੇਬਾਂ ਬਦਲਦੀਆਂ ਸਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਤੈਅ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਘਪਲਾ ਕਿਸੇ ਲਾਲਚੀ ਬੰਦੇ ਜਾਂ ਬੇਈਮਾਨ ਅਫਸਰ ਜਾਂ ਅਮੀਰ ਮਾਧਿਅਮ ਦੇ ਖਾਤੇ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਤੱਤ ਅਤੇ ਤਬਕੇ ਘਪਲੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਪੂਰੇ ਇਮਤਿਹਾਨ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਮੁਨਾਫ਼ਾਮੁਖੀ ਮੋੜਾ ਦੇਣ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਉਪਰ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਤੱਕ ਸਿਆਸਤਦਾਨ, ਇੰਤਜ਼ਾਮੀਆ, ਕਾਰੋਬਾਰੀ, ਕਾਲਾਬਾਜ਼ਾਰੀ, ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਤੇ ਮਾਧੇ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਿਆਸੀ, ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ, ਸਮਾਜਕ ਅਤੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਤੰਦਾਂ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਜੋ ਸਮੁੱਚੇ ਨਿਜ਼ਾਮ ਦੇ ਖਾਸੇ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੌਜੂਦਾ ਨਿਜ਼ਾਮ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵਿਰੋਧੀ ਮੁਹਿੰਮ ਦੇ ਨਾਮ ਉਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਕਸੂਰਵਾਰ ਪਤਵੰਤਿਆਂ ਦੀ ਬਲੀ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸਾਬਕਾ ਸਿੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਲਕਸ਼ਮੀ ਕਾਂਤ ਸ਼ਰਮਾ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵਿਆਪਮ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮੀਆ, ਅਫਸਰਸ਼ਾਹੀ ਅਤੇ ਦਲਾਲਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਘਪਲੇ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਇਲਜ਼ਾਮਾਂ ਵਿਚ ਘਿਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਰਿਸ਼ਵਤਖੋਰਾਂ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਘਪਲੇ ਰਾਹੀਂ ਨੌਕਰੀਆਂ ਲੈਣ/ਦਿਵਾਉਣ ਅਤੇ ਦਾਖਲੇ ਲੈਣ/ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਲਜ਼ਾਮ ਦਾ ਘੇਰਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ਼ਿਵਰਾਜ ਸਿੰਘ ਚੌਹਾਨ ਅਤੇ ਗਵਰਨਰ ਰਾਮ ਨਰੇਸ਼ ਯਾਦਵ ਤੱਕ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਰਾਮ ਨਰੇਸ਼ ਯਾਦਵ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸ਼ੈਲੇਸ਼ ਇਸ ਘਪਲੇ ਵਿਚ ਮੁਲਜ਼ਮ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਭੇਤਭਰੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਵਰਨਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਫਸਰ ਧਨਰਾਜ ਯਾਦਵ ਦੀ ਇਸੇ ਘਪਲੇ ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਗਵਰਨਰ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਖਤਿਆਰ ਤਹਿਤ ਆਪਣੇ ਖਿਲਾਫ ਜਾਂਚ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਰੋਕ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਉਹ ਸਤੰਬਰ 2016 ਵਿਚ ਗਵਰਨਰ ਵਜੋਂ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਪੈਸ਼ਲ ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਟਿੰਗ ਟੀਮ ਮੁਤਾਬਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋਵੇਗੀ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਅਖਤਿਆਰੀ ਵਾਤ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਗਵਰਨਰ ਭਾਵੇਂ ਬਚ ਜਾਣ ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ

ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਵਰਨਰ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਇਖਲਾਕੀ ਸੁਆਲਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਅਹਿਮੀਅਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਪਾਸਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵਿਆਪਮ ਦੀ ਘਪਲੇ ਵਜੋਂ ਮਾਰ ਮੁਲਕ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਹੁਦਿਆਂ ਤੱਕ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਖਤਿਆਰੀ ਰਿਆਇਤਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਜੇ ਯੋਗ ਦਿਵਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਮਸ਼ਕ ਵਿਚ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਨਾ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਉਪ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਹਮੀਦ ਅੰਸਾਰੀ ਕਿਸੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਵੈਮਸੇਵਕ ਸੰਘ ਦੇ ਆਗੂ ਮਾਧਵਨ ਦੇ ਸੁਆਲਾਂ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਗਵਰਨਰ ਇਖਲਾਕੀ ਜਾਂ ਮੁਲਕਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇ ਸੁਆਲਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ੁਮਾਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ? ਜਦੋਂ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿਵਸ ਮੌਕੇ ਤਤਕਾਲੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਤਕਰੀਰ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਗਵਰਨਰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? ਜੇ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਪੁਰਾਣੇ ਗਵਰਨਰ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਮਸ਼ਕ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਰਾਮ ਨਰੇਸ਼ ਯਾਦਵ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਦਾ ਸੁਆਲ ਤਾਂ ਪੁੱਛਿਆ ਹੀ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਇਹ ਸੁਆਲ ਅਹਿਮ ਜਾਪ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਵਿਆਪਮ ਦਾ ਖਾਸਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਮਾਅਨਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੇਲੇ ਗੱਠਜੋਤ ਦੀਆਂ ਮਜ਼ਬੂਰੀਆਂ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਬਹੁਮਤ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਵਿਚ ਮੂੰਹਜੋਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਵਿਆਪਮ ਘਪਲਾ ਵਿੱਤੀ ਪਾੜੇ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਅਤੇ ਪੱਕਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮਸ਼ਕ ਹੈ ਜੋ ਮਨਮੋਹਨ-ਮੋਦੀ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਮੰਡੀ ਵਾਲੀ ਸੋਧ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਹੈ। ਦਾਖਲਿਆਂ ਅਤੇ ਨੌਕਰੀਆਂ ਤੋਂ ਮਹਿਰੂਮ ਕੌਣ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਲਿਆਕਤ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਗਰੀਬ ਤਬਕਾ। ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇ ਕੌਣ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਅਮੀਰ ਪਤਵੰਤਾ। ਰਿਸ਼ਵਤ ਲੈ ਕੌਣ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਅਮੀਰ ਪਤਵੰਤਾ। ਅਮੀਰਾਂ ਦੀ ਇਸ ਖੇਡ ਵਿਚ ਸਮੁੱਚਾ ਨਿਜ਼ਾਮ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ ਤਾਂ ਸਮੱਸਿਆ ਕੀ ਹੈ? ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰ ਵਿਉਂਤਬੰਦ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿੱਜੀ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਰਿਆਇਤਾਂ ਅਤੇ ਛੋਟਾਂ ਦੇ ਕੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਦਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਵਿਆਪਮ ਨੂੰ ਇਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸਨਅਤ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ? ਨਿਵੇਸ਼ਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀਆਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਤਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੋਧਾਂ ਦੇ ਵਾਅਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮੰਚਾਂ ਉੱਤੇ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਦਾਖਲੇ ਜਾਂ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਅਮੀਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਘੇਰੇ ਨੂੰ ਮੋਕਲਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਕਿਵੇਂ ਹੋਈ? ਜਦੋਂ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਮੰਤਰੀਆਂ ਵਜੋਂ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਮਹਿਕਮੇ ਘਾਟੇ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਵਿਆਪਮ ਦੀ ਕੜੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ? ਨਿੱਜੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਹੁਦੇ ਦਾ ਮਨਮੋਹਨ-ਮੋਦੀ ਰਿਸ਼ਤਾ ਨੌਕਰੀਆਂ ਅਤੇ ਦਾਖਲਿਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਵੱਖ ਕਿਉਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਜੇ ਕੋਈ ਰਜਤ ਗੁਪਤਾ ਨਾਮ ਦਾ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਵਿੱਤੀ ਅਪਰਾਧੀ ਸਰਕਾਰੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹੇਠ ਰਿਆਇਤਾਂ ਅਤੇ ਛੋਟਾਂ ਲੈ ਕੇ ਮੈਡੀਕਲ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪੱਖੋਂ ਗ਼ੈਰ-ਪ੍ਰਵਾਨਤ ਅਦਾਰੇ ਖੋਲ੍ਹ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੋਈ ਪਤਵੰਤਾ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਲਾਇਕ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦਾ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੁਆਲਾਂ ਦੀ ਫਹਿਰਿਸਤ ਬਹੁਤ ਲੰਮੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਵਿਆਪਮ ਘਪਲੇ ਦੇ ਖਾਸੇ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਨਿਜ਼ਾਮ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਣਾ ਅਹਿਮ ਸੁਆਲ ਹੈ। ਵਿਆਪਮ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਇੰਨੀਆਂ ਡੂੰਘੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵਿਰੋਧੀ ਮੁਹਿੰਮ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਮਸ਼ਕ ਇਸ ਉਤੇ ਪਰਦਾ ਪਾਉਣ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ ‘ਤੇ)

ਗਰੀਸ ਦਾ ਸੰਕਟ ਅਤੇ ਰਾਇਸ਼ਮਾਰੀ

ਸ਼ਰਤਾਂ ਆਧਾਰਤ ਕਰਜ਼ੇ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਸੁਧਾਰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਮੱਚੀ, ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਨਿਊ ਡੈਮੋਕਰੇਟਿਕ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਵਿਤੀ ਤਿੱਕੜੀ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਵਿਆਪਕ ਲੋਕ ਰੋਹ ਉਭਰਿਆ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸਰਗਰਮ ਕਈ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ‘ਸੀਰਿਜ਼ਾ’ ਗੱਠਜੋੜ ਬਣਾਇਆ। ਇਸ ਨੇ ਲੋਕ ਵਿਰੋਧੀ ਨੀਤੀਆਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਤਿੱਖੇ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸੰਸਦੀ ਲੜਾਈ ਵੀ ਲੜੀ ਅਤੇ ਜਨਵਰੀ 2015 ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ‘ਸੀਰਿਜ਼ਾ’ ਨੂੰ ਕੁਲ 36.3% ਵੋਟ ਹਾਸਲ ਹੋਏ ਅਤੇ 300 ਮੈਂਬਰੀ ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ 149 ਮੈਂਬਰ ਚੁਣੇ ਗਏ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ 26 ਜਨਵਰੀ 2015 ਨੂੰ ਸੀਰਿਜ਼ਾ ਨੇ ਗੱਠਜੋੜ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਈ ਜਿਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਅਲੈਕਸਿਸ ਸਿਪਰਾਸ ਬਣੇ। ਸੀਰਿਜ਼ਾ ਨੇ ਆਰਥਿਕ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਬਦੇਸ਼ੀ ਕਰਜ਼ਦਾਤਿਆਂ ਨਾਲ ਫ਼ੈਸਲਾਕੁਨ ਗੱਲਬਾਤ ‘ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ।

ਪੰਜ ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਯੂਨਾਨ (ਗਰੀਸ) ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਯੂਰੋ ਜ਼ੋਨ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਬਾਰੇ ਰਾਇਸ਼ਮਾਰੀ ਅੰਦਰ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ 61% ਵੋਟ ਪਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਲੋਕ ਵਿਰੋਧੀ ਤਾਕਤਾਂ ਦੇ ਮਨਸੂਬਿਆਂ ਉਪਰ ਪਾਣੀ ਫੇਰ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਸਾਮਰਾਜੀ ਧੌਸ ਨੂੰ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲੈਣ ਦੀਆਂ ਨਸੀਹਤਾਂ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਯੂਰਪੀ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਆਈ.ਐਮ.ਐਫ. ਡੂੰਘੇ ਆਰਥਿਕ ਸੰਕਟ ‘ਚ ਘਿਰੇ ਗਰੀਸ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀਵਾਲੀਆ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਮੰਨਵਾਉਣ ਦੀ ਘਿਨਾਉਣੀ ਚਾਲ ਚੱਲ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸੰਕਟਮਈ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਬਲੈਕਮੇਲ ਦਾ ਇਹ ਬਹੁਤ ਸਾਜ਼ਗਰ ਮੌਕਾ ਸੀ।

25 ਜਨਵਰੀ 2015 ਦੀਆਂ ਕੌਮੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਯੂਨਾਨੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸੀਰਿਜ਼ਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ

ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ

ਫੋਨ: +91-94634-74342

ਇਸ ਫ਼ਤਵੇ ਨਾਲ ਜਿਤਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਵਉਦਾਰਵਾਦੀ ‘ਸੁਧਾਰ’ ਰੱਦ ਕਰਨਗੇ, ਪਰ ਸੀਰਿਜ਼ਾ ਸਰਕਾਰ ਉਲਟਾ ਯੂਰਪੀ ਯੂਨੀਅਨ ਕਮਿਸ਼ਨ, ਯੂਰਪੀ ਯੂਨੀਅਨ ਕੇਂਦਰੀ ਬੈਂਕ ਅਤੇ ਆਈ.ਐਮ.ਐਫ. (ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮੁਦਰਾ ਕੋਸ਼) ਦੀ ਤਿੱਕੜੀ ਨਾਲ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਸਹਾਇਤਾ ਬਾਰੇ ਗੱਲਬਾਤ ਚਲਾ ਕੇ ਸੰਕਟ ਦੇ ਵਕਤੀ ਓਹੜ-ਪੋਹੜ ਵਿਚ ਜੁੱਟ ਗਈ। ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਰਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਕਨਜ਼ਰਵੇਟਿਵ ਅਤੇ ਸੋਸ਼ਲ ਡੈਮੋਕਰੇਟ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਤਿੱਕੜੀ ਵਲੋਂ ਨਵਉਦਾਰਵਾਦੀ ਨੀਤੀਆਂ ਥੋਪੀਆਂ ਗਈਆਂ। 2010 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਗਰੀਸ, ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਇਥੋਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਤਿੱਕੜੀ ਦਰਮਿਆਨ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋਇਆ, ਨਵਉਦਾਰਵਾਦੀ ਢਾਂਚਾ-ਢਲਾਈ ਸੁਧਾਰਾਂ ‘ਚ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ੀ ਲਿਆਉਣ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਦੀ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ ਸੰਕਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਨਵਉਦਾਰਵਾਦੀ ਸੁਧਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਜ਼ਰਬਾਂ ਦੇਣ ਦਾ ਵਧੀਆ ਬਹਾਨਾ ਹੈ। ਉਹ ਗਰੀਸ ਨੂੰ ਨਮੂਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਇਹੀ ਕਟੌਤੀਆਂ ਬਾਕੀ ਯੂਰਪੀ ਮੁਲਕਾਂ ਉਪਰ ਥੋਪਣੀਆਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ; ਜਦਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਟੌਤੀਆਂ ਨੇ ਮਿਸਰ, ਸਪੇਨ ਅਤੇ ਆਇਰਲੈਂਡ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ‘ਚ ਸਥਿਰਤਾ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਬਾਹ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਕਰਜ਼ੇ ਬਾਰੇ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਜ਼ਰੀਏ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਜੋ ਪੈਸਾ (254 ਅਰਬ ਯੂਰੋ) ਗਰੀਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਉਸ ਦਾ 92-93% ਪਹਿਲੇ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਵਜੋਂ ਜਰਮਨ, ਫਰਾਂਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਦੇਸ਼ੀ ਬੈਂਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਵਾਪਸ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਕਰਜ਼ੇ ਮੋੜਦਿਆਂ ਗਰੀਸ ਦੇ ਕੁੱਲ ਵਿਤੀ ਵਸੀਲੇ ਨਿਚੋੜੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹੁਣ ਉਹ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀਆਂ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਮੋੜਨ ਦੀ ਹਾਲਤ

ਵਿਚ ਨਹੀਂ। 80% ਕਰਜ਼ਾ ਯੂਰਪੀ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਆਈ.ਐਮ.ਐਫ. ਦਾ ਹੈ। 30 ਜੂਨ 2015 ਨੂੰ ਆਈ.ਐਮ.ਐਫ. ਤੋਂ ਲਏ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ 1.8 ਅਰਬ ਯੂਰੋ ਦੀ ਕਿਸ਼ਤ ਮੋੜਨ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਗਰੀਸ ਡਿਫਾਲਟਰ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਉਮੀਦ ਸੀ ਕਿ ਯੂਰੋ ਜ਼ੋਨ (ਯੂਰਪੀ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ 19 ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਮੁਦਰਾ ਯੂਨੀਅਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਰੰਸੀ ਯੂਰੋ ਹੈ) ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਫੰਡ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ ਜਿਸ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਇਹ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਕਰਜ਼ੇ ਮੋੜਦਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਸੰਕਟ ਨੂੰ ਟਾਲਣ ਲਈ ਆਈ.ਐਫ.ਐਫ. ਤੋਂ ਪਾਸਾ ਵੱਟ ਕੇ ਯੂਰੋ ਜ਼ੋਨ ਦੇ 500 ਅਰਬ ਯੂਰੋ ਦੇ ਯੂਰਪੀ ਸਥਿਰਤਾ ਢਾਂਚੇ ਵਿਚੋਂ 30 ਅਰਬ ਯੂਰੋ ਹੋਰ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਸਹਾਇਤਾ ਮੰਗ ਰਹੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਗਲੇ ਦੋ ਸਾਲ ਤਕ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਸੰਕਟ ਇੰਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਇਸ਼ਮਾਰੀ ਹੋਣ ਤਕ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਕ ਹਫ਼ਤਾ ਬੈਂਕਾਂ ਬੰਦ ਰੱਖੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਤੀ ਕੰਟਰੋਲ ਲਾਗੂ ਰਹੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸੀਮਤ ਨਗਦੀ ਹੀ ਕਢਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਸੀਰਿਜ਼ਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ 30 ਜੂਨ ਤਕ ਸਮਝੌਤਾ ਸਿਰੇ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਕਰਜ਼ਾ ਮੋੜਨ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਪੈਨਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਤਨਖ਼ਾਹਾਂ ਦੇਣ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇਵੇਗੀ। ਫਿਰ ਸਰਕਾਰ ਹੋਰ ਕਰਜ਼ੇ ਬਦਲੇ ਸਰਕਾਰੀ ਖ਼ਰਚਿਆਂ ਵਿਚ ਤਜਵੀਜ਼ਸ਼ੁਦਾ ਵੱਡੀਆਂ ਕਟੌਤੀਆਂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਟੈਕਸ ਵਧਾਉਣ (ਵੈਲਿਊ ਐਡਿਡ ਟੈਕਸ) ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਮੰਨਣ ਲਈ ਵੀ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਹ “ਜ਼ਲਾਲਤ ਭਰੀਆਂ” ਕਹਿ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਰਕਾਰ ਯੂਰੋ ਜ਼ੋਨ ਤੋਂ ਤੋੜ-ਵਿਛੋੜਾ ਕਰ ਕੇ ‘ਬਰਿਕਸ’ ਮੁਲਕਾਂ ਵਲੋਂ ਕਾਇਮ ਕੀਤੇ ਨਿਊ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਬੈਂਕ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਜੋ 2014 ‘ਚ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਜੇ ਇੰਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪੁਰਤਗਾਲ, ਸਪੇਨ, ਇਟਲੀ, ਆਇਰਲੈਂਡ ਵਰਗੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਅਰਥਚਾਰੇ ਵੀ ਇਹ ਸੋਚ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਆਰਥਿਕ ਸੁਧਾਰ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਵਕਤ ਇਹ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਨੀਤੀਆਂ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਜ਼ੇ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਅਤੇ ਰੋਗੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਨੂੰ ਤੰਦਰੁਸਤ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਹਕੀਕਤ ‘ਚ ਇਹ ਆਰਥਿਕਤਾ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਮਾਜੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਈ ਪਰਲੋ ਬਣ ਕੇ ਆਈਆਂ। ਜਦੋਂ 2010 ਵਿਚ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਉਦੋਂ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਲਕ ਦੀ ਜੀ.ਡੀ.ਪੀ. ਦਾ 126.8% (299.5 ਅਰਬ ਯੂਰੋ) ਸੀ, ਹੁਣ ਇਹ 176% (323 ਅਰਬ ਯੂਰੋ) ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਨਿੱਜੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਉਜਰਤ 741 ਯੂਰੋ ਤੋਂ 580 ਯੂਰੋ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਇਕ ਕਰੋੜ 10 ਲੱਖ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਵਾਲੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚੋਂ ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ 3 ਲੱਖ ਲੋਕ ਪਰਵਾਸ ਕਰ

ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 130000 ਮਾਸਟਰ ਅਤੇ ਪੀਐਚ.ਡੀ. ਡਿਗਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਮਾਹਰ ਨੌਜਵਾਨ ਹਨ। ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਬੇਘਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ। ਔਰਤਾਂ, ਕਿਰਤੀਆਂ, ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਅਤੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਉਪਰ ਇਸ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਪਿਆ। ਸਿੱਖਿਆ, ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਫੰਡ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਹਸਪਤਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੰਦ ਹੋਣ ਕਿਨਾਰੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਲਈ ਰਾਹਤ ਪੈਕੇਜ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਤਿੱਕੜੀ ਵਲੋਂ ਉਲਟਾ ਤਨਖ਼ਾਹਾਂ ਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡੀਆਂ ਕਟੌਤੀਆਂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਟੈਕਸ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਦਬਾਅ ਪਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਲਿਹਾਜ਼ਾ ਗਰੀਸ ਇਸ ਵਕਤ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਗੰਭੀਰ ਆਰਥਿਕ ਸੰਕਟ ਦੀ ਲਪੇਟ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਸ ਉਪਰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਇਜ਼ਾਰੇਦਾਰ ਤਿੱਕੜੀ ਦਾ ਉਦਾਰੀਕਰਨ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ

ਅਤੇ ਨਵੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਮੰਨਣ ਦਾ ਭਾਰੀ ਦਬਾਅ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਆਰਥਿਕ ਤਬਾਹੀ ਵਾਲੇ ‘ਸੁਧਾਰ’ ਵਿਰੁੱਧ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਰੋਹ ਹੈ।

ਗਰੀਸ ਜੂਨ 2000 ਤੋਂ ਯੂਰਪੀ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਜਨਵਰੀ 2001 ਤੋਂ ਯੂਰੋ ਜ਼ੋਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਖੇਤਰ ਉਤੇ ਟਿਕੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਆਰਥਿਕਤਾ ਵਿਚ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ 80.6% ਹੈ, ਜਦਕਿ ਸਨਅਤ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਖੇਤਰਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਮਹਿਜ਼ 16% ਅਤੇ 3.4% ਹੈ। ਆਰਥਿਕ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦੇ ਪਿਛਾਖਤੀ ਦੌਰ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਸਗੋਂ ਸਨਅਤ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਅਵਾਮ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਹੁਤ ਦੁੱਭਰ ਹੋ ਗਈ।

1980ਵਿਆਂ ਦੇ ਅਖੀਰ ‘ਚ ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੀ ਦਫ਼ਾ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਬਜਟ ਘਾਟੇ ਕਾਰਨ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ‘ਚ ਕਟੌਤੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ, ਉਦੋਂ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਅਵਾਮ ਦੇ ਤਿੱਖੇ

ਹੈ ਤਾਂ ਵਿਆਪਮ ਨੂੰ ਬੇਪਰਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਖ਼ਲਾਕੀ ਨਿਜ਼ਾਮ ਨੂੰ ਸਤਕ ਹਾਦਸਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦਾ? ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਮੰਡੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਤਿਵਾਦੀ, ਦੇਸ਼ ਧਰੋਹੀ, ਗ਼ੈਰ-ਜਮਹੂਰੀ ਅਤੇ ਗ਼ੈਰ-ਮਨੁੱਖੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖ਼ੂਨ ਜ਼ਖ਼ਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਵਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਬੁੜ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਵਿਆਪਮ ਉਤੇ ਸੁਆਲ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਟੱਕਰੇ ਸਤਕ ਹਾਦਸੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਦੀ ਜਹਿਰੀਲੀ ਝੰਗ, ਜਵਾਨ ਉਮਰੇ ਪਏ ਦਿਲ ਦੇ ਦੌਰੇ ਅਤੇ ਫਟੀਆਂ ਦਿਮਾਗ ਦੀਆਂ ਨਸਾਂ ਜਾਂ ਹੱਡਾਂ ਵਿਚ ਰਚ ਗਈ ਮਣਮੁੰਗੀ ਸਰਾਬ ਮੌਤ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀ। ਇਹ ਆਵਾਮ ਦੀ ਗ਼ੈਰ-ਮਨੁੱਖੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਘੇਰਾਬੰਦੀ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਇਖ਼ਲਾਕੀ ਲੜਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਖ਼ੂਨ ਡਰੋਨਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਨਾਲ ਵਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਨੀਤੀਆਂ ਦੀ ਮਾਰ ਨਾਲ ਸੁੱਕਦਾ ਹੈ।

ਵਿਰੋਧ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਯੂਰੋ ਜ਼ੋਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਕੇ ਗਰੀਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਯੂਰਪੀ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਤਹਿਤ ‘ਆਰਥਿਕ ਸੁਧਾਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ’ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਨੇ ਦੂਰ-ਸੰਚਾਰ ਅਤੇ ਬੈਂਕਿੰਗ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ‘ਆਧੁਨਿਕੀਕਰਨ’, ਯੂਰਪੀ ਕੇਂਦਰੀ ਬੈਂਕ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਵਿਕਸਤ ਸਿਪਿੰਗ ਸਨਅਤ ਨੂੰ ਆਲਮੀ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦਾ ਬਣਾਉਣਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੱਡੇ ਆਰਥਿਕ ‘ਸੁਧਾਰ’ ਕੀਤੇ। ਇਸ ਨਾਲ 2001-07 ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਦੀ ਜੀ.ਡੀ.ਪੀ. (ਕੁਲ ਘਰੇਲੂ ਪੈਦਾਵਾਰ) ਵਧ ਕੇ 4.11% ਜ਼ਰੂਰ ਹੋ ਗਈ ਜੋ 1980-90 ਅਤੇ 1991-2000 ਦੇ ਅਰਸੇ ਦੌਰਾਨ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 0.7% ਅਤੇ 2.36% ਸੀ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਗਰੀਸ ਉਪਰ ਯੂਰਪੀ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿਤੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਦਾ ਬੋਝ ਹੱਦੋਂ ਟੱਪਿਆ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜਦੋਂ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ 2007-08 ਦੇ ਅਮਰੀਕੀ

ਵਿਤੀ ਸੰਕਟ ਦੀ ਲਪੇਟ ਵਿਚ ਆ ਗਈ ਤਾਂ ਗਰੀਸ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਵੀ ਲੜਖਤਾ ਗਈ। 2008-11 ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਜੀ.ਡੀ.ਪੀ. ਵਿਚ ਸਾਲਾਨਾ -3.825% ਦੀ ਗਿਰਾਵਟ ਆਈ ਜੋ 2012 ਵਿਚ ਵਧ ਕੇ -7.0% ਹੋ ਗਈ। 2013 ਵਿਚ ਇਹ ਦਰ -3.9% ਰਹੀ ਅਤੇ 2014 ਵਿਚ ਵੀ ਗਿਰਾਵਟ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ। ਲਿਹਾਜ਼ਾ ਆਰਥਿਕ ਵਾਧਾ ਵੀ ਸਥਿਰ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਸਗੋਂ ਅਮੀਰ ਗ਼ਰੀਬ ਦਾ ਪਾੜਾ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧਿਆ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਰਾਜਕੀ ਆਮਦਨੀ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸਰਕਾਰੀ ਖ਼ਰਚੇ ਦੀ ਫ਼ੀਸਦੀ ਵਧਦੀ ਗਈ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਬਜਟ ਘਾਟਾ ਵੀ ਵਧਦਾ ਗਿਆ। 2013 ਵਿਚ ਇਹ ਜੀ.ਡੀ.ਪੀ. ਦਾ 12.2% ਹੋ ਗਿਆ। ਆਮ ਬੇਰੋਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀ ਦਰ 2014 ਵਿਚ ਲਗਭਗ 30% ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਬੇਰੋਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀ ਦਰ 65% ਤਕ ਹੈ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਵਿਤੀ ਤਿੱਕੜੀ ਨੇ ਗਰੀਸ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ੇ ‘ਚ ਜਕੜ ਲਿਆ। ਯੂਰਪੀ ਯੂਨੀਅਨ ਦੀ ਅੰਕਤਾ ਏਜੰਸੀ ਯੂਰੋਸਟੈਟ ਅਨੁਸਾਰ 2009 ਵਿਚ ਇਸ ਮੁਲਕ ਉਪਰ ਕਰਜ਼ਾ, ਜੀ.ਡੀ.ਪੀ. ਦਾ 126.8% ਸੀ ਜੋ 2010 ਵਿਚ 176% ਹੋ ਗਿਆ। ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ‘ਦ ਗਾਰਡੀਅਨ’ ਦੇ ਹੱਥ ਲੱਗੀ ਤਿੱਕੜੀ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਗਰੀਸ ਸਰਕਾਰ ਟੈਕਸਾਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਖ਼ਰਚਾਂ ਬਾਰੇ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪੁਲੰਦਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਵੀ ਮੰਨ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਉਸ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ 2030 ਤਕ ਉਸ ਨੂੰ “ਅਸਹਿ ਕਰਜ਼ੇ” ਦੇ ਸੰਕਟ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।

ਸ਼ਰਤਾਂ ਆਧਾਰਤ ਕਰਜ਼ੇ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਸੁਧਾਰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਮੱਚੀ, ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਨਿਊ ਡੈਮੋਕਰੇਟਿਕ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਵਿਤੀ ਤਿੱਕੜੀ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਲੋਕ ਰੋਹ ਉਭਰਿਆ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸਰਗਰਮ ਕਈ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ‘ਸੀਰਿਜ਼ਾ’ ਗੱਠਜੋੜ ਬਣਾਇਆ। ਇਸ ਨੇ ਲੋਕ ਵਿਰੋਧੀ ਨੀਤੀਆਂ

ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਤਿੱਖੇ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸੰਸਦੀ ਲੜਾਈ ਵੀ ਲੜੀ ਅਤੇ ਜਨਵਰੀ 2015 ਵਿਚ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ‘ਸੀਰਿਜ਼ਾ’ ਨੂੰ 36.3% ਵੋਟ ਹਾਸਲ ਹੋਏ ਅਤੇ 300 ਮੈਂਬਰੀ ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ 149 ਮੈਂਬਰ ਚੁਣੇ ਗਏ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ 26 ਜਨਵਰੀ 2015 ਨੂੰ ਸੀਰਿਜ਼ਾ ਨੇ ਗੱਠਜੋੜ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਈ ਜਿਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਅਲੈਕਸਿਸ ਸਿਪਰਾਸ ਬਣੇ। ਸੀਰਿਜ਼ਾ ਨੇ ਆਰਥਿਕ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਬਦੇਸ਼ੀ ਕਰਜ਼ਦਾਤਿਆਂ ਨਾਲ ਫ਼ੈਸਲਾਕੁਨ ਗੱਲਬਾਤ ‘ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੀਰਿਜ਼ਾ ਤੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਉਮੀਦਾਂ ਸਨ। ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੇ ਜੋ ਲੋਕ-ਪੱਖੀ ਵਾਅਦੇ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਉਸ ਦੇ ਉਲਟ ਮਹਿਜ਼ 25 ਦਿਨ ਬਾਅਦ, ਭਾਵ 20 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਯੂਰਪੀ ਯੂਨੀਅਨ ਨਾਲ ਜੋ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਉਹ ਚੋਣ ਵਾਅਦਿਆਂ ਤੋਂ ਉਲਟ ਸੀ। ਇਸ ਨੇ ‘ਬੇਲਾਊਟ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ’ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ, ਮੌਜੂਦਾ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਅਤੇ ਕਟੌਤੀ ਉਪਰਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਤਕ ਵਧਾਉਣ, ਯੂਰਪੀ ਯੂਨੀਅਨ ਦੀ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ਤ ਨਾ ਕਰਨ, ਬੈਂਕਾਂ ਦੇ ਕੌਮੀਕਰਨ ਦੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਪਾਸੇ ਧਰ ਦੇਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਿੱਖਿਆ ਤੇ ਹੋਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਨਾ ਬਣਾਉਣ ਨੂੰ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੱਤੀ।

ਇਸ ਸਮਝੌਤੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਗਰੀਸ, ਸਗੋਂ ਯੂਰਪੀ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਜਾਗਰੂਕ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਹੋਏ। ਇਸ ਨੂੰ ਯੂਰਪੀ ਯੂਨੀਅਨ ਅੱਗੇ ਗੋਡੇ ਟੇਕਣ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ। ਦਰਅਸਲ ਇਹ ਸੀਰਿਜ਼ਾ ਦੀ ‘ਸੁਭਾਵਿਕ ਮਜ਼ਬੂਰੀ’ ਨਹੀਂ, ਜਿਵੇਂ ਕੁਝ ਮੱਧ-ਮਾਰਗੀ ਖੱਬੀਆਂ-ਜਮਹੂਰੀ ਤਾਕਤਾਂ ਸਮਝਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਸੀਮਤਾਈ ਹੈ।

ਦਰਅਸਲ, ਸੀਰਿਜ਼ਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਹਿਲੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦੀ ਨੀਤੀ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਪਾਉਣ ਲਈ ਤਿੱਕੜੀ, ਖ਼ਾਸ ਕਰ ਕੇ ਯੂਰਪੀ ਯੂਨੀਅਨ ਅੱਗੇ ਲੋਲੂਤੀਆਂ ਕੱਢਣ ਦਾ ਜੋ ਰਾਹ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਵਧਣ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਤੋਂ ਸਿਵਾਏ ਹੋਰ ਕੋਈ ਹੋ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਯੂਰਪੀ ਕੇਂਦਰੀ ਬੈਂਕ ਨੇ ਗਰੀਸ ਦੀਆਂ ਬੈਂਕਾਂ ਦੀ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ‘ਤੇ ਰੋਕਾਂ ਲਾ ਕੇ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਭੈਅ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਬਣਾ ਕੇ ਉਥੋਂ ਸਰਮਾਇਆ ਕੱਢ ਲਿਆਣ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਉਪਰ ਦਬਾਅ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਨਿਗੂਣੇ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਕਰਜ਼ੇ ਹੀ ਦਿੱਤੇ। ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਮਦਦ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਬਾਰੇ 5 ਜੁਲਾਈ ਦੀ ਰਾਇਸ਼ਮਾਰੀ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਤਿੱਕੜੀ ਨੇ ਗਰੀਸ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਦੀਵਾਲੀਆ ਕਰਨ ਲਈ ਜੋ ਨਵੇਂ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ, ਉਹ ਗਰੀਸ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਭੁੱਲ ਜਾਣ ਕਿ ਸਾਮਰਾਜੀ ਵਿਤੀ ਸਰਮਾਏ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਗਰੀਸ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਝੁਕਣ ਦੀ ਥਾਂ ਰਾਇਸ਼ਮਾਰੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਠੁਕਰਾ ਕੇ ਠੋਕਵਾਂ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਸੀਰਿਜ਼ਾ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਸਾਬਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਪਸ਼ਟ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਅਤੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਬਦਲਾਓ ਦੀ ਥਾਂ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਰਾਹ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਸੱਤਾ ਉਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹੋ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਭਲਾ ਚਾਹੁਣ ਵਾਲੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਕੀ ਹਨ। ਉਹ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਾਲ ਆਰ-ਪਾਰ ਦੀ ਲੜਾਈ ਨਹੀਂ ਲੜ ਸਕਦੀਆਂ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਾਅਦੇ ਕਰ ਕੇ ਸੱਤਾਨਸ਼ੀਨ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ ਰਾਜਸੀ ਚੌਖਟਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕਾਰਗਰ ਲੋਕ-ਪੱਖੀ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਾ ਦਿੰਦਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਚਾਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵੀ ਉਹ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ। ਆਖ਼ਿਰਕਾਰ ਉਹ ਇਸੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬੱਝੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਗਰੀਸ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਵੀ ਸਬਕ ਹੈ ਜੋ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ (ਆਪ) ਤੋਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਬਿਹਤਰੀ ਅਤੇ ਤਰੱਕੀ ਦੀ ਤਵੱਕੋ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਗਰੀਸ ਦੇ ਸੰਕਟ ਦਾ ਅਸਲ ਹੱਲ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ, ਯੂਰਪੀ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਨਾਟੋ ‘ਚੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਹਰ ਆਉਣ, ਸਾਰੇ ਬਦੇਸ਼ੀ ਕਰਜ਼ੇ ਰੱਦ ਕਰਨ, ਯੂਰੋ ਦੀ ਥਾਂ ਆਪਣੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਕਾਰੰਸੀ ਦੁਬਾਰਾ ਚਾਲੂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਹੁਣ ਦੇਖਣਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੀਰਿਜ਼ਾ ਸਰਕਾਰ ਰਾਇਸ਼ਮਾਰੀ ਦਾ ਫ਼ਤਵਾ ਹਾਸਲ ਕਰ ਕੇ ਸਾਮਰਾਜੀ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਕਿਥੋਂ ਤਕ ਖੜਦੀ ਹੈ।

ਵਿਆਪਮ ਦੀ ਮੰਡੀ ‘ਚ ਸਰਕਾਰ...

(ਪਿਛਲੇ ਸਫ਼ੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਵਿਚ ਨਾਕਾਮਯਾਬ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸਰਕਾਰੀ ਅਦਾਰਿਆਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਵਿਆਪਮ ‘ਸੱਧ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਕੋਹੜ ਕਿਰਲੀ’ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਨਾਲ ਮੋਦੀ-ਤਾਕਤ ਦਾ ਤਲਿੱਸਮ ਟੁੱਟਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਗਲ ਜਾਣ ਨਾਲ ‘ਵਿਕਾਸ’ ਦਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ਢਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਵਿਆਪਮ ਬਾਰੇ ਫ਼ੈਸਲਾ ਅਭਾਨੀ ਅਤੇ ਓਬਾਮਾ ਨੂੰ ਮੁਖ਼ਤਾਬ ਹੋ ਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਹਰ ਮੌਕੇ ਓਬਾਮਾ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਮੋਦੀ ਦਾ ਚੋਣ ਰੱਥ ਅਭਾਨੀ ਦੇ ਜਹਾਜ਼ ਵਿਚ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਕਦੇ ਰਤਨ ਟਾਟਾ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲੇ ਤਾਂ ਮੋਦੀ ਨੇ ਓਬਾਮਾ

ਨੂੰ ਨਾਮ ਨਾਲ ਬੁਲਾ ਕੇ ਭਾਰਤ ਦਾ ਮਾਣ ਵਧਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰ ਵਿਚ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਮੰਡੀ ਦੇ ਆਪਹੁਦਦੇਪਣ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਅਦਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮੁਕਾਮੀ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਗੱਠਜੋੜ ਹੈ। ਜੇ ਇਸ ਗੱਠਜੋੜ ਨੂੰ ਵਿਆਪਮ ਦਾ ਸਰਕਾਰੀ ਰੂਪ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਾਲੇ ਵਿਆਪਮ ਦੇ ਨਕਸ਼ ਜ਼ਿਆਦਾ ਉਘੜ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਅਤੇ ਅਖ਼ਤਿਆਰੀ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿਚ ਦਾਖ਼ਲੇ ਵੇਚਣ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਆਪਮ ਦਾ ਇਸ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਬੋਲੀ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲੀ ਖਿੜਕੀ ਹੈ। ਜੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਮੰਡੀ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਲਾਗੂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ, ਜੰਗ ਅਤੇ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ

ਚਮਚਿਆਂ ਦੀ ਚਮਚਾਗਿਰੀ ਦੀ ਚਰਚਾ

ਡਾਇਨਿੰਗ ਟੇਬਲ ਉੱਤੇ ਚਮਚ ਦੇ ਪਏ ਬੇ-ਜਾਨ ਚਮਚੇ ਉਹ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਜਿਹੜਾ ਕੰਮ ਜਿਉਂਦੇ ਜਾਗਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਜਾਮਾ ਧਾਰੀ ਚਮਚੇ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇੰਜ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਵੇਲੇ ਚਮਚਿਆਂ ਬਗ਼ੈਰ ਔਖੇ ਸੌਖੇ ਸਾਰਿਆਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜਿਥੇ ਮਨੁੱਖੀ ਚਮਚਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ, ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਬਿਨਾਂ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਅਧੂਰਾ ਜਿਹਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਆਮ ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਛੋਟੇ-ਵੱਡੇ ਸਰਕਾਰੀ, ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਦਫਤਰਾਂ ਜਾਂ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਧੰਦਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਸਿਸਟਮ ਵਿਚ ਚਮਚਿਆਂ ਦੇ ਝੰਡੇ ਝੁਲਦੇ ਦੇਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਘਰ ਵਿਚ ਝਾਤੀ ਮਾਰ ਲਓ, ਜੇ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਪਤੀ ਆਪਣੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਵੱਧ ਤਾਰੀਫ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਮਝੋ ਉਹ ਨੇੜੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਪਤਨੀ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਕਿਸੇ ਖਰਚੀਲੀ ਮੰਗ ਤੋਂ ਖਹਿਤਾ ਛੁਡਾਉਣ ਲਈ ਚਾਪਲੂਸੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇ ਕੋਈ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇਵ ਦੀਆਂ ਸਿਫਤਾਂ ਦੇ ਪੁਲ ਬੰਨ੍ਹ ਰਹੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਮਝੋ ਕਿ ਕੋਈ 'ਵੱਡਾ ਸਵਾਲ' ਪਤੀ ਦੇ ਗਲ ਪੈਣ ਹੀ ਵਾਲਾ ਹੈ; ਤਦੇ ਹੀ ਚਾਪਲੂਸੀ ਦੀ ਬੂੰਦ-ਬਾਂਦੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਪਿਤਾ ਤਾਂ ਚੱਲਦਾ ਹੀ ਚਮਚਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਵੱਖਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਖੇਤਰ ਦੇ ਚਮਚੇ ਕੁਝ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੀ ਢੀਠ ਤੇ ਵਾਟਰ-ਪਰੂਫ਼ ਘੜੀਆਂ ਵਾਂਗ 'ਸ਼ਰਮ ਪਰੂਫ਼' ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ; ਤਾਂ ਹੀ ਉਹ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਦੇ ਲਾਮ-ਲਸ਼ਕਰ ਵਿਚ ਫਿੱਟ ਬਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਜ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ 'ਗਲੋਬਲ ਪਿੰਡ' ਬਣ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਦੂਰ-ਦਰਾਜ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਚਮਚਿਆਂ ਨੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਮਹਿਬੂਬ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਦੀ ਚਮਚਾਗਿਰੀ ਲਈ ਦੇਸ-ਵਿਦੇਸ ਵਿਚ ਮੋਰਚੇ ਸੰਭਾਲੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਚਾਪਲੂਸੀ ਰਾਹੀਂ ਚੌਧਰਾਂ ਚਮਚਾਉਣ ਦਾ ਭੁੱਲ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਚਮਚੇ 'ਗਾਹੇ-ਬ-ਗਾਹੇ ਚਮਚਾਗਿਰੀ ਦੇ ਬਾਣ ਚਲਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਆਗੂ ਭਾਵੇਂ ਦੇਸ ਕੌਮ ਦੀਆਂ ਬੇੜੀਆਂ ਵਿਚ ਦੇਹੀ ਹੱਥੀ ਵੱਟੇ ਪਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਚਮਚੇ ਉਸ ਨੂੰ 'ਕੌਮ ਦਾ ਮਸੀਹਾ' ਦੱਸ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਅਗਲਾ ਭਾਵੇਂ ਆਪਣੀ ਕੁਰਸੀ ਦੀ ਸਲਾਮਤੀ ਹਿੱਤ ਨੌਜਵਾਨ ਵਰਗ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਗਰਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਚਮਚੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ 'ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਦੀ ਧੜਕਣ' ਲਿਖ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਜਿਹੜਾ ਕੋਈ ਨੇਤਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਜਾਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ 'ਸੁੱਚੇ ਮੂੰਹ' ਹੀ ਪੰਜ ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਕਰ ਆਵੇ, ਚਮਚੇ ਉਸ ਨੂੰ 'ਨਿਧੜਕ ਬੁਲਾਰਾ' ਦੱਸ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਹੜਾ ਲੀਡਰ ਗੱਪ-ਗੋਲੇ ਦਾਗਦਾ ਨਿੱਤ 'ਅੰਬਰ ਟਾਕੀਆਂ' ਲਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਚਮਚੇ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਉਸ ਨੂੰ 'ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਅਲੰਬਰਦਾਰ' ਕਹਿ ਕੇ ਚਮਚਾਗਿਰੀ ਹੁਨਰ ਦੇ ਨਵੇਂ ਰਿਕਾਰਡ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਮੌਕੇ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਨਵਾਂ ਨਵਾਂ ਕੁੱਦਿਆ ਉਮੀਦਵਾਰ ਧੜਾ-ਧੜ ਚੋਣ ਜਲਸਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਬਾਹਰਵਾਰ ਮਜ਼ਾਰ ਉੱਤੇ ਇਕੱਠ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਬੋਲ ਬੋਲ ਕੇ ਬੱਦਲੇ ਪਏ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੇ ਉਥੇ ਮਾਈਕ 'ਤੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ- "ਭਗਤ ਜਨੇ, ਮੈਂ ਮਾਤਾ ਦੇ ਇਸ ਪਾਵਨ ਦਰਬਾਰ ਦੀ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਆਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਹਰ ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖ ਵਿਚ ਭਾਈਵਾਲ ਬਣਿਆ ਰਹਾਂਗਾ। ਬੱਸ, ਇਕ ਵਾਰ ਮੈਨੂੰ ਵੋਟਾਂ ਪਾ ਕੇ ਜਿਤਾ ਦਿਓ।"

ਮੁਸਲਮਾਨ ਪੀਰ ਦੀ ਕਬਰ ਉੱਤੇ ਕਿਸੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਵੱਲੋਂ ਚੜ੍ਹਾਈ ਹੋਈ ਲਾਲ ਚੁੰਨੀ ਵੱਲ ਦੇਖ ਕੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੇ ਉਸ ਸਥਾਨ ਨੂੰ 'ਦੇਵੀ ਦਰਬਾਰ' ਹੀ ਸਮਝ ਲਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਇਕੱਠ ਵਿਚ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹਰੇ ਰੰਗ ਦੇ ਪਰਨੇ ਦਾ ਮੋਘੜ ਜਿਹਾ ਮਾਰੀ ਬੈਠੇ ਮਜ਼ਹਬ ਨੂੰ ਫਿਕਰ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਕਿਤੇ ਇਥੇ ਵੀ ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਤੇ ਮੰਦਰ ਦਾ ਪੰਗਾ ਨਾ ਉਠ ਖੜ੍ਹੇ। ਹੋਰ ਨਾ ਕਿਤੇ ਉਹਦਾ ਤੋਰੀ-ਫੁਲਕਾ ਹੀ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਏ। ਉਹ ਸਟੇਜ ਦੇ ਮੂਹਰੇ ਬੈਠਾ ਬੈਠਾ ਹੀ ਆਪਣੀ ਕਰਤ-ਬਰਤੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਖੁਰਕਦਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਟੋਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਲੱਗਾ, "ਏ...ਸ਼...ਦਾਰ ਜੀ, ਇਹ ਮਾਤਾ ਦਾ ਨੂੰ, ਇਹ ਤਾਂ ਰੋਜ਼ਾ ਬਾਬਾ ਗੁਲਾਮੇ ਸ਼ਾਹ..."

ਲਾਗਿਉਂ ਹੀ ਹੰਭਲਾ ਮਾਰ ਕੇ ਉਠੇ ਚਮਚੇ

ਨੇ ਮਜ਼ਹਬ ਦੇ ਮੋਢੇ ਘੁੱਟਦਿਆਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਚੁੱਪ ਕਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਮੀਦਵਾਰ ਦਾ ਭਾਸ਼ਣ ਮੁਕਣ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ ਕਿ ਸਟੇਜ ਸੈਕਟਰੀ ਦੇ ਪੈਰ ਮਿੱਧਦਾ ਚਮਚਾ ਮਾਈਕ ਨੂੰ ਜਾ ਝਪਟਿਆ, "ਇਸ ਮਹਾਨ ਸਥਾਨ ਦੀਆਂ ਹਾਜ਼ਰੀਆਂ ਭਰ ਰਹੇ ਇਲਾਕਾ ਨਿਵਾਸੀਓ, ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਸ੍ਰੀ...ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ, ਰਿਸ਼ੀਆਂ-ਮੁਨੀਆਂ, ਪੀਰ-ਪੈਗੰਬਰਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਬਰਾਬਰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮਜ਼ਹਬਾਂ ਦੇ ਵੰਡ-ਵਖਰੇਵੇਂ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਣ; ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਪੀਰ ਔਲੀਏ ਇਕੋ ਜੋਤ ਦਾ ਨੂਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਵਿਤਕਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਨਾਲ ਇਹ ਸਰਦਾਰ ਜੀ (ਬਿਟਰ ਬਿਟਰ ਝਾਕ ਰਹੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਕੇ) ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਔਲਾ-ਤਾਲਾ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਸਜਿਦ-ਮਜ਼ਹਬਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਾਟਾਂ ਵਾਲੀ ਜਾਂ ਸ਼ੇਰਾਂ ਵਾਲੀ ਦੇ ਦੀਦਾਰੇ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।"

ਮਗਰੋਂ ਇਸ ਚਮਚੇ ਨੇ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਬਹਿ ਕੇ ਨੌ-ਸਿਖੀਏ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਹਰੇ, ਭਗਵੇਂ ਤੇ ਪੀਲੇ ਰੰਗਾਂ ਦੇ 'ਧਾਰਮਿਕ ਅਰਬ' ਸਮਝਾਏ ਤੇ ਆਪਣੀ ਚਮਚਾਗਿਰੀ ਦਾ ਲੋਹਾ ਮੰਨਵਾਇਆ।

ਕੋਈ ਸੇਠ ਆਪਣੇ ਮੁਨੀਮ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗਾ, "ਆਲੂਆਂ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਤਾਂ ਵਾਇ-ਬਾਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇਗੀ?"

"ਹਾਂ ਜਨਾਬ" ਮੁਨੀਮ ਨੇ ਝੱਟ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ।

"ਇਹ ਠੰਢੇ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਬੀਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਫਸਲ ਪਾਲਣ ਲਈ ਪਾਣੀ ਬਹੁਤ ਲਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਆਲੂ ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਈ ਪਾਣੀ ਦਾ ਘਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਤੋਂ ਹੋਰ ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਨਾਲ ਇਹ ਬਾਦਲਾ ਤਾਸੀਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।"

ਹਫ਼ਤੇ-ਦਸਾਂ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਸੇਠ ਜੀ ਦਾ ਆਲੂਆਂ ਦੀ ਮਸਾਲੇਦਾਰ ਤਰੀ ਖਾਣ ਨੂੰ ਜੀਅ ਕੀਤਾ। ਸਿਆਲ ਦਾ ਮੌਸਮ ਸੀ, ਮੁਨੀਮ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਐ ਆਲੂ ਤਰ-ਗਰਮ ਹੁੰਦੇ ਹੋਣਗੇ?"

ਚਮਚਾ ਰੂਪ ਮੁਨੀਮ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ, "ਹਜ਼ੂਰ! ਤੁਸੀਂ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਆਲੂਆਂ ਨੂੰ ਵੱਟਾਂ ਵਿਚ ਦੱਬ ਕੇ ਬੀਜਿਆ ਜਾਂਦਾ

ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰਲੀ ਹਵਾ ਤਾਂ ਲੱਗਦੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਵੱਟਾਂ 'ਤੇ ਫਿਰ ਮਿੱਟੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਹੀ ਦੱਬਿਆ ਰਹਿਣ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸਾਰੀ ਗਰਮੀ ਸੋਖ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਇਸ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਗਰਮ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।"

ਆਲੂਆਂ ਦੀ ਤਰੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਦਾ ਰਸੋਈਆ ਹੱਸਦਿਆਂ ਮੁਨੀਮ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ, "ਬੇੜ੍ਹੇ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਆਲੂ ਵਾਇ-ਬਾਦੀ, ਪਰ ਅੱਜ ਗਰਮ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਏ?"

ਨਿੰਮਾ ਨਿੰਮਾ ਮੁਸਕਾਉਂਦਿਆਂ ਮੁਨੀਮ ਬੋਲਿਆ, "ਭਰਾਵਾ ਤਨਖਾਹ ਅਸੀਂ ਸੇਠ ਜੀ ਤੋਂ ਲੈਣੀ ਹੈ, ਆਲੂਆਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ।"

ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਇਕ ਕਵੀ ਨੇ ਮਾਲਕ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨੌਕਰ ਦੀ ਚਮਚਾਗਿਰੀ ਨੂੰ ਬੜੇ ਵਿਅੰਗਮਈ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮਾਲਕ ਆਪਣੇ ਨੌਕਰ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੈਂਗਣ ਦੀ ਸਬਜ਼ੀ ਬਿਲਕੁਲ ਨਾ ਬਣਾਇਆ ਕਰ, ਇਹ ਬੇਕਾਰ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਨੌਕਰ ਕਹਿੰਦਾ, "ਮਾਲਿਕ, ਬਨਾ ਫਰਮਾਇਆ ਆਪ ਨੇ, ਯੇਹ ਬੈਂਗਣ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਸੁਸਰੇ ਕੇ ਤੇ 'ਬੇ-ਗੁਣ' ਕਹਿਨਾ ਚਾਹੀਏ।"

ਬੇੜ੍ਹੇ ਹੀ ਦਿਨ ਗੁਜ਼ਰੇ ਸਨ ਕਿ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਬੈਂਗਣਾਂ ਦਾ ਭਤਬਾ ਚੇਤੇ ਆ ਗਿਆ। ਮਾਲਕ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਤਾਜ਼ੇ ਬੈਂਗਣਾਂ ਦੇ ਜਾਇਕੇਦਾਰ ਭਤਬੇ ਮੂਹਰੇ ਦੂਜੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਕਿਆ ਵਟੀਂਦੀ ਐ। ਅੱਜ ਆਪਣੇ ਮਾਲਕ ਮੂੰਹੋਂ ਬੈਂਗਣ ਦੀਆਂ ਸਿਫਤਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਨੌਕਰ ਨੇ ਝੱਟ ਚਮਚੀ ਮਾਰੀ, "ਮਾਲਿਕ, ਇਸੀ ਲੀਏ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਬੈਂਗਣ ਕੇ ਸਿਰ ਪੇ ਹਰਾ ਮੁਕਟ ਧਰਾ ਹੈ...ਜਿਹ ਤੋਂ 'ਸ਼ਾਹੀ ਸਬਜ਼ੀ' ਕਹਿਲਾਤੀ ਹੈ।"

ਕੋਈ ਬੁੱਢਾ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂ ਕਿਸੇ ਇਕੱਠ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਜਵਾਨੀ ਵੇਲੇ ਦੇ ਕਿੱਸੇ ਸੁਣਾਉਂਦਿਆਂ ਗੱਪ ਮਾਰ ਬੈਠਾ। ਅਖੇ, ਇਕ ਵਾਰ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਣ ਗਿਆ। ਝਾਤੀਆਂ ਉਹਲੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹਿਰਨ ਮੇਰੀ ਨਜ਼ਰ ਪੈ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਐਸਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਤੀਰ ਛੱਡਿਆ ਕਿ ਹਿਰਨ ਦੀ ਖੂਰੀ ਨੂੰ ਚੀਰਦਾ ਹੋਇਆ ਕੰਨ ਵਿਚੀਂ ਲੰਘ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਸਿੰਗ 'ਤੇ ਵੱਜਿਆ। ਸਰੋਤਿਆਂ ਵਿਚ ਘੁਸਰ-ਮੁਸਰ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਕਈ ਮੁਸਕੜੀਏ ਹੱਸਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਲੋਕੀਂ ਸੋਚਣ ਕਿ ਕਿਥੇ ਹਿਰਨ ਦਾ

 ਲਿਖਤਮ

ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦੁਪਾਲਪੁਰ

ਫੋਨ: 408-915-1268

ਖੁਰ, ਕਿਥੇ ਕੰਨ ਤੇ ਕਿਥੇ ਸਿਰ ਉਤੇ ਸਿੰਗ! ਜਦ ਆਪਣੇ ਲੀਡਰ ਦੀ ਹਾਸੇ-ਹੀਣੀ ਗੱਲ ਉਸ ਦੇ ਚਮਚੇ ਨੇ ਭਾਪੀ, ਤਦ ਉਹ ਛਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਜਾ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ,

"ਭਾਈਓ ਤੇ ਭੈਣੋ, ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਮੇਰੇ ਮਹਿਬੂਬ ਆਗੂ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਸੁਣਾਈ ਹੱਡ-ਬੀਤੀ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਜਾਪਦੇ ਕਿ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੰਕਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ ਮੈਂ ਆਗੂ ਜੀ ਦਾ ਬੜਾ ਪੁਰਾਣਾ ਦੋਸਤ ਹਾਂ। ਹਿਰਨ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਵੇਲੇ ਵੀ ਮੈਂ ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਂ। ਨਿਪੁੰਨ ਤੀਰ-ਅੰਦਾਜ਼ ਵਾਂਗ ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਿਰਨ 'ਤੇ ਤੀਰ ਛੱਡਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਹਿਰਨ ਆਪਣੇ ਖੁਰ ਨਾਲ ਸਿੰਗ ਖੁਰਕ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਖੁਰ, ਕੰਨ ਤੇ ਸਿੰਗ ਇਕੋ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਵਿੱਠੇ ਗਏ।"

ਚਮਚਿਆਂ ਨੂੰ ਚਮਚਾਗਿਰੀਆਂ ਤੇ ਚਾਪਲੂਸੀਆਂ ਸਦਕਾ ਦੇਖੋ ਕਿੰਨਾ ਕੁਝ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ,

ਕੈਸ਼ ਭੀ, ਕਾਰ ਭੀ, ਕੋਠੀ ਭੀ, ਫੋਨ ਭੀ
ਲੀਡਰ ਕੀ ਖਿਦਮਤ ਕਾ
ਯੇ ਅੱਛਾ 'ਰੇਟ' ਹੈ।
ਹਰ ਸ਼ਖਸ ਮੁਬਤਲਾ ਹੈ,
ਖੁਸ਼ਾਮਦ ਕੇ ਰੋਗ ਕਾ
'ਚਮਚਾ' ਕੋਈ ਬਨਾ ਹੈ
ਤੇ ਕੋਈ 'ਪਲੇਟ' ਹੈ।

ਮੇਰਾ ਗਰਾਈਂ ਤੇ ਮੇਰਾ ਮਿੱਤਰ ਸ਼ਿਵ ਸਿੰਘ

35 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਪਿਤਾ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸ਼ਿਵ ਸਿੰਘ ਲਕੜ ਛਿੱਲਣ, ਲੋਹਾ ਚੰਡਣ ਤੇ ਪੱਥਰ ਘੜਨ ਦੀ ਕਲਾ ਨੂੰ ਉਤਮਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਕੇ ਤੁਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੀ ਬੁੱਕਲ ਵਿਚ ਪੈਂਦੇ ਬਸੀ ਗੁਲਾਮ ਹੁਸੈਨ ਦਾ ਜੰਮਪਲ ਉਹ ਮੇਰਾ ਗਰਾਈਂ ਵੀ ਸੀ ਤੇ ਮੇਰੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਆਉਣ ਪਿੱਛੋਂ ਮੇਰਾ ਮਿੱਤਰ ਵੀ। ਪਰ ਮੇਰੇ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਤੇਜ਼

ਰਫਤਾਰ ਚੋਆਂ, ਸੰਘਣੀ ਛਾਂ ਵਾਲੇ ਰੁੱਖਾਂ ਤੇ ਸ਼ਿਵਾਲਕ ਦੇ ਟਾਵੇਂ ਟਾਵੇਂ ਪੱਥਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਲਾ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਅੰਗ-ਸੰਗ ਰਖਣ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਸਭ ਨੂੰ ਮਾਤ ਪਾ ਗਿਆ। ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਅਫਸਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ, ਕਵੀ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਕਾਮਲ, ਕਵਿਤਰੀ ਮਨਜੀਤ ਇੰਦਰਾ, ਨਾਟਕਕਾਰ ਚਰਨ ਦਾਸ ਸਿੰਘ ਤੇ ਫੁਟਬਾਲਰ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਸਮੇਤ ਅਸੀਂ ਸਭ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰੀਏ ਸਾਂ। ਜੇ ਚਾਹੀਏ ਤਾਂ ਈਸ਼ਵਰ ਚਿੰਤਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜਿਸ ਦੇ ਦਾਦਾ ਪਤਦਾਦਾ ਪੋਸੀ ਪਿੰਡ ਦੇ ਬੇਦੀ ਸਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਚੋਆਂ ਨੇ ਸ਼ਿਵ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਸੈਲਾ ਖੁਰਦ ਦੀ ਬੁੱਕਲ 'ਚ ਪੈਂਦੇ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ 15 ਮੀਲ ਦੀ ਰੇਲਵੇ ਲਾਈਨ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਣ ਦਿੱਤੀ ਸ਼ਿਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਤੋਂ ਮੂਰਤਾਂ ਤੇ ਘਰੋਂ ਬਣਾ ਕੇ ਓਸ ਕਲਾ 'ਚ ਪੈਰ ਧਰਿਆ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ਉਡਾਈ ਫਿਰਦੀ ਰਹੀ।

ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵਖਰੀ ਪਛਾਣ ਬਣਾਉਣ ਹਿੱਤ ਕਾਲੇ ਵਸਤਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਗਤਰੀ ਰੰਗ ਦੀ ਫਿਫਟੀ ਵਾਲੀ ਕਾਲੀ ਪਗ ਅੰਤਲੇ ਦਮਾਂ ਤਕ ਅਪਣਾਈ ਰੱਖੀ। ਮਹੀਨਾ ਕੁ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਦਿੱਖ ਉਹੀਓ ਸੀ। ਚੰਦਰਮਾ ਦੀ ਚਾਨਣੀ ਨੂੰ ਕਲੱਤਣ ਵਲ ਵਜਾਂ

ਮਾਰਦੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਏਸ ਹੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਐਮ. ਐਸ. ਰੰਧਾਵਾ ਦੀ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਾਲੀ ਤੀਨ ਮੂਰਤੀ ਲੇਨ ਵਾਲੇ ਘਰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮਿਲਿਆ ਸਾਂ। ਉਹ ਸ਼ਾਇਦ ਸੈਨਿਕ ਸਕੂਲ ਕਪੂਰਥਲੇ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦਾ ਸੀ ਉਦੋਂ। ਪਹਿਰਾਵਾ ਇਹੀਓ ਸੀ, ਕਾਲਾ।

ਇਹ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ 1967 'ਚ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ

ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਜਰਮਨੀ, ਡੈਨਮਾਰਕ, ਸਵੀਡਨ, ਸਕਾਟਲੈਂਡ, ਕੋਨੇਡਾ, ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੇ ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਹੋਰ ਯੂਰਪੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੀ। ਉਸ ਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਖਾਸ ਗੁਣ ਆਪ ਮੁਹਾਰਾਪਣ ਜੀ ਜੇ ਬਿੰਦੂ ਤੋਂ ਜਨਮ ਲੈ ਕੇ ਬੇਹਤ ਜਿੱਥੇ ਵੱਡੇ ਬਿਰਖਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਇਸਪਾਤ ਦੇ ਸਰੀਆਂ ਨੂੰ ਫੁੱਲ ਪੱਤੀਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਤੇ ਲੋਹੇ ਦੇ ਸੰਗਲਾਂ ਨੂੰ ਗੁੱਛਾ ਮੁੱਛਾ ਕਰਕੇ ਥੰਮੀ ਚੜ੍ਹੇ ਬਾਟਿਆਂ ਵਿਚ ਬਿਠਾ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਲਕੜੀ ਤੇ ਪੱਥਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੋਹੇ ਨੂੰ ਵੀ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਵਿਚ ਨਤਮਸਤਕ ਹੁੰਦਾ ਵੇਖਿਆ ਹੈ।

ਸ਼ੁਰੂ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਸ਼ਿਵ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਿਲਪਕਾਰੀ ਤੇ ਕਲਾਕਾਰੀ ਸਰਲ ਸਪਸ਼ਟ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਰਹੀ ਪਰ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਉਹ ਔਖੀ ਤੇ ਅਦਿੱਖ ਰੁਚੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਹ ਵਾਸਨਾ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਸਿੱਧੀ ਸਾਦੀ ਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਲੋਚਕਾਂ ਦੇ ਟੋਟੇ ਚੜ੍ਹ ਸਕਦੀ ਸੀ ਜਿਹੜੇ ਵਾਸਨਾਵਾਦੀ ਕ੍ਰਿਤਾਂ ਨੂੰ ਅਸਲੀਲਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ

ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਤੇ ਸਾਨੁਵਾਲਾ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਪਰ ਉਹ ਯਰਕਿਆ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਤਿਅਮ, ਸ਼ਿਵਮ ਸੁੰਦਰਮ ਦਾ ਹੀ ਕਲਾਮਈ ਰੂਪ ਦੱਸਿਆ। ਉਹ ਇਸੇ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਪਰਨਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਆਲੋਚਕਾਂ ਦੀ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਉਸ ਦੀ ਆਭਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹਾਨੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕੀ। ਉਸ ਨੇ ਯੋਨੀ ਤੇ ਲਿੰਗਮ ਦੀ ਊਰਜਾ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ

ਰੁਸ਼ਨਾਇਆ ਤੇ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਅਦਿੱਖ ਵਾਚੀ ਤੇ ਅਮੂਰਤੀਮਾਨ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਬਟਾਲਵੀ ਦੀ ਸੁਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਾਵਿ ਰਚਨਾ 'ਲੂਣਾ' ਤੇ ਮਨਜੀਤ ਇੰਦਰਾ ਦੇ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ 'ਤਾਰਿਆਂ ਦਾ ਛੱਜ' ਤੇ 'ਤੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰੀ ਹੈ' ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਅਮੂਰਤ ਕਲਾ ਨਾਲ ਸ਼ਿੰਗਾਰਨ ਵਾਲਾ ਵੀ ਉਹੀ ਸੀ।

ਸ਼ਿਵ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅਨੇਕਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਤੇ ਗੈਰ ਸਰਕਾਰੀ ਉਪਾਧੀਆਂ ਤੇ ਸਨਮਾਨ ਮਿਲੇ। ਉਹ ਦੱਸ ਵਰ੍ਹੇ ਲਲਿਤ ਕਲਾ ਅਕਾਡਮੀ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਰਿਹਾ ਤੇ 1999 ਤੋਂ 2005 ਤੱਕ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਲਲਿਤ ਅਕਾਡਮੀ ਦਾ ਚੇਅਰਮੈਨ। 2010 ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਲਲਿਤ ਕਲਾ ਅਕਾਡਮੀ ਦਾ ਵੀ ਚੇਅਰਮੈਨ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 1979 ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਕਲਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਨੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨਮਾਨਿਆ, ਬੁਤ-ਤਰਾਸ਼ੀ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਨਮਾਨ ਵੀ ਮਿਲਿਆ। ਸਰਬ-ਭਾਰਤੀ ਨੁਮਾਇਸ਼ 1982 ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ ਕਲਾਕ੍ਰਿਤ ਲਈ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵਲੋਂ ਸਨਮਾਨੇ ਜਾਣ ਉਪਰੰਤ 1988 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਲਾ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਪਾਏ ਸਮੁੱਚੇ ਯੋਗਦਾਨ ਲਈ ਸਨਮਾਨਿਆ।

ਸੰਨ 2007 'ਚ ਸ਼ਿਵ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਟੋਰਾਂਟੋ ਵਿਖੇ ਸਨਮਾਨਿਆ ਤੇ 2008 ਵਿਚ ਇੰਡੀਅਨ ਕੌਂਸਲ ਆਫ ਕਲਚਰਲ ਰਿਲੇਸ਼ਨਜ਼ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਕਲਾ ਦਾ ਝੰਡਾ ਸਤ ਸਮੁੰਦਰ ਪਾਰ ਉਚਾ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਵਾਜਿਆ। 2013 ਵਿਚ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਲਲਿਤ ਕਲਾ ਅਕਾਡਮੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਜ਼ੁਅਲ ਆਰਟਸ ਵਿਚ ਪਾਏ ਸਮੁੱਚੇ ਯੋਗਦਾਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਸਨਮਾਨਿਆ।

ਸ਼ਿਵ ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਿਣਵੇਂ ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਲਾ ਕ੍ਰਿਤਾਂ, ਨੈਸ਼ਨਲ ਗੈਲਰੀ ਆਫ ਮਾਡਰਨ ਆਰਟ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ, ਲਲਿਤ ਕਲਾ ਅਕਾਡਮੀ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ, ਸਟੇਟ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ, ਸ਼ਿਮਲਾ, ਗੁਲਾਬ

ਸ਼ਿਵ ਸਿੰਘ ਆਪਣੀ ਇਕ ਕਲਾ ਕ੍ਰਿਤ ਨੂੰ ਰੂਪ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ

ਦੀ ਇਕ ਕਾਰਜਸ਼ਾਲਾ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਗਏ ਸ਼ਿਵ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਰਮਨ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਕਲਾ ਦੀ ਅਭਵਾਸ ਖੋਜ ਤੇ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਲਈ 3 ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਸਕਾਲਰਸ਼ਿਪ ਮਿਲੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਉਸ ਦੀ ਕਲਾ ਨੇ ਦੌੜਨਾ ਤੇ ਉਡਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਇਥੇ ਉਸ ਦਾ ਜਰਮਨ ਮੂਲ ਦੀ ਮੁਟਿਆਰ ਗਿਜ਼ੇਲਾ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਵੀ ਹੋਇਆ। ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਉਸ ਦੀ ਕਲਾਕਾਰੀ ਦੀਆਂ 66 ਇੱਕ ਪੁਰਖੀ ਨੁਮਾਇਸ਼ਾਂ ਲੱਗ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਭਾਰਤ

ਨਿੱਕ
ਸੁੱਕ

ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
Sandhugulzar@yahoo.com

ਆਰਟ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ ਕੋਲਨ (ਜਰਮਨੀ), ਹਰਿਆਣਾ ਸਟੇਟ ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਟੂਰਿਸਟ ਰਿਜ਼ੋਰਟਾਂ ਵਿਚ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ ਹਨ। ਮੇਰੇ ਪੈਰ ਵਿਚ ਚੱਕਰ ਹੈ, ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਿਧਰੇ ਨਵਾਂ ਚੱਕਰ ਲਾ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਸ਼ਿਵ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਸਾਰ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਬੋਲਿਆ ਜਾਣਾ, 'ਜਿਧਰ ਦੇਖਤਾ ਹੂੰ ਉਧਰ ਤੂ ਹੀ ਤੂ ਹੈ?'

ਸ਼ਿਵ ਸਿੰਘ ਤੁਰ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਲਾ ਕ੍ਰਿਤਾਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਕੋਨੇ ਕੋਨੇ ਵਿਚ ਦੇਖੀਆਂ ਤੇ ਪਛਾਣੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੈਕਟਰ 16 ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਕਲਾ ਭਵਨ ਹੀ ਨਹੀਂ, 10 ਸੈਕਟਰ ਦੇ ਅਜਾਇਬਘਰ, ਇਥੋਂ ਦੀ ਲਈਅਰ ਵੈਲੀ, ਹੋਮ ਸਾਇੰਸ ਕਾਲਜ ਦੀ ਆਰਟ ਗੈਲਰੀ, ਹੋਟਲ ਮਾਊਂਟ ਵਿਊ, ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਮਨੀਮਾਜਰਾ ਦੇ ਕਲਾਗ੍ਰਾਮ ਵਿਚ ਇਹ ਕਲਾ ਕ੍ਰਿਤਾਂ ਹਰ ਥਾਂ ਹਾਜ਼ਰ ਹਨ। ਮੇਰਾ ਇਹ ਹਲਕੇ-ਫੁਲਕੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਫਿਕਰਾ 'ਜਿਧਰ ਦੇਖਤਾ ਹੂੰ ਉਧਰ ਤੂ ਹੀ ਤੂ ਹੈ' ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਤੇ ਇਥੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਉੱਤੇ ਵੀ ਢੁਕਦਾ ਰਹੇਗਾ। ਮੇਰੀ ਚਾਹੁਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਵ ਸਿੰਘ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿੰਦਾ ਦਿੱਲੀ ਨਾਲ ਰਹੇ, ਜਿਵੇਂ ਦਾ ਸਾਡੇ ਅੰਗ-ਸੰਗ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਅੰਤਿਕਾ: (ਮਿਰਜ਼ਾ ਗਾਲਿਬ)
ਚਾਹੀਏ ਅੱਛੋਂ ਕੋ ਜਿਤਨਾ ਚਾਹੀਏ
ਯੇ ਅਗਰ ਚਾਹੇਂ ਤੋ ਫਿਰ ਕਿਆ ਚਾਹੀਏ।
ਚਾਹਤੇ ਹੋ ਖੂਬ ਰੂਈਓਂ ਕੋ ਅਸਦ
ਆਪਕੀ ਸੂਰਤ ਤੋ ਦੇਖਾ ਚਾਹੀਏ।

ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਰਕਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ ਪ੍ਰੋ. ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਚੰਦਮਾਜਰਾ ਜਦੋਂ ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਮਿਡਵੈਸਟ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਲੋਂ

ਬਾਬਾ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੈਪੀ ਹੀਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਵੇਂ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਆਉਣ 'ਤੇ ਜੀ ਆਇਆਂ ਆਖਿਆ। ਪ੍ਰੋ. ਚੰਦਮਾਜਰਾ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਣ ਵਿਚ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ, ਰੋਜ਼ਮਾਨਾ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ।

ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੌਰਾਨ ਵਰਕਰਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰੋ. ਚੰਦਮਾਜਰਾ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਲਈ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕੰਮਾਂ ਬਾਰੇ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਮਿਲਵਾਕੀ ਤੋਂ ਬਿਜਨਸਮੈਨ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਖਾਸ ਗੱਲ ਇਹ ਰਹੀ ਕਿ ਸਥਾਨਕ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਛੱਡ ਕੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਯਾਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ, ਤਾਜਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਮਨਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੀਰ, ਰਾਜਾ ਤੱਲੂਣ ਅਤੇ ਗੋਰਾ ਚੱਕ ਵਾਲਾ ਵੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚ ਆ ਗਏ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਮਿਡਵੈਸਟ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂਆਂ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ (ਅਮਰ ਕਾਰਪੋਟਸ), ਦਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਿੱਜਰ, ਜਸਕਰਨ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਭੋਲਾ, ਲਖਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੌਮਲ,

ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਸਿਰੋਪਾਓ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ। ਮੰਚ ਸੰਚਾਲਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਿੱਲਾ ਨੇ ਸੁਚੱਜੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਭਾਈ। ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ (ਅਮਰ ਕਾਰਪੋਟਸ), ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਭੋਲਾ ਅਤੇ ਜਸਕਰਨ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਪ੍ਰੋ. ਚੰਦਮਾਜਰਾ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਲ ਭੇਟ ਕੀਤੀ।

ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਫਿਰ ਉਠਾਉਣਗੇ ਪੂਰਨ ਰਾਜ ਦਾ ਮੁੱਦਾ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਉਪ ਰਾਜਪਾਲ ਨਾਲ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਜੰਗ ਲੜ ਰਹੀ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਰਾਜ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦੇਣ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਉਤੇ ਫ਼ਤਵਾ ਲੈਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਉਲੀਕੀ ਗਈ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਭਾਗਾਂ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਭੇਜ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਘੜਨ ਤੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਅੰਦੋਲਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

‘ਪੰਥਕ ਗਰੁਪਸ’ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਢਾਡੀ ਜਥੇ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ

ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜਾ ਮਨਾਇਆ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜਾ ਲੰਘੇ ਐਤਵਾਰ ਸਥਾਨਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਵਿਖੇ ਸੰਗਤਾਂ ਵਲੋਂ ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਬੱਦੋਵਾਲ ਵਾਲੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ-ਜਸਦੀਪ ਕੌਰ, ਹਰਮੀਤ ਕੌਰ ਤੇ ਸਾਰੰਗੀ ਮਾਸਟਰ

ਭਾਈ ਜਸਮੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜਥੇ ਨੇ ਢਾਡੀ ਵਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਸਰਵਣ ਕਰਵਾਇਆ ਅਤੇ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਭੇਟ ਕੀਤੇ। ਉਪਰੰਤ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਹੈਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਭਾਈ ਗੁਰਜੰਟ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ।

ਭਾਈ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਲੰਧਰ ਵਾਲੀਆਂ ਦੇ ਜਥੇ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਮਨੋਰਥ ਕੀਰਤਨ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ। ਬੱਦੋਵਾਲ ਵਾਲੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਜਥੇ ਦਾ ਇਸ ਮੌਕੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਥਾ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ‘ਪੰਥਕ ਗਰੁਪਸ’ ਵਲੋਂ ਸੱਦਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਕਿਊਬਾ ਦੂਤਘਰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਰਾਜ਼ੀ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ: ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਕਿਊਬਾ ਨੇ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਤੇ ਹਵਾਨਾ ਵਿਚ ਦੂਤਘਰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸ਼ੀਤਯੁੱਧ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਦਹਾਕਿਆਂ ਪੁਰਾਣੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਇਕ ਵੱਡਾ ਕਦਮ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਰਾਕ ਓਬਾਮਾ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

Freeway Travel Inc

ਸਸਤੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ, ਖਰਾ ਸੌਦਾ, ਬਿਹਤਰ ਸਰਵਿਸ

Call Raju

Tel: 773-973-0200

Fax: 773-973-0557

2542 W Devon Ave. Chicago IL 60659

MWOSE & DHALI WAL ATTORNEYS AT LAW

1426 W. 29TH ST., SUITE 201B, INDIANAPOLIS, IN 46208 Fax: 317-288-1842

IMMIGRATION
CRIMINAL DEFENSE
BUSINESS LAW
CIVIL LITIGATION
REAL ESTATE

ਅਟਾਰਨੀ
ਐਟ
ਲਾਅ

FREE CONSULTATION!

ਲੋੜੀਂਦੀ ਸਲਾਹ ਅੱਜ ਹੀ ਮੁਫਤ ਲਓ
317-222-1567

ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ
ਉਰਦੂ ਵੀ ਬੋਲਦੇ ਹਾਂ

CONTACT US TO SET UP AN INTERVIEW PUNJABI,
HINDI, AND URDU SPOKEN
WWW.MDLEGALTEAM.COM
CONTACTUS@MDLEGALTEAM.COM

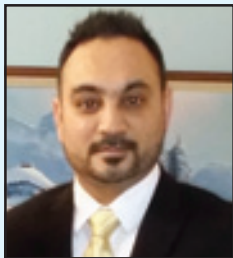
Prestige Insurance Agency

5820 N Canton Center Rd, Suite#115, Canton, MI 48187

We do Property and Casualty Insurance,
Both Commercial and personal lines.

ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਦੀ ਇੰਸ਼ੂਰੈਂਸ ਹੋਵੇ
ਜਾਂ ਫਿਰ ਗੱਡੀਆਂ ਦੀ,
ਕਮਰਸ਼ੀਅਲ ਅਤੇ ਪਰਸਨਲ
ਬਿਹਤਰੀਨ ਸੇਵਾ ਲਈ ਮੌਕਾ ਦਿਓ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ

ਫੋਨ: 734-560-2886

ਇੰਡੀਆ ਕਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ
ਵਧੀਆ ਤੇ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਸਰਵਿਸ
www.011india.com

- ਵਧੀਆ, ਸਾਫ਼ ਆਵਾਜ਼
- ਬਗੈਰ ਪਿੰਨ ਤੋਂ ਵਰਤੋ
- ਸਪੀਡ ਵਾਲੇ ਨੰਬਰ ਸੈਟ ਕਰੋ
- ਘਰੋਂ ਤੇ ਸੈਲ ਫੋਨ ਤੋਂ ਇਕੋ ਵੇਲੇ ਦੋ ਫੋਨ ਚੱਲ ਸਕਦੇ ਹਨ

\$25 2500 Minutes

ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਂ ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਇਕੋ ਰੇਟ
ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਫੋਨ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਪੈਸੇ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ
ਸਾਡੀ ਸਰਵਿਸ ਹਰ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤੋ।
Limited Time Offer. Restrictions & Additional Fees Apply.

800.914.1013 • 408.659.9400

ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੱਲੂ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰੜ ਵਲੋਂ ਇੰਡੀਅਨਐਪੋਲਿਸ 'ਚ ਲੋਕ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਚੰਦੂਮਾਜਰਾ ਦੇ ਸਵਾਗਤ 'ਚ ਸਮਾਗਮ ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੀ ਜੁਬਾਨੀ

ਸ. ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਚੰਦੂਮਾਜਰਾ

ਖੂਬ ਧਮਾਲਾਂ ਪਾਈਆਂ ਮਿਲਵਾਕੀ 'ਚ ਪੀ ਸੀ ਓ ਦੇ ਮੇਲੇ ਨੇ

ਮਿਲਵਾਕੀ, ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ (ਬਿਊਰੋ): ਸਥਾਨਕ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸੰਸਥਾ ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਚਰਲ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ (ਪੀ ਸੀ ਓ) ਵਲੋਂ ਲੰਘੀ 27 ਜੂਨ ਨੂੰ ਇਥੇ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਇਕ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਮੁੰਡਿਆਂ-ਕੁੜੀਆਂ ਨੇ ਗੀਤ-ਹੋਣਾ ਹੀ ਸੀ, ਹਾਲ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਦਰਸ਼ਕ ਵੀ ਬਾਗੋਬਾਗ ਹੋ ਗਏ। ਨਿੱਕੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਬੱਚੀਆਂ ਨੂੰ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਨੱਚਦੀਆਂ ਦੇਖ ਕੇ ਇਉਂ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਪਰੀਆਂ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰ ਰਹੀਆਂ ਹੋਣ। ਕਰੀਬ ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਚੱਲੇ ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਪਿਛੇ ਪੀ ਸੀ ਓ ਦਾ ਮਕਸਦ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ

ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਵਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਿਡਲ ਤੇ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਵੱਖ ਵੱਖ ਆਈਟਮਾਂ ਲਈ ਤਿਆਰੀ ਵਿੱਕੀ ਤੁੰਗ ਨੇ ਬੜੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਕਰਵਾਈ। ਸਟੇਜ ਸੰਚਾਲਨ ਵੀ ਵਿੱਕੀ ਨੇ ਹੀ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ੱਦੀ ਨਾਲ ਕੀਤਾ। ਸੰਸਥਾ ਵਲੋਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨ ਚਿੰਨ੍ਹ ਅਤੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੌਂਸਲਾ ਅਫਜਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਜਲਦ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ 'ਧੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ' ਦਾ ਪ੍ਰੋਮੋ ਤੇ ਪੋਸਟਰ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਕੁੱਖ 'ਚ ਧੀਆਂ ਮਾਰਨ ਵਿਰੁੱਧ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਈ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਰਕਫੀਲਡ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧਾਵਾਲੀਆ, ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਸੰਧਾਵਾਲੀਆ, ਸੁਖਜੀਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਡਾ. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ, ਪ੍ਰੋ. ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਰੋੜਾ, ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੁਰ, ਮੋਹਿੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿਲਕੂ, ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੀਹਰਾ, ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ, ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਅਨੁਪ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕੰਵਲ ਸਿੰਘ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ।

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਕਾਮਯਾਬ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪੀ ਸੀ ਓ ਦੇ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਪਵਨਜੀਤ ਹੋਠੀ, ਲਾਲੀ ਸਿੰਘੂ, ਸਤਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੌਪੀ ਅਤੇ ਬਰੈਟੀ ਗਿੱਲ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਪੂਰੀ ਤਨਦੇਹੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ।

ਵਿਸ਼ਵ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ 15 ਨਵੰਬਰ ਤੋਂ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਛੇਵਾਂ ਵਿਸ਼ਵ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ 15 ਤੋਂ 28 ਨਵੰਬਰ ਤੱਕ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਵਾਰ ਕਬੱਡੀ ਦੇ ਔਰਤ ਵਰਗ ਲਈ ਨਕਦ ਇਨਾਮੀ ਰਾਸ਼ੀ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਭਵਨ ਵਿਖੇ ਹੋਈ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਦੇ ਕਬੱਡੀ ਮੈਚ 14 ਜਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਉਸਾਰੇ ਗਏ ਸਟੇਡੀਅਮਾਂ ਵਿਚ ਖੇਡੇ ਜਾਣਗੇ ਤੇ 14 ਦਿਨ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਕਬੱਡੀ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦੀ ਸਮਾਂ ਸਾਰਣੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਇਸ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਮਰਦ ਵਰਗ ਵਿਚ ਕੁੱਲ 11 ਤੇ ਔਰਤ ਵਰਗ ਵਿਚ ਅੱਠ ਟੀਮਾਂ ਭਾਗ ਲੈਣਗੀਆਂ। ਮਰਦ ਵਰਗ ਦੀ ਜੇਤੂ ਟੀਮ ਨੂੰ ਦੋ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੇ ਉਪ ਜੇਤੂ ਨੂੰ ਇਕ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਇਨਾਮੀ ਰਾਸ਼ੀ ਮਿਲੇਗੀ। ਔਰਤ ਵਰਗ ਵਿਚ ਜੇਤੂ ਟੀਮ ਲਈ ਨਕਦ ਇਨਾਮ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਇਕ ਕਰੋੜ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਹੁਣ 1.50 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੋਵੇਗਾ। ਔਰਤ ਵਰਗ ਵਿਚ ਉਪ ਜੇਤੂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ 50 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਹੁਣ 75 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਇਨਾਮੀ ਰਾਸ਼ੀ ਮਿਲੇਗੀ।

ਫਿਲਮ 'ਧੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ' ਦਾ ਪ੍ਰੋਮੋ ਰਿਲੀਜ਼

ਮਿਲਵਾਕੀ (ਬਿਊਰੋ): ਨਵੀਂ ਬਣੀ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ 'ਧੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ' 28 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਪੋਲੀ ਸਿਨੇਮਾ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਵਲੋਂ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਫਿਲਮ ਦਾ ਪ੍ਰੋਮੋ ਅਤੇ

ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਈ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੋ ਰਹੇ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤਿਆਚਾਰ ਤੇ ਨਸ਼ਿਆਂ 'ਚ ਡੁੱਬਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਵਰਗੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵੀ ਛੋਹੇ ਗਏ ਹਨ।

ਪੋਸਟਰ ਲੰਘੀ 27 ਜੂਨ ਨੂੰ ਇਥੇ ਇਕ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੌਰਾਨ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਫਿਲਮ ਦੇ ਕੋ-ਪ੍ਰੋਡਿਊਸਰ ਅਨਿਲ ਚੋਪੜਾ, ਚੌਧਰੀ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਹਨ ਜਦਕਿ ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਰੂਲਾ (ਅਮਰੀਕਾ)

ਸਹਾਇਕ ਪ੍ਰੋਡਿਊਸਰ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਪੰਕਤੀ 'ਸੋ ਕਿਉਂ ਮੰਦਾ ਆਖੀਐ' ਦਾ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਗਾਇਨ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਰਾਗੀ ਭਾਈ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਂਤ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਦਕਿ ਟਾਈਟਲ ਗੀਤ ਜਸਪਿੰਦਰ ਨਰੂਲਾ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਹੈ। ਕੁਝ ਗੀਤ ਗਾਇਕ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਤੀ ਉਤਮ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਹਨ। ਸੰਗੀਤ ਬਾਲੀਵੁਡ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਉਤਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਹੈ।

ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਜਸਵਿੰਦਰ ਚੀਮਾ ਅਤੇ ਸਤਵਿੰਦਰ ਬਿੱਟੀ ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿਚ ਹਨ ਜਦਕਿ ਹੋਰ ਸਹਾਇਕ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਅਰੁਣ ਬਖਸ਼ੀ, ਜਾਜੀ ਲਾਹੌਰੀਆ, ਅਰਵਿੰਦਰ ਭੱਟੀ, ਤੇਜੀ ਸੰਧੂ, ਸੰਦੀਪ ਪਾਟੀਲਾ, ਸੰਤਾ-ਬੰਤਾ ਅਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਤਬਲਾਵਾਦਕ) ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਫਿਲਮ ਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਨੁਸਾਰ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਅਣਜੰਮੀਆਂ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁੱਖਾਂ ਵਿਚ ਮਾਰਨ ਵਿਰੁੱਧ

ਲਾਹੌਰੀਆ, ਅਰਵਿੰਦਰ ਭੱਟੀ, ਤੇਜੀ ਸੰਧੂ, ਸੰਦੀਪ ਪਾਟੀਲਾ, ਸੰਤਾ-ਬੰਤਾ ਅਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਤਬਲਾਵਾਦਕ) ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਸੰਗੀਤ, ਭੰਗੜੇ ਅਤੇ ਗਿੱਧੇ ਦੀਆਂ ਇਕ ਪਿਛੋਂ ਇਕ ਕੋਈ 26 ਆਈਟਮਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਤਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਖੁਸ਼

ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲ ਜੋੜੀ ਰੱਖਣਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕਰ ਵਿਖਾਉਣ ਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਪੀ ਸੀ ਓ ਹਰ ਸਾਲ ਅਜਿਹੇ

Preet BOUTIQUE

ਹੁਣ ਗਰੀਨਵੁੱਡ 'ਚ ਹੀ ਨਵੀਂ ਅਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਥਾਂ

916 E. Main Street, #204, Greenwood, IN 46143
Vally Vista Plaza (Near Desi Bazar)

ਆਪਣੇ ਰੂਪ ਨੂੰ ਚਾਰ ਚੰਨ ਲਾਓ
Designer Lehngas, Suits, Sarees, Kids Wear

ਡਿਜ਼ਾਈਨਰ ਲਹਿੰਗੇ, ਸੂਟ ਤੇ ਸਾੜੀਆਂ

ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪੁਸ਼ਾਕਾਂ

ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸ਼ਗਨਾਂ ਲਈ ਕਲੀਰੇ, ਗਾਨੇ, ਸੁਰਮੇਦਾਨੀ, ਕਿਰਪਾਨ, ਕਲਗੀ, ਸਿਹਰਾ, ਚੂੜਾ, ਜਾਗੋ ਮਟਕੀ, ਪਰਾਂਦੀ ਤੇ ਹੋਰ ਸਭ ਕੁਝ ਮਿਲਦਾ ਹੈ

Gidha Bhangra Dreesess On Rent

ਸੁੰਦਰ ਅਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਾਈਜ਼ਾਂ ਦੇ ਰੁਮਾਲਾ ਸਾਹਿਬ, ਚੰਦੇਆ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ

Call: 317-603-4018

E-mail: preetboutique1973@gmail.com or spkaurus@yahoo.co.in
Facebook page (Preet Boutique USA & Canada)

ਪੰਜਾਬੀ ਰੇਡੀਓ ਰੂਮੈਸਟੇ

Punjabi RADIO USA

Uniting Punjabi's All Over

24 ਘੰਟੇ ਸੱਤੇ ਦਿਨ ਸੁਣੋ

Listen on :
Radio Sets (CA, WA, NV)
Dial in
832-551-5029 or 605-475-6868
Android & iPhone App
www.PunjabiRadioUSA.com
Ph: 408-272-5200

EPIC URGENT & FAMILY CARE

GRAND OPENING

SPORTS PHYSICALS ONLY \$35

Hours
Monday - Friday
9am - 9pm
Saturday/Sunday
9am - 5pm

Location
770 E. Dundee Rd
Palatine, IL 60074

Walk-ins Welcome On-site Lab Tests
On-site Digital X-rays On-site Pharmacy

We treat your non-life threatening illnesses and injuries without the long wait or cost of going to the ER. In addition, our on-site digital x-ray and lab tests ensure you have fast results. We also offer the convenience of on-site prescription dispensing so you leave our clinic with your prescription filled.

www.epichealthsystems.com 708-733-7750

ਖੇਡਾਂ: ਕਬੱਡੀ, ਵਾਲੀਬਾਲ,
ਸੌਕਰ, ਅਥਲੈਟਿਕਸ

ਇਨਾਮ

ਕਬੱਡੀ ਓਪਨ

ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ-\$8000
(ਚੈਨ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਵਲੋਂ)
ਦੂਜਾ ਇਨਾਮ-\$6500
(ਜੈਰੀ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ)
ਤੀਜਾ ਇਨਾਮ-\$5000
(ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਵਲੋਂ)

ਕਬੱਡੀ-21

ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ-\$2500
ਦੂਜਾ ਇਨਾਮ-\$1500

ਕਬੱਡੀ-19

ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ-\$1100
ਦੂਜਾ ਇਨਾਮ-\$800
ਤੀਜਾ ਇਨਾਮ-\$500

ਵਾਲੀਬਾਲ

ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ-\$2100
ਦੂਜਾ ਇਨਾਮ-\$1500

ਸੌਕਰ

ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ-\$2100
ਦੂਜਾ ਇਨਾਮ-\$1500

***Free Entry *Free Food
*Free Entertainment**

ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਆਓ ਤੇ ਮੇਲੇ ਦਾ ਲੁਤਫ ਉਠਾਓ

ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ, ਮਿਸ਼ੀਗਨ

ਸ਼ੋਹਰਤ ਦੇ ਦੀਵੇ ਵਿਚ ਖੂਨ ਜਿਗਰ ਦਾ ਪੈਂਦਾ ਏ, ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਨਾਮ ਕਮਾਉਣਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।
ਕਾਮਯਾਬ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਦਕੇ ਜਾਵਾਂ ਮੈਂ, ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕ 'ਚ ਪੈਰ ਜਮਾਉਣਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

8ਵਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਖੇਡ ਮੇਲਾ

18 ਜੁਲਾਈ 2015 (ਸਨਿਚਰਵਾਰ, ਸਵੇਰੇ 8:30 ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 8:00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

Canton Sports Center - Victory Park: 46555 W. Michigan Ave. Rd., Canton, MI 48188 (Near Beck Rd.)

ਯਾਰੋ ਫੜਨੇ ਸੌਖੇ ਨਹੀਂ-ਮਿਰਗ ਦੀ ਲੱਤ, ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਨੱਕ, ਉਡਣੇ ਸੱਪ, ਕਬੂਤਰ ਚੀਨੇ।

ਲੰਗਰ ਦਾ ਖਰਚਾ
ਤੇ ਸੇਵਾ
ਆਗੇਨਾਈਜ਼ਿੰਗ
ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ
ਵਲੋਂ ਹੋਣਗੇ

ਗਾਇਕ ਹਰਦੀਪ ਗਿੱਲ, ਐਂਕਰ ਸਤਿੰਦਰ ਸੱਤੀ ਅਤੇ ਕਾਮੇਡੀਅਨ ਜਗਤਾਰ ਜੱਗੀ (ਜਲਵੇ ਜੱਗੀ ਦੇ) ਆਪਣੀ ਕਲਾਕਾਰੀ ਦੇ ਜਲਵਿਆਂ ਨਾਲ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰੇਗਾ।

ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤੇ ਗਿੱਧਾ-ਭੰਗੜਾ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ।

ਮੇਲਾ-ਗੇਲਾ, ਖੇਡਾਂ, ਨੱਚਣ-ਟੱਪਣ,
ਗਾਉਣ-ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਖਾਣ-ਪੀਣ
ਆਓ ਤੇ ਮੌਜ ਮਨਾਓ

ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੱਦਾ

ਰਾਖੇ ਵਿਰਸੇ ਦੇ ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਟੀਮ ਭੰਗੜੇ ਦੇ
ਜੋਹਰ ਵਿਖਾਏਗੀ

ਕ੍ਰਮੈਂਟਰ

ਪ੍ਰਿੰ. ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ

ਸੁਖਚੈਨ ਬਰਾੜ

PSCA Committee Members and Gold Sponsors

ਕਰਮਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਅਰਜੁਨ ਗਿੱਲ, ਰਾਜ ਨਿੱਜਰ, ਜਸਵਿੰਦਰ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਅਮਰਜੀਤ ਗਿੱਲ, ਰਵਿੰਦਰ ਬਿੰਦ, ਅਮਰੀਕ ਰਾਏ, ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਗਿੱਲ,
ਰਾਜ ਜਮਾਰਾਏ, ਸੁਖਵੰਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਸੁਖਦੇਵ ਸੇਖੋਂ, ਕੇਵਲ ਗਿੱਲ, ਕੁਲਬੀਰ ਗਿੱਲ, ਸੁੱਖਾ ਸੇਖੋਂ, ਬਲਕਾਰ ਗਿੱਲ, ਕਰਨ ਗਿੱਲ

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ

Karn Gill (Mela, Sponsors) 734-612-9984

Karmbir Singh (Mela, Volleyball) 734-558-3151

Arjun Gill (Kabaddi) 734-231-3576

Raj Jamarai (Kabaddi, Singer) 734-644-1010

Raj Nijjar (Cultural Program, Singer, Stalls)

Ph: 734-637-7540

Sukhdev Sekhon (Soccer) 248-431-9678

WWW.PSCA-MI.COM

ਇਸ ਵਰ੍ਹੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਸਖਤ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਮੇਲੇ ਦਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਅਨੰਦ ਮਾਣ ਸਕਣ।

ਮੁੱਖ ਸਪਾਂਸਰ

ਚੈਨ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਜੈਰੀ ਸਿੰਘ, ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ, ਰਤਨ ਸੇਖੋਂ, ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ, ਜਤਿੰਦਰਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਕਰਨ ਗਿੱਲ, ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਵਰਲਡਵਾਈਡ ਟਰੇਵਲ, ਸੁੱਖੀ ਨਰਵਾਲ, ਚਰਨਜੀਤ ਰਸਟੀ, ਗੋਲਡੀ ਢਿੱਲੋਂ

Invited Honorable Public Officials

Debbie Stabenow, Gary Peters, David Trott, Patrick Colbeck, Kurt Heise, Sam Singh, Kristy Pagan, Philip Lajoy, William Wild, Ravi Yalamanchi, Priya Mann, U.S. Senator, U.S. Congressman, Michigan Senator, Michigan Representative, Michigan Representative, Canton Township Superintendent, Westland City Mayor, Rochester Hill City Mayor Candidate, Detroit TV Channel 4

ਸਾਡੇ ਗੋਲਡ ਸਪਾਂਸਰ

ਜੱਸ ਸੋਹੀ, ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਧੂ, ਡਾ. ਸੱਦੀਅਦ ਤਾਜ, ਡਾ. ਮੁਖਤਿਆਰ ਨਿੱਜਰ, ਰਾਜ ਸਿਆਨ, ਬਲਬੀਰ ਗਰੇਵਾਲ, ਰਾਜ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਬਾਠ, ਅਮਰੀਕ ਮਾਹਲ, ਜੈਕ ਸੰਧੂ, ਰੇਣੂ ਤੱਖਰ, ਦਵਿੰਦਰ ਗਰੇਵਾਲ, ਨਵਦੀਪ ਗਿੱਲ, ਹਰਜਿੰਦਰ ਗਿੱਲ, ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਬਲਜੀਤ ਬੈਂਸ, ਗੁਰਿੰਦਰ ਧਨੋਆ, ਬਿਕਰਮ ਗਰੇਵਾਲ, ਰਾਜਵਿੰਦਰ ਬੈਂਸ, ਤਰਲੋਚਨ ਭੁੱਲਰ, ਚਮਕੌਰ ਗਿੱਲ, ਹਰਪਾਲ ਸੰਘਾ, ਭੁਪਿੰਦਰ ਪੇਲੀਆ, ਦੀਪਦਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਜਗਤਾਰ ਜੱਗਾ, ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਧੂ, ਰੂਪੀ ਰੰਧਾਵਾ, ਇੰਦਰਜੀਤ ਗਿੱਲ, ਭੁਪਿੰਦਰ ਸੰਧੂ, ਹੋਰੀ ਸੰਧੂ

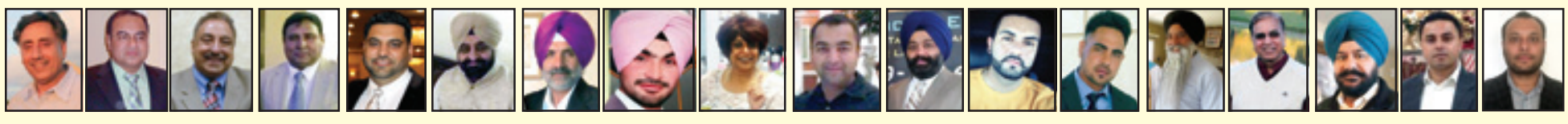
ਸੰਨੀ ਧੂੜ, ਮਨਜੀਤ ਨੰਨਣ, ਰਾਜਵਿੰਦਰ ਗਰੇਵਾਲ, ਗੁਰਜਿੰਦਰ ਡਿੱਪਲ, ਨਰਿੰਦਰ ਮੁੰਦਰ, ਹਰਪਾਲ ਪੰਮਾ, ਨਿਰਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭੂਬੀ, ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ੈਲੀ, ਮੁਖਵਿੰਦਰ ਹੈਪੀ, ਜਸਪਾਲ ਟਿੱਕੂ, ਲਾਲੀ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਗਿੱਲ, ਦਲਬਾਰਾ ਮਾਂਗਟ, ਸਰਬਜੀਤ ਵਿਰਕ, ਤੇਜਿੰਦਰ ਰੰਧਾਵਾ ਟੈਕਸ

ਅਮਜਦ ਚੌਧਰੀ, ਇਕਬਾਲ ਬੋਧਾਰਾਏ, ਹਰਵਿੰਦਰ ਗਿੱਲ, ਗੱਗੀ ਗਿੱਲ, ਹਰਮੋਹਨਜੀਤ ਬੈਂਸ, ਸੁਖਦੇਵ ਬਰਾੜ, ਜਸਵੀਰ ਰੰਧਾਵਾ ਕਲੀਵਲੈਂਡ, ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਧੂ ਕਲੀਵਲੈਂਡ, ਜਗਦੇਵ ਗਰੇਵਾਲ, ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ, ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਲੈਨਸਿੰਗ, ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਗਿੱਲ, ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਸੁਖਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਪਾਲ ਸੇਖੋਂ, ਰਾਣੀ ਕਪਿਲਾ ਅਵਤਾਰ, ਰਸ਼ਮਿੰਦਰ ਗਿੱਲ, ਰੇਸ਼ਮ ਗਿੱਲ, ਸਨਦੀਪ ਢਿੱਲੋਂ, ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਦੁਰਲਾਭ ਪੰਨੂ, ਮਨਦੀਪ ਗਿੱਲ, ਵਿਜੇ ਜੋਸ਼ੀ ਪਰਫੈਕਟ ਸੈਲੂਨ, ਹਰਜੋਤ ਮਾਨ, ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਸਰਾਂ, ਇੰਦਰਜੀਤ ਬਾਠ, ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਰਿਆੜ, ਰੋਹਣੀ ਫੀਨਾ, ਸਾਵਨ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਮੇਲ ਮਾਨ

ਸੁੱਖੀ ਗਰੇਵਾਲ, ਇੰਦਰਜੀਤ ਵਿਰਕ, ਹਰਦੀਪ ਬੱਲ, ਗੁਰਨਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੱਲ, ਅਮਰ ਰਾਜ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਲੀਵਾਲ, ਪਰਮਜੀਤ ਢਿੱਲੋਂ, ਪ੍ਰੀਤੀ ਸੂਦ ਪ੍ਰੀਤੀ ਸੈਨੂਨ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਸੁੱਖੀ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਸੇਵਕ ਬਾਠ, ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਜਮਾਰਾਏ, ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਬਖਸ਼ ਭੁੱਲਰ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਸੇਖੋਂ, ਰਣਜੀਤ ਰਾਣਾ, ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਨਰੋ

ਸਿਲਵਰ ਸਪਾਂਸਰ: ਲਾਲੀ ਮਾਂਗਟ, ਦਲਜੀਤ ਰੰਧਾਵਾ, ਲਖਵਿੰਦਰ ਰਾਏਭੱਟੀ, ਮਲਕੀਅਤ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ, ਅਜੈ ਗਰੇਵਾਲ।
ਸਮਰਥਕ ਸੱਜਣ: (ਮਿਸ਼ੀਗਨ): ਤੇਜਕਰਨ ਢਿੱਲੋਂ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਰਚਾ, ਸਤਵੀਰ ਸਵੈਚ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ, ਪਰਦੀਪ ਸੰਘਾ, ਸੁੱਖੀ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਇੰਦਰਜੀਤ ਵਿਰਕ, ਗੁਰਮੀਤ ਸੰਧੂ, ਬਲਦੇਵ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਗੁਰਦਾਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਉਧਮ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਪਾਲ ਢਿੱਲੋਂ, ਸੁਰਜੀਤ ਗਿੱਲ, ਗੁਰਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਸਰਾਂ, ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਢੋਲੀ, ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬੱਬ, ਸੁਰਿੰਦਰਜੀਤ ਕਾਹਲੋਂ, ਗੁਰਦੇਵ ਗਿੱਲ, ਇੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਜਤਿੰਦਰ ਬੱਤਰਾ, ਜੋਲੀ ਸਿੰਘ, ਸੁਭਦੇਵ ਮਹਾਰਾਜ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸੰਧੂ, ਸੁਖਵੀਰ ਭੱਟੀ, ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੰਨਣ, ਪਾਲ ਖਲੀਲ, ਰਿੱਕੂ, ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਲੈਨਸਿੰਗ, ਲਾਡੀ ਮੁਲਤਾਨੀ, ਰੇਸ਼ਮ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਰਾਏਭੱਟੀ, ਬਲਬੀਰ ਵਿਰਦੀ, ਚਰਨਪ੍ਰੀਤ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਬੰਟੀ ਭੰਗੂ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਜਸਵਿੰਦਰ ਜੱਗੀ, ਲਖਵੀਰ ਲੱਕੀ। (ਸ਼ਿਕਾਗੋ): ਸਤਿੰਦਰ ਸੁਸਾਣਾ, ਜਸਕਰਨ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਹੈਪੀ ਹੀਰ, ਡਾ. ਹਰਜਿੰਦਰ ਖਹਿਰਾ, ਦਰਸ਼ਨ ਬਸਰਾਏ, ਅਮਰਦੇਵ ਬਦੇਸ਼ਾ, ਲਵਦੀਪ ਦੁੱਲਤ, ਅਜੈਬ ਲੱਖਣ, ਮਿੱਕੀ ਕਾਹਲੋਂ, ਵਿਕਰਾਤ ਸਿੰਘ, ਦੀਪਾ ਬੰਦੋਸਾ, ਸੰਨੀ ਕੁਲਾਰ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਗਿਰਨ, ਪਰਮਿੰਦਰ ਵਾਲੀਆ, ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਧੂ, ਅਜਮੇਰ ਪੰਨੂ, ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਘੋਤਤਾ, ਸਤਬ ਸਿੰਘ ਡੀ ਸੀ, ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਂ, ਟੋਨੀ ਸੇਖੋਂ, ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ, ਜੈਰਾਮ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ, ਜਸੀ ਪਰਮਾਰ, ਬੇਅੰਤ ਬੋਧਾਰਾਏ, ਗੁਲਜਾਰ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ, ਲਵ ਮਿਨਹਾਸ, ਮਨਜੀਤ ਧਨੋਆ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਕਾਲਤਾ, ਰਫ਼ਪਾਲ ਖੰਗੂਰਾ, ਨਾਕਰ ਬਸਾਤੀ, ਰਾਜਿੰਦਰ ਮਾਗੋ, ਨਿੱਕ ਗਾਖਲ, ਗੁਰਮੀਤ ਬਾਠ। (ਇੰਡੀਆਨਾ): ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ, ਗੁਰਿੰਦਰ ਢਿੱਲੋਂ, ਬਲਦੇਵ ਸੰਨੂ, ਪ੍ਰਿਥਪਾਲ ਘੋਤਤਾ, ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰਤ, ਕਿੱਟ ਬਾਵਾ, ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੇਸ, ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੁਰਾ, ਲਾਲੀ ਸਿੰਧੂ, ਵਰਿੰਦਰ ਸਾਰੀ, ਮਨਜੀਤ ਨਾਗਰਾ। (ਓਹਾਇਓ): ਹਰਵਿੰਦਰ ਵਾਲੀਆ, ਸੁਰਜੀਤ ਮਾਵੀ, ਇਕਬਾਲ ਬੋਧਾਰਾਏ, ਹਰਜੀਤ ਢਿੱਲੋਂ, ਅਮਰਦੇਵ ਭੱਲਾ, ਅਮਰਜੀਤ ਕੰਗ, ਪਲਵਿੰਦਰ ਸੋਹਲ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਗਰੇਵਾਲ, ਸੁਖਜੀਤ ਗਿੱਲ, ਦਲਜੀਤ ਢਿੱਲੋਂ। (ਵਿਡਸਰ, ਓਹਾਇਓ): ਗੁਰਬਖਸ਼ ਭੁੱਲਰ, ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ, ਜੀਵਨ ਗਿੱਲ, ਜੇਸਨ ਸੇਖੋਂ, ਗੁਰਬਖਸ਼ ਵਾਹਿਦ, ਹਰਜਿੰਦਰ ਕੰਦੇਲਾ, ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ।
ਸਮਰਥਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ: ਕਲੀਵਲੈਂਡ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ, ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ, ਇੰਡੀਆਨਾ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ, ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ-ਸਿਨਸਿਨੈਟੀ, ਸੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਸਿਨਸਿਨੈਟੀ (ਓਹਾਇਓ), ਐਨ ਵਾਈ ਐਕਸ ਕੰਪਨੀ, ਪੀ ਸੀ ਐਸ ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਪੀ ਐਚ ਓ ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਪੀ ਸੀ ਐਸ ਕਲੀਵਲੈਂਡ, ਸੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਕਲੱਬ ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਮਿਡਵੇਸਟ, ਰੇਡੀਓ ਚੈਨ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ੀ।

ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਲਾਂ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਪੱਖੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਮੋਹਰੀ

ਸਰਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗਾਂ 'ਚ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਤੋਟ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਸਾਰੇ ਸੂਬਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਭਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੰਕੜਿਆਂ ਨੇ ਫੌਜ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਘਟਣ ਬਾਰੇ ਫੈਲਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਅਫਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਤੱਥਾਂ ਨਾਲ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਤਕਰੀਬਨ 5000 ਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਮੁਲਕ ਭਰ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਤੱਕ ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਸਿਰਫ 3000 ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਇਹ ਵਧ ਕੇ ਤਕਰੀਬਨ ਦੁੱਗਣੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। 2011 ਦੀ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਮੁਤਾਬਕ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਫੌਜ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਦਾ ਕੋਟਾ 2.34 ਫੀਸਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸਮੁੱਚੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵੱਧ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਜੂਨੀਅਰ ਕਮਿਸ਼ਨਡ ਅਫਸਰਾਂ (ਜੇ.ਸੀ.ਓਜ਼.) ਤੋਂ ਹੋਰ ਰੈਂਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁੱਲ 60,000 ਖਾਲੀ ਆਸਾਮੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕੋਟਾ 1400 ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਸਾਰੇ ਸੂਬਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਬਲ ਸੈਨਾ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਸੈੱਲ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਜਨਰਲ ਆਰ.ਐੱਨ. ਨਾਇਰ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਹਾਲੇ ਵੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਲਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਵਿਚ ਮੋਹਰੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸੈਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਤੇ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ

ਅਤੇ ਅਗਵਾਈ ਦੇਣ ਲਈ ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਤੇ ਮੁਲਕ ਦਾ ਚੌਥਾ ਸਿਲੈਕਸ਼ਨ ਸੈਂਟਰ ਹਾਲ ਦੀ ਘੜੀ ਆਰਜ਼ੀ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਕਪੂਰਥਲੇ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸੈਂਟਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਸ ਮੰਤਵ ਲਈ ਰੋਪੜ ਵਿਚ ਉਸਾਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸੈਂਟਰ ਵਿਖੇ ਪੱਕੇ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਸਥਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਗ਼ੌਰਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤੀ ਸੈਨਾ ਵਿਚ ਤਕਰੀਬਨ 7000 ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ

ਦੀਆਂ ਆਸਾਮੀਆਂ ਖਾਲੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤਕਰੀਬਨ 1200 ਸਮੁੰਦਰੀ ਤੇ 2000 ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਵਿਚ ਖਾਲੀ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇਹ ਸੈਂਟਰ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਦੂਜੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਫੌਜ ਵਿਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਭਰਤੀ ਹੋਣ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ

ਕਾਰਜ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਨ ਵਿਚ ਵੀ ਮਦਦਗਾਰ ਸਾਬਤ ਹੋਵੇਗਾ।

ਭਰਤੀ ਸਮੇਂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਭਾਰੀ ਭੀੜ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸੈਨਾ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਆਨਲਾਈਨ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਭਰਤੀ ਦੇ ਇੱਛੁਕ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਜਿਥੇ ਕਾਫੀ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਕਾਰਜ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਥੇ ਆਨਲਾਈਨ ਅਪਲਾਈ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਨਾਮੀ ਸੈਂਟਰਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੁੱਟ ਵੀ ਕਰਨਗੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦਲਾਲਾਂ ਦਾ ਘੇਰਾ ਵੀ ਇਸ ਨਾਲ ਹੋਰ ਵਧਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਆਨਲਾਈਨ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਭਰਤੀ ਰੈਲੀ ਸਮੇਂ ਭਾਰੀ ਭੀੜ ਕਾਰਨ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਘਟਣਗੀਆਂ ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਭਰਤੀ ਦੇ ਇੱਛੁਕਾਂ ਨੂੰ ਅਪਲਾਈ ਕਰਨ ਵਿਚ ਔਕੜਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਆਉਣਗੀਆਂ। ਭਾਰਤੀ ਸੈਨਾ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਫੌਜ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅੰਗਾਂ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਫੌਜ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦੇ ਵਧ ਰਹੇ ਮੌਕਿਆਂ ਤੇ ਭਰਤੀ ਦਾ ਰਾਹ ਸੁਖਾਲਾ ਹੋਣ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਰੁਝਾਨ ਹਟ ਕੇ ਆਪਣੀ ਸਰੀਰਕ ਸਿਹਤ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਵੱਲ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਰਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਤੋਟ ਨਾਲ ਜੂਝ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਕੱਲੇ ਆਬਕਾਰੀ ਤੇ ਕਰ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਕਲਰਕਾਂ ਦੀਆਂ 50 ਫੀਸਦੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਖਾਲੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਦਫਤਰੀ ਕੰਮ ਰੱਬ ਆਸਰੇ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਟੇਟ ਮਨਿਸਟੀਰੀਅਲ ਸਟਾਫ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ (ਆਬਕਾਰੀ ਤੇ ਕਰ ਵਿਭਾਗ) ਪੰਜਾਬ ਵੱਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ 23 ਜੂਨ ਤੋਂ ਲੜੀਵਾਰ ਭੁੱਖ-ਹੜਤਾਲ ਦੀ ਚਲਾਈ ਗਈ। ਇਸ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਕਲਰਕਾਂ ਦੀਆਂ 603 ਮਨਜ਼ੂਰਸ਼ੁਦਾ ਅਸਾਮੀਆਂ ਹਨ ਜਦਕਿ ਪਿਛਲੇ 3 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 300 ਖਾਲੀ ਪਈਆਂ ਹਨ।

ਇਸ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਤਰੱਕੀਆਂ ਤੇ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟਾਂ ਸਮੇਤ ਮੌਤਾਂ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਖਾਲੀ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦਾ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਨਾਲੋ-ਨਾਲ ਭੋਗ ਪਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸਮੂਹ ਵਿਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਖਾਲੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਫੀਡਬੈਕ ਪੋਸਟਾਂ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਮਨਿਸਟੀਰੀਅਲ ਸਟਾਫ ਦਾ ਆਬਕਾਰੀ ਤੇ ਕਰ ਅਫਸਰ ਦਾ 12.5 ਫੀਸਦੀ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਨਲ ਕੋਟਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ।

ਭਾਈ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ

ਸਿੰਗਾਪੁਰ: ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਭਾਈ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਲਾਈ ਹੈ। ਭਾਈ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦੀ ਘੁਲਾਟੀਏ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ 1856 ਵਿਚ ਪੰਜ ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਹੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਇਹ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਸਥਾਨਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬੋਰਡ ਵੱਲੋਂ ਲਾਈ ਗਈ। ਇਹ ਭਾਈ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਾਣ ਵਿਚ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਤੱਕ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਭਾਈ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਰੱਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਲੇਟਰ (ਹਥਿਆਰ ਤੇ ਸਹਾਰੇ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਲੱਕੜੀ ਦਾ ਡੰਡਾ), ਦਸਤਾਰ ਚੱਕਰ ਤੇ ਮਾਲਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਸਿੰਗਾਪੁਰ

ਦੇ ਉਪ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਰਮਨ ਸ਼ਨਮੁਗਾਰਤਨਮ ਤੇ ਭਾਈ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਦੇ ਤਿੰਨ ਵਾਰਸ ਵੀ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਸੰਤ-ਸਿਪਾਹੀ ਦੀ ਸਿਲਟ ਰੋਡ ਵਿਖੇ ਸਥਿਤ ਯਾਦਗਾਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ।

ਭਾਈ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਅਜਿਹੇ ਪਹਿਲੇ ਸਿੱਖ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਵਿਖੇ 1850 ਵਿਚ ਜੰਮੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਲਿਆਂਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਰ ਸੀ ਕਿ ਭਾਈ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਅੰਦਰ ਹੀ ਰੱਖਣ ਨਾਲ ਮਾਰੋਲ ਖਰਾਬ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਭਾਈ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ, ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਆਪਣੀ ਅਧਿਆਤਮਿਕਤਾ, ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਹਰਮਨਪਿਆਰੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁਹਿੰਮ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵੀ ਕੀਤੀ। ਪਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਇਕ ਮੁਖਬਰ ਤੋਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਣ ਮਗਰੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ।

ਜ਼ਖਮੀ ਬੱਚੇ ਦੀ ਦਸਤਾਰ ਨਾਲ ਮਦਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਰਮਨ ਦਾ ਸਨਮਾਨ

ਆਕਲੈਂਡ: ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਵਿਚ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨ ਹਰਮਨ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਜ਼ਖਮੀ ਬੱਚੇ ਦੀ ਆਪਣੀ ਦਸਤਾਰ ਉਤਾਰ ਕੇ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਉੱਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਐਵਾਰਡ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਰਮਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਾਨ ਨਾ ਕਾ ਉਂ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਵਿਚ ਹੋਏ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਕਾਉਂਟੀ ਮਾਨੂਕਾਊ ਦਾ ਪੁਲਿਸ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਐਵਾਰਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਹਰਮਨ ਸਿੰਘ ਰਾਤੋਂ ਰਾਤ ਸੁਰਖੀਆਂ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ 15 ਮਈ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨਾਲ ਸਕੂਲ ਜਾ ਰਹੇ ਛੇ ਸਾਲ ਦੇ ਡੇਜ਼ੇਨ ਪਾਹੀਆ ਨੂੰ ਕਾਰ ਨੇ ਟੱਕਰ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, “ਤੁਸੀਂ ਤੁਰੰਤ ਅੱਗੇ ਆ ਕੇ ਡੇਜ਼ੇਨ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਢਲੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੱਤੀ।” ਪੁਰਸਕਾਰ ਹਾਸਲ

ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਰਮਨ ਸਿੰਘ ਉਸ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਜਿਸ ਦੀ ਉਸ ਨੇ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਹਰਮਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਰਸਕਾਰ ਮਿਲਣ ਉੱਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਇਸ ਕਾਰਜ ਨਾਲ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ‘ਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮਾਣ ਵਿਚ

ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹਰਮਨ ਸਿੰਘ ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਸਬੰਧ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਨਾਲ ਹੈ।

ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਮਾਮਲੇ ‘ਤੇ ਸਿਆਸਤ ਖੇਡਣ ਦਾ ਦੋਸ਼

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ 1984 ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਮਸਲੇ ਉੱਤੇ ਦੇਹਰਾ ਸਟੈਂਡ ਰੱਖਣ ਦਾ ਦਿੱਲੀ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਿਰਸਾ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ‘ਆਪ’ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਅੰਦਰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕਰਨ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਤਕਰੀਬਨ 2500 ਵਿਧਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਪੰਜ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਦੀ 125 ਕਰੋੜ ਦੀ ਰਕਮ ਨੂੰ ਬਜਟ ਵਿਚ ਨਾ ਰੱਖਣ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸ. ਸਿਰਸਾ ਨੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਕਤਲੇਆਮ ਖਿਲਾਫ ਸਿੱਖ ਵਿਧਾਇਕ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਰੱਖੇ ਗਏ ਨਿਖੇਧੀ ਮਤੇ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਇਸ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਮਸਲੇ ਉੱਤੇ ਸਿਆਸਤ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਵੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਪ ਦੇ ਸਿੱਖ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਬਜਟ ਵਿਚ ਰਕਮ ਨਾ ਰੱਖਣ ਉੱਤੇ ਵੀ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਤਲੇਆਮ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਬੀਤੇ ਚਾਈ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਆਰਥਿਕ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀ, ਮੁਫਤ ਬਿਜਲੀ-ਪਾਣੀ, ਮੁੜ ਵਸੋਬੇ ਲਈ ਸਹਾਇਤਾ ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਵਿਧਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਰਾਸ਼ੀ ਤੁਰੰਤ ਦੇਣ ਦੀ ਵੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਇਸ ਕਤਲੇਆਮ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਬਣੀ

ਐਸ.ਆਈ.ਟੀ. ਵੱਲੋਂ ਵਰਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਢਿੱਲ ਉੱਤੇ ਦੁੱਖ ਜਤਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਸਿਰਸਾ ਨੇ ਸਮੂਹ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਮਸਲੇ ਉੱਤੇ ਸਿਆਸਤ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਕੇ ਇਨਸਾਫ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੋਣ ਦਾ ਵੀ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਬੀ.ਐਸ.ਐਫ. ਨੇ ਵਾਹਗਾ ਸਰਹੱਦ ਉੱਤੇ ਸਵੇਰ ਵੇਲੇ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰਥਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਹੈ। ਬੀਤੇ ਵਰ੍ਹੇ ਬੀ.ਐਸ.ਐਫ. ਵੱਲੋਂ ਸਰਹੱਦ ਉੱਤੇ ਸੈਰ ਸਪਾਟੇ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਯੋਜਨਾ ਉਲੀਕੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਇਥੇ ਸਵੇਰ ਵੇਲੇ ਯਾਤਰੂਆਂ ਨੂੰ ਆਉਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਬੀ.ਐਸ.ਐਫ. ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਹ ਯਾਤਰੂਆਂ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਣਗੇ। ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਹੇਠ ਯਾਤਰੂਆਂ ਨੂੰ 11 ਤੋਂ 3 ਵਜੇ ਤੱਕ ਸਰਹੱਦ ਵੇਖਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਉਹ ਇੱਥੇ ਪਾਕਿ ਸਰਹੱਦ ਉੱਤੇ ਲੱਗੇ ਗੇਟ, ਬੁਰਜੀਆਂ, ਰਿਟਰੀਟ ਰਸਮ ਆਦਿ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਯਾਤਰੂਆਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਚਾਰ ਵਜੇ ਹੀ ਝੰਡਾ ਉਤਾਰਨ ਦੀ ਰਸਮ ਵੇਲੇ ਸਰਹੱਦ ਉੱਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਡੀ.ਆਈ.ਜੀ. ਐਮ.ਐਫ. ਫਾਰੂਕੀ ਦਾ

ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਫਿਲਹਾਲ ਬੀ.ਐਸ.ਐਫ. ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਯਾਤਰੂ ਜਦੋਂ ਸਰਹੱਦ ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਸਰਹੱਦ ਨੂੰ ਨੇੜਿਉਂ ਦੇਖਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਥੇ ਫੋਟੋਆਂ ਆਦਿ ਵੀ

ਖਿੱਚਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਮੌਕੇ ਬੀ.ਐਸ.ਐਫ. ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਹੱਦ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਵਧੇਰੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸਿਉਂ ਹੀ

ਸਰਹੱਦ ਉੱਤੇ ਯਾਤਰੂ ਆਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਤਾਂ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੇ ਯਾਤਰੂਆਂ ਲਈ ਕੋਈ ਵੱਖਰਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬੀ.ਐਸ.ਐਫ. ਵੱਲੋਂ ਛੇਤੀ ਹੀ ਇਥੇ ਆਧੁਨਿਕ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਬੀ.ਐਸ.ਐਫ ਦੇ 50 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ ਸਥਾਪਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਵੇਰੇ ਵੇਲੇ ਸੈਰ ਸਪਾਟਾ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣਾ ਵਧੇਰੇ ਲਾਹੇਵੰਦ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਖਰਤਾ ਭੇਜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਹਰੀ ਝੰਡੀ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਆਤਮਘਾਤੀ ਬੰਬ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਵਿਚ ਢਿੱਲ ਆਈ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਝੰਡਾ ਉਤਾਰਨ ਦੀ ਰਸਮ ਵੇਲੇ ਯਾਤਰੂਆਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਭੀੜ ਇਕੱਠੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣਾ ਔਖਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਭੀੜ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਸਵੇਰ ਵੇਲੇ ਸੈਰ ਸਪਾਟੇ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਉਲੀਕੀ ਗਈ ਸੀ।

ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਰਾਸਤ ਸੰਸਥਾ, ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਪੰਜਾਬੀ ਮੇਲਾ PUNJABI MELA

ਸਨਿਚਰਵਾਰ, ਅਗਸਤ 15 Sat. Aug. 15, 11:30 am

at Busse Woods Forest Preserve, Grove # 18 (Entrance next to I-290, on Higgins Road, Schaumburg)

“ਸਉਣ ਵੀਰ ਕੱਠੀਆਂ ਕਰੇ ਭਾਦੋਂ ਚੰਦਰੀ ਵਿਛੋੜੇ ਪਾਵੇ”

ਧੀਆਂ ਦੀਆਂ ਤੀਆਂ
Dheeyan Deeyan Teeyan

More Info:
Jasbir Kaur Mann (847) 890-2390,
Beant Kaur Virk (262) 412-2068,
Raj Kaur Randhawa

ਵਾਲੀਬਾਲ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ,
ਸ਼ਾਟ ਪੁੱਟ, ਦੌੜਾਂ,
ਅਤੇ ਹੋਰ ਖੇਡਾਂ,

ਦਸਤਾਰ ਮੁਕਾਬਲਾ,
ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਲੰਬੀ ਗੁੱਤ ਲਈ ਇਨਾਮ,
ਰਿਵਾਇਤੀ ਪਹਿਰਾਵਾ ਮੁਕਾਬਲਾ, ਮਲਵਈ
ਗਿੱਧਾ ਅਤੇ ...

ਅਖਾੜਾ ਲੋਕ ਗਾਇਕ:
ਸੱਤੀ ਸਤਵਿੰਦਰ

ਤੋ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਫੋਨ ਕਰੋ : (847) 833-5340, (847) 975-3877, (224) 456-8096

PHO Board: Harjit Singh Gill (847) 833-5340, Bikram Singh Sidhu (630) 330-8682, Paramjit Singh Sangha (224) 388-9393,
Lakhbir Singh Sandhu (847) 975-3877, Tony Sanghera (630) 728-5490, Dr. Harjinder Singh Khaira (630) 479-0031,
Darshan Singh Basraon (815) 557-4991, Mohinderjit Singh Rakalla (630) 878-9833, Manminder Singh Bhathal (630) 549-5983,
Jairam Singh Kahlon (224) 456-8096

Punjabi Heritage Organization of Chicago

(PHO is a non-profit community organization dedicated to promote Punjabi cultural heritage, sports and social events.)

Web address: www.phochicago.org Email: phochicago@hotmail.com

also one week before Mela PHO hosting

BASKETBALL TOURNAMENT - AUGUST 8, 2015

@ Itasca Park District, 350 E Irving Park Rd, Itasca, IL 60143

To register contact: Tony Sanghera (630) 728-5490

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

NILESH TOPIWALA
UNIVERSAL ACCOUNTING SERVICES
(847) 671-4944

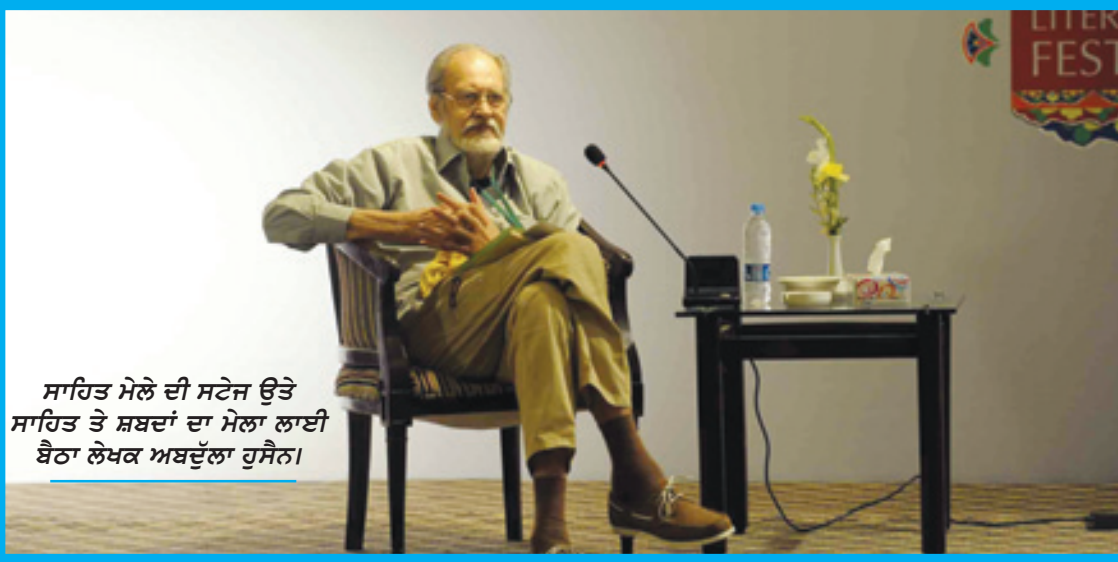

SPOT PRINTING
(603) 953-2428

ਮੀਡੀਅਮ ਟਾਈਮਜ਼

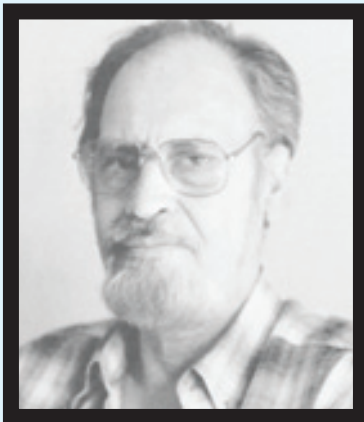
ਉਦਾਸ ਨਸਲੇਂ ਵਾਲਾ ਅਬਦੁੱਲਾ ਹੁਸੈਨ

ਸਾਹਿਤ ਮੇਲੇ ਦੀ ਸਟੇਜ ਉੱਤੇ
ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਮੇਲਾ ਲਾਈ
ਬੈਠਾ ਲੇਖਕ ਅਬਦੁੱਲਾ ਹੁਸੈਨ।

ਸਾਹਿਤ ਵਾਲੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਅਬਦੁੱਲਾ ਹੁਸੈਨ ਵਜੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਏ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਅਸਲ ਨਾਂ ਮੁਹੰਮਦ ਖਾਨ ਸੀ। ਸਵਾ ਚਾਰ ਸੌ ਸਫ਼ਿਆਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਪਲੇਨੇ ਨਾਵਲ 'ਉਦਾਸ ਨਸਲੇਂ' ਨਾਲ ਉਹਨੇ ਸਭ ਦਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਨਾਵਲ ਦਾ ਉਸ ਨੇ ਖੁਦ ਹੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ, 'ਦਿ ਵੀਅਰੀ ਜੈਨੇਰੇਸ਼ਨਜ਼' ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਵਲ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਅਮਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਨਾਵਲ ਵਿਚ ਕਈ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਦੇ ਦੁਖਾਂਤ

ਕਲਾ ਪਰਿਕਰਮਾ

ਇਹ ਨਾਵਲ ਅੱਜ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਵਿਕ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਾਵਲ ਅੱਜ ਤੱਕ ਕਦੀ ਆਉਟ ਆਫ ਪ੍ਰਿੰਟ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

ਅਬਦੁੱਲਾ ਹੁਸੈਨ ਦਾ ਜਨਮ 1931 ਨੂੰ ਗੁਜਰਾਤ (ਪੰਜਾਬ) ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਉਹਦਾ ਅੱਬਾ ਛੋਟਾ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰ ਸੀ ਅਤੇ ਆਬਕਰ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਵੀ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਅਬਦੁੱਲਾ ਨੇ ਗੁਜਰਾਤ

ਦੇ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰ ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਗਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਕ ਸੀਮਿਟ ਫੈਕਟਰੀ ਵਿਚ ਬਤੌਰ ਕੈਮਿਸਟ ਨੌਕਰੀ ਜਾਇਨ ਕਰ ਲਈ। ਮਗਰੋਂ ਕੈਮੀਕਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਉਹ ਕੈਨੇਡਾ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਉਹਨੇ ਇਕ ਡਾਕਟਰ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਇਕ ਪੁੱਤ ਤੇ ਇਕ ਧੀ ਆਏ। ਅਬਦੁੱਲਾ ਤਕਰੀਬਨ 40 ਸਾਲ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਰਹੇ। ਉਹ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਪਰਤਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਕੈਂਸਰ ਨਾਲ ਘੁਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਆਖਰਕਾਰ 84 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਉਹਨੇ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਆਖਰੀ ਸਾਹ ਲਿਆ।

ਅਬਦੁੱਲਾ ਹੁਸੈਨ ਨੇ 'ਉਦਾਸ ਨਸਲੇਂ' ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 'ਬਾਗ਼', 'ਨਾਦਰ ਲੋਗ' ਅਤੇ 'ਕੈਦ' ਵਰਗੇ ਨਾਵਲ ਲਿਖ ਕੇ ਉਰਦੂ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਅਮੀਰ ਕੀਤਾ। ਉਹਨੇ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹ 'ਨਸਾਇਬ' ਅਤੇ 'ਫਰੇਬ' ਵੀ ਛਪਵਾਏ। ਉਹਦੀ ਇਕ ਕਹਾਣੀ ਉੱਤੇ ਬੀ.ਬੀ.ਸੀ. ਨੇ ਫੀਚਰ ਫਿਲਮ ਬਣਾਈ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ 'ਬੁਦਰਜ਼ ਇਨ ਟ੍ਰਬਲ' ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੀ ਵੀ ਖੂਬ ਚਰਚਾ ਹੋਈ ਸੀ। ਅਬਦੁੱਲਾ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੀ ਖਾਸੀਅਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਘਣਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਹੈ। ਉਹ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਇੰਨੇ ਬਾਰੀਕ ਵੇਰਵੇ ਭਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਉਂਠਦਾ। ਇਸ ਬਿਰਤਾਂਤ ਵਿਚ ਉਹ ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਬਦ ਜਤਦਾ, ਉਹ ਮੋਤੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹੁੰਦੇ। ਸ਼ਬਦ ਜਤਦੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਕੋਈ ਰੀਸ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਜਲਵਾ ਉਸ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਥਾਂ-ਪੁਰ-ਥਾਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਉਦਾਸ ਨਸਲੇਂ ਦੀ ਗੂੜ੍ਹੀ ਉਦਾਸੀ

ਅਬਦੁੱਲਾ ਹੁਸੈਨ ਦੇ ਸ਼ਾਹਕਾਰ ਨਾਵਲ 'ਉਦਾਸ ਨਸਲੇਂ' ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਦਾ ਰੰਗ ਬੜਾ ਗੂੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਨਾਵਲਕਾਰ ਜਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਕਤ ਦੇ ਪਹਿਏ ਹੇਠ ਦਰੜੀ ਜਾ ਰਹੀ ਲੋਕਾਈ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਛੋਂਹਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਵਾਰ ਤਾਂ ਕਾਲਜਾ ਪਾਟਣ ਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਂਜ ਇਸੇ ਉਦਾਸੀ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਲਈ ਸੁਨੇਹਾ ਵੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਸੇ ਸੱਚੇ ਸੁਨੇਹੇ ਲਈ ਹੀ ਅਬਦੁੱਲਾ ਹੁਸੈਨ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਇਸ ਉਦਾਸੀ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ

ਕਾਲਮ 'ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ' ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨੂੰ ਖੂਬ ਹਲੂਣਿਆ ਹੈ। ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜੋ ਵਲਵਲੇ ਉਠਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਇਕ-ਦੋ ਸਤਰਾਂ 'ਚ ਸਾਨੂੰ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੇਜੇ। 'ਗਾਗਰ ਵਿਚ ਸਾਗਰ' ਭਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਮਿਲੇਗੀ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਫੋਟੋ ਨਾਲ ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਕੋਈ ਵਧੀਆ ਤਸਵੀਰ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਕਾਲਮ ਲਈ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਵਾਰ ਕੈਪਸ਼ਨ ਭੇਜਣ ਲਈ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ 18 ਜੁਲਾਈ 2015 ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-177

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਹੀ ਬਦਲ ਗਿਆ ਏ, ਸਾਰਾ ਤਾਣਾ ਬਾਣਾ।
ਕਿੱਦਾਂ ਫਿਰ ਉਹ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਪਹਿਲਾ ਜਿਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ।
ਫੀਲਡਗੇਜ ਦਾ ਵੱਜਦਾ ਭਾਵੇਂ, ਹੁਣ ਵੀ ਪੂਰਾ ਵਾਜਾ।
ਪਰ ਇੱਟਾਂ ਇਹ ਦੱਸਦੀਆਂ ਨੇ, ਢਹਿ ਜੂ 'ਗਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ।

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-175

ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਪੀਰਾਂ ਤਾਈਂ
ਅਸੀਂ ਢੋਲ ਵਜਾਈ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।
ਵੱਜਦੇ ਢੋਲ ਦੀ ਤਾਲ ਦੇ ਉਪਰ
ਸਭ ਸਿਰ ਘੁਮਾਈ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।
ਰੰਗ-ਬਰੰਗੀਆਂ ਟੰਗ ਚੁੰਨੀਆਂ
ਚੜ੍ਹਾਵਾ ਚੜ੍ਹਾਈ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।
ਦੁਨੀਆਂ ਕਿੱਥੋਂ ਕਿੱਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ
ਅਸੀਂ ਟਿੱਚਰਾਂ ਕਰਾਈ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।

-ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਧੋਰ
ਪਿੰਡ: ਕਲਾਹੜ (ਲੁਧਿਆਣਾ)
ਫੋਨ: 91-98783-37222

ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਭੇਖੀ ਬੰਦੇ
ਕਿਵੇਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਚਲਾਉਂਦੇ।
ਪੁੱਠੀਆਂ ਸਿੱਧੀਆਂ ਕਰਕੇ ਗੱਲਾਂ
ਵਿਚ ਜਾਲ ਦੇ ਫਸਾਉਂਦੇ।
ਕੰਮ-ਚੋਰ ਤੇ ਵਿਹਲਤ ਬੰਦੇ
ਗੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਾਉਂਦੇ।
ਤਾਂਹੀ ਤਾਂ ਫਿਰ ਹਾਰੀ ਸਾਰੀ
ਡਗਾ ਢੋਲ 'ਤੇ ਲਾਉਂਦੇ।

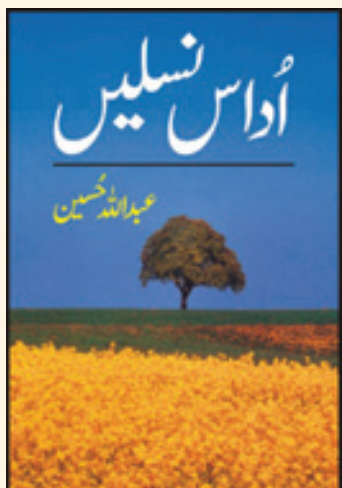
-ਰਾਮ ਕੁਮਾਰ ਐਸ ਜਾਜਾ

ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਨੇ ਪੈਰ ਪਸਾਰੇ
ਹਰ ਪਾਸੇ ਹੋਈ ਬੋਲੇ ਬੋਲੇ।
ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਪੈਰੀਂ ਟੁੱਟੀਆਂ ਚੱਪਲਾਂ
ਬਾਬੇ ਪਾਈ ਫਿਰਦੇ ਮੁੰਦੀਆਂ-ਛੱਲੇ।
ਢੋਲ ਵਜਾ ਕੇ ਗਿੱਧੇ ਪਾ ਕੇ
ਕਹਿੰਦੇ ਰੱਬ ਸੌਖਿਆਂ ਹੀ ਮਿਲਦਾ।
ਪੜ੍ਹਨ-ਲਿਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
ਬਿਨਾ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਹੀ ਦਿਲ ਖਿਲਦਾ।
ਜੇ ਅਗਿਆਨਤਾ ਭਾਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ
ਕਦੇ ਦਾ ਸਾਇੰਸ ਦਾ ਭੋਗ ਪੈ ਜਾਂਦਾ।
'ਬ੍ਰਹਮ ਕਣ' ਲੱਭਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ
ਸੋਮਾ ਗਿਆਨ ਦਾ ਕਦੇ ਦਾ ਸੁੱਕ ਜਾਂਦਾ।

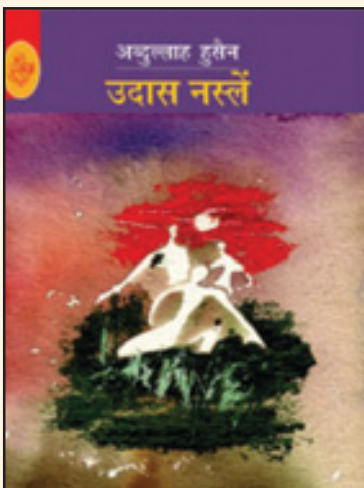
-ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂਰਪੁਰੀ
ਸੈਨ ਹੋਜੇ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ।

ਇਹ ਹਨ ਵਿਹਲਤ ਲੋਟੂ
ਖੋਲ੍ਹ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਦੁਕਾਨਾਂ,
ਅਖਵਾਉਂਦੇ ਪੀਰ ਮਜ਼ਾਰ ਦਾ
ਜਾਂ ਫਿਰ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨੇ ਭੋਰੇ।
ਲਾ ਕੇ ਹਰੇ, ਲਾਲ, ਪੀਲੇ ਝੰਡੇ
ਲਟ ਲਟ ਬਲਣ ਤੇਲ ਦੇ ਦੀਵੇ।
ਬਾਂਸਾਂ 'ਤੇ ਬੰਨ੍ਹੀਆਂ ਚੁੰਨੀਆਂ, ਅੱਟੇ
ਲੱਗਦਾ ਮੇਲੇ ਖਲਕਤ ਆਉਂਦੀ ਭਾਰੀ।
ਵੱਜਦੇ ਵਾਜੇ ਅਤੇ ਡਗੇ ਢੋਲ 'ਤੇ
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਨਿਆਸਰੇ
ਰਗੜ ਰਗੜ ਮੱਥੇ ਤੁਰਦੇ ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ।
ਰੱਖ ਆਸਾਂ ਚੜ੍ਹਾਏ ਦਿੰਦੇ
ਲੱਭਦੇ ਹੱਲ ਬੀਮਾਰੀ ਦਾ
ਕਰ ਕਰ ਲੰਮੀਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ।
ਇਹ ਅਨਪੜ੍ਹਤਾ ਇਹ ਭਰਮ ਵਹਿਮ
ਆਓ ਰਲ ਜੜ੍ਹ ਵੱਢੀਏ ਮਰਜ ਦੀ
ਸਿਰਜੀਏ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਸਮਾਜ।

-ਦਰਸ਼ਨਪਾਲ ਦੇਸਾਂਝ

ਨਾਵਲ 'ਉਦਾਸ ਨਸਲੇਂ' ਦੇ ਉਰਦੂ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਅਡੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਟਾਈਟਲ।

‘ਆਪ’ ਦੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਨਵੇਂ ਢਾਂਚੇ ਖਿਲਾਫ ਮੋਰਚਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ

ਪਟਿਆਲਾ: ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਜਿੱਤੇ ਤਿੰਨ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਏ ਨਵੇਂ ਢਾਂਚੇ ਖਿਲਾਫ ਮੋਰਚਾ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ‘ਆਪ’ ਨਵੇਂ ਸੰਕਟ ਵਿਚ ਘਿਰ ਗਈ ਹੈ। ਮਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪਟਿਆਲਾ ਤੋਂ ‘ਆਪ’ ਦੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਡਾ. ਧਰਮਵੀਰ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਘਰ ਤਿੰਨ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਗੁਪਤ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਦਿੱਲੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨਗੇ। ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਮੌਜੂਦ ਰਹੇ ਜਦਕਿ ਫਰੀਦਕੋਟ ਤੋਂ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਡਾ. ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਾਨਫਰੰਸਿੰਗ ਰਾਹੀਂ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸੰਗਰੂਰ ਤੋਂ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਹਨ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਨਵੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ। ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਡਾ. ਧਰਮਵੀਰ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ।

ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈਕਮਾਨ ਵੱਲੋਂ ‘ਆਪ’ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਨਵੀਨਰਾਂ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰਸਮੀ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਹਰੀ ਝੰਡੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਾਲੰਟੀਅਰ ਹਾਈਕਮਾਨ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਅੱਖੇ ਹਨ। ਕੌਮੀ ਆਗੂਆਂ

ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਛੋਟੇਪੁਰ ਤੋਂ ਪਛੜ ਗਏ ਸਟਾਰ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ (ਆਪ) ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਕਨਵੀਨਰ ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਛੋਟੇਪੁਰ ਆਪਣੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾੜਦੇ ਹੋਏ ਮੁੜ ਤੋਂ ਹਾਈਕਮਾਨ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਜਿੱਤਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਦਰਅਸਲ ਪਿਛਲੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ‘ਆਪ’ ਦੇ ਐਮ.ਪੀ. ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਸਮੇਤ ਕਈ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਹਾਈਕਮਾਨ ਕੋਲ ਛੋਟੇਪੁਰ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਸੰਜੇ ਸਿੰਘ ਦੇ ਛੋਟੇਪੁਰ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਗਰੁੱਪ ਪਛੜ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸੂਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਨਵੇਂ 13 ਜ਼ੋਨਲ ਅਬਜ਼ਰਬਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਲੋਕ ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਛੋਟੇਪੁਰ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਸਮੇਤ

ਹੋਰ ਐਮ.ਪੀਜ਼ ਦੀ ਨਹੀਂ ਚੱਲੀ ਹੈ। ਸੂਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ‘ਆਪ’ ਹਾਈਕਮਾਨ ਕੋਲ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਦੀ ਉਪਲੱਬਧਤਾ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪਿਛਲੇ ਦੌਰ

ਉਚ ਕਾਫੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨ ਸਬੰਧੀ ਬਣਾਏ ਫੇਸਬੁੱਕ ਪੇਜਾਂ ਦੀ

ਰਿਪੋਰਟ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਕੋਲ ਪੁੱਜੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਹਾਈਕਮਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਨਾਰਾਜ਼ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਦਾ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਕੱਦ ਘਟਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 387 ਈ-ਪੰਚਾਇਤ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਤਾਂ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਨਾਟਕੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹਾਜ਼ਰੀਆਂ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਤੋ-ਰਾਤ ਫਾਰਗ ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸੈੱਲਾਂ ਵਿਚ ਡਿਪਲੋਮੇ-ਡਿਗਰੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਮੁੰਡੇ, ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਆਊਟਸੋਰਸਿੰਗ ਰਾਹੀਂ 10,000 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਤਨਖਾਹ ਉਤੇ ਡਾਟਾ ਅਪਰੇਟਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਸੀਨੀਅਰ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਤੇ ‘ਆਮ’ ਵਰਕਰਾਂ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਧੜੇਬੰਦੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਨਵੀਨਰਾਂ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਕੀਤੇ ਵਾਲੰਟੀਅਰਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਮਿਸ਼ਨ-2017 ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਟੱਕਰ ਦੇਣ ਲਈ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਹੇਠਲੇ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪੂਰੀ ਵਾਹ ਲਾਉਣ। ਸੂਤਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਵਿਚ

ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸ. ਛੋਟੇਪੁਰ ਦੇ ਨੇੜਲੇ ਵਾਲੰਟੀਅਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਕੌਮੀ ਆਗੂ ਸੰਜੇ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਸ. ਛੋਟੇਪੁਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕਨਵੀਨਰ ਬਣੇ ਰਹਿਣ ਦੇ ਐਲਾਨ ਤੋਂ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਆਗੂ ਔਖੇ ਹਨ। ਸੰਜੇ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਵੀ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਤੇ ਹਾਰੇ ਹੋਏ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਸਾਰੀ ਪੁਰਾਣੀ ਟੀਮ ਕੋਆਰਡੀਨੇਟਰ ਵਜੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਕੰਮ ਕਰੇਗੀ। 13 ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕਿਆਂ ਦੇ ਜ਼ੋਨਲ ਇੰਚਾਰਜ ਲਗਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ

1-1 ਕੇਂਦਰੀ ਆਗੂ ਨੂੰ ਅਬਜ਼ਰਵਰ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮਹਿਲਾ ਵਿੰਗ, ਯੂਥ ਵਿੰਗ, ਕਿਸਾਨ ਵਿੰਗ, ਲੀਗਲ ਸੈੱਲ, ਟਰੇਡ ਤੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਸੈੱਲ, ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ. ਵਿੰਗ, ਐਕਸ ਸਰਵਿਸਮੈਨ ਵਿੰਗ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸੰਜੇ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ ਨਵੀਂ ਟੀਮ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਜੇਕਰ ਲੋੜ ਪਈ ਤਾਂ ਕੁਝ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਵੀ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ 117

ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਿਆਂ ਨੂੰ 39 ਜ਼ੋਨਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇੰਝ ਹੀ ਸਮੂਹ ਪਿੰਡਾਂ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਪੋਲਿੰਗ ਬੁਥ ਕਮੇਟੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ਤੇ 10 ਤੋਂ 20 ਪੋਲਿੰਗ ਬੁਥਾਂ ਦਾ ਇਕ ਕਲਸਟਰ ਬਣਾ ਕੇ ਇਕ ਵਾਲੰਟੀਅਰ ਨੂੰ ਇੰਚਾਰਜ ਲਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸੀਨੀਅਰ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਤੇ ਵਾਲੰਟੀਅਰਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਮਤਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਂਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਪਸੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿਚ ਮਤਭੇਦ ਹੋਣਾ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੈ।

ਵਾਜਪਾਈ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਢਿੱਲ ਕਾਰਨ ਸਫਲ ਹੋਏ ਸਨ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਭਾਰਤ ਦੀ ਖੁਫ਼ੀਆ ਸੰਸਥਾ ਖੋਜ ਤੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਵਿੰਗ (ਰਾਅ) ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁਖੀ ਵੱਲੋਂ 1999 ਵਿਚ ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਯਾਤਰੀ ਜਹਾਜ਼ ਅਗਵਾ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਕੀਤੇ ਖੁਲਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿਆਸੀ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਦਾ ਦੌਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਰਾਅ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁਖੀ ਏ.ਐਸ. ਦੁਲਤ ਨੇ ਇਕ ਟੀ.ਵੀ. ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੌਰਾਨ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 1999 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਇੰਡੀਅਨ ਏਅਰਲਾਈਨਜ਼ ਦੇ ਜਹਾਜ਼ ਆਈ. ਸੀ. 814 ਨੂੰ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਨੇ ਅਗਵਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਪੰਜ ਸਾਥੀਆਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਛੇਤੀ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿਚ ਆਪਸੀ ਤਾਲਮੇਲ ਦੀ ਘਾਟ ਤੇ ‘ਨਤੀਜਾਕੁਨ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਫੈਸਲੇ’ ਨਾ ਲੈਣ ਕਾਰਨ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਆਪਣੇ ਮਕਸਦ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਏ।

ਦੁਲਤ ਮੁਤਾਬਕ ਜਦੋਂ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਉਤੇ ਉਤਾਰਿਆ ਗਿਆ ਉਸ ਸਮੇਂ ਨਾ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਪਾਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਸੰਕਟ ਨਿਪਟਾਉਣ ਗਰੁੱਪ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਮਸ਼ਰੂਫ ਰਿਹਾ ਤੇ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰਕੇ ਲੈ ਗਏ। ਇਹ ਵੀ ਵਰਨਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਦੁਲਤ ਨੇ ਹਾਲ ਵਿਚ ਕਸ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਇਕ ਕਿਤਾਬ ਵੀ ਲਿਖੀ ਹੈ ‘ਕਸ਼ਮੀਰ-ਦ ਵਾਜਪਾਈ ਈਅਰਜ਼’। ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਖੁਲਾਸੇ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 1989 ਵਿਚ ਮੁਫਤੀ ਮੁਹੰਮਦ ਸਈਦ ਦੀ ਬੇਟੀ ਡਾ. ਰੂਬੀਆ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਫਾਰੂਕ ਅਬਦੁੱਲਾ ਦੇ ਰੁਖ ਦਾ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਦੁਲਤ ਮੁਤਾਬਕ

ਕੰਧਾਰ ਜਹਾਜ਼ ਅਗਵਾ ਮਾਮਲੇ ਬਾਰੇ ਅਹਿਮ ਖੁਲਾਸਾ

ਅਗਵਾ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਫਾਰੂਕ ਅਬਦੁੱਲਾ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਵਾਜਪਾਈ ਦਾ ਗੁਜਰਾਤ ਦੰਗਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਰੁਖ ਦਾ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਾਜਪਾਈ ਗੁਜਰਾਤ ਦੰਗਿਆਂ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਨਾਰਾਜ਼ ਸਨ ਤੇ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਇਕ ‘ਗਲਤੀ’ ਮੰਨਦੇ ਸਨ। ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ‘ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਤੱਥ’ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ।

ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਉਤੇ ਲੈਂਦਿਆਂ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਕਬਜ਼ੀ ਤੇ ਕਰਨੀ ਵਿਚ ਕਿੰਨਾ ਫਰਕ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਬਚਾਅ ਵਿਚ ਉੱਤਰੀ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਉਤੇ ਜਵਾਬੀ ਹਮਲਾ ਕਰਦਿਆਂ

ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਗਵਾ ਹੋਏ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨੂੰ ਮਰਨ ਲਈ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ?

ਕਾਂਗਰਸ ਨੇਤਾ ਅਜੈ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਇਕ ਪ੍ਰੈੱਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਅ ਮੁਖੀ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਐਨ.ਡੀ.ਏ. ਸਰਕਾਰ (ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਟੱਲ ਬਿਹਾਰੀ ਵਾਜਪਾਈ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸਨ) ਕੰਧਾਰ ਕਾਂਡ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ‘ਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਕਾਮ ਰਹੀ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਸ ਨਾਕਾਮੀ ਕਾਰਨ ਹੀ ਅਗਵਾ ਕੀਤੇ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚੋਂ ਜਾਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਅਜੈ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨਾ ਪਿਆ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਭਾਜਪਾ ਮੁਤਾਬਕ ਉਸ ਵੇਲੇ

ਇਹ ਸੀ ਕੰਧਾਰ ਹਾਈਜੈਕ ਮਾਮਲਾ...

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: 1999 ਵਿਚ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਨੇ ਇੰਡੀਅਨ ਏਅਰਲਾਈਨਜ਼ ਦੇ ਜਹਾਜ਼ ਆਈ.ਸੀ. 814 ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਨਿਪਾਲ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਕਾਠਮੰਡੂ ਤੋਂ ਦਿੱਲੀ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਅਤਿਵਾਦੀ ਧੜੇ ਹਰਕਤ-ਉਲ-ਮੁਜਾਹਦੀਨ ਦੇ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਨੇ ਅਗਵਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਲਾਹੌਰ ਤੇ ਦੁਬਈ ਲੈਡਿੰਗ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਗਵਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਕੰਧਾਰ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਉਤੇ ਉਤਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਅਮਲ ਵਿਚ 176 ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਵਿਚੋਂ 27 ਨੂੰ ਦੁਬਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਇਕ ਮੁਸਾਫਰ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਮਸ਼ੂਦ ਅਜਹਰ, ਅਹਿਮਦ ਉਮਰ ਸਈਦ ਸ਼ੇਖ ਤੇ ਮੁਸ਼ਤਾਕ ਅਹਿਮਦ ਅਜ਼ਗਰ ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਸੀ।

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨਾਕਾਮੀ ਕਾਰਨ ਜਹਾਜ਼ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਭਰੀ ਉਡਾਰੀ: ਕੈਪਟਨ

ਪਟਿਆਲਾ: ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਹ ਕੰਧਾਰ ਜਹਾਜ਼ ਹਾਈਜੈਕ ਸਮੇਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਹਾਈਜੈਕਰਾਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਹੀ ਉਡਾਰੀ ਨਾ ਭਰਨ ਦਿੰਦੇ। 1999 ਵਿਚ ਕੰਧਾਰ ਹਾਈਜੈਕ ਸਮੇਂ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਵਾਜਪਾਈ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਸੀ। ਇਸੇ ਲਈ ਕੈਪਟਨ ਇਹ ਬਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਟਿਹਰੇ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਦਰਅਸਲ ਸਾਬਕਾ ਰਾਅ ਮੁਖੀ ਏ.ਐਸ. ਮਲਿਕ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਲਿਖੀ ਹੈ ਕਿ ਵਾਜਪਾਈ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੰਧਾਰ ਹਾਈਜੈਕ ਸਮੇਂ ਸਹੀ ਉਪਰਾਲੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਰਵੱਈਆ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਇਸ ਮਸਲੇ ਉਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਵਿਵਾਦ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਲਏ ਫੈਸਲੇ ਵਿਚ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਭਾਜਪਾ ਨੇਤਾ ਐਮ.ਜੇ. ਅਕਬਰ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ

ਵੇਲੇ ਫੈਸਲਾ ਇਕ ਉੱਚ ਪੱਧਰੀ ਮੀਟਿੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਰਾਇ ਲਈ ਗਈ ਸੀ।

ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਕੇਸ ’ਚ 20-20 ਸਾਲ ਕੈਦ

ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਕਤਸਰ ਸਾਹਿਬ: ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਵਰਿੰਦਰ ਅਗਰਵਾਲ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਮੂਹਿਕ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਕੇਸ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ 20-20 ਸਾਲ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ 80-80 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੁਣਾਇਆ ਹੈ। ਨੇੜਲੇ ਪਿੰਡ ਗੰਧਤ ਦੀ ਨਾਬਾਲਗ ਸਕੂਲ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਨਾਲ 24 ਜਨਵਰੀ, 2014 ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਸਕੂਲ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਪਿੰਡ ਦੇ ਤਿੰਨ ਮੁੰਡੇ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਗੁਰਲਾਲ ਸਿੰਘ ਉਸ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਕੇ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਲੈ ਗਏ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਮੂੰਹ ਕਾਲਾ ਕੀਤਾ। ਲੜਕੀ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ‘ਤੇ 25 ਜਨਵਰੀ 2014 ਨੂੰ ਬਾਣਾ ਲੱਖੇਵਾਲੀ ਵਿਚ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ

ਅਤੇ ਗੁਰਲਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 2 ਜੂਨ 2014 ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਕੇਸ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਗੁਰਲਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬੇਕਸੂਰ ਦੱਸਦਿਆਂ ਮੁੜ ਚਲਾਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚੋਂ ਛੱਡਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਪਰ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਨਾ-ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਦਿਆਂ ਤਿੰਨਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕੇਸ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਅਦਾਲਤ ਮੁਤਾਬਕ ਜੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਜੁਰਮਾਨਾ ਨਾ ਭਰਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 4-4 ਸਾਲ ਹੋਰ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤਣੀ ਪਵੇਗੀ।

ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਬਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਸੂਬਾ ਸਕੱਤਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਸੇਵੇਵਾਲਾ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਸੱਤਾ ਧਿਰ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵੱਲੋਂ ਪੂਰਾ ਟਿੱਲ ਲਾਉਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜਥੇਬੰਦਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸਜ਼ਾ ਸੰਭਵ ਹੋਈ ਹੈ।

ਖੱਟਰ ਹੋਂਦ ਚਿੱਲੜ ਰਿਪੋਰਟ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜ਼ੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹੋਂਦ ਚਿੱਲੜ ਕਾਂਡ ਬਾਰੇ ਇਕ ਮੈਂਬਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅੰਤਰਿਮ ਰਾਹਤ ਜਲਦੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਤੇ ਬਕਾਇਆ ਰਾਸ਼ੀ ਲਈ ਵੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰਾ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਮਨੋਹਰ ਲਾਲ ਖੱਟਰ ਵੱਲੋਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਇਕ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਮੌਕੇ ਜਦੋਂ ਹੋਂਦ ਚਿੱਲੜ ਕਾਂਡ ਬਾਰੇ

ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਬਜਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਈ ਸੀ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਪੈਸੇ ਦੀ ਕੋਈ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ। ਸਰਕਾਰ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅੰਤਰਿਮ ਰਾਹਤ ਜਲਦੀ ਦੇ ਦੇਵੇਗੀ ਤੇ ਸਤੰਬਰ ਵਿਚ ਬਜਟ ਅਨੁਮਾਨ ਸੋਧ ਕੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੈਸੇ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਕੇ ਬਕਾਇਆ ਰਕਮ ਵੀ ਦੇਵੇਗੀ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਆਤਮਦਾਹ ਕਰਨ ਵਰਗਾ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਹੋਂਦ ਚਿੱਲੜ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਪੀੜਤਾਂ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪ੍ਰੈੱਸ ਕਲੱਬ ਵਿਚ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਅੰਦਰ ਰਿਪੋਰਟ ਲਾਗੂ ਨਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਹ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਕੋਠੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਤਮਦਾਹ ਕਰ ਲੈਣਗੇ। ਇਕ ਮੈਂਬਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਗੁਡਗਾਉਂ ਤੇ ਪਟੌਦੀ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਦੌਰਾਨ ਹੋਏ ਜਾਨ-ਮਾਲ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਅਗਲੇ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ।

ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ

ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ, ਕੈਨੇਡਾ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪਰਮਸਤਿ ਭਾਵ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਸ਼ਬਦ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਸਭ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਰਮਸਤਿ ਹੀ ਸੱਚਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੀ ਮਿਹਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਉਸ ਪਰਮਸਤਿ ਨਾਲ ਇੱਕਸੁਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮਰਮ ਜਾਂ ਭੇਦ ਹੈ। ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਮਿਹਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ ਹਉਮੈ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਹਲੀਮੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਰਾਹੀਂ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਲਮਢੀਗ ਪੰਛੀ ਉੱਚੇ ਆਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਉਡ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਿਆਸ ਬੁਝਾਉਣ ਲਈ ਪਾਣੀ ਉਸ ਨੂੰ ਆਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਣੀ ਤਾਂ ਨੀਚੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਹੈ। ਭਾਵ ਆਤਮਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਤਾਂ ਨਿਮਰਤਾ ਵਿਚ ਹੈ, ਹਉਮੈ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਉਮੈ ਤੇ ਹੰਕਾਰ ਹਨ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਉਪਰ ਵੱਲ ਲਈ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।

ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਜੀਵਨ-ਰਸਤੇ ਦੀ ਸਮਝ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀਆਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਰਾਹੀਂ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਅੰਗ ਸ਼ਾਂਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਸੰਸਾਰ-ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਲੰਘਦਾ ਹੈ। ਹਉਮੈ ਅੰਦਰੋਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਵਨ-ਰਸਤਾ ਖੁਲ੍ਹਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਰਾਹੀਂ ਜੀਵਨ ਦੇ ਪੱਧਰੇ ਰਸਤੇ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਜੀਵਨ-ਰਾਹ 'ਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਆਸਰੇ ਤੁਰਦਾ ਹੈ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਨਾਮ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਵਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਅਨੁਸਾਰ ਜਦੋਂ ਉਸ ਪਰਵਰਗਾਰ ਦੀ ਮਿਹਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਉਸ ਦਾ ਦਰ ਪਛਾਣ ਕੇ ਲੱਭ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੀਣ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਅਤੇ ਭੁੱਖ, ਜੋ ਕਿ ਪਰਮਸਤਿ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਹੈ, ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਉਹ ਗਿਆਨ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਤਿ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੋਭ-ਮੋਹ ਆਦਿ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਉਤੇ ਉਠ ਕੇ ਸਹਿਜ-ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਇੱਕ ਪਰਤ ਸੰਤੋਖ ਹੈ। ਇਸ ਸਤਿ ਵਿਚ ਮਨ ਨੂੰ ਜੋੜ ਲੈਣ ਨਾਲ ਪਰਮ-ਪਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਰਮਸਤਿ ਸ਼ਬਦ ਦੇ (ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ) ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦ ਗਿਆਨ ਵੀ ਹੈ, ਗਿਆਨ ਦਾ ਸਾਧਨ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਰਮਸਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਵੀ। ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਪਰਮਸਤਿ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਜੋੜ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਣਾ ਵੀ ਆਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਰਾਗ ਧਨਾਸਰੀ ਵਿਚ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਅੰਦਰ ਉਸ ਇੱਕ ਦੀ ਜੋਤਿ ਨਿਵਾਸ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਾਲ ਸਭ ਦਾ ਅੰਦਰ ਰੁਸ਼ਨਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨਾਲ ਅਰਥਾਤ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੋ ਕੇ ਚੱਲਣ ਨਾਲ ਇਹ ਜੋਤਿ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਇਸ ਜੋਤਿ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਲਈ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਮਾਧਿਅਮ ਹੈ। ਪਰਮਸਤਿ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਇਸ ਗੁਰਸ਼ਬਦ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ

ਨਾਲ ਨਾਲ, ਮਿਹਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਮਨ ਦਾ ਸੱਚਾ ਅਤੇ ਨਿਰਮਲ (ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਤੋਂ ਰਹਿਤ) ਹੋਣਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਸੱਚੇ ਅਤੇ ਨਿਰਮਲ ਮਨ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ (ਪਰਮਸਤਿ) ਦੀ ਪਿਆਸ ਜਾਗਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਮਨ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਨਿਰਮਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸਤਿ ਦਾ ਵਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਸਚਿਆਰ, ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਰਨੀ 'ਚੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਵਿਕਾਸਮਈ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਖੜੋਤ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ 'ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੁਝੇ ਕਦੇ ਨਾਹੀ' ਕਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੀ ਰਵਾਇਤੀ ਭਾਰਤੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨਾਲੋਂ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਅਨਹਦ, ਪਰਮਸਤਿ, ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਸਾਧਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਅਨੁਸਾਰ ਪਰਮਸਤਿ ਸ਼ਬਦ-ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਰਮ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਗਿਆਨ ਵੀ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਰਾਗ ਵਡਹੰਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰਚਨਾ 'ਘੋੜੀਆਂ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। 'ਘੋੜੀਆਂ' ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿਚ ਲੜਕੇ ਦੇ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਗੀਤ ਹਨ। ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨੇ ਆਤਮ ਜੀਵਨ ਦਾ ਗਿਆਨ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਸਮਝੋ ਆਪਣੀ ਕਾਇਆ ਰੂਪੀ ਘੋੜੀ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਲਗਾਮ ਪਾ ਲਈ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਾਇਆ-ਘੋੜੀ ਨੂੰ ਚਾਬੁਕ ਮਾਰਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਨ ਵੱਸ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਮਨ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਪੈ ਕੇ ਹੀ ਜਿੱਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਮਨੁੱਖ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਨਾਮ-ਰਸ ਪੀਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਅਲੁੜ ਮਨ ਨੂੰ ਸਾਧ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਉਚਾਰੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸੁਣਦਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਵਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਇਆ-ਘੋੜੀ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਉਸ ਨੂੰ ਵੱਸ ਵਿਚ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਜੀਵਨ ਦਾ ਪੰਧ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ ਪਰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਹੋ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਪੰਚਮ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਅਨੁਸਾਰ ਪਰਮਸਤਿ ਸ਼ਬਦ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਰਮ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਜਗਿਆਸੂ ਉਸ ਪਰਮਸਤਿ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵ ਵਿਚ ਉਤਾਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਾਈ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਬਾਣੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਪਰਮਸਤਿ ਦਾ ਜੋ ਰਹੱਸਾਤਮਕ ਅਨੁਭਵ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਬਾਣੀ ਹੀ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੰਨਾ 982 'ਤੇ ਰਾਗ ਨਟਨਾਰਾਇਣ ਵਿਚ ਇਹ ਤੱਥ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਸਿੱਖ ਦੀ ਰਾਹਨੁਮਾਈ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਜਲ ਹੈ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਜਗਿਆਸੂ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਸਾਂਭ ਕੇ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸੇਵਕ (ਸਿੱਖ) ਉਸ ਬਾਣੀ ਉਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਧਾਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਉਸ ਨੂੰ ਯਕੀਨਨ ਇਸ ਸੰਸਾਰ-ਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਲੰਘਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਅਤੇ ਗੁਰੂ-ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨਾਲ ਸਮਸਵਰਤਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਭਗਤਾਂ, ਸੂਫੀ ਸੰਤਾਂ ਅਤੇ ਭੱਟਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਇੱਕ ਥਾਂ ਸੰਕਲਨ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਧਰਮ-ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ 1604 ਈ. ਨੂੰ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ

ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਕਾਇਦਾ ਗੁਰਮਤਿ ਪਰੰਪਰਾ ਅਨੁਸਾਰ 'ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ' ਨੂੰ ਗੁਰਗੱਦੀ ਦੇ ਕੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਰਬ ਸਮਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਬਾਪ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਪੰਥ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਅਗਵਾਈ ਲੈਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ।

ਇਸ ਸਾਰੀ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੰਦਰਭਾਂ ਵਿਚ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਪਰਮਸਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਓ ਹੈ। ਪਰਮਸਤਿ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ-ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਰਮ ਰਹਿਆ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ

ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਗਿਆਨ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਗਿਆਨ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ 'ਆਪੇ ਗੁਰ ਚੇਲਾ' ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦ ਉਚਤਮ ਗਿਆਨ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਉਚਤਮ ਗਿਆਨ ਦਾ ਸਾਧਨ ਹੈ; ਇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਕੋਈ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਗਿਆਨ ਹੈ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸੱਚੀ ਰਹਿਣੀ ਦਾ ਰਸਤਾ ਦੱਸਦਾ ਹੈ।

ਉਚਤਮ ਸਤਿ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦਾ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਇਸ ਸਤਿ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਚਾਰ, ਮਨਣ ਅਤੇ ਧਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਰਮਸਤਿ ਦਾ ਰਹੱਸਾਤਮਕ ਅਨੁਭਵ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਜਗਿਆਸੂ ਦਾ ਮਨ ਪਰਮਸਤਿ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਰਮਸਤਿ ਉਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ ਅਨਹਦ-ਨਾਦ (ਸ਼ਬਦ) ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੁਣਾਈ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਅਨਹਦ-ਨਾਦ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਲਈ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਯੋਗ-ਅਭਿਆਸ ਜਾਂ ਤਪੱਸਵੀ-ਇਕਾਂਤਕਤਾ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਹਉਮੈ ਅਤੇ ਮਾਇਆ 'ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨਾਲੋਂ

ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਗਿਆਨ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਜਪੁਜੀ ਵਿਚ 'ਕੂੜੇ ਪਾਲਿ' ਕਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ 'ਕੂੜੇ ਪਾਲਿ' ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਲਈ ਗੁਰੂ ਰਾਹੀਂ ਜੋ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਵਿਚਾਰ, ਮਨਣ ਤੇ ਧਿਆਨ ਸਮਰੱਥ ਸਾਧਨ ਹੈ।

ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਗਿਆਨ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਗਿਆਨ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ 'ਆਪੇ ਗੁਰ ਚੇਲਾ' ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦ ਉਚਤਮ ਗਿਆਨ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਉਚਤਮ ਗਿਆਨ ਦਾ ਸਾਧਨ ਹੈ; ਇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਕੋਈ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਗਿਆਨ ਹੈ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸੱਚੀ ਰਹਿਣੀ ਦਾ ਰਸਤਾ ਦੱਸਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਉਚਤਮ ਸਤਿ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਗਿਆਨ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਉਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਧਿਆਨ ਧਰਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਪਰਮਸਤਿ ਦਾ ਜੋ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸਮਰੱਥ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨਾਲ ਇਕਸੁਰਤਾ ਦੇ ਪਲਾਂ ਵਿਚ ਸਤਿ ਦਾ ਜੋ ਇਲਹਾਮ ਹੋਇਆ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਉਸੇ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਓ ਸ਼ਬਦ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਾਇਮ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਅਗਵਾਈ ਲੈਣੀ ਹੈ।

ਇਸ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਹਿਮ ਗੱਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਸੁਣਨ (ਜਪੁਜੀ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ), ਮਨਣ-ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ-ਸ਼ਬਦ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਮਨਣ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਵਸਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਦੀ ਘਾਤਤ ਕਰਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਨਾ ਹੈ। ਵਿਚਾਰ ਰਾਹੀਂ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਿਆ ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਉਸਾਰੂ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇੱਕ ਵਿਲੱਖਣ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਮਾਣਸ ਤੋਂ ਦੇਵਤਾ ਬਣੇ ਤੱਕ ਦਾ ਸਫਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਵਿਚ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਦਾ ਪਰਿਪੇਖ ਲੁਪਤ ਹੈ।

ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਲੇਹੁ ਮੀਤਾ ਲੇਹੁ

ਰਾਗੁ ਗੋੜੀ ਮਾਲਵਾ ਮਹਲਾ ੫

ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਲੇਹੁ ਮੀਤਾ ਲੇਹੁ
ਆਗੈ ਬਿਖਮ ਪੰਥੁ ਭੈਆਨ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥
ਸੇਵਤ ਸੇਵਤ ਸਦਾ ਸੇਵਿ
ਤੇਰੈ ਸੰਗਿ ਬਸਤੁ ਹੈ ਕਾਲੁ॥
ਕਰਿ ਸੇਵਾ ਤੂੰ ਸਾਧ ਕੀ
ਹੋ ਕਾਟੀਐ ਜਮ ਜਾਲੁ॥੧॥
ਹੋਮ ਜਗ ਤੀਰਥ ਕੀਏ
ਬਿਚਿ ਹਉਮੈ ਬਧੇ ਬਿਕਾਰ॥
ਨਰਕੁ ਸੁਰਗੁ ਦੁਇ ਭੁੰਚਨਾ
ਹੋਇ ਬਹੁਰਿ ਬਹੁਰਿ ਅਵਤਾਰ॥੨॥
ਸਿਵ ਪੁਰੀ ਬ੍ਰਹਮ ਇੰਦ੍ਰ ਪੁਰੀ
ਨਿਹਚਲੁ ਕੋ ਬਾਉ ਨਾਹਿ॥
ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਸੇਵਾ ਸੁਖੁ ਨਹੀ
ਹੋ ਸਾਕਤ ਆਵਹਿ ਜਾਹਿ॥੩॥
ਜੈਸੇ ਗੁਰਿ ਉਪਦੇਸਿਆ
ਮੈ ਤੈਸੇ ਕਹਿਆ ਪੁਕਾਰਿ॥
ਨਾਨਕੁ ਕਹੈ ਸੁਨਿ ਰੇ ਮਨਾ
ਕਰਿ ਕੀਰਤਨੁ ਹੋਇ ਉਧਾਰੁ॥੪॥

ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਤਾਰਨਾਰਾਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਆਖ ਰਹੇ ਹਨ- ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਲੇਹੁ ਮੀਤਾ ਲੇਹੁ, ਹੇ ਮੀਤਾ! ਮੇਰੇ ਮਿੱਤਰ ਜੀਉ! ਉਸ ਮਿਹਰਵਾਨ ਹਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰ; ਆਗੈ ਬਿਖਮ ਪੰਥੁ ਭੈਆਨ, ਹੇ ਭਾਈ! ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਜਿਸ ਰਸਤੇ ਉਤੇ ਤੂੰ ਤੁਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਰਸਤਾ ਮਾਇਆ ਰੂਪੀ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਅਤਿ ਬਿਖਤਾ ਤੇ ਡਰਾਉਣਾ

ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਤੂੰ ਹਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪ।

ਸੇਵਤ ਸੇਵਤ ਸਦਾ ਸੇਵਿ
ਤੇਰੈ ਸੰਗਿ ਬਸਤੁ ਹੈ ਕਾਲੁ॥
ਕਰਿ ਸੇਵਾ ਤੂੰ ਸਾਧ ਕੀ
ਹੋ ਕਾਟੀਐ ਜਮ ਜਾਲੁ॥੧॥
ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਮਿੱਤਰ! ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰ ਤੇ ਸਦਾ ਹੀ ਸਿਮਰਦਾ ਰਹਿ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਿੱਤਰ ਜੀਉ! ਮੌਤ ਦਾ ਸਾਇਆ ਤਾਂ ਹਰ ਵੇਲੇ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹੀ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੇ ਭਾਈ! ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਪੈ ਜਾ, ਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਮੱਤ ਲੈ; ਗੁਰੂ ਦੇ ਦੱਸੇ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਤੁਰਦਿਆਂ ਜਮਾਂ ਦੀ ਫਾਹੀ ਦਾ ਜਾਲ ਕੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਹੋਮ ਜਗ ਤੀਰਥ ਕੀਏ
ਬਿਚਿ ਹਉਮੈ ਬਧੇ ਬਿਕਾਰ॥
ਨਰਕੁ ਸੁਰਗੁ ਦੁਇ ਭੁੰਚਨਾ
ਹੋਇ ਬਹੁਰਿ ਬਹੁਰਿ ਅਵਤਾਰ॥੨॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਜੀਵਾਂ ਨੇ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਛੱਡ ਕੇ ਸਿਰਫ ਹਵਨ ਜੱਗ ਕੀਤੇ ਤੇ ਤੀਰਥਾਂ ਉਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਉਹ ਕਰਮ ਕਾਂਡਾਂ ਦੀ ਹਉਮੈ ਵਿਚ ਹੀ ਫਸੇ ਰਹੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਿਕਾਰ ਵੀ ਵਧਦੇ ਗਏ; ਨਰਕੁ ਸੁਰਗੁ ਦੁਇ ਭੁੰਚਨਾ, ਹੇ ਭਾਈ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਕਾਰਾਂ ਕਰ ਕੇ ਨਰਕ ਅਤੇ ਸਵਰਗ ਵੀ ਭੋਗਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਤੇ ਮੁੜ ਮੁੜ ਕੇ ਜਨਮ ਲੈਣ ਦਾ ਚੱਕਰ ਚਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸਿਵ ਪੁਰੀ ਬ੍ਰਹਮ ਇੰਦ੍ਰ ਪੁਰੀ

ਬਾਣੀ ਨੂੰ, ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਕਿਉਂਕਿ ਸੁਣਨਾ ਹੈ, ਮਨਣ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਵਿਚਾਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਵਸਾਉਣਾ ਹੈ; ਇਸ ਲਈ ਬਾਣੀ ਨਾ ਕੋਈ ਤੋੜੇ-ਰਟਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੰਤਰੀਕਰਣ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਜਪਣ ਨਾਲ ਕੋਈ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ ਜਾਂ ਮਿਰੇਕਲ ਵਾਪਰਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਈ ਹੋਰ ਧਰਮਾਂ ਵਿਚ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਾਣੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਨੂੰ ਘੜਨਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਣਸ ਤੋਂ ਦੇਵਤਾ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਉਸ ਦੀ ਸਖਸ਼ੀਅਤ ਵਿਚ ਦੇਵ-ਗੁਣ ਪੈਦਾ ਕਰਨੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਧੀ ਅਪਨਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਇਸ ਦਾ ਮੰਤਰੀਕਰਣ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ-ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵਿਚ ਦੱਸੀ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਨੂੰ ਅਪਨਾਈਏ; ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਥਾਂ ਅਸੀਂ ਉਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਮੂਰਤੀ-ਪੂਜ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ ਜਿਸ ਦਾ ਖੰਡਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਅਸੀਂ ਸਰਦੀ ਦੇ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੁਖ-ਆਸਣ ਰਜਾਈ ਅਤੇ ਕੰਬਲ ਵਿਚ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਗਰਮ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਏ.ਸੀ. ਚਲਾਉਣ ਵਿਚ ਸਮਝਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹਾਂ। ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੋ ਕੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਥਾਂ ਸੁੱਖਣਾ ਸੁੱਖਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਫਲਾਣਾ ਕੰਮ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਫਲਾਣੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਕਰਾਵਾਂਗੇ। ਇੱਕ ਇੱਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ (ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹੈ) ਇੱਕੋ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਇੱਕੋ ਵੇਲੇ ਕਈ ਕਈ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਹੋ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਪਾਠੀ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਕਰ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬਾਣੀ ਤਾਂ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਮਨਣ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪਾਠੀ ਸਿੰਘ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪਾਠ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸੁਣਨਾ ਕਿੱਥੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ? ਉਹ ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਰ-ਅੰਦਾਜ਼ ਹੋਵੇਗਾ? ਇਹੀ ਨਹੀਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਵੀ ਪੈਸੇ ਭੇਜ ਕੇ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਕੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸਰਵਣ ਕਰਨ, ਉਸ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿਚ ਵਸਾਉਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਕੋਈ ਪਾਰ-ਉਤਾਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਜੋ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਹੋਰ ਕਿਸਮ ਦਾ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ ਹਾਂ। ਸੋਚਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ-ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵੱਲ ਸੰਕੇਤ ਮਾਤਰ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ?

ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਿਆਨ

ਨਿਹਚਲੁ ਕੋ ਬਾਉ ਨਾਹਿ॥

ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਸੇਵਾ ਸੁਖੁ ਨਹੀ

ਹੋ ਸਾਕਤ ਆਵਹਿ ਜਾਹਿ॥੩॥

ਜਗਤ ਦੇ ਜੀਵ ਹਵਨ, ਜੱਗ ਤੇ ਤੀਰਥਾਂ ਜਿਹੇ ਕਰਮ ਕਰ ਕੇ ਸ਼ਿਵ ਪੁਰੀ, ਬ੍ਰਹਮ ਪੁਰੀ ਤੇ ਇੰਦ੍ਰ ਪੁਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ ਲਾ ਬੈਠਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਰੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ, ਪਰ ਭਾਈ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਰੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਥਾਂ ਸਦਾ ਟਿਕੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਹਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਤੇ ਵੀ ਸੁੱਖ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲੋਂ ਵਿਛੜੇ ਜੀਵ ਜੰਮਦੇ ਹਨ, ਮਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸੇ ਆਵਾਜਾਈ ਵਿਚ ਫਸੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਜੈਸੇ ਗੁਰਿ ਉਪਦੇਸਿਆ

ਮੈ ਤੈਸੇ ਕਹਿਆ ਪੁਕਾਰਿ॥

ਨਾਨਕੁ ਕਹੈ ਸੁਨਿ ਰੇ ਮਨਾ

ਕਰਿ ਕੀਰਤਨੁ ਹੋਇ ਉਧਾਰੁ॥੪॥

ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਭਾਈ! ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਉਸ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਉਚੀ ਬੋਲ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਹੈ; ਨਾਨਕ ਆਖਦਾ ਹੈ- ਹੇ ਮੇਰੇ ਮਨ! ਤੂੰ ਸੁਣ; ਉਸ ਜਗਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਮਿਹਰਵਾਨ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸਦਾ ਹੀ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਕਰ, ਇਸ ਨਾਲ ਤੇਰਾ ਉਧਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਤੂੰ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਦੇ ਗੇੜ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਵੇਗਾ।

-ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ

ਫੋਨ: 916-687-35336

ਵਿਵਾਦਾਂ ਵਿਚ ਘਿਰੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ-ਵੀਰ ਸਾਵਰਕਰ

ਇਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਵੀਰ ਸਾਵਰਕਰ ਦਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰਿੰਟ ਮੀਡੀਆ ਅਤੇ ਟੀ.ਵੀ. ਉਪਰ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਹੈ। ਸੋਚਿਆ, ਪੰਜਾਬੀ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਭਾਰਤੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਲਾਉਣ ਦਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਵਰਕਰ ਦੀ ਫੋਟੋ ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਲਾਉਣੀ ਸੀ ਤਾਂ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਫੋਟੋ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਲਾਈ ਗਈ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਸਾਵਰਕਰ ਦੇ ਡਟ ਕੇ ਹਮਾਇਤੀ ਸਨ ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਮੰਤਰੀ ਰਵੀ ਸ਼ੰਕਰ ਅੱਯਰ ਨੇ ਕਾਲੇਪਾਣੀ ਦੀ ਸੈਲੂਲਰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚੋਂ ਉਹ ਤਖਤੀ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਉਪਰ ਵੀਰ ਸਾਵਰਕਰ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਉਕਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਹਿੰਦੂਤਵ ਦੇ

ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ
ਫੋਨ: 91-94642-51454

ਨਾਇਕ ਵੀਰ ਸਾਵਰਕਰ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਸੁਰਖੀਆਂ ਬਣੀਆਂ ਸਨ। ਵੀਰ ਸਾਵਰਕਰ ਕੌਣ ਸੀ, ਭਾਰਤੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅੰਦੋਲਨ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਕੀ ਭੂਮਿਕਾ ਸੀ, ਉਹ ਇੰਨਾ ਵਿਵਾਦਮਈ ਕਿਉਂ ਰਿਹਾ ਆਦਿ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਲੱਭਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਉਸ ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਾਮ ਵਿਨਾਇਕ ਦਮੋਦਰ ਵੀਰ ਸਾਵਰਕਰ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅੰਦੋਲਨ ਦੇ ਜੁਰਮ ਕਾਰਨ ਕੈਦ ਕੱਟੀ। ਉਹ ਪਹਿਲਾ ਸਖਸ਼ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਹਿੰਦੂਤਵ ਲਫਜ਼ ਘੜਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਫਲਸਫਾ ਸਿਰਜਿਆ। ਜਦੋਂ ਨੱਥੂ ਰਾਮ ਗੋਡਸੇ ਉਪਰ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚੱਲਿਆ, ਉਸ ਦੀ ਸਾਜਿਸ਼ ਵਿਚ ਵੀਰ ਸਾਵਰਕਰ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਬਰੀ ਹੋ ਗਿਆ।

ਉਸ ਦਾ ਜਨਮ 28 ਮਈ 1883 ਨੂੰ ਨਾਸਿਕ ਨਜ਼ਦੀਕ ਪਿੰਡ ਭਾਗਪੁਰ (ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ) ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਜਦੋਂ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਦੋਂ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਸੀ। ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਗਣੇਸ਼ ਨੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਸੰਭਾਲੀਆਂ। 1898 ਵਿਚ ਇਕ ਗੋਰੇ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਅਧੀਨ ਦੋ ਮਰਾਠਾ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੂਨੇ ਵਿਚ ਫਾਂਹੇ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਅੰਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਵਿਦਰੋਹ ਜਾਗਿਆ। ਪੂਨੇ ਦੇ ਫਰਗੂਸਨ ਕਾਲਜ ਵਿਚ 1901 ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਕੇ ਅਭਿਨਵ ਭਾਰਤ ਸੁਸਾਇਟੀ ਬਣਾਈ ਜਿਸ ਦਾ ਮਕਸਦ ਗੋਰਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਵਜ਼ੀਫਾ ਲੈ ਕੇ 1906 ਵਿਚ ਇੰਗਲੈਂਡ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਵੀ ਉਸ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ

ਆਏ ਦਿਨ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਬਹਾਨੇ ਵੀਰ ਸਾਵਰਕਰ (28 ਮਈ 1883-26 ਫਰਵਰੀ 1966) ਦੀ ਚਰਚਾ ਛਿੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੋਈ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਗਦਰੀ ਸੂਰਬੀਰ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਸੈਲੂਲਰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਜੁੜ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਮਾਫੀ ਮੰਗ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਉਹ ਸ਼ਖਸ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਮਗਰੋਂ ‘ਹਿੰਦੂਤਵ’ ਘੜਿਆ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀਆਂ ਨਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਧੀਕੀਆਂ ਦੀਆਂ ਨੀਂਹਾਂ ਭਰੀਆਂ। ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਕਤਲ ਕੇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਵੱਜਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਉਹ ਬਰੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਪ੍ਰੋ. ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ ਨੇ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਇਸ ਵਿਵਾਦਗ੍ਰਸਤ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਤੱਥਾਂ ‘ਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪਾਈ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਰਾਜ ਵਿਰੁੱਧ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਲਾਮਬੰਦ ਕੀਤੇ ਤੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਖਿਆ। ਉਹ ਪਹਿਲਾ ਬੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ 1857 ਦੇ ਗਦਰ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਜੰਗ ਕਿਹਾ। ਇਹੀ ਨਾਮ ਆਜ਼ਾਦ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਟੇਟ ਨੇ ਸਵੀਕਾਰਿਆ ਅਤੇ ਪਾਠ ਪੋਥੀਆਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ। ਇਸ ਪਹਿਲੀ ਜੰਗ ਉਪਰ ਉਸ ਦੀ ਲਿਖੀ ਕਿਤਾਬ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਛਪਣੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਹਾਲੇਡ ਵਿਚ ਛਪਵਾ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸਮਗਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਚਾਅ ਅਤੇ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ। ਦੂਜੀ ਐਡੀਸ਼ਨ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਛਪਵਾ ਕੇ ਵੰਡੀ ਅਤੇ ਤੀਜੀ ਐਡੀਸ਼ਨ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਛਪਵਾਈ। ਉਰਦੂ, ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਤਮਿਲ ਵਿਚ ਤਰਜਮੇ ਛਪੇ। ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੁਭਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਬੋਸ ਦੀ ਫੌਜ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹਨੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ।

13 ਮਾਰਚ 1910 ਨੂੰ ਲੰਡਨ ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਕੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਤੋਰਿਆ ਗਿਆ। ਅੱਠ ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਇਹ ਜਹਾਜ਼ ਫਰਾਂਸ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਝਕਾਨੀ ਦੇ ਕੇ ਭਗੋੜਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਸੀ, ਮੁੜ ਫਤਿਆ ਗਿਆ। ਮੁਕੱਦਮਾ ਚੱਲਿਆ, 4 ਜੁਲਾਈ 1911 ਨੂੰ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਬਾਮਸ਼ੱਕਤ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾ ਕੇ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ ਤੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਬਾਕੀ ਕੈਦੀਆਂ ਵਾਂਗ ਉਸ ਉਪਰ ਵੀ ਸਖਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ।

ਵੱਲਭ ਭਾਈ ਪਟੇਲ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਵਿਨਲ ਭਾਈ ਪਟੇਲ ਨੇ 1920 ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਪਾਸੋਂ ਉਸ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਮੰਗੀ। ਪਿਛੋਂ ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਨਹਿਰੂ ਨੇ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਚਾਹੀ। ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ ਤੋਂ 2 ਮਈ 1921 ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਬੰਗਾਲ, ਫਿਰ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ, ਰਤਨਾਗਿਰੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ 6 ਜਨਵਰੀ 1924 ਦੇ ਦਿਨ ਇਸ ਸ਼ਰਤ ‘ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਰਤਨਾਗਿਰੀ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ, ਸੋ 1937 ਤੱਕ ਇਥੇ ਰਿਹਾ।

ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਸ਼ਰਤ ‘ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਵਾਅਦਾ ਕਰੇ, ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਕਦੇ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖੇਗਾ। ਇਥੋਂ ਹੀ ਉਸ ਬਾਰੇ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਦੌਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਸਕਾਰ ਦਾ ਦੌਰ।

1915 ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਮਹਾਂਸਭਾ ਸਥਾਪਤ ਹੋਈ, ਉਹ ਇਸ ਦਾ ਸਰਗਰਮ ਮੈਂਬਰ ਬਣ ਗਿਆ ਕਿ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਹਿਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕੀਤੀ ਜਾਏ।

ਜਿਹੜੇ ਹਿੰਦੂ ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਸੈਕੂਲਰ ਨੀਤੀ ਵਿਰੁੱਧ ਹੁੰਦੇ, ਉਹ ਹਿੰਦੂ ਮਹਾਂਸਭਾ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ। ਗਰਮਦਲੀਆ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਨਾ ਉਹ ਅਹਿੰਸਾ ਦੀ ਨੀਤੀ ਉਪਰ ਚੱਲ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਵਾਅਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਕਲਚਰ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਲਿਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ‘ਭਾਰਤ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਆਜ਼ਾਦੀ’ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਦੂਜੀ ਕਿਤਾਬ ਲਿਖੀ, ‘ਹਿੰਦੂ

ਵੀਰ ਸਾਵਰਕਰ

ਪਦਪਾਤਸ਼ਾਹੀ’ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਮਰਾਠਾ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਸੋਹਲੇ ਗਾਏ।

1937 ਤੋਂ 1943 ਤੱਕ ਉਹ ਹਿੰਦੂ ਮਹਾਂਸਭਾ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ‘ਇਕ ਰਾਸ਼ਟਰ, ਇਕ ਕਲਚਰ, ਇਕ ਦੇਸ਼’ ਦਾ ਮੁੱਦਈ ਰਿਹਾ। ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀਆਂ ਦੇ ਹਿਤ ਉਸ ਦੇ ਸਿਲੇਬਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਅਗਸਤ 1942 ਵਿਚ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ‘ਭਾਰਤ ਛੱਡੋ’ ਦਾ ਨਾਹਰਾ ਦਿੱਤਾ, ਸਾਵਰਕਰ ਉਸ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਹਟਿਆ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਨੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਦੂਜੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰੋ। ਉਸ ਦੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਨੀਤੀ ਸੀ ਤਾਂ ਕਿ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਹਿੰਦੂ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਹੋ ਸਕਣ। ਸੀ. ਪੀ. ਆਈ. ਤੇ ਮੁਸਲਿਮ ਲੀਗ ਨੇ ਵੀ ਭਾਰਤ ਛੱਡੋ ਅੰਦੋਲਨ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਿਆ।

ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਕਤਲ ਵਿਚ ਸਾਵਰਕਰ ਦੀ ਕੀ ਭੂਮਿਕਾ ਸੀ? ਨੱਥੂ ਰਾਮ ਗੋਡਸੇ ਅਤੇ ਨਾਰਾਇਣ ਆਪਟੇ (ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਕਤਲ ਵਿਚ ਨਾਮਜ਼ਦ

ਮੁਜਰਿਮ) ਸਾਵਰਕਰ ਦੇ ਵਾਕਫ਼ ਸਨ ਤੇ ਉਸ ਕੋਲ ਅਕਸਰ ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਕਤਲ ਪਿਛੋਂ ਭੀੜ ਨੇ ਰਤਨਾਗਿਰੀ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਉਪਰ ਪਥਰਾਉ ਕੀਤਾ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਸਾਵਰਕਰ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਇਕੱਲੇ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਹੋਈ। ਉਸ ਦੇ ਆਲੋਚਕ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਭਾਰਤੀ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀਆਂ ਉਪਰ ਵਧੀਕੀਆਂ ਸਾਵਰਕਰ ਦੀ ਹਿੰਦੂਤਵ ਨੀਤੀ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਹਨ। ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਦੀ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਜਥੇਬੰਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਖਿਲਾਫ ਨਹੀਂ, ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀਆਂ ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਖਿਲਾਫ ਖੜ੍ਹੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਉਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਇਤਰਾਜ਼ ਹੋਣਾ ਸੀ?

ਜਦੋਂ ਫੈਸਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਭਾਰਤ ਛੱਡ ਜਾਣਗੇ, 29 ਮਈ 1947 ਨੂੰ ਸਾਵਰਕਰ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਅੱਗੇ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਲੀਡਰ ਦੇਸ਼ ਵੰਡਣ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾ ਦੇਣ, ਪਰ ਨਹਿਰੂ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜੇ ਮੁਸਲਿਮ ਲੀਗ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਵੰਡ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਾਵਰਕਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਵੰਡ ਹੋਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪਸੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਸਾਵਰਕਰ ਅਨੁਸਾਰ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਅਹਿੰਸਾਵਾਦੀ ਨੀਤੀ ਕਾਰਨ ਹਿੰਦੂ ਨਿਰਬਲ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਖੱਤਰੀ ਧਰਮ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਹਿੰਦੂ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਖੱਤਰੀ ਵਿਰਸੇ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭੁੱਲ ਜਾਣਾ ਹੀ ਬਿਹਤਰ ਸਮਝਿਆ। ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਸਾਵਰਕਰ ਦੀ ਸਲਾਹ ਮੰਨਦੀ ਤਾਂ ਵੰਡ ਰੁਕ ਜਾਂਦੀ।

14 ਅਗਸਤ 1947 ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ 24 ਘੰਟੇ ਪਹਿਲਾਂ ਭੜਕੀ ਹੋਈ ਭੀੜ ਨੇ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ‘ਤੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਪਥਰਾਉ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਹਿੰਸਾ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਬੰਗਾਲ ਵਿਚ ਭਿਆਨਕ ਕਤਲੇਆਰਤ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਵਾਸਤੇ ਪੁਲਿਸ ਟੁਕੜੀਆਂ ਤਾਇਨਾਤ ਕਰਨੀਆਂ ਪਈਆਂ। ਇਸੇ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਵਿਚੋਂ ਗੁਜਰਦਿਆਂ ਨੱਥੂ ਰਾਮ ਗੋਡਸੇ ਨੇ 30 ਜਨਵਰੀ 1948 ਨੂੰ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਕਤਲ ਕੀਤਾ।

ਜੇ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਸੰਸਦ ਭਵਨ ਵਿਚ ਲਾਉਣੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਾਵਰਕਰ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਨੱਥੂ ਰਾਮ ਗੋਡਸੇ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲਾਈ ਜਾਂਦੀ; ਉਹ ਵੀ ਤਾਂ ਸਾਵਰਕਰ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗੀ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਤੋਂ ਵਧੀਕ ਸਹਿਯੋਗੀ।

ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਕਤਲ ਪਿਛੋਂ ਪੜਤਾਲੀਆ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਾਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਵਾਲ ਉਠੇ ਸਨ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਪਟੇਲ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਸੀ, ਉਹ ਰਾਸ਼ਟਰ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਫਿਰ ਹੋਰ ਕਿਸ ਨੂੰ ਬਚਾਏਗਾ? ਸਰਦਾਰ ਪਟੇਲ ਕਦੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਜਾਣ ਬਾਅਦ ਸਰਦਾਰ ਪਟੇਲ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦਾ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਸੀ, ਪਰ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਪੰਡਿਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਫਲਸਰੂਪ ਸਰਦਾਰ ਪਟੇਲ ਗਾਂਧੀ ਵੱਲੋਂ ਨਿਰਾਸ਼ ਸੀ।

ਇਥੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਇਹ ਉਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਸਟਰ

ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਵੀਰ ਸਾਵਰਕਰ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਡਾਕ ਟਿਕਟ।

ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵੀਰ ਸਵਰਕਰ ਨਾਲ ਕੀ ਸਾਂਝ ਸੀ? ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਸਮਕਾਲੀ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਘੁੰਮਣਘੇਰੀ ਵਿਚ ਹਤਾਸ਼ ਸੀ, ਉਸ ਸਾਹਮਣੇ ਕੋਈ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰਾਸਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀਆਂ ਦੀ ਹਮਦਰਦੀ ਜਿੱਤਦਾ। ਉਹ ਮੁਹੰਮਦ ਅਲੀ ਜਿਨਾਹ ਨਾਲ ਸਿਆਸੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕਰਨ ਵਿਚ ਨਾਕਾਮਯਾਬ ਰਿਹਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ-ਗਾਂਧੀ ਤੇ ਨਹਿਰੂ ਤੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਭਵਿੱਖ ਵਾਸਤੇ ਉਹ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਵੀਰ ਸਾਵਰਕਰ ਨਾਲ ਸਾਂਝ-ਭਿਆਲੀ ਦੇ ਕੀ ਅਰਥ ਸਨ ਜਿਸ ਦੀ ਨੀਤੀ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਉਕਾ ਹਮਦਰਦੀ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਏਜੰਡਾ ਉਹੀ ਹੈ ਜੋ ਵੀਰ ਸਾਵਰਕਰ ਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਸਾਰੀਆਂ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀਆਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਵੀਰ ਸਾਵਰਕਰ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੀਆਂ। ਸ. ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣਾ ਹੈ, ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਸੰਸਦ ‘ਚ ਰਖਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਵੀਰ ਸਾਵਰਕਰ ਦੇ ਸਮਰਥਕ ਸਨ। ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਇਹ ਕੀ ਦਸ਼ਾ ਤੇ ਦਿਸ਼ਾ ਹੋਈ ਭਲਾ?

ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਸਤਕ ਕਿਨਾਰੇ ਗੱਡੇ ਖੰਭੇ ਦੇ ਬੱਲਬ ਹੇਠ ਕੁਝ ਲੱਭ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਰਾਹਗੀਰ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, ਕੀ ਗੁੰਮ ਹੋ ਗਿਆ? ਉਤਰ ਸੀ, ਸੂਈ। ਰਾਹਗੀਰ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, ਸੂਈ ਨਾਲ ਇਥੇ ਕੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ? ਉਤਰ, ਇਥੇ ਕਾਹਨੂੰ, ਸੂਈ ਤਾਂ ਘਰ ਗੁੰਮ ਹੋਈ ਹੈ ਪਰ ਘਰ ਬਿਜਲੀ ਨਹੀਂ, ਹਨੇਰਾ ਹੈ; ਉਥੇ ਸੂਈ ਕਿਥੋਂ ਲੱਭਣੀ ਹੈ? ਇਥੇ ਚਾਨਣਾ ਹੈ, ਇਥੋਂ ਲੱਭ ਜਾਏਗੀ।

“ਮੇਰੇ ਗੂੜ੍ਹੇ ਮਿੱਤਰਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕਦੇ ਅਜਿਹੀ ਨੌਬਤ ਨਹੀਂ ਆਈ, ਪਰ ਮੇਰੇ ਦੋਸਤਾਂ ਵਰਗੇ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਵਾਲੇ ਇਕ ਬੰਦੇ ਬਾਰੇ ਮੈਨੂੰ ਉਘ-ਸੁਘ ਮਿਲੀ ਕਿ ਉਹ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨਾਲ ਚੰਗਾ ਵਿਹਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਜਾਣ ਕੇ ਮਨ ਤਤਫਿਆ ਪਿਆ ਸੀ ਤੇ ਮੈਂ ਉਸ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਵੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ।”

ਮੈਂ ਵਿਚੋਂ ਟੋਕਿਆ, “ਤੂੰ ਕੀਹਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੈ?” ਅੱਗਿਉਂ ਗੁਰਚੇਤਨ ਬੋਲਿਆ, “ਉਹ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੋਸਤ ਸਮਝ ਲਿਆ, ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਭਲਾ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕੋਲ ਕਰੂੰਗਾ। ਦੱਸੋ ਬਿਨਾਂ ਰਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਪਰ ਉਹ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਤੂੰ ਕੀ ਲੈਣੈ। ਨਾਮ ਨਾ ਪੁੱਛੀਂ। ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਦੋਵਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਹੀ ਰਹੇ।”

ਇਹ ਝਾੜ-ਝੰਬ ਕਰਵਾ ਕੇ ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਮੂੰਹ ਵੱਲ ਤੱਕਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਮੂੰਹ-ਫੱਟ, ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਸਾਰੇ ਦੋਸਤ ਉਸ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਈ ਵਾਰ ਗੱਲ ਵਿਚ ਰੁੱਖਪਣ ਵੀ ਝਲਕ ਪੈਂਦਾ।

“ਗੱਲ ਕੋਈ ਹੋਰ ਦੁਖਦਾਈ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆ ਸੀ, ਤੂੰ ਵਿਚੋਂ ਟੋਕ ਦਿੱਤਾ।” ਗੁਰਚੇਤਨ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਦਰਦ ਸੀ।

ਬਾਬੇ ਦੀ ਇੰਟਰਵਿਊ

“ਸੋਚੀ ਮਿੱਤਰਾ, ਹੁਣ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਬੋਲੂੰਗਾ।” ਮੇਰੇ ਬੋਲਾਂ ਵਿਚ ਪਛਤਾਵਾ ਸੀ।

ਹਉਕਾ ਜਿਹਾ ਲੈ ਕੇ ਉਹ ਫਿਰ ਪਟਣੀ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ, “ਦੇਵਾਂ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਦੇ ਸਕੈਜੂਅਲ ਦਾ ਪਤਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਦੋਂ ਘਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਤਾਂ ਕਿ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।”

ਉਹ ਕੁਝ ਪਲ ਰੁਕਿਆ। ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਮੂੰਹ ਵੱਲ ਵੇਖਦਾ ਰਿਹਾ। ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਬੋਲਣਾ ਸੀ, ਟੋਕ ਜੋ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਉਹ ਅੱਧਾ ਮਿੱਟ ਤੱਕਦਾ ਰਿਹਾ। ਹੁੰਗਾਰਾ ਨਾ ਮਿਲਣ ‘ਤੇ ਚੀਕਿਆ, “ਓ ਖੋਤਿਆ, ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਨ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਤੈਨੂੰ? ਇਹਦੇ ਵਿਚ ‘ਅੱਛਾ’, ‘ਹਾਂ ਜੀ’, ‘ਫਿਰ’ ਬਗੈਰਾ ਲਫਜ਼ ਵਰਤੀਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਕਿ ਅਗਲਾ ਕਹਾਣੀ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦਾ ਰਹੇ।”

ਮੈਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਤੇ ਮੈਂ ਬੁੜਕਿਆ, “ਗੱਲ ਸੁਣ ਉਥੇ ਚੋੜਨਾ, ਤੂੰ ਆਪੇ ਹੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਵਿਚੋਂ ਟੋਕਦੈ, ਤੇ ਮੈਂ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਿਆ; ਹੁਣ ਕਹਿੰਨੈ, ਬੋਲਦਾ ਨਹੀਂ। ਕਸੂਰ ਕਿਸਦੈ?”

ਨਾਲੇ ਤੈਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿੰਨਾ, ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਖੋਤਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਉਸ ਵਕਤ ਦੁਲੱਤੇ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਵਧੀਆ ਮੌਕਾ ਹੁੰਦਾ। ਸਮਝ ਗਿਆ ਕਿ ਨਹੀਂ!”

“ਸਮਝ ਗਿਆ ਯਾਰ, ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਤੈਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਆਂ। ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਛੱਡ, ਮੇਰਾ ਚਿੱਤ ਖਰਾਬ ਐ, ਆਪਾਂ ਅਗਲੀ ਗੱਲ ਵੱਲ ਆਈਏ।”

“ਫਿਰ ਡਰਾਮਾ ਕਿਸ ਲਈ ਕਰੀ ਜਾਨੈਂ। ਕਹਾਣੀ ਪੂਰੀ ਕਰ।”

“ਸੁਣ ਫਿਰ ਦਿਲ ਉਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਕੇ। ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਜਾ ਕੁੰਡਾ ਖੜਕਾਇਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਘਿਸਰ-ਘਿਸਰ ਤੁਰਨ ਦੀ ਆਵਾਜ਼, ਤੇ ਫਿਰ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਕੋਲ ਬਾਬੇ ਦੀ ਆਵਾਜ਼, ‘ਕੌਣ ਐ ਭਾਈ?’”

“ਮੈਂ ਗੁਰਚੇਤਨ ਆਂ ਬਾਬਾ।” ਬੂਹਾ ਖੁੱਲ੍ਹਿਆ, ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸ਼ੇਰ ਵਰਗਾ ਕੁੱਤਾ ਦਿਸਿਆ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, “ਬਾਬਾ, ਮੈਂ ਕੁੱਤੇ ਤੋਂ ਡਰਦਾ।” ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, “ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ, ਇਕ ਵਾਰੀ ਤੇਰਾ ਹੱਥ ਸੁੰਘ, ਬੱਸ!” ਕੁੱਤੇ ਨੇ

ਪੁਛ ਹਿਲਾਈ। ਆਗਿਆਕਾਰ ਸੀ ਬਾਬੇ ਦਾ। ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਾਣ ਦੀ ਕਾਹਲੀ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਿਆ, “ਬਾਬਾ ਜੀ, ਕੀ ਹਾਲ ਐ ਤੁਹਾਡਾ?”

“ਪੁੱਤਰਾ, ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀ ਮਿਹਰ ਹੈ। ਆਹ ਕੁੱਤਾ ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਦੈ। ਤੇਰਾ ਮਿੱਤਰ ਆਹ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕਰਦੈ। ਇਕ ਦਿਨ ਤੇਰੀ ਆਮਾ ਨੂੰ ਪੇਟ ਦਰਦ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੀ, ਪੁੱਤ! ਮੈਨੂੰ ਡਾਕਟਰ ਦੇ ਲੈ ਚੱਲ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਬੇਬੇ! ਕੁੱਤੇ ਦੇ ਨਹੁ ਕਟਾਉਣ ਦੀ ਅਪਾਇੰਟਮੈਂਟ ਲਈ ਐ। ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਾ ਕੇ ਆਇਆ।”

ਕੁੱਤੇ ਨੇ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਜੀਭ ਫੇਰੀ ਤੇ ਪੁਛ ਹਿਲਾਈ। ਲਗਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਅੰਤਾਂ ਦਾ ਚਾਅ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਵੇ।

ਉਚਾ ਸਾਹ ਲੈ ਕੇ ਉਹ ਫਿਰ ਬੋਲਿਆ, “ਇਕ ਦਿਨ ਮਸ਼ੀਨ ਉਤੇ ਚੈਕ ਕੀਤਾ, ਮੇਰਾ ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਕਾਫੀ ਵਧ ਗਿਆ। ਦਿਲ ਧੱਕ-ਧੱਕ ਕਰੀ ਜਾਵੇ। ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਵੇਲੇ ਵੀ ਵੱਟ ਜਿਹੇ ਆਉਣ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਠੀਕ ਨਹੀਂ, ਮੈਨੂੰ ਡਾਕਟਰ ਦੇ ਲੈ ਚੱਲ। ਕਹਿੰਦਾ, ਆਹ ਤੇਰੇ ਯਾਰ ਦੇ ਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਕੰਘਾ ਕਰਨੈਂ। ਚੈਕਅੱਪ ਤਾਂ ਆਪਾਂ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਕਰਾ ਲਵਾਂਗੇ। ਬਹੁਤਾ ਹੀ ਪਿਆਰ ਕਰਦੈ ਕੁੱਤੇ

ਨੂੰ ਤੇਰਾ ਆਤਮਾ। ਕੁੱਤੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਦੋਸਤੀ ਐ ਉਹਦੀ ਪੱਕੀ।”

ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਤਾਂ ਹੁਣ ਕੁਝ ਬਚਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਮੈਥੋਂ ਮੂਰਖਾਂ ਵਾਂਗ ਫਿਰ ਕਹਿ ਹੋ ਗਿਆ, “ਹੋਰ ਕੋਈ ਦੁਖ-ਤਕਲੀਫ਼ ਬਾਬਾ ਜੀ?”

ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ, “ਪੁੱਤਰਾ! ਰੋਜ਼ ਹੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ, ਹੁਕਮ ਰਜਾਈ ਚੱਲਣਾ...ਉਹਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਚਲਦੇ ਹਾਂ, ਤਕਲੀਫ਼ ਕਾਹਦੀ? ਤੂੰ ਹਾਲ ਪੁੱਛਣ ਆ ਗਿਆ, ਪੰਨਵਾਦ। ਦੱਸੀਂ ਨਾ ਉਹਨੂੰ, ਉਹ ਸ਼ੱਕ ਕਰੇਗਾ ਮੇਰੇ ‘ਤੇ।”

ਘਰੋਂ ਤੁਰਨ ਵੇਲੇ ਬਾਬਾ ਤਾਂ ਉਠਿਆ ਹੀ, ਕੁੱਤੇ ਨੇ ਪੈਰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਮੇਰੇ ਲੱਕ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਜੋ ਸਤਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ, ਭੁਲਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਮੈਂ ਉਹਦਾ ਸਿਰ ਪਲੇਸਿਆ ਤੇ ਫਿਰ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਬੁਲਾ ਕੇ ਭਰੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਆ ਗਿਆ।

ਗੁਰਚੇਤਨ ਨੇ ਗੱਲ ਮੁਕਾਈ, ਤੇ ਮੂੰਹ ਲਟਕਾਈ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ। ਮੈਂ ਸਸ਼ੋਪੰਜ ਵਿਚ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰਚੇਤਨ ਅੱਗੇ ਬੈਠਾ ਹਾਂ ਜਾਂ ਬਾਬੇ ਅੱਗੇ।

-ਪ੍ਰੋ. ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ
ਸੈਕਰਮੈਂਟੋ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ।
ਫੋਨ: 916-410-8740

ਅੱਠਵੇਂ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਅੰਤਲੇ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਪੁਲਾਂ ਹੇਠੋਂ ਬਹੁਤ ਪਾਣੀ ਵਗ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। 1975 ਵਿਚ ਲੱਗੀ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਿੱਸਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਦੋ ਵਾਰ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਵਿਚ ਜੇਲ੍ਹ ਯਾਤਰਾ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਸਾਂ। ਨੌਜਵਾਨ ਭਾਰਤ ਸਭਾਵਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਢਾਂਚਾ ਉੱਖੜ-ਪੁੱਖੜ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਕੁਝ ਨੌਜਵਾਨ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਕੰਮਾਂ ਧੰਦਿਆਂ 'ਤੇ ਜਾ ਲੱਗੇ ਸਨ। ਕੁਝ ਵਿਆਹੋ ਗਏ ਸਨ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਪਾਲਣ ਲੱਗ ਗਏ ਸਨ। ਉਥੇ ਵੀ ਮੈਂ ਨਕਸਲੀ ਸਿਆਸਤ ਤੋਂ ਕਿਨਾਰਾਕਸ਼ੀ ਕਰ ਲਈ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਮੈਂ ਨੌਜਵਾਨ ਭਾਰਤ ਸਭਾ ਤੇ ਅਧਿਆਪਕ ਯੂਨੀਅਨ ਵਿਚ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਕੁਝ ਸਾਰਥਕ ਕਰਨ ਦਾ ਚਾਅ ਸੀ। ਉਸ ਗੁਰੁਪ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਤੋਂ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਈ ਟੋਚ ਵੱਟ ਲਈ ਸੀ।

ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਭੁਗਤਣ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਐਮ.ਫਿਲ. ਕਰ ਲਈ ਸੀ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਆਦਰਸ਼ ਸਕੂਲ ਧਰਦਿਉ-ਬੁੱਟਰ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਲੈਕਚਰਾਰ ਜਾ ਲੱਗਾ ਸਾਂ। ਉਥੇ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਕਮਰਾ ਲੈ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਕਦੀ ਕਦੀ ਉਥੇ ਵੀ ਰਹਿ ਪੈਂਦਾ ਪਰ ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ ਤਾਂ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਪਿੰਡ ਆ ਜਾਂਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਪਿੰਡੇ ਪਤਨੀ ਤੇ ਛੋਟੇ

ਵਰਿਆਮ ਸੰਧੂ

e-mail: waryamsandhu@gmail.com

ਬੱਚੇ ਇਕੱਲੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਸਵੇਰੇ ਤੜਕੇ ਬੱਸ ਫੜ ਕੇ ਫਿਰ ਸਕੂਲ ਵੱਲ ਤੁਰ ਪੈਂਦਾ। ਸ਼ਨਿੱਚਰ-ਐਤ ਤਾਂ ਪਿੰਡ ਆਉਂਦਾ ਹੀ।

ਇਸ ਸ਼ਨਿੱਚਰ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਮੈਂ ਘਰ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਪਤਨੀ ਨੇ ਬੜੀ ਉਦਾਸ ਖਬਰ ਸੁਣਾਈ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਹੀ ਕੁਝ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਔਰਤ ਨੂੰ ਗਲੀਆਂ ਵਿਚ ਨੰਗਿਆਂ ਕਰ ਕੇ ਫੇਰਿਆ ਸੀ। 'ਕਸੂਰ' ਉਸ ਦਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਅਗਲਿਆਂ ਦੀ ਕੁੜੀ ਨਾਲ ਬਦਤਮੀਜ਼ੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਬੜੀ ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਪਿੰਡ ਦੀ ਧੀ-ਭੈਣ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਧੀ-ਭੈਣ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਨਾਲ ਭੱਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਹਨੂੰ ਬਣਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਤਾਂ ਲੁਕ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਸਜ਼ਾ ਉਹਦੀ ਮਾਂ ਭੁਗਤ ਰਹੀ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ 'ਭੈਣ' ਨੂੰ ਛੇੜਿਆ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਮਾਂ ਨੂੰ ਨੰਗੀ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਟਕੇ ਜਿਹੇ ਤਰਕ ਮੁਤਾਬਕ ਮਾਂ ਦਾ 'ਕਸੂਰ' ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨੇ ਅਜਿਹੀ 'ਗੰਦੀ ਔਲਾਦ' ਜੰਮੀ ਹੀ ਕਿਉਂ ਸੀ! ਜੇ ਉਸ ਨੇ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਮੁੰਡਾ ਜੰਮਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਹੁਣ ਭੁਗਤੇ ਵੀ ਉਹੋ ਈ। ਅਗਲਿਆਂ ਨੇ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਗਿਲਾ ਸੀ ਕਿ ਪਿੰਡ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਉਸ ਔਰਤ ਨੂੰ ਛੁਡਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ। ਲੋਕ ਕੋਠਿਆਂ ਉਤੇ, ਗਲੀਆਂ ਦੇ ਮੋੜਾਂ 'ਤੇ ਖਲੋ ਕੇ 'ਤਮਾਸ਼ਾ' ਵੇਖਦੇ ਰਹੇ ਪਰ ਉਸ ਔਰਤ ਵੱਲੋਂ ਛੁਡਾਏ ਜਾਣ ਲਈ ਪਾਈਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਤੇ ਦੁਹਾਈਆਂ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਅਸਰ ਤਾਂ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਕਿਸੇ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਵਧ ਕੇ ਛੁਡਾਉਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਗਲਿਆਂ ਨੇ ਨਾਲਕਾਰਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਉਹਨੂੰ ਛੁਡਾਉਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਆਇਆ, ਉਹਦੀ ਜਾਨ ਦੀ ਖੋਰ ਨਹੀਂ। ਜਾਨ ਦੀ ਖੋਰ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਲੋੜਦੇ ਸਨ। ਹੋਰਨਾਂ ਵਾਂਗ ਕੋਠੇ 'ਤੇ ਖਲੋ ਕੇ ਔਰਤ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਬਦਸਲੂਕੀ ਵੇਖ ਕੇ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਗਲੇਭੂ ਭਰ ਕੇ ਨੇੜੇ ਆਣ ਖਲੋਤੀ ਗਵਾਂਢਣ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ, "ਨੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੁਰੇ! ਪਿੰਡ ਅਸਲੋਂ ਈ ਗਰਕ ਗਿਆ। ਵੇਖ! ਬੰਦੇ ਬੁਢੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਕੋਲਿਆਂ 'ਤੇ ਖਲੋਤੇ ਬੂਥੇ ਚੁੱਕੀ ਤਮਾਸ਼ਾ ਵੇਖੀ ਜਾਂਦੇ ਆ। ਉਹਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਖਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਛੁਡਾਉਂਦਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਅੜੀਏ!"

ਗਲੀ ਦੇ ਅਗਲੇ ਮੋੜ 'ਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੰਦੂਕ ਵਾਲੇ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈ ਕੇ ਫਿਟਕਾਰਿਆ ਜ਼ਰੂਰ ਸੀ, "ਓ ਚੱਜ ਕਰੋ ਕੁਝ ਉਏ! ਬੰਦਿਆਂ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਕਰੋ। ਇਹਦਾ ਵਿਚਾਰੀ ਦਾ ਕੀ ਕਸੂਰ ਏ? ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਭਾਵੇਂ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦੋ।"

ਭਰਾਵਾਂ ਦਾ ਮਾਣ-4

ਟੁੱਟਦੀਆਂ ਮਿੱਥਾਂ

ਪੰਜਾਬੀ ਕਥਾ ਜਗਤ ਦੇ ਮਿਸਾਲੀ ਹਸਤਾਖਰ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਦੇ ਭਰੇ-ਭੁਕੰਨੇ ਬੋਹੀਏ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਯਾਦਾਂ 'ਭਰਾਵਾਂ ਦਾ ਮਾਣ' ਨਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿਚ ਪਰੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਯਾਦਾਂ ਦਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਕਹਾਣੀ ਰਸ ਦੇ ਵਲਟੋਹੇ ਤਾਂ ਵਰਤਾਉਂਦਾ ਹੀ ਹੈ, ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸੁਨੇਹਿਆਂ ਦਾ ਝੰਡਾ ਵੀ ਬੁਲੰਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵਰਿਆਮ ਦੀ ਹਰ ਰਚਨਾ ਬਹੁ-ਪਾਸਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਉਹ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਕਲਾਵੇ ਵਿਚ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲੇਖ ਲੜੀ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਤਿੰਨ ਕੜੀਆਂ ਵਿਚ ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਸੰਗੀ-ਸਾਥੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਬਹੁਤ ਹੁੱਥ ਕੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਲੋਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਨੈਣ-ਨਕਸ਼ ਗੂੜ੍ਹੇ ਵਾਹੇ ਹੋਏ ਦਿਸਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਚੌਥੀ ਅਤੇ ਆਖਰੀ ਕੜੀ 'ਟੁੱਟਦੀਆਂ ਮਿੱਥਾਂ' ਦਾ ਰੰਗ ਰਤਾ ਕੁ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਪਿੰਡ ਤੇ ਖੱਖੜੀਆਂ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਏਕੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਬੇਵਸੀ ਵਾਰ ਵਾਰ ਹੁੱਝਾਂ ਮਾਰਦੀ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਉਹ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਤਾਂ ਬੰਦੂਕ ਵਾਲੇ ਨੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਬੰਦੂਕ ਸੰਭਾਲੀ ਤੇ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧੀ ਆਉਂਦੇ ਕਾਮਰੇਡ ਦੇ ਗਲ੍ਹੜਾ ਮਾਰਿਆ। ਕਾਮਰੇਡ ਪਿੱਠ ਪਰਨੇ ਗਲੀ ਵਿਚ ਡਿਗ ਪਿਆ। ਕਾਮਰੇਡ ਆਪਣੀ ਵਿੰਗੀ ਬਾਂਹ ਪਲੇਸਣ ਲੱਗਾ।

"ਕਾਮਰੇਡ! ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰ। ਅੱਗੇ ਤੇਰੀ ਖੱਬੀ ਬਾਂਹ ਟੁੱਟੀ ਆ; ਹੁਣ ਸੱਜੀ ਨਾ ਤੁਤਾ ਬਈ।" ਕੋਠਿਆਂ 'ਤੇ ਖਲੋਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸਭ ਕੁਝ ਵੇਖਿਆ ਸੀ। ਕਾਮਰੇਡ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਦਿਆਂ ਵੀ ਤੇ ਪਿੱਛੇ ਡਿੱਗਦਿਆਂ ਵੀ। ਉਹ ਕਾਮਰੇਡ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ, ਤਾਂ ਔਰਤ ਦੀ 'ਇੱਜ਼ਤ' ਤਾਂ ਗਈ ਹੀ ਸੀ, ਪਿੰਡ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਤਾਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ।

ਮੈਂ ਕਲਪਨਾ ਵਿਚ ਅਜੇ ਵੀ ਗਲੀ ਵਿਚ ਫਿਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਕੋਲ ਪਈ ਪਤਨੀ ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਫੁਸਫੁਸਾਈ, "ਮੈਂ ਤਾਂ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਨੂੰ ਆਂਹਦੀ ਸਾਂ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਇਥੇ ਹੁੰਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣ ਦੇਣਾ ਕਦੀ ਵੀ। ਭਾਵੇਂ ਕੁੱਝ ਹੁੰਦਾ, ਉਹ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰ ਕੇ ਕਾਮਰੇਡ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾ ਕੁੱਦਦੇ ਮੌਤ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ, ਪਰ ਉਹਨੂੰ ਨੰਗਿਆਂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹੋਣ ਦਿੰਦੇ।"

ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੇਰੇ ਵੱਲੋਂ ਕਦੇ ਬਹੁਤੇ ਸੁਖ ਦੇ ਦਿਨ ਨਹੀਂ ਸਨ ਵੇਖੇ। ਇੰਨੇ ਕੁ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਵਾਰ ਜੇਲ੍ਹ ਯਾਤਰਾ ਕਰ ਆਇਆ ਸਾਂ। ਇਕ-ਦੋ ਵਾਰ ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਵੀ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕਈ ਕਈ ਦਿਨ ਖਬਰ ਹੀ ਨਾ ਹੁੰਦੀ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਮੈਨੂੰ ਕਿੱਥੇ ਲੈ ਗਈ ਹੈ! ਉਹਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਧੁੜਕੂ ਰਹਿੰਦਾ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰ ਖਪਾ ਹੀ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਭਾਣਾ ਵਾਪਰ ਨਾ ਜਾਵੇ! ਇਸ ਸਭ ਕੁਝ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹਨੂੰ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਗਿਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਸਾਂ, ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਮੈਨੂੰ 'ਮੇਰੇ ਰਾਹ' ਉਤੇ ਤੁਰੇ ਜਾਣ ਲਈ ਕੋਈ ਉਚੇਰੀ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦਿੰਦੀ ਹੋਵੇ। ਨਾ ਉਸ ਨੇ ਕਦੀ ਜਾਹਿਰਾ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੇਰੇ ਕੀਤੇ ਦੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਨਾ ਨਿੰਦਿਆ। ਉਹ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਚੱਲਦੀ ਸੀ, ਉਸ 'ਤੇ ਖੁਸ਼ ਸੀ। ਅੱਜ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਮੇਰੇ ਬਾਰੇ ਅਜਿਹੀ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਸੀ- "ਮੈਂ ਤਾਂ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਨੂੰ ਆਂਹਦੀ ਸਾਂ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਇਥੇ ਹੁੰਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣ ਦੇਣਾ ਕਦੀ ਵੀ। ਭਾਵੇਂ ਕੁੱਝ ਹੁੰਦਾ, ਉਹ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰ ਕੇ, ਕਾਮਰੇਡ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ, ਜਾ ਕੁੱਦਦੇ ਮੌਤ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ, ਪਰ ਉਹਨੂੰ ਨੰਗਿਆਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣ ਦਿੰਦੇ!" ਉਹ ਤਾਂ ਹੁਣ ਵੀ ਚਾਹ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਮਜ਼ਲੂਮ ਪਿਰ ਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਾਂ!

ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਪਲ ਲਈ ਉਹਦੇ 'ਤੇ ਲਾਭ ਆਇਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ 'ਤੇ ਮਾਣ ਵੀ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਵੀ ਜਾਪਿਆ ਜਿਵੇਂ ਕਾਮਰੇਡ ਦੀ ਥਾਂ ਮੈਂ ਖੁਦ ਗਲੀ ਵਿਚ ਨਿੱਤਰ ਪਿਆ ਸਾਂ, ਪਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਕੱਲਾ ਸਾਂ! ਮੇਰੇ ਸਾਥੀ ਕਿੱਥੇ ਸਨ! ਅਗਲੇ ਪਲ ਮੈਂ ਪਿੱਠ ਪਰਨੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਸਾਂ।

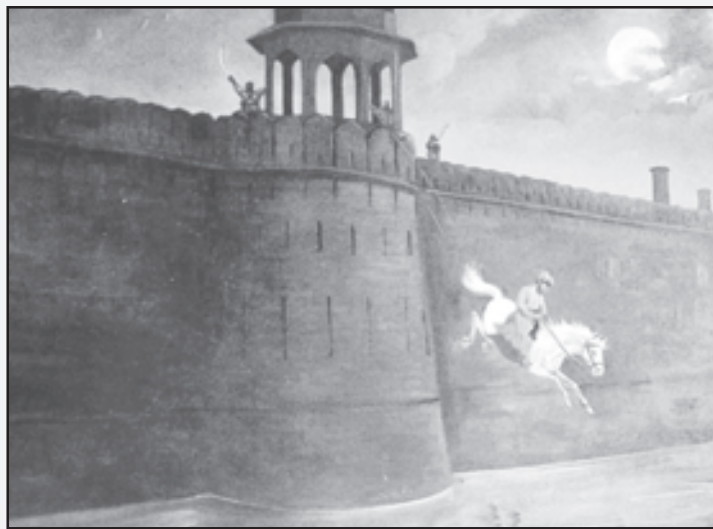
ਇਕੱਲੇ ਕਾਮਰੇਡ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ 'ਚੋਂ ਕੋਈ ਮਰਦ ਨਿੱਤਰਿਆ ਈ ਨਾ ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਅਬਲਾ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਦਾ! ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਕਾਮਰੇਡ ਵੀ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ 'ਇਕੱਲਾ' ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਾਮਰੇਡੀ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵਿਰਾਸਤ 'ਚੋਂ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਕਦੀ ਉਹਦਾ ਬਜ਼ੁਰਗ ਬਾਪ ਫਤਹਿ

ਸਿੰਘ ਕਾਮਰੇਡ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਜਲਸੇ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਭੀੜਾਂ ਉਲਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਸਨ ਕਾਮਰੇਡਾਂ ਦਾ ਜਲਸਾ ਤੇ ਡਰਾਮਾ ਵੇਖਣ ਲਈ। ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਲੀਡਰ ਤਕਰੀਰਾਂ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਨਾ ਉਹ ਇਲਾਕੇ ਤੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਚੌਧਰੀਆਂ ਤੋਂ ਡਰਦੇ, ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਪੁਲਿਸ ਤੋਂ। ਉਹ ਤਾਂ ਲਲਕਾਰ ਕੇ ਆਖਦੇ, "ਜੇ ਕੋਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਧੱਕਤਾਂ ਤੇ ਬਦਮਾਸ਼ਾਂ ਦਾ ਟੁਕੜ-ਬੋਚ ਜਲਸੇ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜਾ ਦੱਸੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧੱਕਾ ਹੁਣ ਲੋਕ ਚੱਲਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣਗੇ। ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ. ਵਾਲੇ ਵੀ ਕੰਨ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣ ਲੈਣ। ਦੱਸ ਦੇਣ ਆਪਣੇ ਆਕਾਵਾਂ ਨੂੰ। ਲੋਕ ਹੁਣ ਜਾਗ ਪਏ ਨੇ। ਹੁਣ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਚੰਮ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤੀ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਚੱਲਣ ਲੱਗੀਆਂ।"

ਫਿਰ ਵੀ ਸ਼ੁਕਰ ਸੀ; ਕਾਮਰੇਡ 'ਇਕੱਲਾ' ਰਹਿ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ 'ਮਰਿਆ' ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਵਿਚ ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੀ ਆਤਮਾ ਜਿਉਂਦੀ ਸੀ ਅਜੇ। ਕੋਈ ਤਾਂ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਮੂੰਹ ਅਸਲੋਂ ਹੀ ਕਾਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ।

ਗੁਲਬਾਗ, ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਹੀ ਇਕ ਵਾਰ ਘਾਹੀ ਤੇ ਇਕ ਵਾਰ ਨਜ਼ਮੀ ਦਾ ਭੋਸ ਧਾਰ ਕੇ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਲਿਆਇਆ ਸੀ। ਪੱਟੀ ਸਹਿਰ 'ਚੋਂ ਮੁਗਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਖੋਹੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਦੁਸ਼ਾਲੇ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲਾ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵੀ ਅਸੀਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸੁਣਦੇ ਆਏ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਨੇ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੀ ਸਾਜਨਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਹੱਕ-ਸੱਚ ਲਈ ਲੜ ਮਰਨ ਲਈ ਜੋਸ਼ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਯੋਧਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਦਾ ਗਾਇਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਹਿਲੇ ਢਾਡੀ ਨੱਥਾ ਤੇ ਅਬਦੁੱਲਾ ਸੁਰ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਦੇ ਹੀ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਲਈ ਜਾਨ ਦੀ ਬਾਜ਼ੀ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਟੁੱਟੀ ਗੰਢਣ ਵਾਲੇ ਚਾਲੀ ਮੁਕਤਿਆਂ ਦੇ ਆਗੂ ਜਥੇਦਾਰ ਭਾਈ ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਇਸੇ ਹੀ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਨ।

ਪਤਨੀ ਨੇ ਗੁੱਸੇ ਅਤੇ ਹਿਰਖ ਨਾਲ ਆਖਿਆ, "ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਜ਼ਰੂਰ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਏ। ਕਰੋ ਕੁਝ ਤੁਸੀਂ। ਮੈਨੂੰ ਪਤੈ; ਕਰ ਸਕਦੇ ਜੇ। ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਵੀ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲੇ ਤੇ

ਪਿੰਡ ਸੁਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਵੱਲੋਂ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚੋਂ ਘੋੜਾ ਭਜਾ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਇਕ ਚਿੱਤਰ।

ਉਹ ਸਫਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ ਪਰ ਉਸ ਨੇ 'ਹਾਅ' ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਤਾਂ ਮਾਰਿਆ ਹੀ ਸੀ। ਪਤਨੀ ਫਿਰ ਹੁੰਗਾਰੀ, "ਕਲਜੁਗ ਆ ਗਿਆ। ਹਨੇਰ ਸਾਈਂ ਦਾ! ਇਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਏ ਤੁਹਾਡਾ ਪਿੰਡ?"

ਮੈਂ ਸ਼ਰਮਸਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। 'ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੇਰਾ ਪਿੰਡ।' ਮੈਂ ਤਾਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸ਼ਾਨ-ਮੱਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਬੜਾ ਮਾਣ ਕਰਦਾ ਸਾਂ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਬੋਲਾਂ ਵਿਚ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਲਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਹੁੰਦਾ। ਮੈਂ ਹੁਣ ਵੀ ਅਕਸਰ ਬੜੇ ਮਾਣ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਇਸ ਵਿਰਾਸਤੀ ਗੌਰਵ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਸੁਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਾਣਯੋਗ ਸਥਾਨ ਹੈ। ਗੁਰੂ-ਕਾਲ ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤੀ ਸ਼ਾਨ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਰਹੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਵੇਲੇ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਤੇ ਸੰਗੀ-ਸਾਥੀ ਰਿਹਾ। ਸ਼ਾਹਜਹਾਨ ਦੇ ਫੌਜੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਦੀ ਭੇਟਾ ਲਿਆਂਦੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਾਬਲ ਦੇ ਸਿੱਖ ਕੋਲੋਂ ਖੋਹੇ ਗਏ ਘੋੜੇ, ਦਿਲਬਾਗ ਤੇ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਬੰਦੇ 'ਕੱਠੇ ਕਰੋ। ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਮਿਲੋ। ਕੁਝ ਵੀ ਕਰੋ। ਕੀ ਕਰਨੈ, ਤੁਸੀਂ ਜਾਣੋ।' ਹੈ ਹਾਇ! ਇੰਨਾ ਕਲਜੁਗ!"

ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਾ ਉਹਦੇ ਪਿੰਡ ਝਬਾਲ ਦੀ ਮਾਈ ਭਾਗੋ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਭਾਈ ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਫਿਰ ਵੰਗਾਰ ਰਹੀ ਹੈ, "ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ! ਤੇਰੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਫਿਰ ਬੇਮੁੱਖ ਹੋ ਗਏ ਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਖ ਪਾ ਲੈਣ ਚੁੜੀਆਂ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀ।"

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਕੋਲੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਵਾਲੇ ਸੁਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜੱਦੀ ਵਸਕੀਨ ਤੇ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜੀਏ ਦੇ ਬਾਬੇ ਭਾਈ ਹਰਦਾਸ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਹਾਥੀ ਦਾ ਮੱਥਾ ਵਿੰਨ੍ਹਣ ਵਾਲੀ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀ ਬਣਾਈ ਨਾਗਣੀ ਮੇਰੇ ਮੱਥੇ ਵੱਲ ਸਿੱਧੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ।

ਮੁਗਲ ਰਾਜ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਸਮੇਂ ਚੱਲੇ ਹਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਵਿਰੋਧੀ ਅੰਦੋਲਨ ਵਿਚ ਸੁਰ ਸਿੰਘ ਪੇਸ਼-ਪੇਸ਼ ਰਿਹਾ। ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਪੁੱਟਣ ਲਈ ਬਣੀ ਗੁਰਦੁਰ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਸੁਰ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਦਾ ਮੁੱਖ ਰੋਲ ਸੀ। ਮਾਝੇ ਵਿਚ ਇਸ ਪਿੰਡ ਨੂੰ

ਗੁਰਦੁਰ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਗੜ੍ਹ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਸਾਥੀਆਂ ਭਾਈ ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਭਾਈ ਮਿਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸਾਡੀ ਬਾਹਰਲੀ ਚੰਦੂ ਕੀ ਪੱਤੀ ਦੀ ਖੂਹੀ ਨੇੜੇ ਖਲੋ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ, "ਇਸ ਖੂਹੀ 'ਤੇ ਮੈਂ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭੇ ਨੂੰ ਨਵਾਇਆ ਸੀ ਪਾਣੀ ਦੇ ਡੋਲ ਕੱਢ ਕੱਢ ਕੇ। ਉਹਦਾ ਗੋਰਾ ਚਿੱਟਾ ਪਿੰਡਾ ਤੇ ਬੱਬੇ ਬੱਬੇ ਦੇ ਲਿਸ਼ਕਦੇ ਪੱਟ ਸਨ। ਉਦੋਂ ਸਰਾਭਾ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਕਈ ਦਿਨ ਠਹਿਰਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਪਾਰਟੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਦਿਨੇ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਰਾਤ-ਬਰਾਤੋ ਘਰ ਮੁੜਦੇ।"

ਸੁਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹੀ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ, ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਕਾਲਾ ਸਿੰਘ, ਜਵੰਦ ਸਿੰਘ, ਬੁੱਢਾ ਸਿੰਘ, ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ, ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ, ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਜ਼ਬਤੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ। 'ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ' ਇਨਕੁਆਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਲੀਡਰਾਂ ਵਿਚ ਗਿਣਦੀ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸ. ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ, ਪਿੰਡ ਸੁਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਬਾਗ਼ੀ ਸੀ ਅਤੇ ਬਜਬਜ ਘਾਟ 'ਤੇ ਚੱਲੀ ਗੋਲੀ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਲੱਤ ਉੱਪਰ ਗੋਲੀ ਵੱਜੀ ਸੀ। ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸਾਡੀ ਪੱਤੀ ਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਉਹਦੀ ਲੱਤ 'ਤੇ ਲੱਗਾ ਗੋਲੀ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਆਪ ਵੇਖਿਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਲੀਡਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਸੈਂਕੜਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵਰਕਰ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁਰਦੁਰ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਆਰੰਭ ਕੀਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਜੁਟੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਗੁਰਦੁਰ ਪਾਰਟੀ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੰਗਰਾਮੀਆਂ ਦੀ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਤਪਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸਰਦਾਰ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਲਾਇਲਪੁਰ ਸੁਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜੰਮ-ਪਲ ਹੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹੀਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅਖੀਰ 'ਤੇ ਸ਼ਾਂਤ ਸਾਗਰ ਦੇ ਪੱਛਮੀ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਉਤਰਨ ਵਾਲਾ ਤੇ ਹੋਰ ਭਾਰਤੀਆਂ ਲਈ ਅਮਰੀਕਾ ਕੈਨੇਡਾ ਲਈ ਰਾਹ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਬਹਾਨਾ ਬਣਨ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਬੰਦਾ ਭਾਈ ਬਖ਼ਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸੁਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸੀ। ਗੁਰਦੁਰ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਆਖਰੀ ਸਕੱਤਰ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸੁਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਸੀ।

ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚਾ, ਅਕਾਲੀ ਮੋਰਚੇ ਤੇ ਹਰਛਾ ਛੀਨਾ ਮੋਘਾ ਮੋਰਚਾ ਵਿਚ ਵੀ ਸੁਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਕਿਸਾਨ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਗਏ। ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੋਧੀ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚੇ ਵਿਚ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀਆਂ ਤੰਗੀਆਂ ਸਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਸੁਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਲਾਲ ਦੀਨ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਾ ਗਿਆ।

ਪਿੰਡ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਜਵਾਬ ਮੰਗ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਮੈਂ ਅੱਜ ਵਾਲੀ ਦੁਖਦਾਈ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਬਹਾਦਰੀ ਭਰੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਸੋਚਦਾ ਰਿਹਾ। ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ, ਜਥੇਦਾਰ ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ, ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜੀਏ ਦੇ ਵਡੇਰਿਆਂ ਦਾ ਇਹ ਪਿੰਡ ਅਸਲੋਂ ਹੀ ਕਿਵੇਂ ਗਰਕ ਗਿਆ ਕਿ ਆਪਣੀ ਹੀ ਇਕ ਔਰਤ ਨੂੰ ਨੰਗਾ ਹੋਣੋਂ ਬਚਾ ਨਾ ਸਕਿਆ! ਇਹ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਦੁਰ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਪਿੰਡ ਸੀ ਜਿਹੜੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਮੈਂ ਕਦੋਂ ਦਾ ਤਰਲੇ-ਮੱਛੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸਾਂ।

ਉਸ ਰਾਤ ਮੈਨੂੰ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਰਹੀ। ਬੇਚੈਨੀ ਵਿਚ ਕਰਵਟਾਂ ਬਦਲ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਅੱਖਾਂ ਮੀਟਦਾ ਤਾਂ ਸ਼ਰਮਿੰਦਿਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਕਲਪਨਾ ਵਿਚ ਸਾਕਾਰ ਹੋ ਉਂਦਾ। ਭੂਤਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਵਿਚ ਘਿਰੀ ਅਲਫ਼ ਨੰਗੀ ਔਰਤ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਬਾਹਵਾਂ ਨਾਲ ਨੰਗੇਜ਼ ਨੂੰ ਕੱਜਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਗੰਦੀਆਂ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢਦੇ ਹੋਏ ਦੋ ਜਣੇ ਸੱਜੇ ਖੱਬਿਓਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਬਾਹਵਾਂ ਖਿੱਚਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਦੇ ਹੱਥ ਕਿਰਪਾਨ, ਦੂਜੇ ਹੱਥ ਬਰਛਾ। ਇਕ ਜਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਦੁਨਾਲੀ ਬੰਦੂਕ ਫੜੀ ਕੱਧਾਂ ਕੋਠਿਆਂ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹੇ ਤਮਾਸ਼ਬੀਨ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲ ਇੰਜ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਜਮਰੌਦ ਦਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ਫ਼ਤਹਿ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਹੁਣ ਸਿਖਰ ਦੁਪਹਿਰੇ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਵਿਚ ਜੇਤੂ ਜਲੂਸ ਨਿਕਲ ਰਿਹਾ ਹੈ! ਦੋ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਬੰਦੇ ਬੰਦੂਕ ਵਾਲੇ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਪਿੱਛੇ ਤੁਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਨੰਗੀ ਔਰਤ ਚੀਕਦੀ ਹੈ, ਰੋਂਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਕੜ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਵਾਂ ਛੁਡਾਉਣ ਦੀ ਅਸਫ਼ਲ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਗੋਡਿਆਂ ਭਾਰ ਹੋ ਕੇ ਭੁੰਜੇ ਬਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਸਮ ਦਾ ਅਗਲਾ ਹਿੱਸਾ ਲੁਕਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਗੱਡ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਭੇ 'ਤੇ)

ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ ਫਟ ਜਾਣ ਲਈ। ਧਰਤੀ ਫਟਦੀ ਨਹੀਂ। ਬੰਦੂਕ ਵਾਲਾ ਗਾਲੂ ਕੱਢ ਕੇ ਪਿੱਠ ਵਿਚ ਲੱਤ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਬਰਛੇ ਵਾਲਾ ਗੁੱਤੋਂ ਫੜ ਕੇ ਉਠਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਵਾਲਾਂ ਤੋਂ ਫੜ ਕੇ ਗਲੀ ਵਿਚ ਧੂਹੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਬੰਦੂਕ ਵਾਲਾ ਨਾਲਦਿਆਂ ਨੂੰ ਗਾਲੂ ਕੱਢ ਕੇ ਆਖਦਾ ਹੈ, “ਭੈਣ...! ਇਹਨੂੰ ਮਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਖੜਾ ਕਰ ਕੇ ਤੋਰੋ।” ਉਹਦੀ ਮਾਂ-ਭੈਣ ਦੀ ਗਾਲੂ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਔਰਤ ਦੇ ਅਮੂਰਤ ਚਿਹਰੇ ’ਤੇ ਕਦੀ ਮੇਰੀ ਭੈਣ ਦਾ ਤੇ ਕਦੀ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਸ਼ਰਮ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਪਾਣੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨੂੰ ਅੱਖੋਂ ਓਹਲੇ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਸਿਰ ਝਟਕਦਾ ਹਾਂ। ਹਾੜ੍ਹੇ ਕੱਢਦੀ ਤੇ ਤਰਲੇ ਲੈਂਦੀ ਜ਼ਨਾਨਾਂ ਆਵਾਜ਼ ਕੰਨੀਂ ਮੱਚਣ ਲੱਗਦੀ ਹੈ, “ਵੇ ਲੋਕੋ! ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਭੈਣ ਵੇ; ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਮਾਂ ਵੇ; ਮੈਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਖਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਓ।”

ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਇਹ ਆਵਾਜ਼ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਭਤਵਾਹੇ ਸਿਰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਨਾਲ ਪਈ ਪਤਨੀ ਵੱਲ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ।

“ਕੀ ਗੱਲ ਨੀਦ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ?” ਉਹ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁੜ ਬੋਲ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, “ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਅਜੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰੀ ਦਿਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕੀ ਤਰੀਕਾ ਹੋਇਆ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਦਾ। ਕਸੂਰ ਪੁੱਤ ਦਾ ਤੇ ਭੁਗਤੇ ਮਾਂ? ਜਨਾਨੀ ਤਾਂ ਜੰਮੇ ਈ ਨਾ।”

ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਜੋਹਦਾ ਰਿਹਾ। ਆਪਣੇ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਨਿੱਜੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਤੁਰਨ ਲੱਗਾ, ਪਰ ਮੈਂ ਵੀ ਤਾਂ ਇਸ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਹੀ ਹਿੱਸਾ ਸਾਂ। ਮੈਂ ਮਜ਼ਲੂਮ ਧਿਰ ਦੀ ਕੀ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸਾਂ!

ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਸੋਝੀ ਉਦੋਂ ਆਉਣ ਲੱਗੀ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਤੇ ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ, ਪਿੰਡ ਵਿਚ, ਲੱਗਦੇ ਮੇਲਿਆਂ ਵਿਚ ਢਾਡੀਆਂ-ਕਵੀਸ਼ਰਾਂ ਤੋਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੁਣਦਾ। ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਇਹ ਧਰਤੀ ਤਾਂ ਸ਼ਹੀਦ ਸੂਰਮੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਜਰਖੇਜ਼ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਦੇ ਪਿੰਡ ਸਿੰਘਪੁਰੇ ਨਾਲ ਨਵਾਬ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹਸਤੀ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਦੂਜਾ ਪਿੰਡ ਭਾਈ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸੀ। ਅਗਲਾ ਪਿੰਡ ਬਾਬੇ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਦੋ ਪਿੰਡ ਛੱਡ ਕੇ ਮੱਸੇ ਰੰਘੜ ਦਾ ਸਿਰ ਵੱਢਣ ਵਾਲੇ ਭਾਈ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪਿੰਡ ਮਾੜੀ ਕੰਬੋਕੇ ਸੀ। ਨੇੜੇ ਹੀ ਡੱਲ-ਵਾਂ ਵਾਲੇ ਭਾਈ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਸੀ।

ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਇਹ ਖ਼ਮੀਰ ਮੇਰੀ ਆਤਮਾ ਵਿਚ ਰਚਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਸਿਰ ’ਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਲੜਾਈ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਲੜਦਾ ਵੀ ਰਿਹਾ ਸਾਂ।

ਪਿੰਡ ਦੇ ਮਾਣ-ਮੱਤੋਂ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਇਸ ਨਿੱਜੀ ਇਤਿਹਾਸ ’ਤੇ ਵੀ ਬੜਾ ਮਾਣ ਸੀ। ਜਾਤਾਂ-ਗੋਤਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਗੱਲ ਮਾੜੀ ਪਰ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਾਡੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਕੇ ਧੁਰ ਅਵਚੇਤਨ ਵਿਚ ਧਸ ਕੇ ਬੈਠੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ

ਅਸਲੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ‘ਸੰਧੂ ਜੱਟ’ ਹੋਣ ਦਾ ਵੀ ਬੜਾ ਗੌਰਵ ਸੀ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭਾਈ ਬਾਲੇ, ਭਾਈ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ, ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੰਧੂਆਂ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਨਾਲ ਵੀ ਜੋੜ ਲੈਂਦਾ ਸਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਰਾਸੀ ਦੀ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲੀ ਸੀ ਕਿ ‘ਸੰਧੂਆਂ ਦੀਆਂ ਤਾਂ ਸੁੱਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵੀ ਅੱਖਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਕ ਵਾਰ ਕੋਈ ਦੁਸ਼ਮਣ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਕਿਸੇ ਸੂਰਮੇ ਸੰਧੂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਤਾਂ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਸੰਧੂ ਦੀਆਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਭੈਅ-ਭੀਤ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਰੇਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।’

ਅੱਜ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਸਮੂਹਿਕ ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਮੇਰਾ ਨਿੱਜੀ ਇਤਿਹਾਸ ਮੈਨੂੰ ਮਜ਼ਲੂਮ ਔਰਤ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵੰਗਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪਰ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਲੱਗ ਜਾਣ ਕਰ ਕੇ, ਤੇ ਮੇਰੇ ਦੋ ਵਾਰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਹੋਣ ਅਤੇ ਫਿਰ ਐਮ.ਫਿਲ. ਕਰਨ ਜਾ ਲੱਗਣ ਕਰ ਕੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਨੌਜਵਾਨ ਭਾਰਤ ਸਭਾ ਕਾਰਜਗੀਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਇਲਾਕੇ ਵਿਚਲਾ ਇਸ ਦਾ ਢਾਂਚਾ ਵੀ ਬਿਖਰ

ਦੀ ਆਪਸੀ ਫੁੱਟ ਤੇ ਕੁਸੇਧ ਨੇ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦਾ ਢਾਂਚਾ ਖੰਡਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਵੱਟ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੇ ਸੁਹਾਗੇ ਨੇ ਕੱਢ ਛੱਡੇ ਸਨ।

ਇਸੇ ਉਧੇੜ-ਬੁਣ ਵਿਚ ਰਾਤ ਲੰਘ ਗਈ। ਸਵੇਰੇ ਉਠਿਆ ਤਾਂ ਪਤਨੀ ਕਹਿੰਦੀ, “ਕਾਮਰੇਡ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਇਕ ਵਾਰ ਸਰਪੰਚ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮਿਲੋ। ਢੇਰੀ ਢਾਹ ਕੇ ਨਾ ਬਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੋ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰ ਸਕਦੇ ਓ।”

ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ। ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਚੌਕ ਵਿਚ ਜੁੜ ਖਲੋਤੇ ਬੰਦੇ ਕੱਲ੍ਹ ਦੀ ਘਟਨਾ ਦੀ ਜੁਗਲੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਪਾਸੇ ਖਲੋ ਗਿਆ। ਡਾ. ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਸਮੁੰਦਰੀ ਵਾਲਾ ਆਖ ਰਿਹਾ ਸੀ, “ਬੜਾ ਘੋਰ ਜ਼ੁਲਮ ਹੋਇਐ ਜੀ। ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪੂਰੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਮੱਥੇ ’ਤੇ ਕਾਲਖ ਦਾ ਧੱਬਾ ਲੱਗ ਗਿਐ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਖੁੰਗਾ ਜੀ ਕਿ ਇਕ ਬੀਬੀ ਨੰਗੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਨੰਗਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਭਾਰਤ ਮਾਂ ਨੰਗੀ ਹੋ ਗਈ।”

ਉਹਦਾ ਕੋਈ ਜੋਟੀਦਾਰ ਬੋਲਿਆ, “ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਬ! ਭਾਰਤ ਮਾਂ ਦਾ ਐਨਾ ਫਿਕਰ

ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੇਰੇ ਵੱਲੋਂ ਕਦੇ ਬਹੁਤੇ ਸੁਖ ਦੇ ਦਿਨ ਨਹੀਂ ਸਨ ਵੇਖੇ। ਇੰਨੇ ਕੁ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਵਾਰ ਜੇਲ੍ਹ ਯਾਤਰਾ ਕਰ ਆਇਆ ਸਾਂ। ਇਕ-ਦੋ ਵਾਰ ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਵੀ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕਈ ਕਈ ਦਿਨ ਖ਼ਬਰ ਹੀ ਨਾ ਹੁੰਦੀ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਮੈਨੂੰ ਕਿੱਥੇ ਲੈ ਗਈ ਹੈ! ਇਸ ਸਭ ਕੁਝ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹਨੂੰ ਮੇਰੇ ‘ਤੇ ਗਿਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਗ਼ਲਤ ਨਹੀਂ ਸਾਂ, ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ‘ਮੇਰੇ ਰਾਹ’ ਉਤੇ ਤੁਰੇ ਜਾਣ ਲਈ ਕੋਈ ਉਚੇਚੀ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦਿੰਦੀ ਹੋਵੇ। ਨਾ ਉਸ ਨੇ ਕਦੀ ਜ਼ਾਹਿਰਾ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਮੇਰੇ ਕੀਤੇ ਦੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਨਾ ਨਿੰਦਿਆ। ਉਹ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਚੱਲਦੀ ਸੀ, ਉਸ ‘ਤੇ ਖੁਸ਼ ਸੀ। ਅੱਜ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਮੇਰੇ ਬਾਰੇ ਅਜਿਹੀ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਸੀ- “ਮੈਂ ਤਾਂ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਨੂੰ ਆਂਹਦੀ ਸਾਂ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਇਥੇ ਹੁੰਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣ ਦੇਣਾ ਕਦੀ ਵੀ। ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਹੁੰਦਾ, ਉਹ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰ ਕੇ, ਕਾਮਰੇਡ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ, ਜਾ ਕੁੱਦਦੇ ਮੌਤ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ, ਪਰ ਉਹਨੂੰ ਨੰਗਿਆਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣ ਦਿੰਦੇ!” ਉਹ ਤਾਂ ਹੁਣ ਵੀ ਚਾਹ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਮਜ਼ਲੂਮ ਧਿਰ ਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਾਂ!

ਗਿਆ ਸੀ। ਪਿੰਡ-ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਸਾਡੇ ਬਣਾਏ ਨਿਯਮ ਤਾਕਤ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਮੁੜ ਮੌਕਾ ਮਿਲਦੇ ਸਾਰ ਹੀ ਤੋੜ ਦਿੱਤੇ ਸਨ।

ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਜਥੇਬੰਦਕ ਤਾਕਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੈਂ ਇਕੱਲਾ ਪੀੜਤ ਧਿਰ ਦੀ ਕੀ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸਾਂ!

ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਸੋਚਦਾ ਰਿਹਾ। ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਮਿਲਾਂ; ਸਰਪੰਚ ਜਾਂ ਪੰਚਾਇਤ ਨੂੰ ਮਿਲਾਂ, ਜਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਪਿੰਡ ਦੇ ਮੋਹਤਬਰ ਬੰਦਿਆਂ ਦਾ ਇਕੱਠ ਬੁਲਾ ਕੇ ਮਸਲਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਏ? ਕਿਹੜੇ ਕਿਹੜੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸਾਥੀ ਨਾਲ ਤੁਰ ਸਕਦੇ ਨੇ? ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਤੇ ਕਾਮਰੇਡ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਲਵਾਂ? ਪਹਿਲਾਂ ਸੱਜੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਸੀ ਦੂਜਾ ਖੱਬੀ ਦਾ। ਇਹ ਵੀ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਤਾਲ-ਮੇਲ ਕਰਾਂ? ਕਰਾਂ ਤਾਂ ਕੀ ਕਰਾਂ? ਮਨ ਵਿਚ ਵਾਰ ਵਾਰ ਇਹ ਖ਼ਿਆਲ ਆਉਂਦਾ, ‘ਜੇ ਕਿਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਰਗੇ ਦਿਨ ਤੇ ਤਾਕਤ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਧੌਕਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਕਰਾ ਦਿੰਦੇ ਇਕ ਵਾਰ!’ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀਆਂ

ਸੀ ਤਾਂ ਕੱਲ੍ਹ ਅੱਗੇ ਹੁੰਦੇ। ਛੇਆਂ ਕਰਮਾਂ ’ਤੇ ਤੇਰੀ ਦੁਕਾਨ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਤਾਂ...।”

ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਨਜ਼ਰ ਗਈ। ਖਸਿਆਨੀ ਜਿਹੀ ਹਾਸੀ ਹੱਸ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ, “ਓ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਜੀ ਵੇਖੋ ਬੁੱਢੇ ਬੰਦੇ ਆਂ। ਇਹ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਏ; ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ... ਲੜਨਾ ਭਿੜਨਾ।”

“ਹਾਹੋ... ਹਾਹੋ... ਇਹਨੂੰ ਫਿਰ ਦਿਓ ਖਾਂ ਬਲਦੀ ਦੇ ਬੁੱਢੇ। ਸੁਖ ਨਾਲ ਟੁੱਕ ਨਾ ਖਾਣ ਦਿਓ ਇਹਨੂੰ। ਇਹਨੇ ਬੋਝੀ ਬੰਦਿਆਂ ਲਈ ਫਾਟਾਂ ਭੰਨਾਉਣ ਦਾ ਠੋਕਾ ਲਿਆ? ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਸੂਰਮੇ ਨੇ, ਇਹਦੀ ਭੁੱਲ ਨਹੀਂ ਇਹਨੂੰ। ਤੁਹਾਡੀ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਕਰਤੂਤ ਦਾ ਇਹਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਨਾ? ਦਲੀਪ ਸਿੰਹ ਅਟਾਰੀ ਵਾਲੇ ਦੀ ਗੱਲ ਭੁੱਲ ਗਈ ਹੋਣੀ ਆਂ ਇਹਨੂੰ? ਕਿਵੇਂ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਚੌਧਰੀ ਇਹਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਭੱਜੇ ਗਏ ਸੀ!”

“ਦਲੀਪ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲੀ ਮੈਨੂੰ, ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਤਾਂ ਬੜੀ ਮਾੜੀ ਹੋਈ ਐ।” ਮੈਂ ਆਖਿਆ।

“ਮਾੜੀ ਜੀ... ਬਿਲਕੁਲ ਮਾੜੀ... ਇੰਜ

ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।” ਸਾਰੇ ਸਹਿਮਤ ਸਨ।

“ਮਾੜੀ ਸੀ ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਛੁਡਾਉਣਾ ਸੀ ਫਿਰ? ਉਦੋਂ ਕਿਉਂ ਸਭ ਨੂੰ ਸੱਪ ਸੁੰਘ ਗਿਆ?” ਲਾਗੋਂ ਕੋਈ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਬੋਲਿਆ, “ਬਗਾਨੀ ਮੌਤੋਂ ਕੌਣ ਮਰਦੈ ਜੀ?”

“ਓ ਛੱਡੋ ਖਹਿਤਾ! ਜਾਓ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ... ਆਪਸ ਵਿਚ ਨਾ ਲੜ ਪਿਓ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁੜੀ ਛੇੜੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੁੱਢੀ ਨੰਗੀ ਕਰਾਂਤੀ। ਇਹਦੇ ’ਚ ਬਹੁਤੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਤਫ਼ਰੀਕ ਦੀ ਲੋੜ ਈ ਨਹੀਂ। ਸੂਬਾ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਸਵਾਲ ਆ। ਜੱਟ ਇੰਜ ਬਦਲੇ ਲੈਂਦੇ ਈ ਹੁੰਦੇ ਆ। ਨਾਲੇ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਹੋ ਗਈ। ਹੁਣ ਪਹਿਲਾ ਕੁੱਟੀ ਜਾਣ ਦਾ ਕੀ ਫ਼ਾਇਦਾ?” ਰੋਡਾ ਧੁਸ਼ ਦੇਵਾਂ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਨਾਲ ਇੰਜ ਇਸ਼ਾਰੇ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਭੋਡਾਂ ਬੱਕਰੀਆਂ ਦੇ ਇੰਜੜ ਨੂੰ ਖਿੰਡ ਜਾਣ ਲਈ ਸ਼ਿਸ਼ਕਾਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ।

ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਵੱਲ ਮੁਸਕਰਾਉਣਾ ਤੱਕ ਕੇ ਰੋਡਾ ਕਹਿੰਦਾ, “ਓ ਤੂੰ ਵੀ ਜਾ ਸਰਦਾਰਾ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਖੇ, ਚੁੱਕੇ ਫਿਰ ਨਾ ਕੋਈ ਪੰਗਾ ਲੈ ਬਹਿੰਦਾ ਹੋਵੀ। ਮਸਾਂ ਸਿੱਧੇ ਰਾਹੋ ਪੈ ਕੇ ਟੱਬਰ ਪਾਲਣ ਲੱਗੋ।”

ਮੈਂ ਖੇਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਕਲ ਗਿਆ। ਹੁਣੇ ਹੋਈ ਗੱਲ-ਬਾਤ ਨੂੰ ਚਿੰਬਦਾ ਰਿਹਾ। ਲੋਕ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਫ਼ਿਕਰ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਵਾਕਿਆ ਈ ਬੇਗ਼ਾਨੀ ਮੌਤੋਂ ਕੌਣ ਮਰਦਾ ਏ?... ਰੋਡੇ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਗੂੰਜੀ, “ਓ ਤੂੰ ਵੀ ਜਾ ਸਰਦਾਰਾ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਖੇ, ਚੁੱਕੇ ਫਿਰ ਨਾ ਕੋਈ ਪੰਗਾ ਲੈ ਬਹਿੰਦਾ ਹੋਵੀ। ਮਸਾਂ ਸਿੱਧੇ ਰਾਹੋ ਪੈ ਕੇ ਟੱਬਰ ਪਾਲਣ ਲੱਗੋ।”

ਦੁਨੀਆਂਦਾਰ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹੁਣ ਹੀ ‘ਟੱਬਰ ਨੂੰ ਪਾਲਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਧੇ ਰਾਹ’ ਤੁਰਿਆ ਸਾਂ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਪੁੱਠੇ ਪੰਗੇ ਹੀ ਲੈਂਦਾ ਰਿਹਾ ਸਾਂ! ਮੇਰੀ ਭੈਣ ਦੀ ਸਹੇਲੀ ਦੇ ਚਿੰਤਤ ਬੋਲ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਖੋਰੂ ਪਾਉਣ ਲੱਗੇ। ਕਈ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਈ ‘ਮੋਗਾ ਐਜੀਟੇਸ਼ਨ’ ਵਿਚ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚੋਂ ਛੁੱਟ ਕੇ ਆਇਆ ਸਾਂ। ਮੇਰੀ ਭੈਣ ਦੀ ਉਸ ਸਹੇਲੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਅਫ਼ਸੋਸ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, “ਭੈਣ! ਬੜਾ ਮਾੜਾ ਹੋਇਆ। ਚਾਚੇ ਦੇ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਘਰ ਦਾ ਭਾਰ ਤਾਂ ਪੈ ਗਿਆ ਵਿਚਾਰੇ

ਛੋਟੇ ਵੀਰ ਦੇ ਮੋਢਿਆਂ ’ਤੇ। ਵੱਡਾ ਵੀਰ ਤਾਂ ਸੁਣਿਐਂ ਨਲਾਇਕ ਈ ਨਿਕਲਿਆ।”

ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਮੇਰੀ ਜ਼ਮੀਰ ਤੇ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰਲੇ ਦੁਨੀਆਂਦਾਰ ਬੰਦੇ ਵਿਚ ਲੜਾਈ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ। ਆਖ਼ਰਕਾਰ ਦੁਨੀਆਂਦਾਰ ਬੰਦਾ ਜਿੱਤ ਗਿਆ।

ਮੇਰਾ ਮਨ ਬੜਾ ਦੁਖੀ ਹੋਇਆ। ਮੈਂ ਬਣਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਭਗੌੜਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸਾਂ।

ਸੋਮਵਾਰ ਨੂੰ ਮੈਂ ਡਿਊਟੀ ’ਤੇ ਚਲਿਆ ਤਾਂ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਅੱਜ ਹੀ ਛੁੱਟੀ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣ ਦਾ ਲਾਰਾ ਲਾਇਆ ਤੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਆ ਕੇ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਬੱਚੀ ਰੂਪ ਨੂੰ ਲਾਡ ਲਡਾ ਕੇ ਦੋ ਕੁ ਸਾਲ ਦੇ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਬੇਟੇ ਸੁਪਨਦੀਪ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਮੱਥਾ ਚੁੰਮਣ ਲਈ ਝੁਕਿਆ ਤਾਂ ਵੇਖਿਆ, ਉਸ ‘ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਸੰਧੂ’ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਜੋ ਮੇਰੇ ਲਈ ਸਦਾ ‘ਸੰਧੂਆਂ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ’ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਅੱਜ ਮੇਰੀ ‘ਬਹਾਦਰੀ’ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਜਿਹੜਾ ‘ਮੈਦਾਨ’ ਵਿਚੋਂ ਪਿੱਠ ਵਿਖਾ ਕੇ ਭੱਜ ਨਿਕਲਿਆ ਸੀ!

ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਉਸ ਨੇ ਮੇਰੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਤੇ ਚੋਰੀ ਫੜ ਲਈ ਸੀ। ਉਹ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਅੱਜ ਵੀ ਜਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਹਕੀਕਤ ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ੁਲਮ ਨਾਲ ਲੜਨ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਜਥੇਬੰਦਕ ਏਕਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਮੇਰੀ ‘ਬਹਾਦਰੀ’ ਵਾਲੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਹਉਮੈ ਦੀ ਨਿਕਲੀ ਫੂਕ ਮੈਨੂੰ ਹਰ ਵਾਰ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਕਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਪਿੱਛੋਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਇਹ ਲੜਾਈ ਮੈਂ ‘ਦਲਦਲ’ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਸਾਂਭ ਲਈ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਦੀ ਮੈਂ ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਅੱਖਾਂ ਮਿਲਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨੀਵੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਵੱਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਣਾਈਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਨਿਰੀਆਂ ਗੱਪਾਂ ਜਾਂ ਫੜਾਂ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਜੋ ਕੁਝ ਕਰ ਸਕਿਆ ਸਾਂ, ਆਪਣੇ ਸੰਗੀਤਾਂ ਦੇ ਸਾਥ ਵਿਚ ਹੀ ਕਰ ਸਕਿਆ ਸਾਂ। ਮੈਂ ਇਕੱਲਾ-ਕਾਰਾ ਕੀ ਸਾਂ? ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਬੰਦਾ ਬੰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਈ ਬੰਦਿਆਈ ਲਈ ਲੜ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਦਿਆਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਗਿਲਾਨੀ ਤੇ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅਹਿਸਾਸ ਤੋਂ ਇਹ ਤਾਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਅਸਲੋਂ ਪੱਥਰ ਨਹੀਂ ਸਾਂ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੇਰੀ ਜ਼ਮੀਰ ਅਸਲੋਂ ਹੀ ਮਰ ਖਪ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗਈ, ਪਰ ਮੌਕੇ ਦੀ ਲੋੜ ਮੁਤਾਬਕ ਮੈਂ ਲੜ ਵੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸਾਂ ਸਕਿਆ।

ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਇਤਿਹਾਸ, ਤੁਹਾਡੀ ਬਹਾਦਰੀ ਦੀ ਮਿੱਥ ਤਾਂ ਹੀ ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਭੁਗਤਦੀ ਹੈ ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਭਰਾਵਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਹੋਵੇ। ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਸਾਥ ਬਿਨਾਂ ਬੰਦਾ ਅੱਜ ਵੀ ਮਰਿਆ ਜਾਂ ਕੱਲ੍ਹ ਵੀ।

ਤੇ ਮੌਤ ਸਦਾ ਸਰੀਰਕ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

(ਸਮਾਪਤ)

ਮੋਤੀਆਂ ਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਆਨੰਦ

ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਮੋਤੀਆਂ ਵਾਂਗ ਲੜੀ ਵਿਚ ਪਰੇ ਕੇ ਇਸ ਮਾਲਾ ਨੂੰ ਕਲਮ ਜਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਰਾਹੀਂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਆਨੰਦ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਲੱਗਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਹਰ ਕੋਈ ਕੀਲਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਪੱਤਰਕਾਰ, ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਤੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਸਨ। ਸਿਆਸਤ ਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ

ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰੇ ਲਗਦੇ।

ਫਿਰ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਈ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਜਿਥੇ ਬਾਹਰਲੇ ਲੀਡਰ ਆਉਂਦੇ ਜੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਤਕਰੀਰ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਨੰਦ ਹੋਰੀ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਜੋ ਲੀਡਰ ਦੀ ਤਕਰੀਰ

ਨੂੰ ਛੂਹ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਬਾਪੂ ਜੀ ਕਰ ਕੇ ਸਾਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਾਫੀ ਨੇੜਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਸਕੂਲ ਕਾਲਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸਰਗਰਮ ਯੋਧੇ ਸਨ ਤੇ ਸਾਡੇ ਬਾਪੂ ਜੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵਿਰੁਧ ਫੌਜ ਵਿਚੋਂ ਬਗ਼ਾਵਤ ਕਰ

ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਨਾ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਦਾ ਡਰ ਤੇ ਨਾ ਤਸ਼ੱਦਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਯੋਧਿਆਂ ਨੂੰ ਡਰਾ ਸਕਿਆ, ਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਲਾਲਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਰਮਾ ਸਕਿਆ। ਜੀਵਨ ਦੇ ਆਖਰੀ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਇਕੋ ਹੀ ਰਾਹ ’ਤੇ ਚੱਲਦੇ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ‘ਨਵਾਂ ਜ਼ਮਾਨਾ’

ਮਦਦ ਵਾਪਸ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਹ ਲੈਣ ਨਾ, ਪਰ ਦੇਣੀ ਤਾਂ ਬਣਦੀ ਹੀ ਸੀ। ਅੱਜ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਹਿਸਾਨ ਹੈ।

1980 ਵਿਚ ਮੁਹਾਲੀ ਵਿਚ ਮੈਂ ਡਰਾਈ-ਕਲੀਨਿੰਗ ਦਾ ਆਟੋਮੈਟਿਕ ਪਲਾਂਟ ਲਾਇਆ। ਆਨੰਦ ਹੋਰਾਂ ਮੁਹਾਲੀ ਵਿਚ ਚੱਲਦੇ ਸਟੈਂਡਰਡ ਟੀ.ਵੀ. ਦੇ ਐਮ.ਡੀ. ਐਚ.ਐਸ. ਭੱਟੀ ਜੋ ਸਾਹਿਤਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵੀ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਸਨ, ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਪਲਾਂਟ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਕਰਨ। ਭੱਟੀ ਹੋਰਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਨਾ ਟਾਲੀ, ਤੇ ਸਾਡੇ ਡਰਾਈ-ਕਲੀਨਿੰਗ ਪਲਾਂਟ ਦਾ ਫੀਤਾ ਕੱਟਿਆ ਤੇ ਵੇਲੇ-ਕੁਵੇਲੇ ਸਾਡੀ ਉਗਲ ਵੀ ਫੜਦੇ ਰਹੇ।

1991 ਦੇ ਲਾਗੇ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਬਾਪੂ ਜੀ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਦੋਂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਆਨੰਦ ਤੇ ਉਰਮਲਾ ਆਨੰਦ (ਸ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੀਤ ਲੜੀ ਦੀ ਬੇਟੀ) ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਰੁਕੇ। ‘ਨਵਾਂ ਜ਼ਮਾਨਾ’ ਬਾਰੇ ਕਾਫੀ ਸੱਜਣਾਂ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ। ਫਿਰ ਸਾਡੀ ਬੇਟੀ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਮੌਕੇ ਵੀ ਦੋਨੋਂ 1997 ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੇਟਾ ਸੂਕੀਰਤ ਵੀ ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿੰਘ ਕਾਂਗਣਾ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆਇਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਛੋੜਾ ਅਤਿ ਦੁਖਦਾਈ ਹੈ, ਪਰ ਵਕਤ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ।

ਕਰਮਜੀਤ ਕੰਗ ਬੇਕਰਜ਼ਡੀਲਡ (ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ)

ਨੂੰ ਉਹ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਰਾਹੀਂ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਿਤਕ ਸੁਆਦ ਦੇ ਕੇ ਵੰਡਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੁਬਸੂਰਤ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਕਲਮ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਮੂੰਹ ਵਿਚੋਂ, ਨੇ ਵੱਡੀ ਵਹੀਰ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਧਾਰਨੀ ਬਣਾ ਲਈ। ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਇਸ ਵੱਡੇ ਜਾਦੂਗਰ ਦਾ 94 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਵਿਛੋੜਾ ਦੇ ਜਾਣਾ ਦੁਖਦਾਈ ਹੈ, ਪਰ ਉਮਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ।

ਸ਼ਾਇਦ 1960 ਦੇ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮੇਰੇ ਬਾਪੂ ਜੀ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਗੀ ਕੋਲ ਸਮਰਾਲੇ ਆਏ ਸਨ। ਸ਼ਾਇਦ ਕੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਸੀ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਹਾਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਅੱਧ-ਕੱਚਾ ਜਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਈ ਵਾਰੀ ਉਹ ਆਏ, ਮੈਂ ਰੋਟੀ-ਪਾਣੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਮਿੱਠੇ ਤੇ ਸੋਹਣੇ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲਦੇ,

ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਆਨੰਦ ਅਤੇ ਉਰਮਲਾ ਆਨੰਦ ਕਰਮਜੀਤ ਕੰਗ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ

ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇੰਨਾ ਸੋਹਣਾ, ਸਰਲ ਤੇ ਸੁਆਦਲਾ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਦੇ ਕਿ ਲੜੀ ਟੁੱਟਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਕੱਲੀ ਇਕੱਲੀ ਗੱਲ ਇੰਨੀ ਮਿੱਠੀ ਤੇ ਭਾਵਪੂਰਤ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਦੱਸਦੇ ਸਨ ਕਿ ਹਰ ਨੁਕਤਾ ਦਿਲਾਂ

ਕੇ ਇਸ ਰਸਤੇ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਬਣੇ ਸਨ। ਦੋਨੋਂ ਇਕੋ ਹੀ ਰਸਤੇ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਸਨ, ਇਕੋ ਨਾਮ ਵਾਲੇ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉਪਰਲੇ ਲੀਡਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਨ।

ਉਹ ਦਿਨ ਵੀ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਸਨ... ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਲਾਲਚ ਤੋਂ ਮਿਹਨਤੀ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਅਣਬੱਕ

ਅਮਨਦੀਪ ਕੰਗ ਦੇ ਵਿਆਹ ’ਤੇ ਆਨੰਦ

ਅਖਬਾਰ ਦੀ ਜਾਨ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੇਖ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ‘ਨਵਾਂ ਜ਼ਮਾਨਾ’ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ, ਇਕ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤੇ ਇਕ ਵਾਰ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜਤਾਇਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਂ

ਜੋ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੱਸਣ ਲੱਗਾ ਹਾਂ, ਉਹ ਅੱਜ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਸਾਂ। ਅੱਜ ਤਕ ਜੇ ਮੈਂ ਚੁੱਪ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਮਸਲਤ ਤਾਂ ਹੋਏਗੀ ਹੀ। 1943-44 ਅਤੇ ਹੁਣ ਅੱਸੀਵਿਆਂ ਦੇ ਆਖਰੀ ਸਾਲ। ਬੜੇ ਸਾਲ ਚੁੱਪ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਇੰਨੇ ਸਾਲ ਕੋਈ ਬੋਲੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਤੁਹਾਡੀ ਚਾਚੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੁਰਿੰਦਰ ਹੁਰਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਜਿਉਂਦੀ ਸੀ, ਕਿਵੇਂ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਸਾਂ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਦੇ ਆਖਰੀ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ।

ਮੈਥੋਂ ਬਹੁਤ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ, ਵਾਰ ਵਾਰ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ। ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਖ਼ਤ ਆਏ ਅਤੇ ਕਿੰਨੀਆਂ ਤਾਰਾਂ, ਪਰ ਮੈਂ ਚੁੱਪ ਰਿਹਾ। ਕਿਵੇਂ ਕਹਿੰਦਾ: ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ; ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਮਰ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ; ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਆਏਗਾ; ਖ਼ਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਦੋਂ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੀ

ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਪਤਨੀ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਉਡੀਕ 'ਚ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਅੱਸੀਆਂ ਪਾਈਆਂ, ਪਾਠ ਸਾਧੇ ਤੇ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਦਾ ਸੁਹਾਗਣ ਸਮਝਣ ਵਾਲੀ ਨੂੰ ਕਿੰਜ ਕਹਿੰਦਾ, ਬੀਬੀ ਤੂੰ ਵਿਧਵਾ ਹੈਂ!

ਇੰਨਾ ਕਹਿ ਕੇ ਡਾਕਟਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਤੀਤ ਵਿਚ ਉਹ ਨਿਉ ਗਿਨੀ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਗੁਆਚ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਉਥੋਂ ਆਉਣ ਵਿਚ ਚਿਰ ਲੱਗਣਾ ਹੀ ਸੀ।

ਡਾਕਟਰ ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵੱਡਾ ਭਰਾ ਡਾਕਟਰ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ ਨਹਿਰੀ ਕਲੋਨੀ ਦੀ ਡਿਸਪੈਂਸਰੀ ਦਾ ਇੰਚਾਰਜ ਸੀ। ਇਹ 1943-44 ਦਾ ਵਾਕਿਆ ਹੈ। ਛੇ ਮਹੀਨੇ, ਸਾਲ ਵੱਧ ਘੱਟ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਮੇਰੇ ਬਚਪਨ ਦੀ ਯਾਦ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਘਸਮੇਲੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਦੋਂ ਮਸਾਂ ਪੰਜ ਛੇ ਸਾਲ ਦਾ ਹੋਵਾਂਗਾ। ਦਿਮਾਗ 'ਤੇ ਦਬਾਓ ਪਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਤਰਾਟ ਕਨਪਟੀਆਂ ਨੂੰ ਝੁਣਝੁਣੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਡਿਸਪੈਂਸਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ-ਭਾਰਤੀ ਤਰਜ਼ ਦੇ ਬਣੇ ਮਕਾਨ ਦੇ ਵੱਡੇ ਬਰਾਮਦੇ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਛੇ ਭਰਾ ਖੇਡ ਰਹੇ ਸਾਂ। ਅਚਾਨਕ ਘਰ ਦੇ ਵੱਡੇ ਸੌਣ ਕਮਰੇ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਤਾ ਦੀ ਉਚੀ-ਉਚੀ ਰੋਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ। ਸਾਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਵਿਸਰ ਗਈਆਂ। ਅਸੀਂ ਪੋਲੇ ਪੈਰੀਂ ਉਸ ਕਮਰੇ ਵੱਲ ਗਏ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਭਰਾ ਸਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅੱਗੇ ਸੀ। ਸਾਡੀ ਮਾਤਾ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਬੈਠੀ ਰੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਪਿਤਾ ਜੀ ਨਜ਼ਦੀਕ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਚੁੱਪ। ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਰੋਕੇ ਰੋਕੇ ਅੱਥਰੂ। ਵੱਡਾ ਭਰਾ ਪੁੱਛਣ ਲਈ, ਕਿ 'ਕੀ ਹੋਇਆ' ਕੋਲ ਗਿਆ। ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਤੁਹਾਡਾ ਚਾਚਾ ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ।"

ਵਕਤ ਗੁਜ਼ਰਦਾ ਗਿਆ। ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਸਾਲ। ਪੈਂਤੀ ਚਾਲੀ। ਰੱਬ ਜਾਣੇ ਕਿੰਨੇ। ਪਿਤਾ ਜੀ ਗੁਜ਼ਰ ਗਏ। ਐਵੇਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ ਫਰੋਲ ਰਿਹਾ ਸਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ, ਸਰਵਿਸ ਰਿਕਾਰਡ। ਇਕ ਤਾਰ ਵੀ ਸੀ-ਭਰਾ ਭੁਰਭੁਰਾ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਗਜ਼। ਇਬਾਰਤ ਸੀ: 'ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਲੋਸਟ ਇਨ ਨਿਉ ਗਿਨੀ ਜੰਗਲਜ਼, ਅਨਟ੍ਰੇਸੇਬਲ। ਪਰਜ਼ਿਊਮਡ ਡੈਡ।'

ਸਾਡੀ ਚਾਚੀ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਤਾਰ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੋਏਗੀ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਚ ਵੀ ਕਿੰਨੀ ਉਮੀਦ ਬਚੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਗੁਆਚ ਗਿਆ? ਮਿਲਿਆ ਨਹੀਂ? ਲੱਭਣ ਵਿਚ ਅਣਗਹਿਲੀ ਵੀ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਤਲਾਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਸੋਚਦੀ ਰਹੀ। ਇਕ ਖ਼ਿਆਲ, ਇਕ ਉਮੀਦ ਅਤੇ ਇਕ ਯਕੀਨ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਸਾਡੀ ਚਾਚੀ ਨੇ ਪੂਰੀ ਉਮਰ ਵਿਹਾ ਦਿੱਤੀ।

ਅੱਜ, ਹੁਣ ਸੱਚ ਦੇ ਸਾਕਾਰ ਹੋਣ ਦੀ ਘੜੀ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਡਾਕਟਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਬੈਠਾ ਸੀ ਮਾਜੀ ਵਿਚ ਗੁੰਮ।

ਡਾਕਟਰ ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਸਾਡੇ ਚਾਚਾ ਜੀ ਸਨ। ਪਿਤਾ ਜੀ ਹੁਰੀਂ ਛੇ ਭਰਾ ਸਨ, ਦੋ ਭੈਣਾਂ। ਪਿਤਾ ਜੀ ਡਾਕਟਰ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ। ਦਾਦਾ-ਦਾਦੀ ਦੇ ਗੁਜ਼ਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਭ ਦੀ ਰੋਜ਼ੀ ਰੋਟੀ ਡਾਕਟਰ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨੌਕਰੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਸੀ। ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦਸਵੀਂ ਪਾਸ ਕਰ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਮੈਡੀਕਲ ਸਕੂਲ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦਾ ਕੋਰਸ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿਚ ਲਾਇਕ। 19 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਡਾਕਟਰ ਬਣ ਕੇ ਆ ਗਿਆ। ਡਿਪਲੋਮਾ ਹੋਲਡਰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਛੋਟੇ ਕਸਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਡਿਸਪੈਂਸਰੀਆਂ ਵਿਚ ਲਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਜਾਂ ਫਿਰ ਫ਼ੌਜ ਵਿਚ ਵਾਰੰਟ ਅਫ਼ਸਰ। ਇਹ ਅਹੁਦਾ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਸੀ ਅਤੇ ਸੂਬੇਦਾਰ ਤੋਂ ਉਪਰ। ਰਾਜ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਸੀ।

ਸਮਰਪਣ

ਦਿੱਲੀ ਵੱਸਦੇ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਹਾਣੀ 'ਸਮਰਪਣ' ਸੱਚੀ ਘਟਨਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਦੂਜੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਵਿਚ ਹਿੰਸਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਭਾਰਤੀ ਫ਼ੌਜੀਆਂ ਦਾ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਬਿਰਤਾਂਤ ਨਾਲ ਹੀ ਜੰਗ ਦੀ ਵਿਕਰਾਲਤਾ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਕਰਾਲਤਾ ਫ਼ੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿੰਜ ਟੱਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਰਹੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਜੀਆਂ ਉਤੇ ਕੀ ਕੀ ਕਹਿਰ ਢਾਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਨਹੀਂ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਕਮਿਸ਼ਨ ਆਮ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਮਿਲਦੀ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਅੱਜ ਦੇ ਜਰਨੈਲਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਉਦੋਂ ਸੂਬੇਦਾਰੀ ਜਾਂ ਰਿਸਾਲਦਾਰੀ ਤਕ ਹੀ ਪਹੁੰਚਦੇ ਸਨ।

ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਡਿਪਲੋਮਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀ ਲੱਗਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਪ੍ਰੋਕਟਿਸ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਕਸਬਾ ਚੁਣਿਆ, ਉਹ ਡਸਕਾ ਸੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਿਆਲਕੋਟ। ਇਥੇ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਹੋ ਗਈ। ਚਾਚੀ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਘਰ ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ। ਤਿੰਨ ਬੱਚੇ ਵੀ ਹੋਏ, ਤਿੰਨ ਲੜਕੇ, ਪਰ ਤੀਜਾ ਪੁੱਤਰ ਜੰਮ ਕੇ ਚਾਚੀ ਆਪ ਚੱਲ ਵਸੀ। ਉਦੋਂ ਦੂਜੇ ਵਿਆਹ ਆਮ ਸਨ। ਜਣੇਪੇ ਸਮੇਂ ਡਾਕਟਰੀ ਮਦਦ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਕਰ ਕੇ ਮੌਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਕੌਣ ਦੇਖਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਬੱਚੇ ਸਨ। ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਡਾਕਟਰ ਸੀ, ਸੋਹਣਾ ਜਵਾਨ ਅਤੇ ਉਮਰ ਕੁਲ ਤੀਹ ਸਾਲ।

ਨਵੀਂ ਆਈ ਚਾਚੀ ਸਤਵੰਤ ਕੌਰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਵਾਲੀ ਸੀ। ਛੋਟਾ ਕੱਦ, ਇਕਹਿਰਾ ਬਦਨ, ਗੋਰਾ ਰੰਗ ਅਤੇ ਕੂਲੇ ਰੋਸ਼ਮੀ ਨੈਣ ਨਕਸ਼। ਹੌਲੇ ਅਤੇ ਮਿੱਠੇ ਬੋਲ। ਚਾਚੀ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਉਮਰ ਵਿਚ ਵਧਦੀ ਗਈ, ਹੋਰ ਸੋਹਣੀ ਹੁੰਦੀ ਗਈ। ਦੇਵੀ ਸਰੂਪ। ਜਦੋਂ ਗੁਜ਼ਰੀ, ਰਾਤੀਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੀੜ੍ਹੇ ਨਾਲ ਸਿਰ ਲਗਾ ਕੇ ਸੌਂ ਗਈ ਸੀ, ਫਿਰ ਸਵੇਰੇ ਜਾਗੀ ਨਹੀਂ।

ਗੁਰੂ ਘਰ 'ਚ ਸ਼ਰਧਾ, ਈਸ਼ਵਰ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹੋਣ ਵਿਚ ਅਟੱਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਇਸ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਕੌਣ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਨਿਉ ਗਿਨੀ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਗੁੰਮ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਮਿਲਿਆ ਸੀ, ਕਿਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਮਿਲਿਆ ਸੀ।

ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਡਾਕਟਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਲੰਮੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਲਕੀ ਮਾਇਆ ਲੱਗੀ ਅਸਮਾਨੀ ਰੰਗ ਦੀ ਪਗੜੀ, ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਡੂੰਘੀਆਂ ਲਕੀਰਾਂ, ਚਿੱਟੀਆਂ ਭਵਾਂ, ਛਾਤੀ ਤਕ ਫੈਲੀ ਸਫ਼ੈਦ ਦਾੜ੍ਹੀ, ਭਖਦਾ ਚਿਹਰਾ। ਚਿਹਰੇ ਉਤੇ ਪਰਛਾਵਾਂ। ਅਸੀਂ ਕੁਰਕਸ਼ੇਤਰ, ਪਿਪਲੀ ਤੋਂ ਸ਼ਹਿਰ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਦੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਕੈਮਿਸਟ ਸ਼ਾਪ ਦੇ ਬਾਹਰ ਮੂੜ੍ਹਿਆਂ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਸੀ। ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਅਮਰੀਕਾ ਜਾ ਵਸੇ ਸਨ। ਉਹ ਹੁਣ ਇਕੱਲੇ ਰਹਿ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਲੈ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਵੈਸੇ ਵੀ ਉਹ ਬਿਰਧ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਸਨ। ਕੁਝ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਡਾਕਟਰ ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚੇ ਰਹਿ ਜਾਣੀ ਸੀ।

ਡਾਕਟਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ: ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਪਹਿਲੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਫ਼ੌਜੀ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਸਮੇਂ ਹੋਈ ਸੀ। ਦੂਜੀ ਵੱਡੀ ਲੜਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਅਤੇ ਭਰਤੀ ਜ਼ੋਰਾਂ 'ਤੇ ਸੀ। ਪਹਿਲੀ ਵੱਡੀ ਜੰਗ ਜਿੱਤਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਬਾਰਾਂ ਵਸਾਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਫ਼ੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਰੱਬੇ ਵੰਡੇ ਸਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਮੁਰੱਬੇ ਦਿਸ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕੰਘਣ-ਗੋਖੜੂ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਭਰਤੀ ਹੋ ਗਏ। ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਮਗਰੋਂ ਸਾਨੂੰ ਮਲਾਇਆ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਮਲਾਇਆ, ਬਰਮਾ ਅਤੇ ਬਾਈਲੈਂਡ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਹੇਠ ਸਨ। ਕੰਬੋਡੀਆ ਤੋਂ ਵੀਅਤਨਾਮ ਤਕ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਫਰਾਂਸ ਕੋਲ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਨੂੰ ਫਰੈਂਚ ਇੰਡੋ-ਚਾਈਨਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਜਜ਼ੀਰੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਕਾਬਜ਼ ਸਨ। ਪਰਲ ਹਾਰਬਰ

ਬੰਦਰਗਾਹ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਸਮੁੰਦਰੀ ਅੱਡਾ ਸੀ।

ਅਮਰੀਕੀ, ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਅਤੇ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਬੇਤੇ ਇੰਜ ਚੱਕਰਵਿਊ ਰਚ ਕੇ ਜਾਪਾਨੀ ਬੇਤੇ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਾਪਾਨੀ ਇਸ ਕੁਤਿਕੀ ਵਿਚ ਫਸਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣਾ ਘੱਟ-ਆਵਾਜ਼ ਵਾਲਾ ਸਮੁੰਦਰੀ ਬੇਤਾ ਪਰਲ ਹਾਰਬਰ ਭੇਜਿਆ। ਕੋਈ ਤਿੰਨ ਸੌ ਮੀਲ ਉਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਰੁਕ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਬੰਬਾਰ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਨੇ ਪਰਵਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪਰਲ ਹਾਰਬਰ ਵਿਚ ਤਾਇਨਾਤ ਅਮਰੀਕੀ ਬੇਤੇ ਨੂੰ ਤਹਿਸ ਨਹਿਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਾਪਾਨ ਦੀ ਪਿੱਠ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪਿਆਨ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕੀਤਾ। ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਅਤੇ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਬੇਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਬੰਦਰਗਾਹਾਂ ਵਿਚ ਦੜ ਵੱਟ ਕੇ, ਸਾਹ ਸੂਤ ਕੇ ਜਾਪਾਨੀ ਹਮਲੇ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਤਿਆਰ-ਬਰ-ਤਿਆਰ ਇਤਿਹਾਦੀ ਬੰਦਰਗਾਹਾਂ ਉਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਜਾਪਾਨੀਆਂ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨੀ ਹਮਲੇ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ, ਆਪਣੀਆਂ ਫ਼ੌਜਾਂ ਹਿੰਦ-ਚੀਨ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਕਿਨਾਰੇ ਉਤਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਉਥੋਂ ਚੱਲਦਿਆਂ ਬਾਈਲੈਂਡ-ਬਰਮਾ ਦੀ ਲਟਕਦੀ ਸਾਂਝੀ ਲੰਤ ਰਾਹੀਂ ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਆ ਪਹੁੰਚੇ। ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਫ਼ੌਜਾਂ ਸਮੁੰਦਰ ਵੱਲ ਦੇਖਦੀਆਂ ਰਹਿ

ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਮਲਾਇਆ ਜਾਪਾਨ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਹੇਠ ਆ ਗਿਆ।

ਤੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਜਾਪਾਨੀ ਫ਼ੌਜ ਸਾਹਮਣੇ ਡੇਢ ਲੱਖ ਇਤਿਹਾਦੀ ਫ਼ੌਜ ਨੇ ਹਥਿਆਰ ਰੱਖ ਦਿੱਤੇ। ਹਥਿਆਰ ਸੁੱਟਣ ਵਾਲੀ ਫ਼ੌਜ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਵੀ ਸਾਂ, ਕੋਈ ਚਾਲੀ ਹਜ਼ਾਰ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੇ ਫ਼ੌਜੀ। ਸਾਡੇ ਦੁੱਖਾਂ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀਆਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਇਸ ਮੁਕਾਮ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਡਾਕਟਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੇ ਐਨਕ ਉਤਾਰੀ ਤੇ ਸੀਸੇ ਸਾਫ਼ ਕੀਤੇ। ਫਿਰ ਕਿਹਾ: "ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀ ਸਾਂ ਅਤੇ ਜਨੇਵਾ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਮੁਤਾਬਕ ਸਾਡੇ ਕੁਝ ਹੱਕ ਸਨ। ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਲਈ ਮਲੂਮ ਪੱਟੀ, ਬਿਮਾਰ ਲਈ ਦਵਾ, ਪਹਿਨਣ ਲਈ ਕੱਪੜਾ, ਵਾਜਬ ਖੁਰਾਕ ਅਤੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਛੱਤ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨੀ ਹੀ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਹੱਕ ਵੀ ਅਸੀਂ ਗਵਾ ਬੈਠੇ।

ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦ ਫ਼ੌਜ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ। ਜਨਰਲ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੇ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦ

ਹਿੰਦ ਫ਼ੌਜ ਬਣਾ ਲਈ। ਅਸੀਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਲੜਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ, ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀ ਵਾਲਾ ਹੱਕ ਖੁੰਸ ਗਿਆ। ਸਾਡੀਆਂ ਘਰ ਅੰਪਤਦੀਆਂ ਤਨਖ਼ਾਹਾਂ ਵੀ ਰੁਕ ਗਈਆਂ। ਸਾਡੀ ਹਾਲਤ ਬਹੁਤ ਖ਼ਰਾਬ ਹੁੰਦੀ ਚਲੀ ਗਈ।

ਸੁਭਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਬੋਸ ਅਜੇ ਜਰਮਨੀ ਵਿਚ ਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਆਉਣ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦ ਫ਼ੌਜ ਦੀ ਕਮਾਨ ਸੰਭਾਲਣ ਤਕ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਵਾਪਰ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਜਾਪਾਨੀਆਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਹਥਿਆਰ ਫੜਾ, ਬਗ਼ੈਰ ਕਿਸੇ ਸਾਧਨ ਅਤੇ ਰਸਦ ਦੇ ਬਰਮਾ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਕੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਫ਼ੌਜ ਨਾਲ ਲੜਨ ਲਈ ਚੱਲਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿਹਾ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਅੜ ਗਏ। ਦਿਲੋਂ ਅਸੀਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਲੜਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦੇ।

ਜੰਗੀ ਕੈਦੀ ਅਸੀਂ ਰਹੇ ਨਹੀਂ ਸਾਂ। ਆਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦ ਫ਼ੌਜ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀ ਵੀ ਨਾ ਰਹੇ। ਅਸੀਂ ਜਾਪਾਨੀਆਂ ਦੇ ਗ਼ੁਲਾਮ ਹੋ ਗਏ। ਉਹ ਸਾਡੇ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ, ਗਲੇ ਵਿਚ ਰੱਸੇ ਪਾ ਆਪਣੇ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਨਿਊ ਗਿਨੀ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਲੈ ਗਏ। ਉਥੇ ਭਾਰੇ ਕੁਹਾੜੇ ਸਨ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਆਰੇ। ਸਾਨੂੰ ਦਰਖ਼ਤ ਕੱਟ ਕੇ ਗੋਲੀਆਂ ਅਤੇ ਸਲੀਪਰ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਕੰਮ 'ਤੇ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ। ਅਸੀਂ ਫ਼ੌਜੀ ਸਿਪਾਹੀ-ਡਾਕਟਰ ਅਤੇ ਇੰਜੀਨੀਅਰ; ਹਾੜੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਾਪਾਨੀਆਂ ਦੇ ਵਤੀਰੇ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਸਾਂ। ਸੁਬਾ ਹੁੰਦੀ ਠੁੰਡਿਆਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਵੱਲ ਤੋਰਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਕੰਮ ਵਿਚ ਢਿੱਲ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਮਾਰ ਪੈਂਦੀ ਬੈਤਾਂ ਨਾਲ। ਰਾਤ ਪੈਣ 'ਤੇ ਗਿਣਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੋਰ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਨਾਲ।"

ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਬੱਕ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਿਰ ਕਦੇ ਕੁਰਸੀ ਦੀ ਢੋਅ ਨਾਲ ਜਾ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕਦੇ ਛਾਤੀ ਉਤੇ ਲੁੜਕ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਵਕਫ਼ਾ ਪਾ ਕੇ ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ, "ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਵਤੀਰਾ ਅਜਿਹਾ ਸੀ, ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਖਾਣ ਲਈ ਕੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਣਗੇ?"

"ਖਾਣ-ਪੀਣ ਨੂੰ ਬਚਿਆ-ਖੁਚਿਆ। ਜਾਪਾਨੀਆਂ ਦੇ ਜਹਾਜ਼ ਆਉਂਦੇ, ਰਾਸ਼ਨ ਦੇ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਸਲੀਪਰ ਲੈ ਜਾਂਦੇ। ਸਾਡੇ ਲਈ ਕੁਝ ਰਹਿੰਦ-ਖੂੰਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੈਸ ਤੋਂ ਆ ਜਾਂਦੀ, ਕੁਝ ਚੌਲ ਵਗੇਰਾ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ, ਪਰ ਇਹ ਉਹ ਵਕਤ ਸੀ ਜਦੋਂ ਜਾਪਾਨੀ ਚੜ੍ਹਤ 'ਤੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਹ ਚੜ੍ਹਤ ਨਾ ਰਹੀ। ਜਹਾਜ਼ ਆਉਣੇ ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ। ਵੱਡੀਆਂ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਕਦੇ

ਆਦਮੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਉਸ ਰਾਤ ਜਾਪਾਨੀਆਂ ਦੇ ਮੈਸ ਵੱਲੋਂ ਮਾਸ ਰਿੱਝਣ ਦੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਆਉਂਦੀ ਰਹੀ। ਦੂਜੇ ਚੌਥੇ ਦਿਨ ਸਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਬਹਾਨੇ ਲੋਕ ਲਿਜਾਏ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਉਹ ਫਿਰ ਦਿਖਾਈ ਨਾ ਦਿੰਦੇ। ਇਕ ਦਿਨ ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਗੁਰਬਖਸ਼, ਅਸਾਂ ਅੱਜ ਰਾਤ ਦੌੜ ਜਾਣਾ ਹੈ।" ਮੈਂ ਕਿਹਾ, "ਜਾਓਗੇ ਕਿੱਥੇ?"

ਉਸ ਕਿਹਾ, "ਕਿਧਰੇ ਵੀ, ਪਰ ਫਿਰ ਜਾਪਾਨੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ।" ਮੈਂ ਬਬੇਰਾ ਸਮਝਾਇਆ, "ਸੋਹਨ, ਜੰਗ ਜਾਪਾਨੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਜਾਂਦੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ। ਨੇਵੀ ਅਤੇ ਏਅਰ ਫੋਰਸ ਤਬਾਹ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆ ਕੇ ਕੋਈ ਵਾਤ ਪੁੱਛਦਾ। ਕੱਲ੍ਹ ਦਾ ਕੀ ਪਤਾ।"

ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਗੁਰਬਖਸ਼, ਕੱਲ੍ਹ ਦਾ ਹੀ 'ਤੇ ਡਰ ਹੈ। ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਬੈਠੇ ਸੀ ਤਾਂ ਕੁਝ ਜਾਪਾਨੀ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਸਾਨੂੰ ਘੁਰਦੇ ਲੰਘੇ।" ਮੈਂ ਕਿਹਾ, "ਕੋਈ ਭੁਲੇਖਾ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਮਰ ਟੁੱਟ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।"

"ਨਹੀਂ ਗੁਰਬਖਸ਼, ਅਸਾਂ ਕੋਈ ਚਾਂਸ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ। ਜਾਪਾਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੀਅਤ ਸਾਫ਼ ਝਲਕ ਰਹੀ ਸੀ।" ਉਸ ਰਾਤ ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦੋ ਸਾਥੀ ਦੌੜ ਗਏ। ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਜਾਪਾਨੀ ਰਾਈਫਲਾਂ 'ਤੇ ਸੰਗੀਨਾਂ ਚੜ੍ਹਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਗਰ ਵੀ ਗਏ, ਪਰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ। ਖਾਲੀ ਹੱਥ।

ਵਾਇਰਲੈੱਸ ਖੜਕ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਜਾਪਾਨੀ ਇਧਰ ਉਧਰ ਬੋਖਲਾਏ ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਿਧਰੇ ਕੋਈ ਗੋਡਿਆਂ ਵਿਚ ਸਿਰ ਦੇ ਰੋਂਦਾ ਵੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਵਕਤ ਸੀ। ਇਕ ਜਾਪਾਨੀ ਅਫ਼ਸਰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਇਆ। ਉਸ ਕਿਹਾ, "ਵਾਰੰਟ ਆਫ਼ੀਸਰ ਡਾਕਟਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਸਰ?" ਉਸ ਦਾ ਲਹਿਜਾ ਤਾਂ ਚਲੇ ਜੈਸਾ ਵੀ ਸੀ, 'ਸਰ' ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, "ਯੈੱਸ ਸਰ।" ਉਸ ਕਿਹਾ, "ਸਰ, ਜੰਗ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਜਾਪਾਨ ਨੇ ਹਾਰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਹੁਕਮ ਹੈ ਜਾਪਾਨੀ ਫ਼ੌਜ ਜਿਥੇ ਵੀ ਹੈ, ਇਤਿਹਾਦੀ ਫ਼ੌਜ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਫ਼ੀਸਰ ਸਾਹਮਣੇ ਹਥਿਆਰ ਸਰੰਭਰ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਇਥੇ ਸਭ ਤੋਂ ਸੀਨੀਅਰ ਤੁਸੀਂ ਹੋ; ਕਮਾਂਡਰ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੀ ਯੂਨਿਟ ਸਮੇਤ ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰ ਹਨ।"

ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਮੈਥੋਂ ਸੀਨੀਅਰ ਸੀ। ਪਿਛਲੀ ਰਾਤ ਜੇ ਉਹ ਦੌੜਦਾ ਨਾ, ਤਾਂ ਜਾਪਾਨੀ ਸੀ.ਓ. ਨੇ ਆਪਣਾ ਪਿਸਤੌਲ ਉਸ ਦੇ ਕਦਮਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖਣਾ ਸੀ। ਇਕ ਜ਼ੁਲਮ ਜੋ ਜਾਪਾਨੀਆਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਉਪਰ ਹੋਰ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਸੀ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਛੁਪਾਈ ਰੱਖਣਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਸਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਲੜਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਾਡਾ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀ ਹੋਣਾ ਦੁਬਾਰਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਡੀਆਂ ਘਰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਤਨਖ਼ਾਹਾਂ ਫਿਰ ਤੋਂ ਭੇਜਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ।"

ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਡਾਕਟਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਆਪਣੀ ਕਹਾਣੀ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਜੋ ਸਵਾਲ ਮੈਂ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ, ਉਸ ਅੱਗੇ ਤਾਂ ਅਜੇ ਵੀ ਸਵਾਲੀਆ ਨਿਸ਼ਾਨ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ, "ਚਾਚਾ ਜੀ ਦਾ ਕੀ ਬਣਿਆ?"

"ਦੱਸਦਾ ਹਾਂ, ਦੱਸਦਾ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਹਾਂ।...ਜਾਪਾਨੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਫ਼ੌਜੀਆਂ ਦੀ ਇਕ ਟੋਲੀ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਾਸਤੇ ਭੇਜੀ। ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਵਾਪਸ ਆਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਨਿਕਲ ਗਏ। ਅੱਗੇ ਬਹੁਤ ਗਹਿਰੀ ਖੱਡ ਸੀ। ਨਿਉ ਗਿਨੀ ਨੂੰ ਦੋ ਮੁਲਕਾਂ-ਡੱਚ ਅਤੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਨਿਉ ਗਿਨੀ ਵਿਚ ਵੰਡਦੀ। ਖੱਡ ਵਿਚ ਦੂਰ ਹੋਠਾਂ ਸ਼ੂਕਦੀ ਨਦੀ ਵਗ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਲੋਕ ਪਰਲੇ ਪਾਰ ਜਾ ਨਹੀਂ ਸਨ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਵਾਪਸ ਆ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਪਗੜੀਆਂ ਦੇ ਰੱਸੇ ਵੱਟ ਕੇ ਟਾਹਣ ਨਾਲ ਲਟਕ ਗਏ ਸਨ।"

...ਡਾਕਟਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਵਾਰੰਟ ਆਫ਼ੀਸਰ ਡਾਕਟਰ ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਚੋਪੜਾ ਦੀ ਵੀ।

ਦੇਵਿੰਦਰ ਸਤਿਆਰਥੀ-5

ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ

ਫੋਨ: 01191-11425-02364

bhullarg@gmail.com

ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਹਾਣ ਅਤੇ ਸਾਥ ਬਾਰੇ ਸਤਿਆਰਥੀ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਉਮਰ-ਭੋਗੀ ਬੈਠੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਣ-ਜੁਲਣ ਦੀ ਥਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਵਿਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਤੁਰਨ ਦੀ ਵਾਦੀ ਚਿਰੰਕਣੀ ਪਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਆਖਦੇ ਸਨ, “ਭੁੱਲਰ ਜੀ, ਬੁੱਢੇ ਬਲੂਦਾਂ ਨਾਲ ਪੰਜਾਲੀ ਜੁੜਨ ਦਾ ਕੀ ਫ਼ਾਇਦਾ। ਸਾਥ ਵਹਿੜਕਿਆਂ ਦਾ ਹੀ ਠੀਕ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਬੁੱਢੇ ਲੋਕ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਗੱਲ ਘੱਟ, ਸਿਹਤ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਤੁਸੀਂ ਦਿਲ ਦੇ ਦਰਦ ਦੀ ਬਾਤ ਪਾਉਂਦੇ ਹੋ, ਉਹ ਗੋਡਿਆਂ ਦੇ ਦਰਦ ਦੀ ਕਥਾ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਤੁਸੀਂ ਰਚਨਾ ਦੇ ਅੱਜ ਜਾਂ ਭਲਕ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਉਹ ਆਪਣਾ ਰਚਨਾਕਾਰ ਅਤੀਤ ਲੈ ਬੈਠਦੇ ਨੇ। ਕਹਿਣਗੇ, ਮੈਂ ਐਹ ਕੀਤਾ, ਮੈਂ ਐਹ ਕੀਤਾ, ਮੇਰੀ ਕਦਰ ਨਹੀਂ ਪਈ। ਭੁੱਲਰ ਜੀ, ਲੇਖਕ ਦੀ ਕਦਰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਬੋਝ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਲੇਖਕ ਨੇ ਤਾਂ ਜੀ ਆਪਣੀ ਕਦਰ ਆਪ ਪਾਉਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।”

ਇਕ ਦਿਨ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਨਾਲੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੋਰ ਵੀ ਹੈ ਸੀ।”

ਗੱਲ ਇਉਂ ਹੋਈ, ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਨਵਯੁਗ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਸਨ। ਭਾਪਾ ਜੀ ਕਈ ਵਾਰ ਮੱਥੇ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਨੂੰ ਮਿਲਾਉਣ ਲਗਦੇ। ਬੋਲੇ, ‘ਸਤਿਆਰਥੀ ਜੀ, ਤੁਹਾਡੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਮਿਲਾਵਾਂ।’ ਉਹ ਹੱਸੇ, ‘ਲਓ ਜੀ, ਇਹ ਤਾਂ ਹੋਏ ਮੇਰੇ ਪੋਤੀ-ਸਾਢੂ, ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਕਿਵੇਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾਂ।’ ਮੇਰਾ ਹੈਰਾਨ ਹੋਣਾ ਕੁਦਰਤੀ ਸੀ, ‘ਸਤਿਆਰਥੀ ਜੀ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਬੱਚਾ, ਇਹ ਸਾਢੂਪੁਣੇ ਦਾ ਪਾਪ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਨਾ ਚਾੜ੍ਹੇ।... ਨਾਲੇ ਆਪਾਂ ਸਾਢੂ ਲੱਗੇ ਕਿਧਰੇ?’ ਭਾਪਾ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ, ‘ਤੇ ਇਹ ਪੋਤੀ-ਸਾਢੂ ਕੀ ਹੋਇਆ?’ ਸਤਿਆਰਥੀ ਜੀ ਮੁੱਛਾਂ ਵਿਚ ਹੱਸੇ, “ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਹ ਪੋਤੀਆਂ ਚੜ੍ਹਨੀਆਂ ਵਰਜਿਤ ਹੋ ਗਈਆਂ ਨੇ ਜੋ ਮੈਨੂੰ

1929 ਵਿਚ ਸੰਪੂਰਨ ਸਵਰਾਜ ਦੇ ਦੋ ਮਤੇ

ਦੇਵਿੰਦਰ ਸਤਿਆਰਥੀ ਨੇ ਹਿੰਦੀ, ਉਰਦੂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ-ਤਿੰਨਾਂ ਹੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਸਾਹਿਤ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਸਲ ਨਾਂ ਦੇਵਿੰਦਰ ਬੱਤਾ ਸੀ। ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੋਨੇ ਕੋਨੇ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰ ਕੇ ਉਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕ ਜੀਵਨ, ਲੋਕ ਸਾਹਿਤ, ਗੀਤਾਂ ਅਤੇ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਤਰ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਅਤੇ ਵਾਰਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਸਾਂਭ ਦਿੱਤੀ। ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸਾਹਿਤਕ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਹਿਤ ਰਚਨਾ ਲਈ ਖਬਰ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕਈ ਲੜੀਫੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਨਾਮੀ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਨੇ ‘ਸਤਿਯੁਗੀ ਬੰਦੇ’ ਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਲੇਖ ਲੜੀ ਵਿਚ ਇਕ ਲੇਖ ਸਤਿਆਰਥੀ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲੜੀ ਨੂੰ ਅਗੇ ਤੋਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਰਹੂਮ ਦੇਵਿੰਦਰ ਸਤਿਆਰਥੀ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਲੇਖ ਭੇਜੇ ਹਨ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਵਰਜਿਤ ਨੇ।” ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਰੋਸੇ ਵੱਲ ਸੀ। ਭਾਪਾ ਜੀ ਨੇ ਮੱਥੇ ਉਤੇ ਹੱਥ ਮਾਰਿਆ, “ਇਹਦੀ ਤਾਂ ਬੇਸ਼ੱਕ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਤੁਹਾਡੀ ਗਤੀ ਤਾਂ, ਸਤਿਆਰਥੀ ਜੀ, ਉਹ ਪੋਤੀਆਂ ਚੜ੍ਹਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮਿਲੇ ਬਿਨਾਂ ਹੋਣੀ ਨਹੀਂ। ਮਰ ਕੇ ਵੀ ਤੁਹਾਡੀ ਆਤਮਾ ਦਾ ਪ੍ਰੇਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੋਤੀਆਂ ਦੁਆਲੇ ਚੱਕਰ ਕਟਦਾ ਰਹਿਣਾ ਵੇ।” ਝਿਜਕਣ ਦੀ ਜਾਂ ਕੱਚੇ ਹੋਣ ਦੀ ਥਾਂ ਸਤਿਆਰਥੀ ਨੇ ਅਰਜ਼ੀ ਪਾਈ, “ਭਾਪਾ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਕਿਰਪਾ-ਨਿਧਾਨ ਹੋ, ਸਭ ਕਰਨ-ਕਰਾਵਣਹਾਰ ਹੋ, ਕਰੋ ਕੋਈ ਹੀਲਾ!” ਤੇ ਖਿਤਖਿਤਾ ਕੇ ਖਚਰੀ ਹਾਸੀ ਹੱਸ ਪਏ।

ਹਰ ਸੋਹਣੀ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਹੀ ਉਹ ਆਖਦੇ ਸਨ, ਇਹ ਤਾਂ ਜੀ ਚਿਰੰਕਣੀ ਮੇਰੀ ਜਾਣੀ-ਪਛਾਣੀ ਹੈ। ਤੇ ਜਦੋਂ ਗੱਲ ਘਰੇ ਜਾ ਅੱਪੜਦੀ ਤਾਂ ਲੋਕ ਮਾਤਾ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਦੀ ਅੱਗ ਬੁਝਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਅੱਗ ਬਾਲ ਬੈਠਦੀ ਜਿਸ ਦਾ ਸੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸਹਿਣਾ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਜੈਪੁਰ ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਚੈਕੋਸਲੋਵਾਕੀਆ ਦੀਆਂ ਦੋ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਆਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਸਬੱਬ ਨਾਲ ਉਹ ਆਪੋ-ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਲੋਕਯਾਨ ਦੀਆਂ ਮਾਹਿਰ ਸਨ। ਸਤਿਆਰਥੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ, “ਉਹ ਲੋਕਯਾਨ ਬਾਰੇ ਮੇਰੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਛਪੇ ਲੇਖ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਭਾਰਤ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੇਰੇ ਨਾਂ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੂ ਸਨ। ਲਊ ਜੀ, ਸੁਭਾਗ ਸਮਝ ਲਵੋ ਜਾਂ ਦੁਰਭਾਗ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਵਿਚਕਾਰ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਕੇ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਤਸਵੀਰ ਖਿਚਵਾ ਲਈ।” ਸਤਿਆਰਥੀ ਦਾ ਹਉਕਾ, “ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਖਹਿ ਕੇ ਖਲੋਤੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੀਆਂ ਦੇਖ ਲੋਕ ਮਾਤਾ ਦੇ ਤਾਂ ਜੀ ਇਕਦਮ ਮੱਥੇ ਤਿਉਤੀ ਪੈ ਗਈ। ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਉਹਨੇ ਉਹ ਮੂਰਤ ਐਲਬਮ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਨਾ ਦਿੱਤੀ, ਉਹਨੂੰ ਚੈਨ ਨਾ ਆਇਆ।”

ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਵਿਆਹ ਸਮੇਂ ਲਾੜੀ ਦੀਆਂ ਸਹੇਲੀਆਂ ਨੇ ਉਹਦੀ ਤਲੀ ਉਤੇ ਕਾਲੇ ਤਿਲ ਰੱਖ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਚਬਵਾਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਉਸੇ ਪਲ ਤੋਂ ਪਤਨੀ ਦੇ ਦਬੇਲ ਬਣੇ ਤੁਰੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਵੀ ਨਾਰੀ-

ਸੁੰਦਰਤਾ ਨੇ ਖਿੱਚ ਪਾਈ, ਅੰਦਰਲੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਜਾ ਉਏ ਵਡਿਆ ਮੁਨੀਆ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਕਾਲੇ ਤਿਲ ਚੱਬੇ ਹੋਏ ਨੇ!” ਉਹ ਇਕਬਾਲ ਕਰਦੇ ਸਨ, “ਮੇਰੀ ਦਬੇਲਤਾ ਦਾ ਤਾਂ ਜੀ ਇਹ ਹਾਲ ਐ, ਮੈਂ ਇਸੇ ਇਕੋ ਪਤਨੀ ਦਾ ਨਾਂ ਬਦਲ-ਬਦਲ ਕੇ ਬਹੁਤੇ ਵਿਆਹਾਂ ਦਾ ਸੁਆਦ ਲੈਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਇਹਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਨਾਂ ਸਾਂਤੀ ਹੈ। ਸਾਂਤੀ ਬਦਲ ਕੇ ਮੈਂ ਜੈਜੈਵੰਤੀ ਕੀਤਾ ਤੇ ਫੇਰ ਜੈਜੈਵੰਤੀ ਬਦਲ ਕੇ ਰੇਖਾ ਕੀਤਾ।” ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿੰਦੀ ਕਹਾਣੀ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ ‘ਚਾਏ ਕਾ ਰੰਗ’ ਦਾ ਸਮਰਪਨ ਹੈ: ਤੀਸਰੀ ਬਾਰ ਤੁਮ੍ਹਾਰਾ ਨਾਮ ਬਦਲ ਕਰ ਤੀਸਰੇ ਵਿਵਾਹ ਕਾ ਮਜ਼ਾ ਲੇ ਰਹਾ ਹੂੰ। ਹਾਂ ਤੇ ਬੜਾ ਦੋ ਚਾਏ ਕਾ ਪਿਆਲਾ ਮੇਰੀ ਓਰ, ਰੇਖਾ ਡਾਰਲਿੰਗ!

ਦਿੱਲੀ ਤਾਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਟਿਕੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਦਿੱਲੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਘਿਓ-ਖਿਚੜੀ ਰੁਪ ਦੇਖ ਕੇ ਅਨਜਾਣ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲਗਦਾ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਇਥੇ ਹੀ ਜੰਮੇ-ਪਲੇ ਹੋਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜ਼ਿਕਰ ਚਲਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਲੰਮੀ ਧੌਲੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਉਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰ ਕੇ ਆਖਦੇ, “ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਤਾਂ, ਭੁੱਲਰ ਜੀ, ਮੌਤ੍ਰੀ ਹੀ ਮੈਂ ਗੱਡੀ ਸੀ!” ਫੇਰ ਵੀ ਜੇ ਦਿੱਲੀ-ਨਿਵਾਸ ਦਾ ਸਮਾਂ ਪੁੱਛਣ ਦੀ ਰਿਹਾਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਹੋ ਘੜਿਆ-ਘੜਾਇਆ ਜਵਾਬ ਹੁੰਦਾ: ਚਾਲੀ ਬੂਟ ਹੰਢਾ ਲਏ ਦਿੱਲੀ ਵਸਦਿਆਂ, ਕੋਟ ਮੇਰੇ ਨੂੰ ਸ਼ਰਮ ਨਾ ਆਵੇ ਦਸਦਿਆਂ!

ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਵਾਹਗੀ ਦੀ, ਖਾਨਾਬਦੋਸ਼ੀ ਦੀ, ਘਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਬੇਘਰੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਆਦਤ ਗਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਲੋਕ ਮਾਤਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਤੋਂ ਉਕਾ ਹੀ ਮੁਕਤ ਕਰ ਛੱਡਿਆ ਸੀ। ਕਾਰਨ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾਕਾਰੀ ਵਿਚ ਵਿਘਣ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ। ਉਹ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਚੜ੍ਹੀ ਚਾਹ ਵਾਸਤੇ ਖੰਡ ਲੈਣ ਭੇਜਦੀ, ਇਹ ਜਾਂ ਤਾਂ ਹਲਦੀ-ਮਿਰਚਾਂ ਲੈ ਆਉਂਦੇ ਤੇ ਜਾਂ ਫੇਰ ਕਈ ਕਈ ਹਫ਼ਤੇ ਜਾਂ ਮਹੀਨੇ ਮੁੜਦੇ ਹੀ ਨਾ। ਲੋਕ ਮਾਤਾ ਕੋਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੰਮਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਚਾਰਾ ਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਕ ਵਾਰ ਬਾਜ਼ਾਰ ਭੇਜੇ ਤਾਂ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਮਗਰੋਂ ਘਰ ਮੁੜੇ ਅਤੇ ਲੋਕ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗੇ, “ਮੈਂ ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਲੋਕ ਗੀਤ ਇਕੱਠੇ ਕਰ

ਲਿਆਇਆ ਹਾਂ।” ਇਕ ਵਾਰ ਲਾਹੌਰ ਇਕ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਲਈ ਗਏ ਹੋਏ ਛੇਤੀ ਨਾ ਪਰਤੇ। ਲੋਕ ਮਾਤਾ ਨੇ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਕਰਾਚੀ ਦੀ ਉਘ-ਸੁੱਖ ਕੱਢ ਕੇ ਤਾਰ ਦਿਤੀ, ਬੱਚੀ ਬੀਮਾਰ ਹੈ। ਜਵਾਬੀ ਤਾਰ ਮਿਲੀ, ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਵਿਖਾਉ, ਮੈਂ ਛੇਤੀ ਹੀ ਆਵਾਂਗਾ। ਵਾਪਸੀ ਘਰੋਂ ਜਾਣ ਤੋਂ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਮਗਰੋਂ ਹੋਈ। ਬੱਚੀ ਇਸ ਫ਼ਾਨੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਵਿਦਾ ਹੋ ਚੁਕੀ ਸੀ। ਏਨਾ ਕੁਝ ਗੁਆ ਕੇ, ਖੱਟਣ ਗਏ, ਕੀ ਖੱਟ ਕੇ ਲਿਆਂਦਾ? ਖੱਟ ਕੇ ਲਿਆਂਦਾ ਇਕ ਨਾਵਲ!

“ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਦਾਸੀਆਂ ਸਮੇਂ ਬੇਬੇ ਅਕਦੀ-ਰੁਸਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ?” ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ।

“ਮੈਂ ਜੀ ਆਪਣੀ ਇਸ ਆਦਤ ਬਾਰੇ ਇਹਨੂੰ ਵਿਆਹ ਵੇਲੇ ਹੀ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਫੇਰ ਵੀ ਇਕ ਵਾਰ ਚਿਰਾਂ ਪਿਛੋਂ ਘਰ ਪਰਤੇ ਨੂੰ ਬੁਹਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਮਗਰੋਂ ਇਹਦੇ ਪਹਿਲੇ ਬੋਲ ਸਨ, ਤੁਸੀਂ ਜਿਹੇ ਜਿਉਂਦੇ, ਤਿਹੇ ਮੋਏ। ਮੈਂ ਗਦਗਦ ਹੋ ਗਿਆ।” ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣਾਉਂਦਿਆਂ ਵੀ ਪੂਰੇ ਖੁਸ਼ ਸਨ, “ਦੇਖੋ ਨਾ ਜੀ, ਜਦੋਂ ਬੰਦੇ ਦਾ ਜਿਉਣਾ-ਮਰਨਾ ਇਕ ਸਮਾਨ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸਮਝੋ। ਆਪਣੀ ਇਕ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਇਕ ਸਤਰ ਮੈਂ ਲੋਕ ਮਾਤਾ ਵਲੋਂ ਹੀ ਲਿਖ ਦਿੱਤੀ: ਮੈਂ ਭੁੱਲੀ ਵਿਆਹ ਕਰਾ ਕੇ ਵੇ ਮਨ ਪਛੋਤਾਣਾ!” ਮੈਂ ਹੱਸਿਆ, “ਤੁਸੀਂ ਲੋਕ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਭਦੋਂ ਦਾ ਤਾਂ ਮਤਲਬ ਹੀ ਭੱਜ-ਦੌੜ ਹੈ?” ਸਤਿਆਰਥੀ ਜੀ ਹੈਰਾਨ ਹੋਏ, “ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਜੀ?”

ਮੈਂ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ, “ਜਦੋਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਬਿੱਲੀ-ਕੁੱਕੜ ਖੇਡਦੇ ਹਨ, ਆਖਣਾ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਭੱਜ-ਭੱਜ ਕੁੱਕੜਾ, ਭੱਜ-ਦੌੜ ਬਿੱਲੀ ਆਈ ਐ, ਪਰ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਭੱਜ-ਭੱਜ ਕੁੱਕੜਾ, ਭਦੋਂ ਬਿੱਲੀ ਆਈ ਐ। ਸੋ ਭਦੋਂ ਤਾਂ ਭੱਜ-ਦੌੜ ਦੇ ਉਚਾਰਨ ਦੀਆਂ ਨੁੱਕਰਾਂ ਘਸਾ ਕੇ ਗੱਲ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਹੈ।”

ਸਤਿਆਰਥੀ ਜੀ ਆਪਣੇ ਹੀ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨਾਂ ਦੀ ਇਹ ਨਵੀਂ ਵਿਆਖਿਆ ਸੁਣ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਤਾਂ ਹੋਏ ਹੀ, ਖੁਸ਼ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧੀਕ ਹੋਏ। ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਇਕ ਕਾਗਜ਼ ਉਤੇ ਲਿਖ ਕੇ

ਸਾਂਭ ਲਈ। ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਬਲ ਨਿਚੋੜ ਕੇ ਇਕ ਬੂੰਦ ਵੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਨੂੰ ਅਕਾਰਬ ਨਹੀਂ ਸਨ ਸਮਝਦੇ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਬੂੰਦਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਗੰਗਾਜਲੀ ਅੰਤ ਨੂੰ ਭਰ ਲੈਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਫਨਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਸੁਫਨੇ ਦੀ ਸਾਕਾਰਤਾ ਦੀ ਭਟਕਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਮੁੱਕ ਰਾਹਾਂ ਉਤੇ ਤੋਰੀ ਫਿਰਦੀ ਰਹੀ। ਸਾਲਾਂ-ਦਹਾਕਿਆਂ-ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਨਿਰੰਤਰ ਤੁਰਦੇ ਦੇਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾ-ਤੁਰਨਾ ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਹੋ ਗਈ। ਇਕ ਵਾਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਉਹਦੇ ਜਾਂ ਸਤਿਆਰਥੀ ਜੀ ਦੇ ਜਾਂ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੀ ਆਈ ਕਿ ਲੋਕ ਮਾਤਾ ਭਾਪਾ ਜੀ ਦੇ ਫਾਰਮ ਵਾਲੀ ਪੁੱਪ ਦੀ ਮਹਿਫਲ ਵਿਚ ਸਤਿਆਰਥੀ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਆ ਪਧਾਰੀ। ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ, “ਬੇਬੇ, ਇਕੱਲੇ ਤੋਰਨ ਤੋਂ ਡਰਦਿਆਂ ਆਖਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਆਉਣਾ ਹੀ ਪਿਆ?” ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, “ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੰਡੇ ਚਿਤਿਆਂ ਦੀ ਕਾਹਦੀ ਰਾਖੀ ਪੁੱਤ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤੁਰਨ ਤੋਂ ਨਹੀਂ, ਨਾ-ਤੁਰਨ ਤੋਂ ਡਰ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਰਾਮ ਜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਵਾਰਾਗਰਦੀ ਬਣਾਈ ਰਖਣ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਬੂਟ ਘਸਾਉਂਦੇ ਹੀ ਚੰਗੇ ਲਗਦੇ ਨੇ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਘਰ ਰਹਿ ਪੈਣ, ਸੰਸੇ ਨਾਲ ਕਾਲਜੇ ਮਰੇਤ ਚੜ੍ਹਦੇ ਨੇ, ਹੇ ਮੇਰੇ ਰਾਮ, ਅੱਜ ਰਾਜੀ ਤਾਂ ਹਨ!”

ਇਸੇ ਆਵਾਰਾਗਰਦ ਸੁਭਾਅ ਸਦਕਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦੇ, ਵਿਆਹ ਸਮੇਤ, ਸਭ ਯਤਨ ਅਸਫਲ ਰਹੇ ਸਨ। ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਧਕੇ-ਧਕਾਇਆਂ ਛੋਟੇ-ਮੋਟੇ ਇਕਾ-ਦੁੱਕਾ ਕੰਮ ਕੀਤੇ, ਫਿਰ ਸਭ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ।

1929 ਵਿਚ ਸਤਿਆਰਥੀ ਜੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਲਾਹੌਰ ਮਹਾਂ-ਸੰਮੇਲਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਸੰਮੇਲਨ ਵਿਚ ਸੰਪੂਰਨ ਸਵਰਾਜ ਦਾ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਤੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਉਸ ਮਤੇ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਹੱਥ ਖੜ੍ਹ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਬਾਕੀ ਸਭ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਇਕ ਇਕ ਹੱਥ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੋਵੇਂ ਬਾਹਾਂ ਉਚੀਆਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਇਕ ਦੇਸ ਦੇ ਸੰਪੂਰਨ ਸਵਰਾਜ ਦੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਮਤੇ ਵਾਸਤੇ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਉਥੇ ਹੀ ਮਨ ਵਿਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਅਗੇ ਲਈ ਸਾਹਿਤਕਾਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸੰਪੂਰਨ ਸਵਰਾਜ ਦੇ ਮਤੇ ਵਾਸਤੇ!

ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਦੇ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਵਲੋਂ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਆ ਰਹੀਆਂ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਤੇ ਪਾਖੰਡ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੱਲ ਜਾਂ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਲੋਕ ਚੁੱਪ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ ਦੀ ਵੇਖਾ-ਵੇਖੀ ਦਿਨ-ਬਦਿਨ ਪਾਖੰਡਵਾਦ ਭਾਰੂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਜੋ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਾਂ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਉਸ ਤੋਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦਿਨ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਜਦੋਂ ਮਾੜੀ ਸੋਚ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ

ਬੋਬ ਖਹਿਰਾ ਮਿਸ਼ੀਗਨ

ਫੋਨ: 734-925-0177

ਮਨਸੂਬੇ ਪੂਰੇ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।

ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਦੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰੀਆਂ ਹਨ; ਇਕ ਸਿਆਟਲ ਦੇ ਇਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਟਰਲਕ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ। ਕਿੱਦਾਂ ਪੱਗਾਂ ਲੱਬੀਆਂ ਤੇ ਗਾਲੀ-ਗਲੋਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਉਹੀ ਲੋਕ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦਾ ਨਾਮ ਬਦਲ ਕੇ ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਘਰ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ? ਕੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਇਹ ਸਭ ਕਰਨਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਸੋਭਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ? ਇਹ ਕਿਸ ਗੁਰੂ ਦਾ ਘਰ ਹੈ? ਕੀ ਗੁਰੂ ਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਡਰ ਨਹੀਂ? ਉਸ ਗੁਰੂ ਲਈ ਕੋਈ ਸਤਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ? ਜੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਥੇ ਕਿਉਂ ਜਾਂਦੇ ਹਨ? ਸਿਰਫ

ਬਾਬੇ ਦਾ ਘਰ ਤੇ ਕੁਰੀਤੀਆਂ

ਲੰਗਰ ਜਾਂ ਲੜਾਈਆਂ ਲਈ?

ਇੰਨਾ ਪੈਸਾ ਲਾ ਕੇ ਬਣਾਏ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਕੀ ਸਿਰਫ ਲੰਗਰ ਅਤੇ ਲੜਾਈ ਲਈ ਹੀ ਹਨ? ਅਸੀਂ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਤੁਰੇ ਸੀ, ਕੀ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਸੋਚ ਕੇ ਤੁਰੇ ਸੀ? ਜੇ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਫਿਰ ਕਿਉਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਹ ਸਭ? ਸਾਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਾਡੀਆਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਸਲਾਂ ‘ਤੇ ਕੀ ਅਸਰ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪਵੇਗਾ।

ਅਸੀਂ ਧਾਰਮਿਕ ਹੋਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਵਿਖਾਵਾ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਬਿਨਾਂ ਸੋਚੇ ਸਮਝੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਕਰਮਕਾਂਡ ਵੀ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੋਰਿਆਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਮਾੜੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਲਈ ਕਿੰਨੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਪਰ ਹੁਣ ਸਭ ਕੁਝ ਸਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ। ਜੇ ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਹਨ, ਉਹ ਕੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਭਲਾ? ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਿਗਾਨੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਆਏ ਹਾਂ, ਚੰਗੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣ ਲਈ, ਪਰ ਇਥੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਅਸੀਂ ਗੋਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ ਸਿੱਖਦੇ। ਇਹ ਦੇਸ਼ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਕਿਉਂ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਦੀ ਜਾਣਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਇਥੇ ਇੰਨੀ ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਘਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਕਾਰਾਂ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਸੋਚ ਉਥੇ ਦੀ ਉਥੇ ਹੈ; ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।

ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਸੋਚ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਕਿਉਂ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ? ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਥੇ

ਸਭ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ, ਤੇ ਹਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ। ਇੰਨੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਫਿਰ ਕਿਉਂ ਅਸੀਂ ਇੰਨੇ ਵਧੀਆ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਸੋਚ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦੇ। ਜੇ ਵੀ ਬੰਦਾ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਪਿਆ, ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ; ਫਿਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਗੋਰਿਆਂ ਕੋਲੋਂ ਕੁਝ ਸਿੱਖਦੇ?

ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਬਣਾਏ; ਗੋਰਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਭਾਵੇਂ ਚਰਚ ਬਣਾਏ ਹਨ, ਪਰ ਉਹ ਉਥੇ ਹਫ਼ਤੇ ਵਿਚ ਇਕ ਦਿਨ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ-ਸ਼ਾਮ ਉਠ ਕੇ ਪਾਠ ਪੂਜਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਘਰ ਟੀ.ਵੀ. ਜਾਂ ਗੱਡੀਆਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਕਥਾ ਜਾਂ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਉਹ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ‘ਤੇ ਰਾਜ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਥੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਘਰ ਪਰਿਵਾਰ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਰੀਸ ਨਾਲ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਵੱਖਰਾ ਕਮਰਾ ਰੱਖਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਾਬੇ ਦਾ ਕਮਰਾ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਅਗੇ ਮੱਥਾ ਵੀ ਟੇਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਵਲੋਂ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਦਰਸਾਏ ਮਾਰਗ ‘ਤੇ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਚਲਦੇ ਹਾਂ? ਜੇ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸਾਏ ਮਾਰਗ ‘ਤੇ ਨਹੀਂ ਚਲਣਾ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਬੁਤਪ੍ਰਸਤੀ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਸਖਤ ਮਨਾਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕਈ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਟੀ.ਵੀ. ‘ਤੇ ਪਾਠ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਘਰ ਵਾਲੇ ਸਭ ਉਸ

ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹੋਣ। ਇਹ ਸਭ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਾਲੇ ਪਾਖੰਡ ਹਨ।

ਬੜਾ ਦੁੱਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਤਾਂ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਪਾਖੰਡਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਨਿੱਤ ਨਵੇਂ ਪਾਖੰਡ ਕਿਥੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਲੋਕ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਜਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਪਾਖੰਡ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਤੇ ਜਾਂ ਵੇਖਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਵੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਉਠਾਉਂਦਾ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਕਿਉਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਸਤਿਕ ਕਹਿ ਕੇ ਭੰਡਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।

ਪਿਛੇ ਜਿਹੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਕ ਪਿੰਡ ਗਿਆ। ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਚੁੱਕ ਕੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਤੁਰ-ਫਿਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਿਸ ਦੋਸਤ ਦੀ ਮੋਟਰ ‘ਤੇ ਬੈਠੇ ਸਾਂ, ਉਹਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਮਾਜਰਾ ਕਿਆ ਹੈ? ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਹਫ਼ਤੇ ਵਿਚ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਇਹ ਲੋਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ; ਅਖੇ, ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸੈਰ ਕਰਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਜ਼ਰਾ ਸੋਚੋ...ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਬਾਬੇ ਦਾ ਵੱਖਰਾ ਕਮਰਾ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ ਘਰ ਵਿਚ, ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਸੁੱਖ ਆਸਣ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਏ.ਸੀ. ਜਾਂ ਪੱਖੇ ਜਾਂ ਹੀਟਰ ਤੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਗਿਲਾਸ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ, ਫਿਰ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਸੈਰ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੀ ਕਹਿ ਸਕਾਂਗੇ ਜਾਂ ਕਿਵੇਂ ਰੋਕਾਂਗੇ? ਇਸ ਨੂੰ ਬੁਤਪ੍ਰਸਤੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹੋਰ ਭਲਾ ਕੀ ਕਿਹਾ ਜਾਏਗਾ?

ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਹ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਸੱਚ ਹੈ, ਇਕ ਵਾਰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੋਂ ਫੋਨ ਕਰ ਕੇ ਇਕ ਸੱਜਣ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਥੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਲੈਮੀਲੇਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ; ਅਖੇ, ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਵਾਇਆ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਪੂਜਾ ਤੇ ਪਾਖੰਡ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਵਰਜਿਆ ਸੀ, ਉਹੀ

ਚਲਦੇ-ਚਲਦੇ

ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਈਆਂ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਾਂਗ ਧੂਫ-ਬੱਤੀ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਦੇਖੇ ਹਨ ਜੇ ਫੋਟੋ ਅੱਗੇ ਅਗਰਬੱਤੀ ਲਾ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਮੰਗਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਦੇ ਦਿਓ, ਅਹੁ ਦੇ ਦਿਓ।

ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਕੋਈ ਤਸਵੀਰ ਅਸਲੀ ਨਹੀਂ, ਸਭ ਕਲਾਕਾਰ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਹੈ ਫਿਰ ਵੀ ਹਰ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਤੇ ਡਰਾਈਵਰ ਗੱਡੀ ਤੋਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾ ਕੇ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਮੱਥੇ ਨੂੰ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਸ਼ਰਾਬ ਹੀ ਪੀਤੀ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਦੂਰ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ, ਚੰਗੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਚੰਗੀ ਸੋਚ ਰੱਖਣੀ, ਚੰਗੇ ਇਨਸਾਨ ਬਣਨਾ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਇਨਸਾਨ ਬਣਾਉਣਾ ਸਾਡਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਚੰਗੇ ਤਾਂ ਹੀ ਬਣਾਂਗੇ ਜੇ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਂਗੇ, ਪਾਖੰਡਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਵਾਂਗੇ। ਪੂਜਾ ਤੇ ਅਗਰਬੱਤੀਆਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠਾਂਗੇ, ਸੋਚ ਨੂੰ ਉਪਰ ਚੁੱਕਾਂਗੇ।

ਇਕੱਲੇ ਧਾਰਮਿਕ ਹੋਣ ਨਾਲ ਹੀ ਅਸੀਂ ਚੰਗੇ ਇਨਸਾਨ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੇ। ਚੰਗੀ ਸੋਚ ਤੇ ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਚੰਗੇ ਇਨਸਾਨ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਵਿਚ ਚੰਗਿਆਈ ਵੰਡ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਲਈ ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੰਗਿਆਈ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਸਭ ਪਾਸੇ ਫੈਲਾਏ ਤਾਂ ਕਿ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੇ ਪਾਖੰਡਵਾਦ ਦਾ ਹਨੇਰਾ ਦੂਰ ਹੋਵੇ।

ਇੰਦਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਜਿੰਦੜੀਆਂ ਅਮਰ ਲੋਕੋ...

ਮਾਂਵਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਤ ਜਾਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਿਆਰੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਪੁੱਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾਂਵਾਂ ਦੀ ਗੋਦ ਜੰਨਤ ਵਰਗੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਮੇਰੇ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚੋਂ ਗਾਇਬ ਹੀ ਰਹੇ ਨੇ। ਮੇਰਾ ਜਨਮ ਚਾਰ ਭੈਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਵੀ ਮੈਂ ਨਾ ਤਾਂ ਮਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਪੁੱਤ ਬਣਿਆ, ਤੇ ਨਾ ਨਵਾਬ ਪੁੱਤ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦੋ ਧੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਏ ਪੁੱਤ ਦਾ ਨਾਂ ਜਿਵੇਂ ਪ੍ਰਿੰਸ ਰੱਖਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਨਾਂ ਮਾਂ ਨੇ ਪਿਛੋਂ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਪਿਸ਼ੋਰਾ ਸਿੰਘ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਮਾਂ ਦਾ ਪੇਕਾ ਪਿੰਡ ਵੀ ਬੜਾ ਨਿਰਦਈ ਸੀ। ਮਾਮੇ ਤਾਂ ਬੰਦਾ ਵੱਢ ਕੇ ਝੱਟ ਦੱਬ ਦਿੰਦੇ ਸਨ, ਤੇ ਮਾਂ ਵੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭੈਣ ਸੀ। ਮਾਂ ਦਾ ਹੱਥ ਅੱਠ ਇੰਚ ਲੰਮਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਦੇ ਭੈਣਾਂ ਦੇ ਜਾਂ ਮੇਰੇ ਮਾਰਦੀ, ਲੱਗਦਾ ਧਰਤੀ ਘੁੰਮ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਪਿਤਾ ਹੋਰੀ ਤਿੰਨ ਭਰਾ ਸਨ। ਪਿਤਾ, ਫੌਜੀ ਚਾਚਾ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਚਾਚਾ ਜਿਹੜਾ ਸਿੱਧਾ ਸਾਦਾ ਬੰਦਾ ਸੀ। ਪਿਤਾ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਮਿਹਨਤੀ ਤੇ ਸਾਊ ਸੀ। ਮਾਂ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲਾ ਵਿਚੋਲਾ ਵੀ ਬੜਾ ਸਾਊ ਸੀ, ਪਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਫਿਰ ਕਿਉਂ ਉਸ ਨੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਵਾਹ ਬੰਦੇ-ਵੱਢ ਬੰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਪਾ ਦਿੱਤਾ।

ਮੇਰੇ ਦਾਦਾ-ਦਾਦੀ ਪਿਤਾ ਦੇ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਬਾਅਦ ਹੀ ਜਹਾਨਾਂ ਕੂਚ ਕਰ ਗਏ ਸਨ। ਚਾਚਾ ਖੇਤ ਵਿਚ ਹੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਾਡਾ ਖੂਹ ਸਵਰਗਾਂ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਛੇ ਤੁੜ ਗੋਲ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਲਾਏ ਹੋਏ ਸਨ ਤੇ ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੀਂ ਅੰਬ ਦੇ ਵੱਡੇ ਰੁੱਖ ਸਨ। ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੀਂ ਦੇ ਧਰੋਕਾਂ ਸਨ। ਕਣਕ ਦੀ ਵਾਢੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖੇਤ ਵਿਹਲੇ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਫੌਜੀ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੇ, ਰਾਤਾਂ ਨੂੰ ਲੜਾਈ ਦੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਚੱਲਦੀ। ਖੂਹ 'ਤੇ ਸਾਰੇ ਅਫਸਰ ਨਹਿਰਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਤੰਬੂ ਲਾਏ ਹੁੰਦੇ।

ਇਕ ਦਿਨ ਇਕ ਅਫਸਰ ਨੇ ਚਾਚੇ ਨੂੰ ਖੂਹ 'ਤੇ ਨਹਾਉਂਦੇ ਨੂੰ ਦੇਖ ਲਿਆ। ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਅਫਸਰ ਚਾਚੇ ਦਾ ਸਰੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਜਵਾਨ ਨੇ ਸਰੀਰ ਐਨਾ ਸਾਂਭਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਚਾਚੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ, “ਕਿਹੜੀ ਕਸਰਤ ਕਰਦਾ ਏਂ?” ਚਾਚਾ ਕਹਿੰਦਾ, “ਖੇਤਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀ। ਗਰੀਬੀ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਬਲਦ ਇਕ ਹੀ ਹੈ, ਤੇ ਮੈਂ ਦੂਜਾ ਬਲਦ ਬਣ ਕੇ ਪੰਜਾਲੀ ਬੱਲੇ ਧੋਣ ਕਰ ਲੈਂਦਾਂ, ਤੇ ਖੂਹ ਜੋੜ ਲਈਦਾਂ।” ਅਫਸਰ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹਨੇ ਅੰਬ ਦੇ ਰੁੱਖ 'ਤੇ ਰੱਸਾ ਬੰਨ੍ਹਵਾ ਲਿਆ ਤੇ ਚਾਚੇ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਚੜ੍ਹ ਜਾ ਉਤੇ”, ਤੇ ਚਾਚਾ ਝੱਟ ਅੰਬ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਡੰਡ ਲਵਾ ਕੇ ਦੇਖੇ, ਫੌਜੀਆਂ ਨਾਲ ਦੌੜ ਲਵਾ ਕੇ ਦੇਖੀ, ਤੇ ਚਾਚਾ ਭਰਤੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਫਸਰ ਨੇ ਬਲਦ ਦੇ ਰੁਪਏ ਪਿਤਾ ਦੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਕੇ ਕਿਹਾ, “ਲੈ ਜਵਾਨ! ਤੇਰਾ ਭਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਜੇ

ਭਰਤੀ, ਤੇ ਤੂੰ ਦੂਜਾ ਬਲਦ ਖਰੀਦ ਲਈਂ, ਇਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਣਾ ਹੈ।” ਇਕ ਫ਼ਾਰਮ 'ਤੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਅੰਗੂਠਾ ਲਵਾ ਲਿਆ ਤੇ ਚਾਚੇ ਦੇ ਸਾਈਨ ਕਰਵਾ ਲਏ। ਛੇ ਦਿਨ ਸਾਡਾ ਖੇਤ ਛਾਉਣੀ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ ਤੇ ਸੱਤਵੇਂ ਦਿਨ ਚਾਚੇ ਨੂੰ ਲੁਪਿਆਣੇ ਫੌਜੀ ਭਰਤੀ ਦਫ਼ਤਰ ਸੱਦ ਕੇ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਰਾਮਗੜ੍ਹ-ਰਾਂਚੀ ਦੀ ਰੇਲ ਬਿਨਾ ਦਿੱਤਾ, ਤੇ ਪਿਤਾ ਅੱਖਾਂ ਮਲਦਾ ਤਾਂਗੇ ਵਿਚ ਬੈਠ ਗਿਆ।

ਫੌਜੀ ਚਾਚੇ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਨਾਲ ਘਰ ਦੀ ਗਰੀਬੀ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਘਟਦੀ ਗਈ। ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਫਰਕ ਪੈ ਗਿਆ। ਚਾਚਾ ਕੰਮ ਦੀ ਰੁੱਤੇ ਹੀ ਛੁੱਟੀ ਲੈ ਕੇ ਪਿੰਡ ਆਉਂਦਾ, ਤੇ ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਵਾ ਕੇ ਮੁੜ ਜਾਂਦਾ। ਫਿਰ ਚਾਚੇ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੋ ਗਿਆ। ਚਾਚੀ ਸਾਡੀ ਚੰਨ ਦਾ ਟੁਕੜਾ ਸੀ। ਚਾਚੀ ਦਾ ਪੇਕਾ ਪਿੰਡ ਸਾਉ ਤੇ ਦਿਆਲੂ-ਕਿਰਪਾਲੂ ਸੀ, ਮਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਤੋਂ ਐਨ ਉਲਟ।

ਚਾਚੀ ਦੇ ਭਰਾ ਪੂਰੇ ਅਕਾਲੀ ਸਨ। ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਚਾਚੀ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਗੁਰ-ਇਤਿਹਾਸ ਜਾਣਦੀ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਮੁਬਾਰਕ ਕਦਮਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਘਰ ਦੇ ਭਾਗ ਜਗਾ ਦਿੱਤੇ। ਉਹਨੇ ਜਦੋਂ ਤਤਕਾਲਿ ਮਧਾਣੀ ਰਿਤਕਣੀ, ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਗਾਉਣੇ, ਮਨ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਮਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਧੀਆਂ ਨੇ ਕਮਲੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਚਾਚੀ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਹਿੱਕ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਠੰਢ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਚਾਚੀ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਲੈ ਕੇ ਮਾਂ ਨੂੰ ਧੀਆਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਦਿਵਾ ਦਿੱਤੀ। ਭੈਣਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਸਕੂਲ ਭੇਜਣਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਸਤਿਆਂ ਵਿਚ ਪਰੋਨੇ ਤੇ ਲੱਸੀ ਦੀ ਬੋਤਲ ਪਾ ਦੇਣੀ। ਭੈਣਾਂ ਸਕੂਲੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਨਾਲ ਚਾਚੀ ਤੋਂ ਗੁਰ-ਇਤਿਹਾਸ ਵੀ ਸੁਣਦੀਆਂ। ਮਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਪਿਆਰ ਤੋੜ ਕੇ ਜਿਵੇਂ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨਾਲ ਪਾ ਲਿਆ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਪਸ਼ੂ ਸਾਂਭਦੀ ਰਹਿੰਦੀ, ਕੱਟੀਆਂ ਵੱਛੀਆਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ।

ਚਾਚੇ ਦੇ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਪੰਜ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਪਰ ਕੋਈ ਬੱਚਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ। ਚਾਚੀ ਨੇ ਕਦੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਘਾਟ ਮਹਿਸੂਸ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ। ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕੋਈ ਲਾਲਸਾ ਸੀ। ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਨੇ ਵੀ ਕਦੇ ਮਿਹਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਾਰਿਆ। ਚਾਚੀ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਨੇ ਮਾਂ ਨੂੰ ਬੋੜ੍ਹਾ ਬੋੜ੍ਹਾ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਮਾਮਿਆਂ ਦੇ ਗੇੜਾ ਵੱਜਦਾ, ਮਾਂ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਗੁੱਸੇ ਵਾਲੀ ਚਾਬੀ ਭਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਫਿਰ ਉਹ ਚਾਰ ਦਿਨ ਦੀਵਾਲੀ ਦੇ ਅਨਾਰ ਵਾਂਗ ਚੰਗਿਆੜੇ ਜਿਹੇ ਕੱਢੀ ਜਾਂਦੀ।

ਮਾਂ ਤਾਂ ਭੈਣਾਂ ਦੇ ਸਕੂਲ ਜਾਣ 'ਤੇ ਵੀ ਡਾਢੀ ਔਖੀ ਰਹਿੰਦੀ। ਚਾਚੀ ਨੂੰ ਆਖਦੀ, “ਤੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾ ਕੇ ਲਾ ਲਈਂ ਜੱਜ...ਗੋਹ-ਕੂੜਾ ਹੀ ਕਰਨਾ

ਹੈ, ਚਾਹੇ ਪੜ੍ਹ ਲੈਣ, ਚਾਹੇ ਨਾ ਪੜ੍ਹਨ।” ਚਾਚੀ ਨੇ ਪਿਆਰ ਭਰੇ ਬੋਲਾਂ ਨਾਲ ਮਾਂ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ, “ਵੱਡੀ ਭੈਣ! ਇੰਜ ਨਹੀਂ ਕਹੀਦਾ ਕੰਨਿਆ ਨੂੰ। ਜੱਜ ਕਿਹੜਾ ਰੱਬ ਤੋਂ ਡਿੰਗਦੇ ਨੇ ਭਲਾ! ਉਹ ਵੀ ਤਾਂ ਮਾਂਵਾਂ ਦੇ ਪੇਟੋਂ ਜਨਮ ਲੈ ਕੇ ਪੜ੍ਹ ਲਿਖ ਕੇ ਲੱਗਦੇ ਨੇ, ਤੇ ਸਾਡੀਆਂ ਧੀਆਂ ਜੱਜਾਂ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ।” ਮਾਂ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਮੂੰਹ ਮੋਟਾ ਕਰਦੀ ਅਗਲੀ ਗੱਲ ਕੱਢ ਮਾਰਦੀ, ਪਰ ਚਾਚੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੀ ਮੂਰਤ ਸੀ। ਨਿਰਮਲ ਜਲ ਵਾਂਗ ਸਾਫ਼। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿਨ ਟੱਪਦੇ ਗਏ। ਵੱਡੀਆਂ ਦੋ ਭੈਣਾਂ ਪੰਜਵੀਂ ਜਮਾਤ ਪਾਸ ਕਰ ਗਈਆਂ। ਅਗਲੀ ਜਮਾਤ ਦਾ ਸਕੂਲ ਲਾਗਲੇ ਪਿੰਡ ਸੀ। ਮਾਂ ਕਹੇ, ਧੀਆਂ ਜੂਹ ਨਹੀਂ ਟੱਪਣ ਦੇਣੀਆਂ। ਫਿਰ ਮਾਮੇ ਸੱਦ ਲਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੰਗਾ ਖੋਰ ਪਾਇਆ, ਪਰ ਚਾਚੀ ਦੀ ਸਿਆਣਪ ਨੇ ਮਾਮਿਆਂ ਦੁਆਲੇ ਘੇਰਾ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਨਾ ਲਿਆ ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਭੈਣਾਂ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਕੁੜੀਆਂ ਨਾਲ ਤੁਰ ਕੇ ਲਾਗਲੇ ਪਿੰਡ ਪੜ੍ਹਨ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪਈਆਂ।

ਸਾਡੇ ਘਰ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਨਿੰਮ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਬੜੀ ਸੰਘਣੀ ਛਾਂ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਆਂਢ-ਗੁਆਂਢ ਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਗਰਮੀ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਚਾਚੀ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਕਰੋਸ਼ੀਆ ਤੇ ਸਲਾਈਆਂ ਸਿੱਖਦੀਆਂ, ਚਾਦਰਾਂ ਕੱਢਦੀਆਂ। ਚਾਚੀ ਸਭ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ, ਤੇ ਜੇ ਘੁਰਦੀ ਵੀ ਤਾਂ ਸੱਸ ਕੋਲੋਂ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗਾਲਾਂ ਦਾ ਡਰ ਦਿਖਾਉਂਦੀ, “ਸੱਸਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਠੂਹਾਂ ਨੂੰ ਜੁੱਤੀ ਬੱਲੇ ਰੱਖਦੀਆਂ। ਜੇ ਕੁਝ ਨਾ ਸਿੱਖ ਕੇ ਗਈਆਂ ਤਾਂ ਸੱਸ ਨੇ ਕਹਿਣਾ, ਕੁੰਡਰ ਮੱਥੇ ਮਾਰੀ।” ਚਾਚੀ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਕੁੜੀਆਂ ਘੁੰਟੇ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੱਸਦੀਆਂ।

ਇਕ ਵਾਰ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਇਕ ਬੁੱਢੀ ਨੇ ਚਾਚੀ ਨੂੰ ਗੱਲਾਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਟਕੋਰ ਮਾਰੀ, “ਨੀ ਅਮਰ ਕੁਰੇ! ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰ। ਤੂੰ ਤਾਂ ਢਿੱਡੋਂ ਫੁੱਟੀ ਨਹੀਂ, ਤੇ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਜੂਨਾ ਪਾਣੀ ਪਿਆ ਦੇਈ।”

“ਬੋਝੇ ਜੀ! ਆਹ ਸਾਰਾ ਬਾਗ-ਪਰਿਵਾਰ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤ-ਧੀਆਂ ਨੇ।” ਚਾਚੀ ਨੇ ਕੁੜੀਆਂ ਵੱਲ ਹੱਥ ਕਰ ਕੇ ਕਿਹਾ, “ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤਾ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰਿਆ ਕਰੋ, ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਕਰੋ। ਜਿੰਨੀ ਤੁਹਾਡੀ ਉਮਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਲੱਕੜਾਂ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ ਕਰੋ।” ਚਾਚੀ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰੇ ਹੱਸ ਪਏ, ਤੇ ਬੁੱਢੀ ਨਿਮੋਝਣੀ ਹੋ ਕੇ ਤੁਰ ਗਈ।

ਚਾਚੀ ਨੇ ਦੋਵੇਂ ਭੈਣਾਂ ਪੜ੍ਹਾ ਕੇ ਮਾਸਟਰਨੀਆਂ ਲਵਾ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਛੋਟੀਆਂ ਅਜੇ ਪੜ੍ਹਦੀਆਂ ਸਨ। ਚਾਚੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਕੈਂਚੀ ਨਹੀਂ ਲਾਉਣ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ ਨਾਲੇ ਜੁੜਾ ਕਰਦੀ, ਤੇ ਨਾਲੇ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਾਉਂਦੀ। ਝੜੇ ਹੋਏ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਗੁਬਲੀ ਵਿਚ ਪਾਉਂਦੀ, ਫਿਰ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਅੰਗੀਠੇ ਵਿਚ ਸਸਕਾਰ ਕਰਦੀ। ਜਦੋਂ ਚਾਚੀ ਦਾ ਭਰਾ ਜਾਂ

ਬਾਪੂ ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਘਰ ਬੰਦਿਆਂ ਦਾ ਇਕੱਠ ਜੁੜ ਜਾਂਦਾ। ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਗੁਰ-ਇਤਿਹਾਸ ਸੁਣਦੇ, ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀਆਂ ਜੰਗਾਂ ਦੀਆਂ ਬਹਾਦਰੀ ਭਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਕਈ ਬੰਦੇ ਨਸਵਾਰ ਸੁੰਘਣੇ ਹਟ ਗਏ, ਕਈਆਂ ਨੇ ਅਫੀਮ ਤੱਕ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ। ਸੱਚ ਜਾਣਿਓ, ਜਿਹੜੇ ਬੰਦੇ ਕਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਅਸਰ ਹੋਇਆ, ਤੇ ਉਹ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੜ ਲੱਗ ਗਏ।

ਫੌਜੀ ਚਾਚਾ ਪੈਨਸ਼ਨ ਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਬਾਪੂ ਨਾਲ ਖੇਤੀ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਚਾਚਾ ਰੇਲ ਬੱਲੇ ਆ ਕੇ ਖੁਦਕਸ਼ੀ ਕਰ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਭੇਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੇਰੇ ਮਾਮੇ ਆਏ ਤੇ ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ, “ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਤੂੰ ਇਕੱਲਾ ਲੈ, ਫੌਜੀ ਨੂੰ ਅੱਧ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।” ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਆ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ, “ਮੇਰੇ ਭਰਾ ਦਾ ਸਿਵਾ ਠੰਢਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਆ ਗਏ।” ਗੱਲ ਚਾਚੀ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਚਾਚੀ ਨੇ ਗੱਲੀ-ਬਾਤੀ ਮਾਮਿਆਂ ਦੀ ਉਹ ਰੇਲ ਬਣਾਈ ਕਿ ਉਹ ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਆਏ।

ਫਿਰ ਦੋਹਾਂ ਵੱਡੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਘਰਾਂ ਦੇ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਦਿੱਤਾ। ਭੈਣਾਂ ਤੋਰ ਕੇ ਮਾਂ ਨਾਲੋਂ ਚਾਚੀ ਵੱਧ ਰੋਈ। ਚਾਚੀ ਦੀ ਸਿਆਣਪ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਚਾਚੀ ਨੇ ਛੋਟੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਸਟਰਨੀਆਂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਿਦ ਫੜੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਜੇ ਕਦੀ ਪੈਸੇ-ਪੋਲੇ ਦੀ ਘਾਟ ਰੜਕਦੀ ਤਾਂ ਚਾਚੀ ਆਪਣੇ ਬਾਪੂ ਜੀ ਤੋਂ ਲੈ ਆਉਂਦੀ। ਮੈਂ ਵੀ ਪਿੰਡੋਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਲਾਗਲੇ ਪਿੰਡ ਪੜ੍ਹਨ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਚਾਚੇ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸਾਇਕਲ ਲੈ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਚਾਚੇ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਸਕੂਲ ਜਾਣ ਲੱਗਿਆ।

ਮਾਂ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਅਸੀਂ ਘੱਟ ਹੀ ਬੈਠਦੇ। ਹਮੇਸ਼ਾ ਮਾਂ ਦੇ ਭਾਰੇ ਹੱਥ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ, ਪਰ ਚਾਚੀ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਨਾ ਛੱਡਦੇ। ਘਰ ਵੜਦਿਆਂ ਹੀ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲਣਾ, “ਚਾਚੀ ਕਿੱਥੇ ਆਏ?” ਮਾਂ ਨੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਕਹਿਣਾ, “ਮਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਅੰਦਰ ਹੈ।” ਫਿਰ ਚਾਚੀ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਫਲ ਲਿਆਈ। ਛੋਟੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਵੀ ਮਾਸਟਰਨੀਆਂ ਲੱਗ ਗਈਆਂ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਲੋਕ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਨਹੀਂ ਸਨ ਭੇਜਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ, ਉਦੋਂ ਮੇਰੀ ਚਾਚੀ ਨੇ ਚਾਚੇ ਭੈਣਾਂ ਨੂੰ ਮਾਸਟਰਨੀਆਂ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਚਾਚੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਏ ਬ੍ਰਿਗੇਡੀਅਰ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਮੇਰੀਆਂ ਦੋਵਾਂ ਭੈਣਾਂ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਚਾਚੇ ਭੈਣਾਂ ਸੁੱਖੀ ਵੱਸਣ ਲੱਗੀਆਂ।

ਮੇਰੇ ਵੀ ਮੱਸ ਫੁੱਟਣ ਲੱਗ ਪਈ ਸੀ। ਚਾਚੀ ਨੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਜਵਾਨੀ ਨੂੰ ਸਾਂਭਣ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਪੰਜ ਗ੍ਰੰਥੀ ਦਾ ਪਾਠ ਸਿਖਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ

ਮੁੰਹ ਆਈ ਬਾਤ

ਮੇਜਰ ਕੁਲਾਰ ਬੋਪਾਰਾਏਕਲਾਂ
ਫੋਨ: 916-273-2856
www.boparaisudhar.com

ਦਸ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿਖਾਈ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਸੰਬਿਆ ਲਈ, ਸੱਚੀਂ ਫਕੀਰ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਅੱਖਾਂ ਭਰਦੇ ਨੇ ਚਾਚੀ ਦੇ ਪੈਰ ਫੜ ਲਏ। ਚਾਚੀ ਨੇ ਮੇਰਿਆਂ ਤੋਂ ਫੜ ਕੇ ਬੁੱਕਲ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ, “ਮੇਰਾ ਸੋਹਣਾ ਪੁੱਤ। ਪੈਰ ਨਾ ਫੜ, ਸੀਨੇ ਲੱਗ। ਤੂੰ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਘਰ ਦਾ ਚਿਰਾਗ ਏ। ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਡੇ ਘਰ ਵਿਚ ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੈ।”

ਚਾਚੀ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨਾਲ ਮੈਂ ਪਾਠੀ, ਰਾਗੀ ਤੇ ਕਬਾਦਚਕ ਬਣ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਚਾਚੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਭਤੀਜੀ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਮੈਨੂੰ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਨਾ ਮਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਤੇ ਨਾ ਮਾਮਿਆਂ ਨੇ। ਚਾਚੀ ਦੀ ਭਤੀਜੀ ਵੀ ਚਾਚੀ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਦੀ ਕਾਰਬਨ ਕਾਪੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਸੀ। ਚਾਚੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਕਰ, ਬਾਰਾਂ ਕਿਲੋ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ। ਕਦੇ ਵੀ ਪਾਠ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਭੇਟਾ ਘਰ ਨਹੀਂ ਲਿਆਉਣੀ, ਸਾਰੀ ਭੇਟਾ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਕਦੇ ਵੀ ਘਾਟ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗੀ।” ਮੈਂ ਚਾਚੀ ਦੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਨਸੀਹਤਾਂ ਪੱਲ ਬੰਨ੍ਹ ਲਈਆਂ।

ਮਾਂ ਅਚਾਨਕ ਮੌਜੇ 'ਤੇ ਪੈ ਗਈ। ਇਕ ਦਿਨ ਕਹਿੰਦੀ, “ਮੇਰਾ ਸਮਾਂ ਨੇੜੇ ਆ ਗਿਆ ਹੈ।” ਮਾਂ ਆਖਰੀ ਸਮੇਂ ਚਾਚੀ ਦੇ ਹੱਥ ਘੁੰਟ ਕੇ ਕਹਿੰਦੀ, “ਅਮਰ ਕੁਰੇ, ਜੇ ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਥਾਂ ਹੁੰਦੀ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਇੰਜ ਨਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਜਿਵੇਂ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਝ ਕੇ ਬਲਹਾਰਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਦੇਣਾ ਸੱਤ ਜਨਮਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਉਤਾਰ ਸਕਦੀ। ਆਪਣੇ ਪਿਸ਼ੋਰੇ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖੀ। ਪਿਸ਼ੋਰਾ ਮੈਨੂੰ ਜਾਨ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਪਿਆਰਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਇਸ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਹਮੇਸ਼ਾ ਖੁੱਸ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੇ ਜਾਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਿਆਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਤੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਿਆਰ ਹੈ।” ਕਹਿੰਦੀ ਮਾਂ ਸਦਾ ਲਈ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਸਾਡੀ ਧਾਹ ਨਿਕਲ ਗਈ। ਫਿਰ ਚਾਚੇ-ਚਾਚੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਮੇਰੇ ਨਾਂ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ। ਬਾਪੂ, ਚਾਚਾ, ਚਾਚੀ ਵਾਰੀ ਵਾਰੀ ਤੁਰ ਗਏ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਧੀ ਦਾ ਨਾਂ ਅਮਰ ਕੌਰ ਰੱਖਿਆ ਜੇ ਮੇਰੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਹਿੰਦੀ ਰਹੀ। ਚਾਚੀ ਸੱਚੀ ਅਮਰ ਹੋ ਗਈ।

ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਦਾ ਰਾਜ, ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਵਿਕੇਂਦਰੀਕਰਨ

ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਬਰਤਾਨੀਆ ਪਾਸੋਂ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਲੜਾਈ ਲੜ ਕੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ। ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਰਤਾਨੀਆ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਢਾਂਚਾ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਫੈਡਰਲ ਸਿਸਟਮ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਝੰਡੇ 'ਤੇ ਝਾਤ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਚ 13 ਪੱਟੀਆਂ ਅਤੇ 50 ਤਾਰੇ ਹਨ। ਜਦ ਅਮਰੀਕਾ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ 13 ਸੂਬੇ (ਕਲੋਨੀਆ) ਸਨ। 13 ਪੱਟੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ 13 ਸੂਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹਨ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ

ਡਾ. ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗੁਮਟਾਲਾ
ਡੇਅਟਨ, ਓਹਾਇਓ
ਫੋਨ: 937-573-9812

ਨਾਲ ਦੋ ਸੂਬੇ ਰਲਦੇ ਗਏ ਤੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 50 ਹੋ ਗਈ। 50 ਤਾਰੇ 50 ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹਨ।

ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਪਾਸ ਬਹੁਤ ਘਟ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਪਾਸ ਕੇਵਲ ਕਰੰਸੀ ਛਾਪਣ, ਫੌਜ ਰੱਖਣ, ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ

ਸਮਝੌਤੇ ਕਰਨ, ਲੜਾਈ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਵਰਗੇ ਅਹਿਮ ਕੰਮ ਹਨ। ਕੇਂਦਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੀਕ ਸੂਬਿਆਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਸੂਬੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰ ਹਨ। ਇਥੋਂ ਤੀਕ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਸੂਬਾ ਅਮਰੀਕਾ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖ ਹੋਣਾ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਉਹ ਵੱਖ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਜੇ ਤਕ ਅਜਿਹਾ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ।

ਹਰ ਸੂਬੇ ਦੇ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਕਾਨੂੰਨ ਹਨ। ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੈ ਤੇ ਕਈਆਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਟ੍ਰੈਫਿਕ ਨਿਯਮ ਵੀ ਅਲਗ ਅਲਗ ਹਨ। ਸੂਬਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਅੱਗੋਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਗਰ ਨਿਗਮਾਂ (ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ) ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਹਰ ਨਗਰ ਨਿਗਮ (ਸਿਟੀ) ਦੀ ਆਪਣੀ ਪੁਲਿਸ ਹੈ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਦਖਲ ਨਹੀਂ। ਨਕਸ਼ੇ ਵੀ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਹੀ ਪਾਸ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਦਖਲ ਨਹੀਂ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵਪਾਰਕ ਨਕਸ਼ੇ ਵਗੈਰਾ ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਫਿਰ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਪਾਸ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਲਾਲ ਫੀਤਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੋਟੀਆਂ ਰਕਮਾਂ ਲਈਆਂ-ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਨਕਸ਼ੇ ਪਾਸ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਇੰਟਰਨੈਟ ਉਪਰ ਪਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਸਕੇ। ਜਦ ਨਕਸ਼ੇ ਪਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ

ਮੀਟਿੰਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਪ੍ਰਸਾਰਨ ਸਥਾਨਕ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲ ਉਪਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਸਪਤਾਲ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਹਨ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਮਹਿਕਮਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਸਾਡੇ ਵਾਂਗ ਸਕੂਲ ਨਹੀਂ ਚਲਾਉਂਦਾ ਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਅਧਿਆਪਕ ਵਗੈਰਾ ਭਰਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬਾਰਦੀ ਤੀਕ ਮੁਫ਼ਤ ਵਿਦਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਪਿੰਡ ਜਾਂ ਸ਼ਹਿਰੀ ਖੇਤਰ ਦਾ ਸਕੂਲ ਹੈ, ਉਥੋਂ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਵੋਟਾਂ ਪਾ ਕੇ ਚਾਰ ਸਾਲ ਲਈ ਕਮੇਟੀ ਚੁਣਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਅਧਿਆਪਕ ਭਰਤੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸਕੂਲ ਨੂੰ ਚਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਸਕੂਲ ਲਈ ਕੁਝ ਰਕਮ ਸਰਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਬਾਕੀ ਰਕਮ ਘਰਾਂ ਉਪਰ ਟੈਕਸ ਲਾ ਕੇ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬੱਸਾਂ ਵੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਕਿਰਾਇਆ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ।

ਦੁਨੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਇਕ ਵਿਲਖਣਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਵੋਟਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਭ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਚੋਣ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਚੋਰ ਮੋਰੀ ਜਾਂ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਨਹੀਂ ਜਿਵੇਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹੈ। ਸ਼ਹਿਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਮੇਅਰ ਦੀ ਚੋਣ ਸਿੱਧੀ ਹੈ, ਰਾਜ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਗਵਰਨਰ ਦੀ ਚੋਣ ਸਿੱਧੀ ਹੈ ਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਚੋਣ ਸਿੱਧੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਲਾਭ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਵੋਟਾਂ ਮੰਗਣ ਲਈ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਚੋਣ ਜਿੱਤਣ ਪਿੱਛੋਂ ਸਾਰੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ

ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਵਰਨਰ ਨੂੰ ਸੂਬੇ ਦੇ ਹਰ ਵੋਟਰ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀਆਂ ਆਸਾਮੀਆਂ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਆਸਾਮੀ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਚੋਣ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸੂਬਾਈ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਚੋਣ ਸਿੱਧੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਗਵਰਨਰ ਦੀ ਆਸਾਮੀ ਖਤਮ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਾਂਗ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਕੌਮੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਦੋ ਸਦਨ ਹਨ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਤੇ ਹਾਊਸ ਆਫ ਰੈਪਰੈਜੇਂਟੇਟਿਵ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ 435 ਮੈਂਬਰ ਹਨ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਹਰ 2 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਬਣਿਆ ਰਹੇ। ਜੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ 2 ਸਾਲਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਹੋਣ ਤਾਂ ਲੋਕ ਸਭ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੋਟਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਸਟੇਟ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਵੀ 2 ਸਾਲ ਲਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵੀ ਵਿਧਾਇਕ 2 ਸਾਲ ਲਈ ਚੁਣੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਲੋਕ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਾਪਸ ਬੁਲਾਉਣ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ ਪਰ ਸਾਡੇ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਨਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਘਰ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਜਿੱਥੋਂ ਤੀਕ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਸੈਨੇਟ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਚੋਰ

ਮੋਰੀ ਰਾਹੀਂ ਜਣਾ-ਖਣਾ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣ ਕੇ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਹਾਰ ਕੇ ਕਈ ਰਾਜ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣ ਕੇ ਮੰਤਰੀ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ ਪਰ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਹਰ ਸੂਬੇ ਤੋਂ 2 ਸੈਨੇਟਰ ਚੁਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੂਬੇ ਦੇ ਵੋਟਰ ਵੋਟਾਂ ਪਾ ਕੇ ਚੁਣਦੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਵੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਰ ਸੂਬੇ ਵਿਚੋਂ 2 ਮੈਂਬਰ ਸਿੱਧੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਪਾ ਕੇ ਚੁਣੇ।

ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਟਾਕਰੇ 'ਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ, ਕੈਨੇਡਾ, ਫਰਾਂਸ ਆਦਿ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਵਾਂਗ ਮਿਸ਼ਰਤ ਆਰਥਕ ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ ਭਾਵ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਤੇ ਪਬਲਿਕ ਸੈਕਟਰ ਹਨ ਤੇ ਸਭ ਨੂੰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ, ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਸਿੱਖਿਆ ਵਗੈਰਾ ਦੇਣਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਨਿਜ਼ਾਮ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਨੇ ਅਜੇ ਵੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਜੋ ਵੇਲਾ ਵਿਹਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਸਮੁੱਚੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਣੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਟੀਮ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਾਂਗ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇ ਅਮਰੀਕਾ, ਕੈਨੇਡਾ, ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਿਥੇ ਕਿ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਹੋਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਹਨ, ਨਹੀਂ ਟੁੱਟੇ ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਕਿਵੇਂ ਟੁੱਟ ਸਕਦਾ ਹੈ?

‘ਨਮੋ’- ਨ(ਨਰਿੰਦਰ)+ਮੋ(ਦੀ)- ਦੀ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਸਦਕਾ ਯੋਗ ਦਾ ਪ੍ਰਹਾਰ ਦੇਸ਼-ਦੇਸ਼ਾਂਤਰ ਵਿਚ ਫੈਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਬੁਰਾਈ ਨਹੀਂ ਭਾਵੇਂ ਯੋਗ ਦਾ ਉਦਭਵ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਰਸੇ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਹੋਵੇ। ਸਰਲਤਮ ਰੂਪ ਵਿਚ ਯੋਗ ਦੀਆਂ ਕਸਰਤਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲੈਣਾ-ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਸਿਹਤ ਲਈ ਇਸ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਐਪਰ ਬਿਨਾਂ ਸੱਕ ਹਿੰਦੁਤਵ-ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਸ਼ਾਸਕ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਇਸ ਦੇ ਵਿਆਪਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਜਸ਼ਨ ਪਿਛੇ ਸੁਆਰਥੀ ਰਾਜਸੀ ਹਿੱਤ ਹਨ। ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ‘ਸੂਰਜ ਨਮਸਕਾਰ’ ਨਾਮਕ ਆਸਣ ਵਿਚ ਨਿਸਚੇ ਹੀ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਆਸਣ ਵਿਚ ਬਾਰਾਂ ਮੰਤਰ ਉਚਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਹਰ ਇਕ ਵਿਚ ਸੂਰਜ ਦਾ ਅਲੱਗ ਨਾਂ ਹੈ, ਹਰ ਇਕ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਓਮ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਮੰਤਰਾਂ ਦਾ ਸਰਲ ਅਰਥ ਹੈ, “ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਮੇਰਾ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ।” ਓਮ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਧਾਰਮਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ ਤੇ ਸੂਰਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੇਵਤਾ। ਨਿਸਚੇ ਹੀ ਕਠੋਰ ਧਾਰਮਿਕ ਵੰਡੀਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਜਨ ਸਮੂਹ ਵਿਚੋਂ ਹੋਰ ਧਰਮਾਂ ਜਿਵੇਂ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਈਸਾਈ ਤੇ ਸਿੱਖ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵਲੋਂ ਇਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਸਿਧਾਂਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਕ-ਈਸ਼ਵਰਵਾਦੀ ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਦੇਵਤਿਆਂ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ, ਨਾਸਤਕਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਹੋਣਾ ਹੀ ਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਇਕ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਮਾਨਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜਸੱਤਾ ਦੇ ਬਲਬੂਤੇ ਦੁਸਰਿਆਂ 'ਤੇ ਠੋਸਣਾ ਆਪਹੁਦਰੇਪਣ ਦਾ ਸਿਖਰ ਹੈ। ਕੁਝ ਹਿੰਦੂ ਹਲਕਿਆਂ ਵਲੋਂ ਸੁਝਾਅ ਆਇਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ‘ਸੂਰਜ ਨਮਸਕਾਰ’ ਬੋਲਣ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ‘ਅੱਲਾ ਨਮਸਕਾਰ’ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਮਤਲਬ ਕਿ ਉਹ ਰਿਆਇਤ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਰਿਆਇਤ ਦੇਣ ਦਾ ਹੱਕ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਧਰਮ-ਨਿਰਪੱਖ ਰਾਜ ਹੁੰਦਿਆਂ ਇਸ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ-ਪ੍ਰਸਾਰ ਕਿਉਂ ਹੋਵੇ?

ਆਓ ਜ਼ਰਾ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਜਨੂਨ ਅਧੀਨ ਹਿੰਦੁਤਵ ਦੇ ਬੋਲਬਾਲੇ ਦਾ ਇਕ ਨਮੂਨਾ ਦੇਖੀਏ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਐਕਟਰਾਂ ਸ਼ਾਹਰੁਖ ਖਾਂ, ਆਮਿਰ ਖਾਂ ਤੇ ਸਲਮਾਨ ਖਾਂ ਦੇ ਬਾਈਕਾਟ ਕਰਨ ਦਾ ਹੋਕਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਭਾਜਪਾ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਸਾਧਵੀ ਪਰਾਚੀ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਜਲੰਧਰ ਵਿਖੇ ਇਕ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲ ਵਿਚ ਬੋਲਦਿਆਂ ਜੋ ਕਿਹਾ ਉਸ ਦੀ ਖਬਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਮਿਲੀ, “ਸਾਧਵੀ ਪ੍ਰਾਚੀ ਨੇ ਸੂਰਜ ਨਮਸਕਾਰ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੂਰਿਆ ਨਮਸਕਾਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਮੁੱਖ ਮਾਰਗਾਂ ਅਤੇ ਚੌਕਾਂ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਹਾਈਵੇ 'ਤੇ ਨਮਾਜ਼ ਅਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲੱਗਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੂਰਿਆ ਨਮਸਕਾਰ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ...।” ਸਾਧਵੀ ਦੀ ਦਲੀਲ ਕਿ ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤਬਾ ਕਥਿਤ

ਨਮਾਜ਼ ਬਨਾਮ ਨਮਸਕਾਰ

ਅਛੂਤਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਛੂਹ ਲੈਣ ਨਾਲ ਵੀ ਅਛੂਤਾਂ ਦਾ ਕੀ ਵਿਗੜਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਉਹ ਇਤਰਾਜ਼ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਹਨ?

ਕੁਝ ਹਲਕਿਆਂ ਵਲੋਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਵੀ ਉਭਾਰਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਅਦਾ ਕਰਦੇ ਵਕਤ ਅਨੇਕਾਂ ਰਕਾਤਾਂ ਯੋਗ ਦੇ ਆਸਣ ਹਨ। ਉਂਜ ਸਿੱਖ ਵੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਵਕਤ ਘਟੋ ਘਟ ਦੇ ਵਾਰ ਤਾਂ ਉਠਕ ਬੈਠਕ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਰੀਤੀਬਧ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਅਨੇਕਾਂ ਧਰਮਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਪ੍ਰਤੀ ਸ਼ਰਧਾ ਸਿਰ ਜਾਂ ਕਈ ਵਾਰੀ ਪੂਰਾ ਸਰੀਰ ਝੁਕਾ ਕੇ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਮਾਜ਼ ਫਾਰਸੀ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਸ਼ਬਦ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਰਦੂ, ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਹੋਰ ਭਾਰਤੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਦਾਖਿਲ ਹੋਇਆ। ਫਾਰਸੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਇਰਾਨ ਵਿਚ ਇਸਲਾਮ

ਸਮੇਂ ਕਈ ਰਕਾਤਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਧਿਆਨਪੂਰਬਕ ਖਲੋਣਾ (ਕਯਾਮ), ਨਿਮਰ ਹੋ ਕੇ ਝੁਕਣਾ (ਰੁਕੂਅ), ਸਜਦਾ ਕਰਨਾ (ਸਜੂਦ)। ਹਰ ਰਕਾਤ ਵੇਲੇ ਕਲਮੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਆਇਤਾਂ ਦਾ ਪਾਠ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਵਿਚ ਪਿਆ ਨਮਾਜ਼ੀ ਯੋਗ ਕਰਦਾ ਹੀ ਤਾਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਕ ਕਹਾਵਤ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ ਕਿ ਨਮਾਜ਼ਾਂ ਬਖਸ਼ਾਣ ਗਏ, ਰੋਜ਼ੇ ਗਲ ਪੈ ਗਏ। ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਮੁਹੰਮਦ ਸੱਤਵੇਂ ਅਕਾਸ਼ ਗਏ ਤਾਂ ਅੱਲਾ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਉਮੱਤ ਰੋਜ਼ਾ 50 ਨਮਾਜ਼ਾਂ ਪੜ੍ਹੇ। ਜਦੋਂ ਹਜ਼ਰਤ ਛੇਵੇਂ ਅਸਮਾਨ ਪਰਤੇ ਤਾਂ ਮੁਸਾ ਮਿਲ ਪਿਆ ਜਿਸ ਨੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਏਨੀਆਂ ਨਮਾਜ਼ਾਂ ਪੜ੍ਹਨੀਆਂ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ। ਹਜ਼ਰਤ ਨੇ ਵਾਪਿਸ ਅੱਲਾ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਨਮਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਘਟਾ ਕੇ ਪੰਜ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਅੱਲਾ ਨੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰੋਜ਼ੇ ਰੱਖਣ ਦੀ

ਵੱਡੇ ਭਾਵ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਲਈ ਪ੍ਰਣਾਮ ਵਾਸਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਆਮ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਵੀ ਅਸੀਂ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਲਈ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਜੇਕਰ ਛੋਟੇ ਲਈ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਜਾਣ ਕੇ, ਨਿਮਰਤਾ ਦੇ ਭਾਵਾਂ ਨਾਲ ਕਿਉਂਕਿ ਨਮਸਕਾਰ ਵਿਚ ਭਾਵ ਹੀ ਨਿਵਣ, ਝੁਕਣ ਦਾ ਹੈ। ਸੂਰਜ ਨਮਸਕਾਰ ਵਿਚ ਵੀ ਸੂਰਜ ਅੱਗੇ ਨਿਵਿਆ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਵਰਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਇਸ਼ਟ ਮਨੁੱਖ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੈ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਪ੍ਰਤੀ ਸਤਿਕਾਰ ਉਸ ਅੱਗੇ ਨਿਵ ਕੇ ਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਮਸਕਾਰ ਸ਼ਬਦ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਧਾਤੂ ‘ਨਮ’ ਤੋਂ ਬਣੇ ਨਮਸ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਝੁਕਣ, ਨਿਵਣ ਦੇ ਭਾਵ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੁਕਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਭਾਵ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, “ਨਾਨਕ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਨਮੋ ਨਮਹ” ਅਤੇ

ਧਰਮ ਅਰਬਾਂ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਆਇਆ। ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਵਿਚ ਇਸ ਲਈ ਅਰਬੀ ਸ਼ਬਦ ਹੈ, ਸਲਾਤ। ਇਰਾਨੀਆਂ ਨੇ ਇਸਲਾਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਰਬੀ ਸ਼ਬਦ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਲਈ ਪਰ ਸਲਾਤ ਲਈ ਆਪਣਾ ਪੁਰਾਣਾ ਸ਼ਬਦ ਨਮਾਜ਼ ਹੀ ਰੱਖਿਆ ਜੋ ਨਿਸਚੇ ਹੀ ਪਾਰਸੀ ਧਰਮ ਵਾਲੇ ਵਰਤਦੇ ਸਨ। ਹਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਮਾਜ਼ ਦਾ ਰੀਤੀਬਧ ਢੰਗ ਅਰਬੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਾਲਾ ਹੀ ਅਪਨਾਇਆ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੀ ਪੂਜਾ ਵਿਧੀ ਨੂੰ ਉਸ ਧਰਮ ਤੋਂ ਨਿਖੇੜਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਲਈ ਦਿਨ ਵਿਚ ਪੰਜ ਵਾਰੀ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਹੈ, ਨਮਾਜ਼ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਫੂਜ਼ ਕਰਨਾ, ਮੂੰਹ ਕਾਅਬੇ ਵੱਲ ਕਰਨਾ ਤੇ ਰੱਬ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਚਿਤਵਦਿਆਂ ਅਤਿ ਦੀ ਨਿਮਰਤਾ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ‘ਪੰਜੇ ਵਖਤ’ ਨਮਾਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰਨ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਕੁਰਾਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਹਦੀਸਾਂ ਵਿਚ ਹੈ। ਹਰ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨਮਾਜ਼ ਕੇਵਲ ਅਰਬੀ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਨਮਾਜ਼ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ

ਤਾਰੀਕ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਅਖਾਣ ਇਥੋਂ ਹੀ ਬਣਿਆ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੁਢਲੇ ਸੂਫੀਆਂ ਨੇ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ “ਉਨ੍ਹ ਫਰੀਦਾ ਉਜ੍ਜ ਸਾਜਿ ਸੁਬਹ ਨਿਵਾਜ ਗੁਜ਼ਾਰਿ” ਪਰ ਬੁਲ੍ਹੇ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਵੇਲੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪਖੰਡ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ, “ਭੱਠ ਨਮਾਜ਼ਾਂ ਚਿਕਤ ਰੋਜ਼ੇ, ਕਲਮੇ ਤੇ ਫਿਰ ਗਈ ਸਿਆਹੀ...।” ਗੁਰੂਆਂ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਨਮਾਜ਼ ਵੀ ਇਸੇ ਲਪੇਟ ਵਿਚ ਆ ਗਈ, “ਰੋਜਾ ਧਰੇ ਨਿਵਾਜ ਗੁਜ਼ਾਰੈ ਕਲਮਾ ਭਿਸਤਿ ਨ ਹੋਈ॥” (ਭਗਤ ਕਬੀਰ) ਹਾਂ ਇਸ ਦੇ ਭਾਵੀਕ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਵੱਲ ਵੀ ਸੰਕੇਤ ਹੈ, “ਕਰਣੀ ਕਾਬਾ ਸਚੁ ਪੀਰੁ ਕਲਮਾ ਕਰਮ ਨਿਵਾਜ॥” (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ)

ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਣਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਨਮਸਕਾਰ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, “ਨਮਸਕਾਰ ਡੰਡਉਤ ਬੰਦਨਾ”; ਨਾਨਕ ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਨਮਸਕਾਰ (ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ); “ਕੁੰਚਰੁ ਪੈਟ ਲੈ ਲੈ ਨਮਸਕਾਰੈ” (ਭਗਤ ਕਬੀਰ)। ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਨਮਸਕਾਰ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਆਪਣੇ ਤੋਂ

“ਉਂ ਨਮੋ ਭਗਵੰਤ ਗੁਸਾਈ॥” ਨਮੋ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਇਸ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਪਾਠਕ ਸਮਝ ਗਏ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੇ ਭਗਤ ਉਸ ਲਈ ਹੁਬ ਕੇ ‘ਨਮੋ’ ਨਾਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਹਨ! ਅਸਲ ਵਿਚ ਨਿਮਰ, ਨਿਮਰਤਾ ਤੇ ਫਿਰ ਵਿਨਿਮ੍ਰਤਾ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਇਸੇ ਤੋਂ ਬਣੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਹੀ ਭਾਵ ਹੈ। ਬੇਨਤੀ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਇਥੇ ਢੁਕਦਾ ਹੈ। “ਸੈਨਾ ਸਾਧ ਸਮੂਹ ਸੂਰ ਅਜਿਤੋਂ ਸੰਨਾਹੰ ਤਨਿ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾਹੰ”, “ਨੀਚ ਨੀਚ ਨਿੰਮ੍ਰਤ ਘਨੀ ਕਰਨੀ ਕਮਲ ਜਮਾਲ” (ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ)। ਇਸ ਤੋਂ ਬਣੇ ‘ਨਮਸਤੇ’ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਵੀ ‘ਆਪ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ’ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਪ੍ਰਣਾਮ ਵਿਚ ਵੀ ਸ਼ਰਧਾ ਪੂਰਬਕ ਝੁਕਣ ਦਾ ਹੀ ਭਾਵ ਹੈ। ਪ੍ਰਣਾਮ=ਪ੍ਰ+ਣਾਮ। ਟਾਮ ‘ਨਮ’ ਧਾਤੂ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਣੇ ਪ੍ਰਣਵ ਵਿਚ ਵੀ ਨਮਸਕਾਰ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ, “ਪ੍ਰਣਵੈ ਨਾਨਕੁ ਬੇਨਤੀ ਤੁ ਸਰਵਰੁ ਤੁ ਹੰਸੁ॥” ਪ੍ਰਣਵਤ ਪ੍ਰਣਾਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ, “ਪ੍ਰਣਵਤਿ ਨਾਮਦੇਉ ਇਹੁ ਜੀਉ ਚਿਤਵੈ ਸੁ ਲਹੈ॥”

ਸੰਕੀਰਣ ਸੋਚ ਵਾਲੇ ਹਿੰਦੁਤਵਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਨਮਾਜ਼ ਅਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਦੀਆਂ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਵਿਚ ਯੋਗ ਮੁਦਰਾਵਾਂ (ਠੇਠ ਪੰਜਾਬੀ:ਜੋਗ) ਦੀ ਝੂਠੀ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇਖੀ ਹੈ ਪਰ ਦਰਅਸਲ ਦੋਵਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਝੁਕਣ ਦੇ ਭਾਵ ਦੀ ਸਾਂਝ ਸਪਸ਼ਟ ਝਲਕਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਖ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਕਿ ਨਮਾਜ਼ ਵਿਚ ਵੀ ਸਜਦਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਝੁਕਣ ਜਾਂ ਸਿਰ ਨੀਵਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਨਿਭਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਵੇਸਤਾ ਵਾਲੀ ਪੁਰਾਣੀ ਫਾਰਸੀ ਅਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਸਕੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਹਨ। ਅਵੇਸਤਾ ਦੀ ਇਕ ਗਾਥਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ: ‘ਅਹਅ ਯਸਅ ਨਿਮਾਂਹਅ ਉਸਤੰਜਸਤੋਂ ਅਰਬਾਤ (ਮੈਂ) ਹੁਣ ਨਿਵ ਕੇ (ਅਤੇ) ਹੱਥ ਉਠਾ ਕੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।’ ਅਸਲ ‘ਚ ਦੇਨਾਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰੋਪੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਉਪ-ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਹਿੰਦ-ਇਰਾਨੀ ਸ਼ਾਖਾ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਮਾਜ਼ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਪੁਰਾਤਨ ਰੂਪ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ: ਜੰਦ, ਨਮਾਂਹ; ਪਹਿਲਵੀ, ਨਮਾਜ਼ ਪੁਰਾਣੀ ਫਾਰਸੀ, ਨਮਾਜ਼ਹ। ਇਸ ਵਿਉਤਪਤੀ ਵਿਚ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਪੁਰਤਨਤਮ ਰੂਪ ਨਮਾਂਹ ਦਾ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ‘ਨਮਸ’ ਨਾਲ ਸਪਸ਼ਟ ਸਾਂਝ ਦਿਸ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਸਲਾਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਰਾਨ ਦੇ ਜ਼ਰਬੁਸ਼ਟਰੀ ਧਰਮ (ਪਾਰਸੀ) ਵਿਚ ਨਮਾਜ਼ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰੂਪ ‘ਚ ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਸਲਾਮ ਧਰਮ ਅਧੀਨ ਸ਼ਬਦ ਤਾਂ ਉਹੋ ਰਿਹਾ ਪਰ ਇਸ ਕਿਰਿਆ ‘ਤੇ ਸਲਾਤ ਦੀ ਪਾਣ ਚੜ੍ਹ ਗਈ।

ਦਿਲਚਸਪ ਤੱਥ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਸੀ ਧਰਮ ਵਿਚ ਵੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਦਿਨ ਵਿਚ ਪੰਜ ਵਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮੂੰਹ ਅਗਨੀ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਨਮਾਜ਼ ਸ਼ਬਦ ਹਿੰਦ-ਉਪਦੀਪ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਜਿਵੇਂ ਭਾਰਤ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਨੇਪਾਲ, ਬਰਮਾ, ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ, ਤਜਾਕਿਸਤਾਨ ਆਦਿ ਵਿਚ ਤਾਂ ਵਰਤਿਆ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਚਲਨ ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ, ਮਲੇਸ਼ੀਆ, ਬਾਈਲੈਂਡ, ਕੋਰੀਆ ਆਦਿ ਦੇਸ਼ਾਂ ‘ਚ ਵੀ ਫੈਲ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਨਮਾਜ਼ ਤੋਂ ਬਣੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸ਼ਬਦ ਹਨ ਨਮਾਜ਼ੀ, ਨਮਾਜ਼ੇ ਈਦ, ਨਮਾਜ਼ਗਾਹ, ਨਮਾਜ਼ੇ ਜਨਾਜਾ। ਬੇਨਮਾਜ਼ੀ ਦਾ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਅਰਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨਮਾਜ਼ਰਹਿਤ। ਦਰਅਸਲ ਬੇਨਿਮਾਜ਼ੀ ਮਾਹਵਾਰੀ ਕਾਰਨ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਲਾਮ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਸਮੇਂ ਔਰਤਾਂ ਨਾਪਾਕ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਨਮਾਜ਼ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਹੈ।

ਕਾਵਿ-ਕਿਆਰੀ

ਸੜਦਾ ਪੰਜਾਬ

ਮੈਂ ਧੀ ਆਪਣੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਆਈ।
ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਸੜਦਾ ਵੇਖ ਕੇ ਅੱਜ ਰੂਹ ਮੇਰੀ ਕੁਰਲਾਈ।

ਦਰਿਆਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪਾਣੀ ਮੁੱਕਿਆ ਹੜ੍ਹ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਆਏ,
ਇਸ ਹੜ੍ਹ ਦੇ ਵਿਚ ਰੁੜ੍ਹਦੇ ਜਾਂਦੇ ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜਾਏ।
ਬੇਈਮਾਨ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਤਸਕਰ ਸ਼ਰਮ ਨਾ ਕਰਦੇ ਕਾਈ।
ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਸੜਦਾ ਵੇਖ ਕੇ...।

ਨਿਤ ਦਿਹਾੜੇ ਰੋਪ ਨੇ ਹੁੰਦੇ ਵਿਚ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਗਲੀਆਂ,
ਮੌਤ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਪਾਈ ਜਾਵਣ ਔਧ-ਖਿੜੀਆਂ ਫੁੱਲ-ਕਲੀਆਂ।
ਮਰ ਜਾਣੇ ਗੱਦਾਰ ਲੀਡਰਾਂ ਅੰਨ੍ਹੀ ਲੁੱਟ ਮਚਾਈ।
ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਸੜਦਾ ਵੇਖ ਕੇ...।

ਇਕ ਇਕ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਪੰਜ ਪੰਜ ਠੋਕੇ, ਲੋਕ ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਪੀਂਦੇ,
ਰੋਟੀ ਦੀ ਥਾਂ ਭੁਕੀਆਂ ਖਾਂਦੇ ਮੁਰਦਿਆਂ ਵਾਂਗਰ ਜੀਂਦੇ।
ਵਾੜ ਖੇਤ ਨੂੰ ਖਾਈ ਜਾਵੇ ਰਾਜੇ ਬਣੇ ਕਸਾਈ।
ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਸੜਦਾ ਵੇਖ ਕੇ...।

‘ਸਰਮ ਧਰਮ ਦੁਇ’ ਛਿਪ ਗਏ ਕਿਧਰੇ ਕੂੜ ਰਾਜ ਪਿਆ ਕਰਦਾ,
ਗਲੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੋਚ ਕੇ ਹਰ ਕੋਈ ਡਰਦਾ,
ਮਹਿਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਐਸਾ ਕਰਦੇ ਦਰਯੋਧਨ ਦੇ ਭਾਈ।

ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਸੜਦਾ ਵੇਖ ਕੇ...।

ਅੰਨ੍ਹਾ ਰਾਜਾ ਗੁੰਗੀ ਪਰਜਾ ਕੌਣ ਸੁਣੇ ਅਰਜੇਈ,
ਰੋਂਦੀ ਵੇਖ ਲੁਕਾਈ ਨੂੰ ‘ਸੁਰਜੀਤ’ ਵੀ ਕਮਲੀ ਹੋਈ।
ਧਰਮ ਸਮਾਜ ਦੇ ਬੂਹੇ ਬੰਦ ਨੇ ਹੋਂਦੀ ਨਹੀਂ ਸੁਣਵਾਈ।
ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਸੜਦਾ ਵੇਖ ਕੇ ਅੱਜ ਰੂਹ ਮੇਰੀ ਕੁਰਲਾਈ।

—ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ—

ਗਜ਼ਲ

ਕੁਟਲਯ ਰਾਜਨੀਤੀ, ਜਨਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਯਾਨੀ।
ਆਪਾਂ ਵੀ ਏਸ ਧੰਦੇ, ਵਿਚ ਪੈਣ ਦੀ ਹੈ ਠਾਣੀ।

ਮੇਲੇ ਕਬੱਡੀਆਂ ਦੇ, ਕੁਝ ਤੇ ਸਿੱਖਾ ਗਏ ਨੇ,
ਹਰ ਕੋਈ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ, ਦੇਵੇ ਪਿਆ ਝਕਾਨੀ।

ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ, ਉਹ ਦੇਸ਼ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਦੇ,
ਦਰਿਆ ਦੀ ਰੇਤ ਵਿਕਦੀ, ਵਿਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਕਾਨੀ।

ਮੋਦੀ ਜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ, ਕੀ ਇਲਾਜ ਹੋਵੇ,
ਆਪੇ ਹੀ ਪੌਣ ਵੋਟਾਂ, ਆਪੇ ਹੀ ਮਾਰਨ ਭਾਨੀ।

ਰਾਜਾ ਹੈ ਸ਼ੀਹ, ਮੁਕੱਦਮ ਨੇ ਕੁੱਤਿਆਂ ਦਾ ਟੋਲਾ,
ਬੱਸ ਏਕ ਨੇ ਕਹੀ ਤੇ, ਫਿਰ ਦੂਸਰੇ ਨੇ ਮਾਨੀ।

ਐਨ ਆਰ ਆਈ ਨੂੰ, ਪਿੰਡ ਚੋਤੇ ਕਰਾਵੇ ਮਾਪੇ,

ਅਫਸਰ, ਭਰਾ, ਭਤੀਜੇ, ਚੋਤੇ ਕਰੋਣ ਨਾਨੀ।

ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ, ਵਜ਼ੀਰੀ, ਦੋ ਮੂਰਤੀ ਸਹੀ ਪਰ,
ਇੱਕੋ ਹੀ ਜੋਤ ਦੋਹਾਂ ‘ਚ ਜਗ ਰਹੀ ਨੂਰਾਨੀ।

ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਕਿੱਥੇ ਦੱਸੇ, ਏਨੀਂ ਕਤੀਤ ਸਸਤੀ,
ਆਨੋਂ ਦੇ ਦੋ ਵਿਧਾਇਕ, ਤੇ ਆਈ. ਜੀ. ਦੁਆਨੀ।

ਸੱਭੇ ਹੀ ਦਾਨ ਬਦਲੇ, ਮੰਗਦੇ ਨੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀਆਂ,
ਕੀ ਹੈ ਜੇ ਨਕਦ ਮੰਗੇ, ਅੱਜ ਦਾ ਇਹ ਮੱਤਦਾਨੀ।

ਕੁਲਬੀਰ ਸੱਚਾ ਸੌਦਾ, ਇਹਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਨਾ ਕਹੀਏ,
ਨੋਟਾਂ ਦੇ ਬੈਗ ਗੁੱਝੇ, ਤੇ ਦਸਤਕਾਂ ਜ਼ਬਾਨੀ।

—ਕੁਲਬੀਰ ਪੱਡਾ—

ਗਜ਼ਲ

ਫਸੀ ਹੈ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀਆਂ ਕਰਕੇ।
ਕਦੇ ਹੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਹ ਰਵਾਂ ਮਗ਼ਰੂਰੀਆਂ ਕਰਕੇ।
ਨਾ ਜ਼ਖਮੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੀ ਦਿਲਾ। ਤੈਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਉਸ ਦੀ,
ਹੈ ਹੋਇਆ ਹਾਦਸਾ ਇਹ ਤੇਰੀਆਂ ਮਜ਼ਬੂਰੀਆਂ ਕਰਕੇ।
ਅਧੂਰਾ ਹਾਂ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਬਿਨ, ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਬਿਨ ਅਧੂਰਾ ਹੈਂ,
ਜੋ ਵਖਰੇਵਾਂ ਪਿਆ ਹੈ, ਹੈ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਦੂਰੀਆਂ ਕਰਕੇ।
ਤਬਾਹੀ ਕਰਨ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੋਣਾਂ ‘ਚ ਕਿੱਥੇ ਸੀ,
ਇਹ ਕੱਚੇ ਘਰ ਗਿਰੇ ਹਨ ਆਪਣੀਆਂ ਮਜ਼ਬੂਰੀਆਂ ਕਰਕੇ।
ਪਿਆ ਸ਼ੋਹਰਤ ‘ਚ ਕੀ ਹੈ ਵੇਖ ਲੈ ਉਸ ਫੁੱਲ ਦੀ ਹਾਲਤ,

ਗਈ ਹੈ ਜਾਨ ਉਸ ਦੀ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਮਸ਼ਹੂਰੀਆਂ ਕਰਕੇ।
ਜਿਵੇਂ ਦਰਿਆ ਕਦੇ ਸਾਰੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਤੱਕ,
ਗਿਆ ਹੈ ਕੌਣ ਇਸ ਜੱਗ ਤੋਂ ਇਛਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਕੇ।
ਬੜੇ ਚਿਰ ਤੋਂ ਉਡੀਕਾਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦਾ ਕਾਫਲਾ ‘ਰੋਸ਼ਮ’
ਜੋ ਰਾਹਾਂ ਨੂਰੀਆਂ ਨੂੰ ਲੰਘ ਜਾਏ ਸੰਧੂਰੀਆਂ ਕਰਕੇ।

—ਰੋਸ਼ਮ ਚਿੱਤਰਕਾਰ—

ਗਜ਼ਲ

ਹੈ ਇਸ਼ਕ ਧਰਮ ਮੇਰਾ, ਉਲਫਤ ਈਮਾਨ ਮੇਰਾ।
ਜੀਵਨ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਲੇਖੇ ਐ ਮੇਰੀ ਜਾਨ! ਮੇਰਾ।
ਹੋਇਆ ਕੀ ਹੋ ਗਏ ਨੇ ਜੋ ਸਿਰ ਦੇ ਵਾਲ ਚਿੱਟੇ,
ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ‘ਚ ਹਾਂ ਮੈਂ ਹੈ ਦਿਲ ਜਵਾਨ ਮੇਰਾ।
ਕਰ ਕੇ ਕਦੇ ਵੀ ਵਾਅਦਾ ਆਉਂਦੇ ਨਾ ਵਕਤ ਸਿਰ ਉਹ,
ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇੰਜ ਇਮਤਿਹਾਨ ਮੇਰਾ।
ਉਜਲੇ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਮੈਂ ਲੜਦਾ ਰਹਾਂਗਾ ਹਰ ਦਮ,
ਕਾਲਾ ਸਿਆਹ ਭਾਵੇਂ ਹੈ ਵਰਤਮਾਨ ਮੇਰਾ।
ਰਖਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਬਾੜ-ਖਾਨਾ,
ਹੁਬ-ਹੁਬ ਕੇ ਆਖਦੇ ਨੇ, ਭਾਰਤ ਮਹਾਨ ਮੇਰਾ।
ਵਾਹਗੇ ਦੀ ਹੱਦ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਟੱਪਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ,
ਫਿਰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਾਂ ਮੈਂ, ਸਾਰਾ ਜਹਾਨ ਮੇਰਾ।
ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਸੀ ਤਾਜ ਲਾਹੇ,
ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਦੇ ‘ਰਾਜਿਆਂ’ ਵਲ ਹੁਣ ਹੈ ਧਿਆਨ ਮੇਰਾ।
ਆਉ ਜ਼ਰੂਰ ਐਸਾ ਇਕ ਵਕਤ ਧਰਤ ਉਤੇ,
ਹੋਵੇਗਾ ਐ ‘ਪੰਜਾਬੀ’! ਸਾਰਾ ਜਹਾਨ ਮੇਰਾ।

—ਗੁਰਦਿਆਲ ਪੰਜਾਬੀ—

ਦਿਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼-ਏ-ਬਯਾਂ

ਅਦਾਕਾਰ ਦਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਜਿਸ ਦਾ ਅਸਲ ਨਾਂ ਯੂਸਫ਼ ਖਾਨ ਸੀ, ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਤੋਂ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਪੂਰਬੇ ਹਿੰਦਕੋ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਕਬਾਇਲੀ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਉਹਦਾ ਔਬਾ ਆਪਣੇ ਬਾਰਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਸਮੇਤ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਮੁੰਬਈ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਲਈ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਫਲਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਸ਼ੁਰੂ ਸੰਭਾਲਣ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਯੂਸਫ਼ ਨੇ ਫਿਲਮਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਔਬਾ ਨੇ ਸਿਨੇਮਾ ਨੂੰ ਘਟੀਆ ਦਰਜੇ ਦੀ ਕਲਾ ਅਤੇ ਬੇਗੈਰਤੀ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਗਿਣਦਿਆਂ ਮਨ੍ਹਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਹਤਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਯੂਸਫ਼ ਨੇ ਆਰਮੀ ਕੰਨਟੀਨ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਕਰ ਲਈ।

ਯੂਸਫ਼ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਮੋੜ ਉਦੋਂ ਆਇਆ ਜਦੋਂ ਉਹਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਬੰਬੇ ਟਾਕੀਜ਼ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ ਹਿੰਮਾਥੂ ਰਾਏ ਅਤੇ ਦੇਵਿਕਾ ਰਾਣੀ ਨਾਲ ਹੋਈ। ਦੇਵਿਕਾ ਨੇ ਉਹਨੂੰ 'ਜਵਾਰਭਾਟਾ' ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਲਈ ਸਾਈਨ ਕਰ ਲਿਆ। ਉਹਦਾ ਨਾਮ ਦਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਹੋਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਲੇਖਕ ਭਗਵਤੀ ਚਰਨ ਵਰਮਾ ਨੇ ਰੱਖਿਆ। 'ਜਵਾਰਭਾਟਾ' ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਅਮੀਆਂ ਚੱਕਰਵਰਤੀ ਨੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਲਮ ਪੇਸ਼ੇ ਵਸੂਲਣ ਵਿਚ ਨਾਕਾਮਯਾਬ ਰਹੀ, ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਆਈ ਫਿਲਮ 'ਜੁਗਨੂੰ' ਨੇ ਦਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਸਟਾਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਦਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਨਾਲ ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਨਰਜਿਸ਼ਾ ਦੀ ਸੀ। ਦਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿਰਦਾਰ ਦੀਆਂ ਰੂਹ ਵਿਚਲੀਆਂ ਤਿਸ਼ਨਗੀਆਂ ਅਤੇ ਪੇਚਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ੁਬਾਨ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਹਦੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਵਿਚ ਨਾਟਕੀਅਤਾ ਦੀ ਥਾਂ ਸੁਭਾਵਿਕਤਾ ਸੀ। ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਅਦਾਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ, ਸਗੋਂ ਪਾਤਰ ਨੂੰ ਜੀਅ ਰਿਹਾ ਹੈ।

1949 ਵਿਚ ਬਣੀ ਫਿਲਮ 'ਅੰਦਾਜ਼'

ਮਸ਼ਹੂਰ ਫਿਲਮ 'ਮੁਗਲ-ਏ-ਆਜ਼ਮ' ਵਿਚ ਦਿਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਤੇ ਅਦਾਕਾਰਾ ਮਧੂਬਾਲਾ, (ਵਿਚਕਾਰ) ਚਤੁਰਦੀ ਵਰੇਸੇ ਦਿਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ (ਐਨ ਸੱਜੇ) ਆਪਣੀ ਬੇਗਮ ਸਾਇਰਾ ਬਾਨੋ ਨਾਲ ਦਿਲੀਪ ਕੁਮਾਰ।

ਆਵਾਜ਼
ਦੇ ਕਹਾਂ
ਹੈ...
-9-

ਕੁਲਦੀਪ ਕੌਰ

ਫੋਨ: +91-98554-04330

ਅਦਾਕਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਲਾ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਪੁਰਸਕਾਰ ਸੀ। 'ਦਾਗ' ਤੋਂ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚਲੀ ਗਹਿਰਾਈ, ਡਾਇਲਾਗ ਬੋਲਣ ਦਾ ਢੰਗ, ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਬੇਚੈਨ ਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਨਜ਼ਰ ਉਹਦਾ ਖਾਸ ਅੰਦਾਜ਼ ਬਣ ਗਏ। 1955 ਤੱਕ ਉਹ 'ਜੋਗਨ', 'ਯਹੂਦੀ' ਅਤੇ 'ਉਡਨ ਖਟੋਲਾ' ਵਰਗੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਫਿਲਮਾਂ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਵਿਚ ਉਹ ਨਿਰਾਸ਼ ਪ੍ਰੇਮੀ ਜਾਂ ਉਦਾਸ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿਚ ਸਨ। ਫਿਲਮ 'ਫੁੱਟਪਾਥ', 'ਮੁਸਾਫਿਰ' ਅਤੇ 'ਪੈਗਾਮ' ਰਾਹੀਂ ਉਹਨੇ ਸਮਾਜਕ ਤੇ ਯਥਾਰਥਵਾਦੀ ਸਿਨੇਮਾ ਵਿਚ ਵੀ ਨਾਮ ਕਮਾਇਆ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਭਾਵਕਤਾ ਦਾ ਅਸਰ ਸੀ, ਜਾਂ ਦਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਮਾਨਿਸ਼ਕ ਗੁੰਝਲਾਂ; ਉਸ ਨੂੰ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀ ਦੀ ਮੱਦਦ ਲੈਣੀ ਪਈ। ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਕਿਨਾਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਦਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਦਾ ਵੱਖਰਾ ਰੂਪ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਉਹ 'ਕੋਹਿਨੂਰ' ਅਤੇ 'ਆਜ਼ਾਦ' ਵਿਚ ਕਾਮੇਡੀ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ।

(ਚਲਦਾ)

ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਰਾਜਕਪੂਰ, ਨਰਗਿਸ ਅਤੇ ਦਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਇਕੱਠੇ ਆਏ। ਮਹਿਬੂਬ ਖਾਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਬਣੀ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦਾ ਵੱਖਰਾ ਹੀ ਰੰਗ ਸੀ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮੁਲਕ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੱਛਮੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਆਏ ਉਚ ਵਰਗ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਫਿਲਮ ਸਫਲ ਰਹੀ ਪਰ ਰਾਜਕਪੂਰ ਅਤੇ ਦਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਫਿਰ ਕਦੇ ਇਕੱਠੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਦਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਫਿਲਮੀ ਗਰਾਫ ਵਿਚ ਦੂਜਾ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਸੀ ਫਿਲਮ 'ਦੇਵਦਾਸ' ਦਾ ਜਿਸ ਨੇ ਸਿਨੇਮੇ ਵਿਚ ਮੁਹੱਬਤ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਤੇ ਨਵੇਂ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਪਿਰਤ ਪਾਈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੇ ਹੀ ਦਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ 'ਟਰੈਜਿਡੀ ਕਿੰਗ' ਦਾ

ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਭਾਵਕਤਾ ਦਾ ਅਸਰ ਸੀ, ਜਾਂ ਦਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਮਾਨਿਸ਼ਕ ਗੁੰਝਲਾਂ; ਉਸ ਨੂੰ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀ ਦੀ ਮੱਦਦ ਲੈਣੀ ਪਈ। ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਕਿਨਾਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ।

ਰੁਤਬਾ ਦਿਵਾਇਆ। ਆਖਿਰ ਇਸ ਨਾਵਲ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਕੀ ਸੀ ਕਿ ਹਿੰਦੀ ਸਮੇਤ ਤਮਿਲ, ਤੈਲਗੂ, ਬੰਗਲਾ ਆਦਿ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਇਸ 'ਤੇ ਵੀਹ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣੀਆਂ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਫਿਲਮਾਂ

ਨੇ ਜਿਥੇ ਕੁੰਦਨ ਲਾਲ ਸਹਿਗਲ, ਦਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਸ਼ਾਹਰੁਖ ਖਾਨ ਨੂੰ ਮਣਾਮੁੰਹੀ ਸ਼ੋਹਰਤ ਦਿੱਤੀ, ਉਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫਿਲਮਾਂ ਨੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਨੌਜਵਾਨੀ ਨੂੰ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਨਿਰਾਸ਼ਤਾ ਅਤੇ ਬੇਗਾਨਗੀ ਵੱਲ ਜਾਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਕਿ ਸ਼ਰਤ ਚੰਦਰ ਚੈਟਰਜੀ ਨੂੰ ਦਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਵਾਲੀ ਫਿਲਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਹਿਣਾ ਪਿਆ- "ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਇਹ ਨਾਵਲ ਇੰਦਾ ਸ਼ਰਾਬ ਬਣ ਕੇ ਨੌਜਵਾਨੀ ਦੀਆਂ ਰਗਾਂ ਵਿਚ ਵਗੇਗਾ, ਮੈਂ ਫਿਲਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕਦੇ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਾ ਦਿੰਦਾ।

'ਦੇਵਦਾਸ' ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਫਿਲਮ 'ਦਾਗ' ਲਈ ਸਰਬੋਤਮ ਅਦਾਕਾਰ ਦਾ ਕੌਮੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਮਿਲ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਕਿਸੇ

‘ਮਸਾਣ’ ਨੂੰ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਹੁਲਾਰਾ

ਆਸਕਰ ਇਨਾਮ ਜੇਤੂ ਅਦਾਕਾਰਾ ਮੇਰੀਅਨ ਨੇ ਬੰਨ੍ਹੇ ਤਾਰੀਫਾਂ ਦੇ ਪੁਲ

ਮੇਰੀਅਨ ਕੋਟਲਰ

ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮ 'ਮਸਾਣ' ਫਰਾਂਸ ਵਿਚ ਜੂਨ ਮਹੀਨੇ ਰਿਲੀਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਪੈਰਿਸ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਾਨ ਫਿਲਮ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਧੁੰਮਾਂ ਪਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੇ ਦੋ ਪੁਰਸਕਾਰ ਤਾਂ ਜਿੱਤੇ ਹੀ ਸਨ, ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਤੇ ਆਲੋਚਕਾਂ ਨੇ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਭਰਵਾਂ ਹੁੰਗਾਰਾ ਭਰਿਆ ਸੀ। ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਫਿਲਮ ਦੇ ਸ਼ੋਅ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੀਏਟਰ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਦਰਸ਼ਕ ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਤੱਕ ਤਾਤੀਆਂ ਵਜਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਦੋਂ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਦੇ ਮੀਡੀਆ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਾਰਾਣਸੀ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿਚ ਬਣਾਈ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੀ ਚਰਚਾ ਹੋਈ। ਹੁਣ ਇਹ ਫਿਲਮ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਹੈ। ਫਰਾਂਸ ਦੀ ਆਸਕਰ ਪੁਰਸਕਾਰ ਜੇਤੂ ਮੇਰੀਅਨ ਕੋਟਲਰ ਨੇ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੀ ਖੂਬ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਇਹ ਫਿਲਮ ਫਰਾਂਸ ਵਿਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ, ਮੇਰੀਅਨ ਨੇ ਉਸੇ ਦਿਨ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦਾ ਪੋਸਟਰ ਆਪਣੇ ਇੰਸਟਾਗ੍ਰਾਮ ਪੇਜ ਉਤੇ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿੱਤਾ। 'ਮਸਾਣ' ਦੀ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਪ੍ਰੋਡਿਊਸਰ ਮੇਰੀਅਨ ਦੇ ਇਸ ਵਿਹਾਰ ਤੋਂ ਬਾਗੋਬਾਗ ਹਨ।

ਫਿਲਮ ਦੀ ਪ੍ਰੋਡਿਊਸਰ ਮਲੀਤਾ ਹੁੱਬ ਕੇ ਦੱਸਦੀ ਹੈ, "ਮੇਰੀਅਨ ਨੂੰ ਮੈਂ 19 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਜਾਣਦੀ ਹਾਂ, ਮੇਲੇ ਵਿਚ 'ਮਸਾਣ' ਦੇਖ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਜੋ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦਿਖਾਇਆ, ਉਹ ਸਾਡੇ ਲਈ ਕਿਸੇ

ਐਵਾਰਡ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਸੀ।" ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਰਿਚਾ ਚੱਢਾ ਦੀ ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਸੰਜੇ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਵਿੱਕੀ ਕੌਸ਼ਲ ਅਤੇ ਸ਼ਵੇਤਾ ਤ੍ਰਿਪਾਠੀ ਵਰਗੇ ਦਮਦਮ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਏ ਹਨ। ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਦਲਿਤਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਵਧੀਕੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਕੁਝ ਅਣਛੋਹੇ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਨੌਜਵਾਨ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਨੀਰਜ ਗੋਵਨ ਨੇ ਬਣਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਇਹ ਫਿਲਮ 24 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦਾ ਟਰੇਲਰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਰਿਚਾ ਚੱਢਾ

ਸਰਬਜੀਤ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਕਹਾਣਾ

ਮਨੀਪੁਰ ਦੀ ਮੁੱਕੇਬਾਜ਼ ਮੁਟਿਆਰ ਮੇਰੀ ਕੌਮ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਉਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਫਿਲਮ 'ਮੇਰੀ ਕੌਮ' ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਉਮੰਗ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਅਗਲੀ ਫਿਲਮ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਖਿੱਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਫਿਲਮ ਦਾ ਨਾਂ 'ਸਰਬਜੀਤ' ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਭਾਰਤੀ ਕੈਦੀ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜੀਵਨ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਫਿਲਮ ਲਈ ਐਸ਼ਵਰਿਆ ਰਾਏ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਚੁਣ ਲਿਆ ਸੀ ਜੋ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਭੈਣ ਦਲਬੀਰ ਕੌਰ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਏਗੀ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਦਲਬੀਰ ਕੌਰ ਨੇ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਪੁੱਜ ਕੇ ਤਰੱਦਦ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਹੁਣ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਲਈ ਰਣਦੀਪ ਹੁੱਡਾ ਨੂੰ ਸਾਈਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਕਿਰਦਾਰ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਇਰਫਾਨ ਖਾਨ ਦੇ ਨਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਵੀ ਚੱਲੀ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਕਿਸੇ ਸੰਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਰਣਦੀਪ ਹੁੱਡਾ ਨੇ ਰੰਗਰਸੀਆ, ਹਾਈਵੇ, ਕਿੱਕ ਆਦਿ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਦਾ ਲੋਹਾ ਮਨਵਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਲ ਉਸ ਦੀਆਂ ਦੋ ਹੋਰ ਫਿਲਮਾਂ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਚਾਰਲਸ ਸੋਭਰਾਜ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਉਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਫਿਲਮ 'ਮੈਂ ਔਰ ਸੋਭਰਾਜ' ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਉਹ 'ਦੋ ਲਫਜ਼ੋਂ ਕੀ ਕਹਾਣੀ' ਦੀ ਸ਼ੂਟਿੰਗ ਵਿਚ ਰੁਝਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ 2001 ਵਿਚ 'ਮੌਨਸੂਨ ਵੈਡਿੰਗ' ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਫਿਲਮ ਕਰੀਅਰ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ਸੀ।

H K TRANSPORT INC

Division of HK Incorporated

1401 West Ray St, Indianapolis, IN 46221
Ph: 317-408-3211, web: www.hktransportinc.com

ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰਾਂ ਅਤੇ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਸਾਰੀਆਂ 48 ਸਟੇਟਾਂ ਲਈ, ਡਰਾਈ ਫਰੇਟ, 100% ਨੋ ਟੱਚ, ਬਰੈਂਡ ਨਿਊ ਟਰੱਕ/ਟਰੇਲਰ, ਡਾਇਰੈਕਟ ਡਿਪੋਜ਼ਿਟ, ਮੈਡੀਕਲ ਸਹੂਲਤਾਂ ਅਤੇ 5000 ਡਾਲਰ ਸਾਈਨ-ਇਨ ਬੋਨਸ

ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰਾਂ ਲਈ

- *92% ਫਲੈਟ ਡਿਸਪੈਚ
- *30 ਸੈਂਟ/ਗੈਲਨ ਤੱਕ ਫਿਊਲ ਡਿਸਕਾਊਂਟ
- *ਬਰੈਂਡ ਨਿਊ ਟਰੇਲਰ
- *ਨੈਸ਼ਨਲ ਟਾਇਰ ਰਿਬੇਟ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਲਈ

- *48 ਸੈਂਟ ਤੱਕ ਪ੍ਰਤੀ ਮੀਲ
- *95% ਲੋਡ ਯਾਰਡ 'ਚ ਹੁੱਕ ਐਂਡ ਡਰਾਪ
- *ਵਧੀਆ ਅਤੇ ਸਾਫ ਸੁਥਰੇ ਟਰੱਕ

ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਅਤੇ ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰਾਂ ਲਈ ਡਾਇਰੈਕਟ ਡਿਪੋਜ਼ਿਟ ਅਤੇ ਵੀਕਲੀ ਪੇਅ

ਲੋੜੀਂਦੀ ਯੋਗਤਾ:

- ਕਲਾਸ ਏ ਸੀ ਡੀ ਐਲ ਅਤੇ ਸਾਫ-ਸੁਥਰਾ ਰਿਕਾਰਡ ਹੋਵੇ
- ਉਮਰ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 23 ਸਾਲ
- ਘੱਟੋ ਘੱਟ 2 ਸਾਲ ਦਾ ਓ ਟੀ ਆਰ ਅਤੇ ਕੁਲ 5 ਸਾਲ ਦਾ ਤਸਦੀਕਯੋਗ ਤਜਰਬਾ ਹੋਵੇ।

ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ 'ਲੀਜ਼ ਟੂ ਬਾਈ' ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਲਾਭ ਵੀ ਉਠਾ ਸਕਦੇ ਹੋ

ਡਾਇਰੈਕਟ ਡਿਪੋਜ਼ਿਟ ਅਤੇ ਪੰਪ 'ਤੇ ਫਿਊਲ ਰਿਬੇਟ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਫੋਨ 317-408-3211

ਜਾਂ ਵੈਬ ਸਾਈਟ www.hktransportinc.com 'ਤੇ ਅਰਜੀ ਭਰੋ

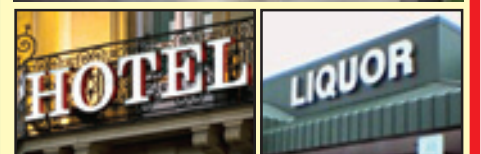
US Business Brokers Inc. American Financing Group LLC

101 W 22nd St, Suite 111, Lombard, IL 60148
23280 Pacific Highway South, Suite 307, Kent, WA 98032

Financing - Loans

- We do all kinds of SBA & Conventional loans.
- We are specialized in Gas Stations, Liquor Stores, Hotels, Convenience Stores, Motels, Apartment Buildings, Strip Plazas, Commercial Buildings, Food Franchise.
- We can get your Loan approved within few days.

ਬਿਜਨਸ ਵੇਚਣ ਤੇ ਖਰੀਦਣ
ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

Contact us for any
Financing Need Nationwide.

- FAST APPROVAL
- QUICK CLOSINGS
- SBA 504 & 7A
- CONVENTIONAL LOANS
- HOTELS, MOTELS
- GAS STATIONS, TRUCK STOPS
- SUBWAY, DUNKIN DONUTS
- LIQUOR STORES, C-STORES

Contact us Buy or Sell business

AJ Sandhu (MBA)

Managing Broker/Realtor/Consultant
Licensed in IL, IN, WA

916-995-0783 (Cell)

206-941-0792 (DIR)

630-206-2467 (Fax)

www.ubbchicago.com

aj@ubbchicago.com

Syan Video Production, Inc.

ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀ ਹੋਵੇ, ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਮੌਕਾ ਜਾਂ ਫਿਰ
ਯਾਦਗਾਰੀ ਪਲ-ਆਪਣੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰੀਨ ਤਰੀਕੇ
ਨਾਲ ਸਾਂਭਣ ਲਈ ਸੇਵਾ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿਓ

ਮਿਸ਼ੀਗਨ, ਇੰਡੀਆਨਾ, ਇਲੀਨਾਏ, ਓਹਾਇਓ, ਆਇਓਆ

Professional HD Video & Digital Photo Production

Multiple Camera shooting/Digital Still Photography
(with flush mount album)

Live Video Display With Large Screens

DJ Service with Laser Lights

ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

Call Toll Free:
1-800-RAJ-SYAN

(with 17 years Experienced)

Call: 734-261-0936

734-890-1767

e-mail: raj@syانvideo.com

visit at: www.syanvideo.com

The Anu Attorney Immigration Law Firm Law offices of Anu Peshawaria

*More than 25 years of experience *Internationally Awarded-Extraordinary ability
*Served as Legal Advisor to Govt. of India, Embassy of India, Washington, DC

Anu Peshawaria
Attorney at Law

Licensed to practice Immigration & Bankruptcy in all 50 states.
More than 20 year experience in US immigration & Indian law

US IMMIGRATION

- *Green Cards (Investor, Employment)
- *E-2 investor Visa, L1 (Intra Company)
- *Family Green Card, Fiancee Visa
- *Deportation Defense, VAWA, U Visa
- *Asylum, Appeals, Ninth Circuit Court
- *H1B, Computer Engineers, Cooks, Teachers, Students, Doctors, Nurses, Physical Therapist

ਪੰਜਾਬੀ,
ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ,
ਹਿੰਦੀ ਤੇ
ਉਰਦੂ ਵਿਚ
ਗੱਲ ਕਰੋ

ਹੁਣ ਸਿਆਟਲ ਵਿਚ ਵੀ
ਦਫਤਰ ਖੁਲ੍ਹ ਚੁਕਾ ਹੈ

Contact numbers:

Seattle, WA

Ph: 206-774-0907

Fremont, California

Ph: 510-353-0102

Cell Phone 510-299-1907

Toll free: 1-866-586-6297

anu@anuattorney.com

www.anuattorney.com

FAMILY LAW

- *Divorce *Annulment
- *International Custody

INCORPORATIONS

- *International Contracts, Mergers
- *Attorney Supreme Court of India

*Bankruptcy Consultation & Filing

46560 Fremont Blvd., STE#205, Fremont, CA 94538
801, Pine Street, # 24 C, Seattle, Washington 98101
Offices: Seattle, WA *Fremont, CA *UK *Canada *India

Weekends &
Evening
Appointments
Available

Punjabi American Organization

ਮਾਣ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਮਿਡਵੈਸਟ ਦਾ 11ਵਾਂ ਰੰਗਾਰੰਗ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

Teeyan Da Mela-2015

(Teeyan Da Mela is celebration of flourishing and blissful married life. The newly married girls come to their parental house to celebrate this joyous festival along with their friends and sisters and welcome the rainy monsoon season in Northern part of India specially Punjab State.)

ਤੀਆਂ ਦਾ ਮੇਲਾ-2015

Sunday, July 26, 2015

Time: 11 AM to 4:30 PM

Bristol Palace Banquet

828 E Rand Rd., Mt Prospect, IL 60056

Only For
Ladies

ਬੀਬੀਆਂ ਦੀ ਖਰੀਦੋ-ਫਰੋਖਤ ਲਈ ਮਹਿੰਦੀ,
ਜਿਊਲਰੀ, ਗਿਫਟ ਆਈਟਮਾਂ, ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਟ ਆਦਿ
ਦੇ ਸਟਾਲਾਂ ਦਾ ਉਚੇਚਾ ਪ੍ਰਬੰਧ

Singer Sunita Bhatti

**Items: Giddha, Dholki, Singing
& Dancing with Live DJ**

ਪ੍ਰਸਿਧ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕਾ ਸੁਨੀਤਾ ਭੱਟੀ
ਸਰੋਤਿਆਂ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰੇਗੀ

Mrs. Punjaban Contest

Fashion Show sponsored by
GetEthnic Boutique

Ticket Price \$15 - Lunch Included
Kids Under 5 yrs are Free!

Lunch Time: 12:30-2:30

For More Information Contact

Minni Multani 630-935-5239
Sukhi Singh 847-917-3664
Naiha Walia 847-687-9074
Pinki Walia 847-999-8720
Naina Singh 847-828-9412

Navjot Bajwa 312-446-4432
Manisha Garg 847-904-7458
Aarti Singla 630-479-3661
www.paochicago.org

Jasmeet Suga 630-673-6300
Kamal Hunjan 630-673-5156
Satinder Kaur 630-696-8705
Pammi Sangha 630-965-2930
Rajinder Mago 630-890-1362